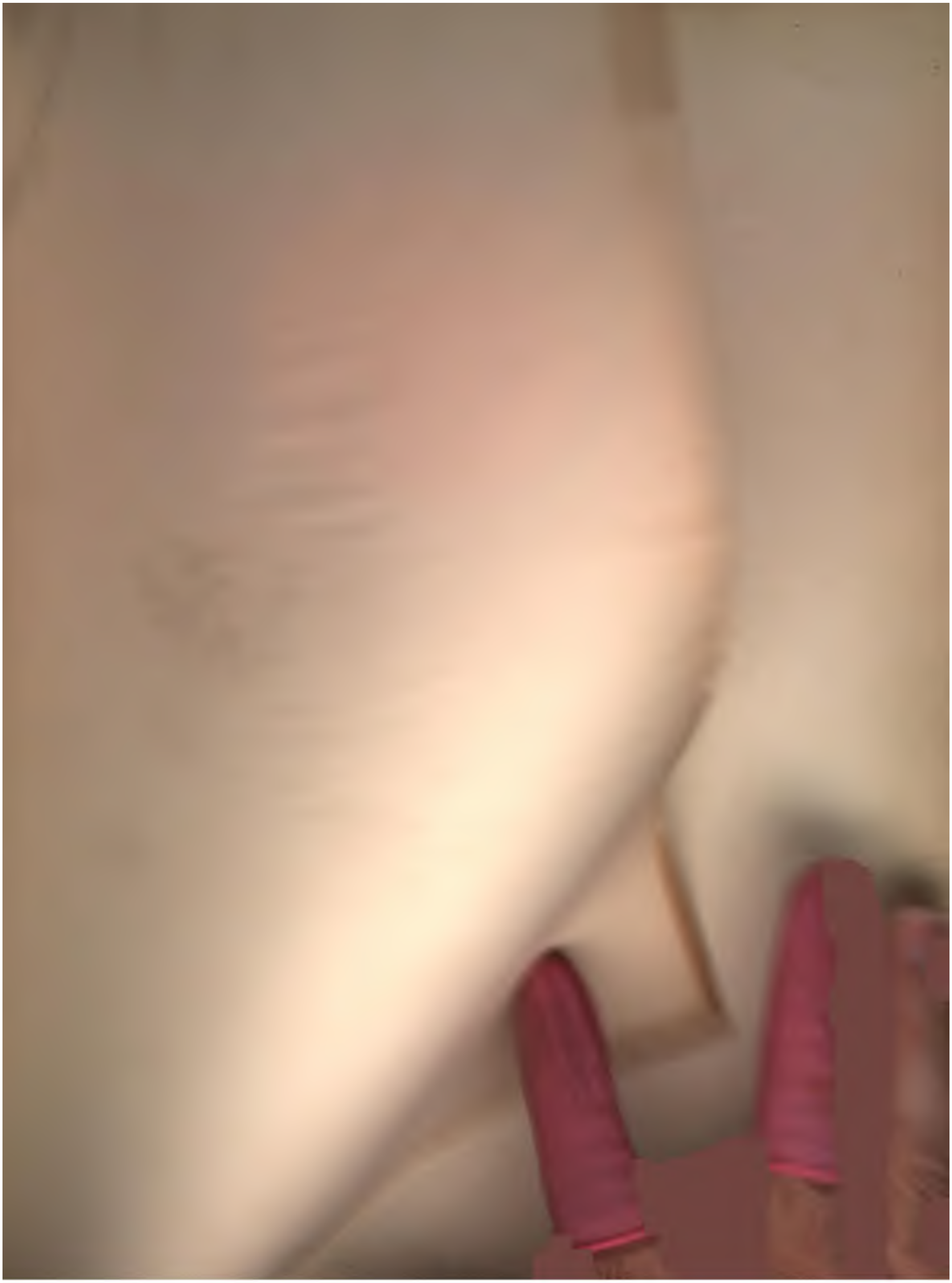

James Nairne
of Claremont

Fol. 1. b.

Anno. dcc. xl. Cuthbertus xi archiepiscopus cantuariensis ecclesie suscepit tempore zacharie & dunal
dulfo rofensi successit. Adelwald lindisfarnensis eps̄ migrauit ad dn̄m. & kinewlf in epa
tum subrogatur. Eodem anno Adelardus rex Westsaxonum cum xiiii. annis regnasset defunc
tus est & regnauit pro eo cudredus. Obiit scs acca hagustaldensis. cui successit scs fredebertus epc.
Anno. dcc. xli. monasterium in eboraco succensum est .ix. kl. maii die dnica. Wexam rex scottorum cui succes
sit murezaut filius eius

Fol. 11.

Anno. d. xvii. Rex cnutus filius Suani totius anglie suscepit imperium. postea occiso ed-
wino. clitone germano regis edmundi. filios eiusdem regis edmundum & edwardum.
ad regem swauorum occidendos misit. Qui nolens pueros innocentes perimere eos ad rege

Fol. 13.

Anno ab incarnatione dn̄i. m. lvi. Suscep malcolmus filius dunecani
regnum scotie iure hereditario. regnauitque .xxxvii. annis. Anno autem
m. lxvii. desponsata est ei margareta gloriosa regina. ex qua genuit .vi. filii

Fol. 20. b.

Anno. m. c. lxxii. Ventus ualidissimus fuit in die scōrum innocentium. Ecclesia cantuariensis per duos cardi-
nales in franciam missos reconciliata est & paci reddita. simon electus est de meneuia consecrationis
munus apud sc̄m Andream in scotia .x. kl febrii suscepit.

Fol. 38.

ANNO dn̄i. m. cc. xciii. obiit. mureuensis epc. cui successit magr andreas
de mureua. quo .... Alexander abbas de der. & tunc uisus capitulum generale.
apud ualle beate marie. viii. id. septembris. & in reditu etiam ab eodem

Fol. 40.

Alexander rex scot. Johem scotum comitem de huntedune cognatum
suum filium dauid comitis & plures alios nobiles uiros armis mili
taribus induit. in die pentecostes in castello de rokesburc.

J. Netherclift Lithog.

Chronicle of Melrose

CHRONICA DE MAILROS,

E CODICE UNICO

IN BIBLIOTHECA COTTONIANA SERVATO,

NUNC ITERUM IN LUCEM EDITA,

NOTULIS INDICEQUE AUCTA.

EDINBURGI:
TYPIS SOCIETATIS EDINBURGENSIS.
MDCCCXXXV.

THE EDINBURGH PRINTING COMPANY,
SHAKSPEARE SQUARE.

PRESENTED

TO THE

Members of the Bannatyne Club,

BY

SIR JOHN HAY AND ALEXANDER PRINGLE.

PREFACE.

Amongst the scanty documents illustrative of the early history of Scotland which have reached us, a distinguished rank is to be assigned to the Chronicle of Melrose. The Chronicon Sanctæ Crucis, which alone can compete with it in antiquity, is inferior in detail as well as in extent; and its age gives it an undisputed advantage over the writings of Fordun, Wyntoun, Barbour, and Bower. The era, as well as the locality, of its composition places it above the chronicles of Hemingford, Gray, and that of the monks of Lanercost, how valuable soever these annals may be in the illustration of the later periods of our history. It is to the pages of this chronicle alone that we must advert for the general history of Scotland during several reigns, as narrated by Scotchmen; and, excepting the brief notices of the Chronicle of Holyrood, we have no other contemporaneous annalist until we arrive at Barbour and Fordun, both of whom wrote about a century after the abrupt termination of the Chronicle of Melrose.

The present edition, like the former, is founded solely upon the authority of the Cottonian manuscript, Faustina, B. ix. It is a question of extreme importance whether that manuscript be an unique copy, or whether the text which it supplies might not be corrected or augmented by other manuscripts of equal value. As far as the researches of the Editor enable him to judge, he is decidedly of opinion that no other early copy has been pre-

served. There is none in the British Museum, nor is any indicated in the extensive Catalogus Manuscriptorum Angliæ et Hiberniæ, nor in the more recent lists of the libraries at Lambeth, Stow, or Durham, or in the general catalogues of manuscripts compiled by Montfaucon and Haenel. And yet, on the other hand, the writers at the end of the seventeenth and beginning of the eighteenth century, would induce us to suppose that manuscripts existed in Scotland which exhibited considerable and important variations from the text published by Gale and Fell from the Cottonian copy. It is asserted by Sir George Mackenzie,* that "certainly that English manuscript is very unfaithful, for most of the things relating to our nation are omitted, as particularly about the beginning, in the year 844. Our manuscript observes (which the English has not), that Alpin king of the Scots died, to whom succeeded his son Kenneth, who beat the Picts and was declared first king of all Scotland, to the water of Tine; and after it expresses in his epitaph,

> Primus in Albania fertur regnasse Kenedhus,
> Filius Alpini, prœlia multa gerens.†

And it observes that he was called the first king of Albany, not because he was the first who made the Scottish laws, but because he was the first king of all Scotland." In a subsequent page of the same work, he says, "I reflect not on the publishers of the manuscript of the abbacy of Melros, printed at Oxford, for I honour every thing that comes from that learned society in a special manner; but it is no reflection on them to say that we have another much fuller in what makes for Scot-

* Defence of the Antiquity of the Royal Line of Scotland, p. 24, edit. 1685.

† Sir James Dalrymple, who cites the same lines, refers for them to a manuscript at Edinburgh. Collections, p. 90.

land, although it could not be so exact as the other monasteries, since it was oft-times of old under the Saxons, who would certainly lessen what relates to us. And thus the fault lay in the copy, and not in the publishers, for the author of that manuscript calls Bede *our counteryman*, so he must have been then our enemy; but, however, it begins not with Alpin, as the Doctor alleges, though I mention that because he is not mentioned in the Oxford edition. It declares that it is to continue where the reverend Bede left, and so it is a proof of our nation and history for that time, and the differences of that shall be printed."*

Sir James Dalrymple tells us that he will not be at the pains to compare the Oxford edition with the manuscript copies to be found in Scotland or England, but that he will content himself with the printed one.†

Nicolson, in his Scottish Historical Library, had done much to perpetuate this belief, and has in other respects clouded the subject by the unguarded, erroneous, and contradictory manner in which he speaks of our Chronicle. The authority which is generally attached to his work, somewhat undeservedly, renders it necessary to examine his statements, without reverting to those advanced by Mackenzie and Dalrymple, which he incorporates with his own. He agrees with the former of these writers that Gale's text is imperfect; and after quoting the following sentence—Rex Malcolmus Scotorum, veniens ad regem Angliæ Henricum apud Cestriam, devenit homo suus, eo modo quo avus suus fuerat homo veteris regis Henrici, salvis omnibus dignitatibus suis—he adds, "nor is this matter taken notice of in the Oxford edition, but only in the manuscript copy which they

* Mackenzie's Defence, p. 96. † Collections, p. 205.

have in Scotland." Strange to say, these very words are to be found in the Oxford edition.* Yet one of his subsequent observations seems intended to prove that the Scottish copies are less copious than the decried English edition, for he tells us that all "these manuscript copies in Scotland† end with the words 'Obiit Adam de Kilcontath [*l.* Kilconcath] comes de Karryc in Actonia [*l.* Acconia], cujus uxorem [Diuam nomine‡] comitissam de Karryc, postea junior Robertus de Bruys accepit in sponsam;'" which demonstrates that they contain about two pages less than is given by the Oxford edition. He then adds the colophon appended to these transcripts, which states that "Hæc est vera copia antiquæ Cronicæ de Melros in Scotia, inchoata per abbatem de Dundranan, ab anno 735, continuata per varios ad annum 1270. Autographum extat in Bibliotheca Do. Roberti Cotton, militis, apud Westmonasterium." He attempts to obscure this clear statement by observing, "Now, though this is said to be a transcript of that in Cotton's Library, yet he that compares it with the extracts§ made thence by Mr Tyrrel, will find them very different;" and no wonder, since these extracts made by Tyrrel consist only, as has been noted below, of the verses printed at pp. 223–9 of this edition. From this tissue

* P. 169.

† Two copies are mentioned in the first volume of the catalogue of the Advocates' Library; and Haenel, col. 785, indicates one as in the collection of the University of Glasgow. This last I have had an opportunity of examining; it is a small quarto, marked F. vii, 23, formerly belonging to Sir James Balfour, by whom it was transcribed from the original. It ends in the same manner as those mentioned by Nicolson, after which follows the colophon of the transcriber, as given in the text. As it was in the possession of the University in the year 1700, it is not improbable that Nicolson made his memoranda from this copy, when on a visit to his "worthy friend, Mr Robert Wudrow, library-keeper at Glasgow."

‡ The words here enclosed within brackets do not exist in the Cottonian manuscript.

§ "*Vide* Rer. Anglic. Script. Vett. tom. 1. Oxon. 1684, p. 595, &c.," which indicates the page containing the Chronicon Elegiacum.

of error, confusion, and contradiction, it is impossible to avoid arriving at the conviction that the celebrated author of the Scottish Historical Library has written his notice of this important chronicle without giving himself the trouble of examining the stability of the arguments upon which rest his theories and assertions.

The latest author, as far as the editor is aware, who makes this statement is Spottiswood, who reiterates the assertion that "the Oxford edition published in the year 1684, does not agree with our manuscripts,"* but he supports it by no quotations or other proofs, and in this idea he seems blindly to follow earlier authorities.

It is, therefore, clear that the Cottonian manuscript is the only ancient copy of whose existence we have any proof; and it is equally clear that the "Scottish MSS." are mere abridged and recent transcripts from this original.

The Oxford edition, although not meriting the character which we have seen has been bestowed upon it, is yet by no means satisfactory. Without intending to derogate from the respect due to the learned editor under whose name the XV. Scriptores passes, it must be owned that this chronicle is there printed in a faulty and imperfect manner. It is an unnecessary, and would be an ungracious task, to specify these defects; and the apology is of a very dubious character when the conjecture is hazarded that Fulman, the editor of the edition of 1684, followed, as his sole authority, a transcript now preserved at Oxford,† and that he appears to have had no opportunity of

* Religious Houses, p. 417, edit. 1824.

† In the library of Corpus Christi College, Oxford, is a manuscript, No. 208, which contains "Chronica de Mailros, qui codex ex bibliotheca Cottonensi fuit transcriptus, anno 1651, ut ex transcriptoris chirographo apparet." The same volume contains the

collating this transcript with the original. That this transcript has not undergone a careful revision appears almost certain, for in more than one instance where the copyist had committed an obvious blunder, Fulman, observing the fault, has proposed as a conjectural emendation the very words which stand in the Cottonian original.

The author, or rather the authors, of this Chronicle cannot now be ascertained. It has hitherto been customary to ascribe its commencement to an abbot of Dundrenan in Galloway, but this is one of the errors into which the faulty transcript perpetuated by the edition of 1684 has led all subsequent writers.* The true reading of the memorandum upon which it is founded is as follows:—"Memorandum, quod abbas de Dundraynand mutuavit cronica de Melrose, in quibus fuerunt xiiij. quaterni, folio v^{xx} et xix."† At a subsequent period the abbot procured the loan of the remaining portion, "Abbas de Dundrainan mutuo accepit reliquam partem cronicorum istorum."‡ In the first of these quotations the word *mutuavit* has been mistaken for *inchoavit*, and hence the origin of that claim upon our gratitude hitherto exercised by the abbot of Dundrenan. In this, as in other investigations of a similar nature, it is much easier to produce negative than positive testimony; and having removed the abbot of Dundrenan from his eminence, the Editor must confess that he is unable to place any other claimant in his stead.

Annals of Burton, and the continuation of Ingulphus, "quibus usus est M. Fulman in sua Scriptorum Historiæ Anglicanæ voluminis primi editione Oxoniensi, anno 1684."—See Catal. MSS. Angliæ et Hiberniæ, ii. 54. This transcript was probably one of those made by Earbury for the intended continuation to the Decem Scriptores; see the Preface to that volume, p. 8; several, or all of which, having come into Bishop Fell's possession, were introduced into the Quindecim Scriptores.—See Hall's Trivet, præf. (p. ii.) note 1.

* Gale's Preface, p. 2; Nicolson's Engl. Hist. Libr. p. 62, edit. 1714; Scottish Hist. Libr. p. 80, edit. 1702; Spottiswood, p. 417; Dalrymple's Collections, p. 205.

† fol. 10, b. ‡ fol. 45, b.

Since, however, the dispersion of error is a step, and that not an unimportant one, towards the attainment of truth, a few sentences may be devoted in examining the accuracy of the statements hitherto promulgated as to the authorship, antiquity, etc. of this Chronicle, before venturing to make any observations upon these important subjects.

Nicolson, Dalrymple, and others, state that it is partly the production of English writers, partly of Scotchmen. The first portion, which they ascribe to an English author, extends, say they, to about the period "when the little convent of Dundrainand was founded;"* in confirmation of which they add that Bede is styled "decus et gloria *gentis nostræ*."† It might be urged, with great reason, that the writer of that introduction, considering Bede, as he afterwards styles him, "doctor non solum Anglorum verum etiam universæ .... ecclesiæ," might, without any breach of national feeling, use the words "*gentis nostræ;*" seeing that the great luminary of the Saxon church, whom he so much admires, and whose labours it was the object of his present employment to continue, was born, spent a long life, and died, within less than a hundred miles of Melrose. But it may rather be remarked, that to adduce such an expression as proof of the English authorship of this part of the Chronicle, betrays a forgetfulness of the relative position and circumstances of the two countries when these words were penned. Prior to the bloody wars commenced by Edward the First, and the feelings of enmity which, originating in them, continued to inflame the two nations with mutual hatred to a period comparatively recent, the sovereigns of Northern and Southern Britain were, in general, upon terms of intimacy, if not of friendship; and

* Nicol. Engl. Libr. p. 63. † Dalrymple, p. 205.

however much the expression commented upon, when viewed under the influence of modern prejudices, might seem a proof of an English origin, it could not at first convey any such idea.

That the English authorship of this early part of the history may appear the more obvious, Nicolson* argues that the monastery of Melrose itself seems to have been in the hands of the English, from the fact that Waltheof, brother to Henry earl of Northumberland, and of Simon earl of Northampton, in whom he recognises only the scion of a southern family, was made abbot of Melrose; forgetting that his mother, the countess Matilda,† became the wife of David, prince of Cumberland, who afterwards ascended the throne of Scotland.

The same writer says,‡ that "in the year 1157, the abbot of Dundrainan, or some of his countrymen, was most probably the scribe; this being the account which he gives of the Scotch king's homage: Rex Malcolmus Scotorum veniens ad regem Angliæ Henricum apud Cestriam devenit homo suus, eo modo quo avus suus fuerat homo veteris regis Henrici, **salvis** omnibus **dignitatibus** suis." Unfortunately, however, for this theory, the passage has been transcribed verbatim from Hoveden.§ He further states that this is not noticed in the Oxford edition, "but only in the manuscript copy which they have in Scotland," but the passage *is* in the Oxford edition.‖

THAT the present Chronicle is the production of a series of writers who were inmates of Melrose, appears from a variety of passages scattered throughout the following pages, a few of which are given in the note below,¶ for the purpose of removing

* Scottish Hist. Libr. p. 80. † Dugdale's Baronage, i. 58. ‡ Scott. Hist. Libr. p. 80. § f. 281, b. Lond. edit. ‖ p. 168. ¶ 1159 .... benedictus est in *nostra* ecclesia. 1179 .... in ecclesia *nostra* benedictus est; cf. Fordun ii. 479. 1240 .... patris *nostri*

the doubt which has recently been expressed, whether the present compilation be indeed the Chronicle of Melrose. An inspection of the fac-similes exhibiting the diversities of writing which the manuscript presents, will evince that we cannot ascribe its compilation to any individual author, but that a century at least must have elapsed between the time when the prologue was written, and that which saw recorded the exploits of prince Edward in the Holy Land. Within these periods we distinguish in the manuscripts numerous variations in the penmanship, correct representations of the greater number of which accompany the present volume; the original, however, exhibits some minuter intermediate steps, which it was not considered necessary to engrave. We have, therefore, no reason to expect any information derived from contemporaneous authority until many centuries after the period from which the first scribe commenced his labours; and since he informs us that his annals are compiled from various sources, it may not be impertinent to inquire what these sources are. If it can be shown that the compiler had before him a manuscript of the Saxon Chronicle, and that we can trace vestiges of a direct translation from that work, made at a period when the Saxon language was in common use, we divest our annals of the character of a mere compilation, and fix upon them a new and additional value. But since there are so many sentences, we might rather say pages, in which Simeon of Durham, himself a follower of the same authority, is directly transcribed or abridged,

Walleui. 1261 . . . . ex adeptione ejus obtinet *domus de Melros*, per ipsum *habemus* panes pitanciales diebus Veneris in quadragesima, quando *jejunamus* in pane et aqua. Ipse autem fecit magnas domus *nostras* de Berwico . . . See also under the years 1132, 1135, 1171, 1175, 1184, 1189, 1192, 1200, 1202, 1215, 1216, 1232, 1234, 1235, 1236, 1238, 1239, 1241, 1242, etc. An examination of the Index under the head Melros, will show how constantly the affairs of that establishment are discussed.

it becomes difficult to separate, with accuracy, those passages which can be referred to the monk of Melrose from those which are the property of the monk of Durham. It is believed, however, that such passages may be traced; and to do so it will be necessary to find in the Chronicle of Melrose passages, or peculiarities of diction or of arrangement, which, although existing in the Saxon, do not appear in the other chronicles which are founded upon that venerable authority.* It must be owned, however, that these isolated scraps of translation, even if collected with the greatest care, would amount to no great bulk; and, bearing such a small proportion to the numerous and obvious extracts from Latin writers whose histories have reached us in an entire form, they cannot add very much to the value of the early portion of our chronicle.

It is obvious from the notes appended to this edition, that very much of the part professedly a compilation, is to be re-

* A.D. 782. The notice of the council of Acle is placed by Florence in 781; by Richard of Hexham in 788; Simeon and Hoveden omit the year; the Chron. Melr. agrees with the Saxon.

794. The last sentence in this year adheres closely to the Saxon; Simeon, as usual, is much more diffuse in his narrative; Hoveden differs from both.

797. The sentence concerning pope Leo is a close version of the Saxon; Simeon's narrative, placed under the year 799, is considerably amplified; Florence gives the sense, but in different words, and further removed from the diction of the original; Hoveden omits it entirely.

800. The sentence "rex Karolus," etc., is taken, almost verbatim, from a Latin notice in the Laud manuscript of the Saxon Chronicle, a version which the compiler seems to have followed; it is amplified and clothed in very different language by Simeon; Hoveden omits it.

833. This year is omitted by Simeon; Florence has it, but in an abridged form; Hoveden nearly agrees with the Chron. Melr., but is less correct and close in translating from the Saxon.

851. The notice of the Danish invasion is probably a direct extract from the Sax. Chronicle, although Florence's narrative approaches nearly to the same source; Simeon and Hoveden give it differently.

866. The use of the word "degenerem," in our chronicle, is worthy of notice;

ferred to Simeon of Durham;* so obvious is it that any further proof would be unnecessary. Hoveden, too, whose history is for the most part a repetition of the prior labours of Simeon of Durham and Henry of Huntingdon, appears to have furnished some of the peculiarities where a departure from the text of Simeon is observable. Even during this early period there are introduced passages which must be considered original.† From about the year 1140 to the end, the information of the chronicle may be considered as original, and the numerous and progressive variations in the handwriting show that it is very frequently, if not always, contemporaneous.

The Chronicle of Melrose became, in its turn, the source from which other chronicles deduced portions of their information. Fordun has followed it in passages without number, of which a very few are indicated in the note below,‡ and cites it as "quædum antiqua Chronica,"§ "antiquum scriptum,"‖ or

• Florence, and, from him, Simeon, here style Ella "tyrannum," but in the Saxon text he is termed "ungecyndne cyning," of which "degenerem" is a translation.

It would not be difficult to extend the number of instances equally conclusive.

* The copy of Simeon which was used in the compilation of the present chronicle seems to have contained the additions of John Prior of Hexham; compare the two authorities under the year 1131.

† For instance, the notes of the origin and progress of the Tyronensian Order under the years 1109, 1113, 1115, 1118, etc.

‡ Compare the following passages:—

Chron. of Melrose.	*Fordun.*
p. 85, l. 8, (See note *i.*)	vol. i. p. 463, l. 6, where the doubtful date is preserved.
p. 87, l. 1,	p. 471, l. 10,
p. 88, l. 3,	p. 474, l. 39,
p. 88, l. 7.	p. 475, l. 5.

It would be easy to multiply instances, but they are too obvious to require notice.

§ Vol. i. p. 499, l. 13; cf. Chron. Mel. p. 101, l. 20, note [t].

‖ Vol. i. p. 535, l. 34; cf. Chron. Mel. p. 92, l. 17.

"vetusta chronica."* Since, however, the early portion of our Chronicle be but a compilation from other historians, it may be asked if Fordun did not derive these notices from the same common sources from which they were introduced into the Chronicle of Melrose; but such was not the case, as will appear by a comparison of those passages which have undergone abridgement or alteration in being transcribed from the English original.†

Wyntoun cites some information from "cornyklys awld,"‡ a reference which, as the learned Macpherson observes, is "apparently the Chronicle of Melrose."§

The Chronicle of Lanercost contains many sentences transcribed from that of Melrose; and a comparison of the two leads to the conclusion that the copy was made by the English monks from the manuscript now preserved in the Cottonian library.‖ From these observations it appears, that although, on the one hand, we must give our ancestors credit for possessing a considerable share of the genuine spirit of literary accommodation, in thus transmitting into various parts of Scotland, if not into England, a volume to which they must have attached

* Vol. i. p. 265, l. 6; cf. Chron. Mel. p. 55, l. 25.

† For instance, Fordun, vol. i. p. 270, l. 2, when speaking of the prisoners whom William the Conqueror requested to be freed, mentions "Vulnotum regis Haroldi germanum, quem a pueritia in custodia," obviously omitting a verb necessary for the completion of the sense. The same words are in the Chronicle of Melrose, p. 59, l. 4; but the original authority, Hoveden, supplies the necessary verb, "tenuerat," fol. 264, l. 23.

‡ Vol. i. p. 146.

§ Vol. ii. p. 464.

‖ The Chronicle of Lanercost details the ravages committed in Cumberland by Alexander the Second in the same words as those employed by the monk of Melrose; but in turning the folio of his original he has accidentally omitted a word, reading—"non magistri sed ministri malitiæ," instead of—"non magistri militiæ, sed ministri malitiæ," p. 123; thus failing to preserve a monastic playing upon words too much in accordance with the taste of the period to be intentionally omitted. It occurs again at p. 246.

no small value; yet we are compelled, on the other, to own that their habits of original thinking and observation were proportionally weakened by thus slavishly adopting sentiments and views, in some instances, opposed to what must have been their original impressions. We also see the utility of tracing, as far as possible, to their source, the various materials from which the early portion of this, as of almost all our chronicles, are formed; of noting those peculiarities arising from time, locality, or other adventitious circumstances, which may tend to throw a colouring over the testimony of the narrator; and of distinguishing that portion of the history which is a compilation from anterior writers, whose works are preserved, from that which is the result of the historian's own observation, or which, from creditable authority, he may think worthy of being recorded. If such writers as Hoveden, Knyghton, Walsingham, Matthew of Westminster, and many others, both English and Scottish, were subjected to such a scrutiny, the advantage of the system would soon be obvious; their bulky volumes would dwindle into pages, and their authority, as historical evidence, be confined within thirty or forty years anterior to the period in which the respective authors lived. The only use to which we could turn the rejected matter, would be to afford various readings for the works which form the basis of each compilation; thus, for instance, the manuscripts of Florence of Worcester would furnish a better text of Asser's life of Alfred; the manuscripts of Hoveden might be collated for a new edition of Simeon of Durham and Benedictus Abbas; and the copies of Walsingham might serve to compensate for the loss of all save the one existing manuscript of the valuable chronicles of Troklowe and Blaneford.

The Chronicon Rythmicum, which has been introduced into the Chronicle of Melrose by a hand of the early part of the fourteenth century, must be considered an interpolation, and is totally unconnected with the history in which it is found; as such, it has been separated from the text, and placed at the end of the volume.* The same has been done with the contents of fol. 53 of the manuscript,† containing memoranda, which, in an extended form, have been inserted in their respective places in the text.

When, or by what means, the manuscript now in the British Museum came into the hands of Sir Robert Cotton, cannot now be ascertained. The Editor is inclined to think that by some accident it was carried off from Melrose at a period, if not anterior to, at least immediately after, the Reformation. Had it been preserved there when Viscount Haddington had a grant of the abbey-lands, it is probable that he would have preserved it along with the splendid collection of charters‡ which came into his possession upon that occasion, or that some extracts from it would have been found in his "Collections of Charters, Evidents, and Antiquities," now in the Advocates'

* P. 223. Macpherson, in a note in his copy of the Chronicle of Melrose, printed p. 236, and in his edition of Wyntoun, vol. ii. p. 471, considers that this metrical chronicle is the production of Ailred of Rievaux. Pinkerton, in his Enquiry into the History of Scotland, vol. ii. p. 334, has printed various readings and additions from the Bodleian MS. c. iv. 3, which he says is of the thirteenth century; but unless art. 17 of the Catalogue be added by a later hand, we must conclude that the writing is posterior to 1356.

† Appendix I.

‡ Many hundred original charters, from the time of David the First to the Reformation, have lately been secured by Thomas Thomson, esquire, Deputy Clerk Register for Scotland; and these, together with the addition of others from the Chartularies of Melrose, are in the course of publication by that gentleman. It is probable that when that most important work shall appear, the abbey of Melrose will have more numerous literary monuments of its former grandeur than any ecclesiastical establishment in Scotland.

library.* The extracts in the Cottonian volume, Otho, D. iv., formerly belonging to Lord Burleigh, are written in a hand considerably prior to the year 1600, and were made from the original manuscript now in the same noble library. A few excerpts, relative to Simon de Montfort, are amongst Stowe's Collections in the Harleian library;† and from some memoranda kept by Sir Robert Cotton, it appears that in 1623 he lent the "manuscript chronicle of Melros" to Selden, who was the first to cite it in print.‡ As already has been noticed, it was transcribed, under his directions, for the intended second volume of the English historians; and had that work appeared, the present edition would probably have been unnecessary, for Selden and Twysden conducted their labours with more care than seems to have been bestowed by Fulman upon his edition.

From what has been advanced, the Editor believes that the following conclusions have been established:—

First, That the Cottonian manuscript, Faustina, B. ix., is the only ancient copy,§ and that all others are transcripts from this one original.

* See Robertson's Index, p. xlvi.

† Harl. MS. 247, 37.

‡ See the Preface to the Decem Scriptores, pp. vi. xvi. xviii. xix.

§ It is worthy of remark that the Cottonian library possesses another manuscript which originated in the Scriptorium of Melrose. The volume marked Julius, B. xiii. contains, besides other matter, a short chronicle, extending from the birth of our Saviour to the year 249. The strongly marked character of the handwriting, exhibiting itself in the systematic adherence to peculiarities in the use and formation of certain letters and symbols, proves, beyond a doubt, that the scribe was the same as he who commenced the Chronicle of Melrose. Had not that worthy monk prefaced his labours by an introduction showing the predetermined and satisfactory principle which led him to commence his annals with the year 735, the perfect similarity between the two Cottonian manuscripts in the size of the vellum, the number of lines in each page, the arrangement of the text, and other coincidences, might almost lead to the belief that both these manuscripts were originally destined to form one volume.

Second, That the first portion, namely, from the commencement to about the year 1140, is a compilation from existing histories, and, consequently, is to be used with caution.

Third, That the second portion, namely, from about the year 1140 to the termination of the volume, is possessed of the highest credibility, being the testimony of individuals who lived seldom later than half a century from the occurrence of the events which they record.

To the kindness of David Laing, esquire, secretary of the Bannatyne Club, the Editor is indebted for the use of a copy of the Oxford edition, which was formerly the property of the learned and judicious David Macpherson, a gentleman to whom the history of Scotland is under infinite obligations. Although it appears from a memorandum that a new edition was intended, he has not proceeded further than in collating with the original manuscript such passages as in the course of his reading he had reason to suspect were incorrectly printed. He has also added a few notes, very different indeed from what would have been given had he carried his project into full execution, but, even in their present unfinished state, worthy of an attentive

The following extracts are given as a specimen of the early chronology:—

A.D.] xxx°IIII. Judei sub Pontio Pilato præside Christum cruci affigerunt, qui et resurgens a mortuis die tertia victor ascendit celos, die sue ascensionis mittens in discipulos spiritum paraclitum die pentecostes. Apostoli, prædicaturi verbum domini per Iudéé regiones, Jacobum fratrem domini Ierosolimis ordinant, et VIItem diacones.

xxx°V. beatissimus Christi prothomartir Stephanus á Iudeis lapidatur, et ecclesia per regiones Iudéæ et Samariæ despergitur.

xxx°VI. Saulus, qui et Paulus, iter faciens et appropinquans Damasco, persecutionem exercens in Christianos, subito lumine cœlesti territus et cecatus, statim uas electionis a Domino eligitur et toto corde ad dominum convertitur.—fol. 41, b.

perusal; and the Editor, gladly and gratefully availing himself of the permission granted by Mr Laing, has the satisfaction of enriching the present edition* with such of these notes as were in a state of preparation for the press.

The thanks of the Editor are due to his friend, Robert Pitcairn, esquire, for the care and regularity with which the following sheets were conducted through his press, and for various important suggestions made by him during that period.

JOSEPH STEVENSON.

* Appendix II.

CHRONICA DE MAILROS.

POSTQUAM veridicus hẏſtoriographus et doctor eximius, decus et gloria noſtræ gentis, Beda venerabilis, ſcribere ceſſavit, non inventi ſunt aliqui, quantum perpendere potuimus, certi vel continui relatores, qui in annorum et temporum eventibus recitandis, et ad inſtruendam poſteritatis noſtræ ignorantiam et dubietates ætatis hujus omnino tollendas, qualem deceret, operam impenderent. Quod animadvertentes, quantum pigricia noſtra permittit, aliquantulam dedimus operam rei veritatem, quantum ſufficere potuimus, diligenter indagare. Ab eo igitur tempore, id eſt ab his tribus annis quibus prædictus et venerabilis Gẏrvenſis ſive Weretmithenſis[a] monaſterii preſbyter et monachus Beda finem fecit recitare, feriem et ſtatum temporum, breviſſime tamen, decurrere aggredimur, et ab ipſius Bedæ verbis exordium ſumimus, quorum hanc eſſe formam certiſſime conſtat.

Anno[b] dominicæ incarnationis ſeptingenteſimo xxx°.i°. Berhctwaldus archiepiſcopus longa conſumptus ætate defunctus eſt die v°. iduum Januarii, [Jan. 9] qui ſedit annos xxxvii. menſes vi. dies xiiij. Pro quo anno eodem factus eſt archiepiſcopus vocabulo Tatwinus de provincia Merciorum, cum fuiſſet preſbyter in monaſterio quod vocatur Briodun.[c] Conſecratus eſt in Doroverni civitate a viris venerabilibus Daniele Wentano, et Ingwaldo Lundonienſi, et Alwido Licheſſeldenſi,[d] et Aldulfo Roſenſi antiſtitibus, die x. Junii menſis, dominica; vir relligione et prudentia inſignis, ſacris quoque litteris nobiliter inſtructus. Itaque in præſenti eccleſiis Cantua-

[a] Weremuthensis?   [b] The following passage is taken from the *Hist. Eccl.* l. v. cap. 24, and has been collated with a MS. of the eighth century, *Mus. Brit.* Tiberius, C. ii, fol. 152. b. these various readings are the result.   [c] Brinduun.   [d] Alduino Liccetfeldensi.

riorum Tatwinus et Aldulfus epiſcopi præſunt, porro provintiæ orientalium Saxonum Hingwaldus[e] epiſcopus, provintiæ orientalium Anglorum Eadbertus et Eadhelacus[f] epiſcopi, provinciæ occidentalium Saxonum Daniel et Fortherus epiſcopi, provinciæ Merciorum Alwinus epiſcopus, et eis populis qui ultra amnem Sabrinam ad occidentem habitant Walſtodus epiſcopus, provinciæ Wictiorum Wilfridus epiſcopus, provinciæ Lindiffarorum Cimbrihctus epiſcopus præeſt; epiſcopatus Vectæ inſulæ ad Danielem pertinent epiſcopum Wentæ civitatis; provincia auſtralium Saxonum, jam aliquot annis abſque epiſcopo manens, miniſterium ſibi epiſcopale ab occidentalium Saxonum antiſtite quærit. Et heæ omnes provinciæ ceteræque auſtrales ad confinium uſque Humbræ fluminis, cum ſuis quoque[g] regibus, regi Merciorum Ethelbaldo ſubjectæ ſunt. At vero provinciæ Northamimbrorum, cui rex Ceowlfus præeſt, .iiij^or nunc epiſcopi præſulatum tenent; Wilfridus in Eboracenſi æcclesia, Ethelwalduſus[h] in Lindiſfarnenſi æcclesia, Acca in Haguſtaldenſi æcclesia, Pictelmus[i] in ea quæ Candida Caſa vocatur, quæ nuper multiplicatis fidelium plebibus in ſedem pontificatus addita, ipſum primum habet antiſtitem. Pictorum quoque natio tempore hoc et fædus habet pacis cum gente Anglorum, et catholicæ pacis ac veritatis cum univerſali æcclesia particeps exiſtere gaudet. Scotti qui Britanniam incolunt, ſuis contenti finibus, nichil contra gentem Anglorum inſidiarum moliuntur aut fraudium. Britones[k] quamvis et maxima ex parte domeſticos[l] ſibi odio gentem Anglorum et totius catholicæ ſtatum æcclesiæ[m] moribus improbis impugnent, tamen et divina ſibi et humana prorſus reſiſtente virtute, in neutro cupitum poſſunt obtinere propoſitum; quippe qui, quamvis ex parte ſui ſint juris, nonnulla tamen ex parte Anglorum ſunt ſervitio mancipati. Qua arridente pace ac ſerenitate temporum, plures in gente Northanumbrorum tam nobiles quam privati ſe ſuoſque liberos, depoſitis armis, ſatagunt magis accepta tonſura monaſterialibus aſcribere votis, quam bellicis exercere ſtudiis. Quæ res quem ſit habitura finem, poſterior ætas videbit. Hic eſt inpræſentiarum univerſæ ſtatus Britanniæ, anno adventus Anglorum in Britanniam circiter cc°.lxxx°.v°, Dominicæ incar-

[e] Inguuald. [f] Aldbercht et Hadulac. [g] Quaeque. [h] Aeðiluuald. [i] Pechthelm. [k] Brettones. [l] Domestico. [m] Pascha minus recto moribus.

nationis DCC°.xxxj. in cujus regno perpetuo exultet terra, et congratulante in fide ejus Britannia, lætentur insule multæ.[n]

Anno DCC°.xxx°.iij. eclipsis facta est solis xviij°. kalendarum Septem-
fol. 1. b. brium [Aug. 15] circa horam diei tertiam, ita ut pene totus orbis[o] quasi nigerrimo et horrendo scuto[p] videretur esse coopertus.

Anno DCC°.xxx°.iiij. luna sanguineo rubore perfusa quasi hora integra pridie[q] kalendarum Februarii [Jan. 31] circa gallicantum, dehinc nigredine subsequente ad lucem propriam est reversa.

HUCUSQUE verba venerabilis et veracissimi Bedæ, doctoris non solum Anglorum verum etiam universæ confidenter dicere audemus æcclesiæ, prout ex lucidissimi fontis origine, Ecclesiasticæ scilicet Hystoriæ nostræ gentis ab eo editæ, sumere potuimus. Quæ vero amodo sequuntur hinc inde e diversis locis excerpta sunt.

Eodem anno obiit Tatwinus archiepiscopus.[r]

Anno DCC°.xxx°.v° Nothelmus archiepiscopus Cantuariæ ordinatus est.

Egberth Eboraci antistes primus post Paulinum accepto ab apostolica sede pallio, genti Northamimbrorum in archiepiscopum confirmatus est.

Anno DCC°.xxx°.vj. Nothelmus pallio a Romano pontifice suscepto, ordinavit iij. episcopos, Cuthbertum videlicet, Heordwaldum et Ethelfridum.

Obiit[s] Beda doctor venerabilis in Gyruum.

Anno DCC°.xxx°.vij° Aldwinus Licheffeldensis episcopus obiit, et pro eo Witta et Totta Mercis ac Middelanglis consecrati sunt antistites.

Eodem anno Ceolwlfus rex Northumbriæ nobilissimus, cum viij. annis regnasset, monachus* effectus, Eadberto filio patrui sui regni sceptra reliquit; qui Eadbertus regnavit viginti uno[t] annis.

Anno DCC°.xxx.viij° Suebricht[u] orientalium Saxonum rex defunctus est.

Anno DCC°.xxx.ix° Nothelmus[w] archiepiscopus Cantuariæ et Aldulfus Rofensis episcopus decesserunt.

[n] Multæ et confiteantur memoriae. [o] Orbis solis. An eclipse of the sun occurred on the 14th of August, at 10 in the morning. *L'Art de verif. les dates*, i. 316. [p] Sicut. This occurred upon the 24th of January, at 3 in the morning. *L'Art*, i. 316. [q] ii kall. [r] Upon the 31st of July. *Thorn*, col. 1772. [s] Upon the 26th of May. *S. Dunelm.* col. 8. The *Sax. Chron.* places this event in 734. [t] The *Sax. Chron.* incorrectly reads xxxj, but places the resignation of Eadbert in 757, thereby correcting the error. [u] See *Sax. Chron.* an. 604. [w] The *Sax. Chron.* places this event in 741, but the text is supported by *Thorn*, col. 1772, and *S. Dunelm.* col. 100. * On the margin of MS. "Nota, monachus."

Anno DCC°.xl° Cuthbertus[x] xi^us^. archiepiſcopatum Cantuerienſis æccleſiæ ſuſcepit tempore Zachariæ, et Dun Aldulfo Roſenſi ſucceſſit.

Adelwald Lindiſſarnenſis epiſcopus migravit ad Dominum, et Kinewlf in epiſcopatum ſubrogatus eſt.

Eodem anno Adelardus[y] rex Weſtſaxonum cum xiiij. annis regnaſſet defunctus eſt, et regnavit pro eo Cudredus.

Obiit ſanctus Acca[z] Haguſtaldenſis, cui ſucceſſit ſanctus Freðebertus epiſcopus.

Anno DCC°.xl°.j° monaſterium in Eboraco[a] ſuccenſum eſt ix°. kal. Maii, [Apr. 23] die dominica.

[Obiit[b] Ewain rex Scottorum, cui ſucceſſit Murezaut filius ejus.]

Anno DCC°.xl°.ij.

Anno DCC°.xl°iij.

Anno DCC.xliiij factum eſt prelium inter Pictos et Britones.

Eodem anno[c] Cudredus rex Weſtſaxonum et Adelbaldus rex Merciorum pacificati, viribus conjunctis contra Britannos pugnaverunt.

[Obiit[b] Murezaut rex Scottorum, cui ſucceſſit Ewen filius ejus.]

Anno DCC°.xl°.v° viſi ſunt in aere ignei ictus, quaſi ſtellæ diſcurrentes, tota nocte kalendarum Januarii, [Jan. 1] quod omnibus intuentibus magno fuit monſtro.

Eodem anno dominus Wilfridus ſecundus Eboracenſis epiſcopus obiit.[d]

Mortui ſunt etiam eodem anno epiſcopi Inguald Lundonienſis, et antiſtes Wiccenſis.

Anno DCC°.xl°.vj° obiit[e] Daniel epiſcopus Winceſtriæ.

Anno DCC.xl°.vij. Selred Eſtanglorum rex obiit; cui ſucceſſit Elfwaldus.

[Obiit[f] Ewen rex Scottorum; cui ſucceſſit Hedabbus filius ejus.]

Anno DCC°.xl°.viij.

Anno DCC°.xl°.ix° Edbrichtus rex Cantuariorum, filius[g] Wihredi, obiit; cui ſucceſſit Adelbricht.

[x] In 741. *Thorn*, col. 1772. *S. Dunelm.* supports our chronicler, col. 104. [y] In 741. *Sax. Chron.* [z] See an account of him in *S. Dunelm.* col. 101, and *Ric. Hagust.* col. 297. (2) [a] See *Sax. Chron.* an. 741. [b] This succession does not agree with the arrangement of *Fordun.* [c] In 743, according to the *Sax. Chron.*, but *Mat. Westm.* agrees with the text. [d] Upon the 29th of April. *S. Dunelm.* col. 104. [e] According to the *Sax. Chron.* in 745. *Flor. Wigorn.* agrees with the text. [f] This arrangement varies from that of *Fordun.* [g] The *Sax. Chron.* makes Adelbricht, not Edbricht, the son of Wichred.

Eodem anno Elfwaldus rex Eſtanglorum obiit, regnumque ſibi Humbeam[h] et Albertus diviſerunt.

Hoc etiam anno Kenric[i] filius Cudredi regis Weſtſaxonum, annis parvus ſed vigore magnus, occiſus eſt in pugna militari.

Anno DCC°.l° Adelbertus[k] rex Northumbriæ Kiniwlfum Lindiſſarnenſem epiſcopum in urbem Bebban captivum dúxit, baſilicamque Petri in Lindiſſarnea fecit obſideri.

Cudhredus contra ad debellandum ſuperbum regem[l] Merciæ dimicavit.

Alwich epiſcopus obiit, cui Aldulfus ſucceſſit.

Anno DCC°.l°j° Cudredus rex contra Adeldun ſuum conſulem audaciſſimum pugnavit, qui ſeditionem moverat contra eum. Cui conſuli cum
fol. 2. jam pene victoria contigiſſet, tandem accepto vulnere juſtam regis cauſam triumphare permiſit.

Anno DCC°.l°.ij° eclipſis lunæ facta eſt pridie kal. Auguſti[l] [Jul. 31.]

Anno DCC°.l°.iij. Cudredus rex, cum prædicto conſule Adeldune ſibi pacificato, occurrit apud Bereford[m] ſuperbo regi Merciorum Adelbaldo qui Cantuarienſes cum Mercienſibus adduxerat, necnon et orientales Saxones et Anglos; cumque invicem pugnaretur, Deus qui ſuperbis reſiſtit, fortitudinem Adelbaldi diſſipavit.

Anno DCC°.l°.iiij. Bonifacius qui et Winfridus archiepiſcopus Francorum martyrio coronatus eſt cum L. tribus.

Eodem anno Cudredus rex pugnavit contra Britannos, et ex eis ſtragem magnam fecit.

Anno DCC°.l°.v° Cudredus obiit, et regnum Sigeberto cognato ſuo reliquit.

Anno DCC°.l°.vj° Sigebertus rex Weſtſaxonum, cum inſolenter agens intolerabilis eſſet, a regno expulſus eſt; qui fugiens abſcondit ſe in ſilva, quæ vocatur Andredeſwald,[n] ubi inventus a quodam porcario interfec-

h Hunbeanna. *S. Dunelm.* col. 104. i *Cf. Sax. Chron.* ann. 748, 752. k Eadberht. *S. Dunelm.* col. 104, 10. l Athelbald. *Sax. Chron.* ll An eclipse of the moon took place at half-past one, on the morning of the 31st of July. *L'Art*, i. 317. m *Sax. Chron.* Beorgforda, Beork-forda; *Mat. Westm.* Beor-ford; *Flor. Worc.* Beorht-ford; now Burford in Oxfordshire. n Andredeswald seems to have been a large wood, situated in Kent and Sussex; described in the *Sax. Chron.* as being 120 miles, at the least, from east to west, and 30 miles from north to south. It received its name from the urbs Anderida of the Romans.

tus eſt,[o] cujus dominum ſcilicet Humbram[p] conſulem, ipſe rex nequiter occiderat. Ei ſucceſſit Kinewldus juvenis egregius de regia ſtirpe oriundus.

Eodem anno Balthere[q] anachorita, vitam ſanctorum ſecutus, migravit ad Dominum.

Luna quoque ætate xv[a] ſanguineo rubore ſuperducta eſt, viij. kal. Decembris.[r] [Nov. 24.]

Anno DCC°.l°.vij° Adelbaldo regi Merciorum occiſo apud Secandune[s] ſucceſſit Beornred, quem Offa eodem anno expulit et regnum pro eo ſuper Merciam xxxix. annis obtinuit.

Anno DCC°.l°.viij. Eadbertus rex[t] Northumbriæ, tonſura capitis pro Deo accepta, apud Eboracum ſub archiepiſcopo Egberto factus eſt canonicus,* regnumque Oſulfo filio ſuo reliquit; qui cum anno uno regnaſſet, a ſuis nequiter occiſus apud Methelwongtune, ix. kalendas Auguſti, [Jul. 24.] Mol Adelwaldum regni reliquit heredem.

Anno DCC°.l°.ix° Edelwald qui et Moll cepit[u] regnare in Norhumbria menſe Auguſto.[w]

Anno DCC°.lx° diriſſimum[x] prœlium juxta Eladunum commiſſum eſt, in quo cecidit Oſwinus; Edwald vero, qui et Mol dictus eſt, victoriam habuit.

Hoc anno Unnuſt rex Pictorum obiit.

Anno DCC°.lx°.j° Cuthbertus archiepiſcopus carne ſolutus eſt.[y]

Edelbertus rex Cantuariæ obiit cui ſucceſſit Egfridus.

Anno DCC.lxij. Edelwold præfatus rex accepit reginam Eðeldridam.[z]

[o] The *Sax. Chron.* informs us that he was slain at Pruutes-flode, or Pryfetes-flode, now Prevet in Hampshire. [p] Cumbra, according to the *Sax. Chron.* See also *Bromton*, col. 796. [q] Upon the 6th of March. *S. Dunelm.* col. 11; the same authority informs us, that he had led a solitary life for many years, at Tiningaham. [r] *S. Dunelm.* col. 105. Upon the 23d of November, at 7 in the evening, there was an eclipse of the moon. *L'Art*, i. 318. [s] Sekington, in Warwickshire. [t] See *S. Dunelm.* col. 11. [u] Such is the reading of the MS., but we should supply "dictus erat," from *S. Dunelm.* col. 105. [w] Upon the 5th of August. *S. Dunelm.* col. 105. [x] "Gravissimum juxta Eldunum, secus Melros, gestum est bellum, viij idus Augusti." *S. Dunelm.* 105. The *Sax. Chron.*, under the year 761, states that Oswin was slain at Ædwines-clife; concerning the locality of which nothing satisfactory has been advanced. The Eladunum of our Chronicle, and the Eldunum of *Simeon*, clearly indicate the Eildon Hills, in the county of Roxburgh. [y] The *Sax. Chron.* places his death in 758; *Thorn* and *Gervase*, monks of Canterbury, assign it to the 26th of October, 748. *Cf. X Scriptores*, coll. 1773, 1641. [z] Upon the 1st of November *S. Dunelm.* col. 105. * On the margin of MS., "Nota, casus."

Anno DCC°.lx°.iij.

Anno DCC.lxiiij. Nix ingens gelu ligata a principio hÿemis pene ufque ad medium veris terram oppreffit.

Eodem anno Ceolwlfus quondam rex, tunc fervus Chrifti et monachus, ad cœleftia migravit.

Frehelmus abbas obiit.

Defuncti funt etiam hoc anno epifcopi Totta gentis Merciorum cui fucceffit Eadbertus; et Freðewaldus Candidæ Cafæ cui fucceffit Pictwinus.[a]

Anno DCC°.lx°.v° ignei ictus in aere vifi funt.

Adelwaldus[b] Moll occidit Ofwinum fortiffimum ducum fuorum, quia contra eum furrexerat.

Eodem anno idem Adelwaldus regnum Northumbriæ, quod vj. annis tenuerat, amifit,[c] cui fucceffit Aldredus,[d] et ipfe regnavit viij. annis.

Bregwinus[e] archiepifcopus Cantuariæ obiit, cui fucceffit Lambertus.

Obierunt etiam alii duo epifcopi, Hemeli Merciorum cui fucceffit Cuthfridus;[f] et Aldulfus Lindifienfis cui fucceffit Ceolwlfus.

Anno DCC°.lx°.vj° Egbertus Eboracenfis archiepifcopus in pace Chrifti quievit,[g] cui fucceffit Albertus.

Frithebertus Haguftaldenfis epifcopus de hac luce migravit ad Dominum, x kalendas Januarii. [Dec. 23] cui fucceffit Alchmundus[h].

Friðewaldus[i] epifcopus Ceftrenfis obiit.

(3) [a] The *Sax. Chron.* informs us, that he was consecrated upon the 17th of July, at Alfet-ee, or Adelfæt-ee, which Gibson conjectures may be Adlingflet, in Yorkshire. [b] It is probable that this is a second notice, inserted according to the chronology of the *Sax. Chron.*, of an event detailed from *Simeon*, under the year 760. [c] At Winchanheale, upon the 30th of November. *S. Dunelm.* col. 106. [d] Alcred. *S. Dunelm.* col. 106. [e] The *chronology of St Austin's*, Canterbury, places this on the 25th of August, 762. *X. Script.* col. 2235, which is the year assigned by the *Sax. Chron.;* but the text follows that of *Simeon*, col. 106. [f] "Ordinatus est episcopus in Liccetfeldan." *S. Dunelm.* col. 106. [g] Upon the 19th of November; his successor Albert was ordained upon the 24th of April, 767. *S. Dunelm.* col. 106. [h] He was ordained upon the 24th of April 767. *S. Dunelm.* col. 106. [i] A second error has originated, from the annalist neglecting to observe, that he here introduces from the *Sax. Chron.* what has already been inserted from *Simeon;* the chronology of these authorities varying two years. Frithwald, here styled bishop of Chester, was bishop of Whithern, or Candida Casa; and the false title of the text proceeds from a misapprehension of the *Sax. Chron.*, which states that he was "gehalgod on Ceastrum," *i. e.* consecrated at York.

Anno DCC°.lx°.vij. Etha fidelis anachorita in Creic juxta Eboracum[k] feliciter obiit.

Anno DCC°.lx°.viij° Eadbertus quondam rex, in clericatu et servitio Dei feliciter obiit.[l]

Ipso anno Stephanus papa, et rex Francorum Pipinus obierunt.

Rex Alcredus Northumbriæ accepit reginam Osgeivam.[m]

Anno DCC°.lx°.ix° Earnredus tyrannus Ceteractam succendit, qui et ipse incendio periit.

Eodem anno imperium etiam Romanorum cum regno Francorum Karolo Magno, regi Pipini filio, subjectum est. fol. 2. b.

Anno DCC.lxx.

Anno DCC°.lxxj. Sibaldus abbas obiit.

Ecgric[n] lector ad consortium transiit electorum.

Offa Rex Merciorum Hestingos sibi per arma subegit.

Anno DCC.lxxij. Pittellus[p] dux et Sunuthulfus abbas obierunt in pace.

Anno DCC.lxxiij. Hadwinus antistes æcclesiæ Migensis[q] obiit, pro quo Leuthfridus subrogatus est.

Wlfeht abbas Beverlacensis migravit ad Dominum.

Albertus Eboracensis suscepit pallium ab Adriano papa sibi directum.

Anno DCC.lxxiiij. Aldredus[r] rex suis destitutus mutavit regnum exilio, cui successit Ædelredus filius Moll.

Offa Rex Merciorum pugnavit contra Kentenses apud Ottanforde,[s] et clade horrenda utrinque peracta triumphavit.

Ipso anno visi sunt in cœlo nubea signa post occasum solis, et horrendi serpentes visi sunt in Sudsexe cum magna admiratione.

Anno DCC.lxxv. Antiqui Saxones, unde gens Anglorum descendit, ad Christum conversi sunt.

Eodem anno Cynothus rex Pictorum obiit, et Eadulfus dux per insidias captus fraudulenter occiditur.

Karolus rex Francorum famosissimus Saxones debellavit et provinciam Bowheri olim a Francis oppressam suo subjecit imperio.

[k] Ten miles distant from York. *S. Dunelm.* col. 106. [l] Upon the 30th day of August. *S. Dunelm.* col. 106. [m] Osgearn. *S. Dunelm.* col. 106. [n] Egilric et Lector. *S. Dunelm.* col. 107. [p] Pictel dux et Swithulf abbas. *S. Dunelm.* col. 107. [q] Nugensis? *Gale.* [r] Called Alcredus by *S. Dunelm.* col. 107. [s] Now Otford, in Kent, see *M. Paris,* in Vita Offæ Secundi, p. 11.

Anno DCC.lxxvj. Pecthwine episcopus Candidæ Casæ migravit ad Dominum,[t] cui successit Eðelbertus.

Anno DCC.lxxvij. Kinewlfus rex Westsaxonum pugnavit contra Offam regem Merciorum circa Benetune,[u] set (sed) ab eo fugatus est.

Eðelbertus qui Picthwine successerat, apud Eboracum consecratus est.[v]

Aldulfus, Kinulfus[w] et Ecga, duces Eðelredi regis, ipso præcipiente fraudulenter occisi sunt ab Adelbaldo et Heardberto principibus, iij. kalendas Octobris [Sep. 29].

[Obiit Hed rex Scottorum, cui successit Fergus filius ejus].

Anno DCC.lxxviij. Adelbaldus et Heardbertus duces Eðelredi regis Northumbriæ rebellantes domino suo, occiderunt Aldulfum filium Bos primatem exercitus apud Kingescliue,[y] et postea occiderunt Kinulfum et Ecgan ejusdem regis duces apud Hẏlatẏrnum.[z] Unde rex a facie eorum fugit et illi constituerunt regem pro eo Alfwoldum Osulfi regis filium.

Anno DCC.lxxix. Eðelredo expulso Alfuuodus suscepit regnum Northumbriæ.[a]

Anno DCC.lxxx. Osbaldus et Ethelardus duces, congregato exercitu, Bearn patricium regis Alfwoldi in Seletune[b] succenderunt, ix. kalendas Januarii [Dec. 24].

Albertus archiepiscopus migravit ad Christum, quo adhuc vivente Eanbaldus ordinatus est, et ipso anno pallium sibi directum suscepit.

Kiniuulfus episcopus[c] relictis curis secularibus, Higbaldo commisit episcopatum.

[Obiit Fergus rex Scottorum, cui successit Seluand filius ejus.]

Anno DCC.lxxxj. Alchmundus Hagustaldensis episcopus ad Christum transiit, vij. idus Septembris, [Sep. 7], cui successit Tẏlbertus.[d]

Anno DCC.lxxxij. fuit concilium apud Acle.[e]

[t] Upon the 19th of September, 777. *S. Dunelm.* col. 108. The text agrees with the *Sax. Chron.* [u] Bynsin-tun, Benesingtun, *Sax. Chron.* now Bensington, in Oxfordshire; or Bennington, in Hertfordshire. [v] Upon the 15th of June 777. *Sax. Chron.* MS. Laud. [w] *Simeon* places this event in the following year. [y] Cininges-clife, *Sax. Chron.* The locality is uncertain. [z] Helathyrn, *Sax. Chron.* Perhaps Ellerton, in Yorkshire. (4) [a] A repetition, from *Simeon*, of what had been detailed from the *Sax. Chron.* [b] Silton, in Yorkshire. [c] Of Lindisfarn. *Cf. Sax. Chron.* an. 782. [d] Upon the 2d of October. *Chron. Sax.*, at Wulfeswille. *S. Dunelm.* col. 110. *Ric. Hagust.* col. 198. [e] According to *Spelman*, this was in Durham. *Concilia* i. 305.

Anno dcc.lxxxiij. Werburga quondam regina Merciorum, tunc vero abbatiſſa, defuncta eſt.

Eodem anno, Kiniuulfus epiſcopus, de quo ſupra diximus, feliciter obiit.

Anno dcc.lxxxiiij. Kineuulfus[f] rex Weſtſaxonum occiditur a Kinehardo fratre Sigeberti, quia rex ſtatuerat eum exulare.

Anno dcc.lxxxv. Kineuulfo ſucceſſit Brichtricus.

Anno dcc.lxxxvj. Bothwinus venerabilis abbas Ripenſis beato fine quievit, cui ſucceſſit Albertus.

Eodem anno, Aldulfus conſecratur epiſcopus ab Eanbaldo archiepiſcopo, Tylberto et Higbaldo præſulibus, apud Corebrigiam,[g] multiſque muneribus ditatus ad ſuam æccleſiam eſt remiſſus.

Rachtrida[h] quoque regina, tunc abbatiſſa, obiit.

Kinehardus[f] in ultionem domini ſui Kineuulfi regis, ab Oſredo rege interfectus eſt.

Adrianus papa legatos in Britanniam direxit, ut fidem catholicam in- fol. 3.
novarent et confirmarent, qui honorifice recepti ſunt et remiſſi.

Anno dcc.lxxxvij. ſynodus congregata eſt in Pincanhale.[i]

Albertus abbas Ripenſis migravit ad Chriſtum, pro quo Sigredus ordinatus eſt.

Anno dcc.lxxxviij. Elfwaldus rex innocenter necatus eſt ab ejus patricio, Sigan[k] nomine, et corpus ipſius in Haguſtaldenſi æccleſia ſepultum; in[l] loco autem interfectionis ejus cœlitus emiſſa lux videbatur. Conſtructa eſt ibidem æccleſia in honore ſanctorum Oſwaldi[m] et Cuthberti conſervata. Succeſſit ei Oſredus nepos ipſius.

Anno dcc.lxxxix. Oſredus proditione ſuorum a regno fugatus eſt.

Anno dcc.xc. Ethelredus rex filius Moll de exilio liberatus eſt, et regno ſuo reſtitutus, qui Eardulfum ducem capiens et ad Ripum producens, ibi

[f] See the year 756. [g] Corbridge, in Northumberland. [h] Ricthryth, *S. Dunelm.* col. 110. [i] Such is the reading of the MS. supported by *Simeon*, col. 110, 114, and by the *Sax. Chron.* *Spelman* conjectures that it may be Finchale, near Durham; which receives weight from the Phincanhal of *Hoveden*. See *Concilia* i. 304. It was held upon the 2d of September. *S. Dunelm.* col. 110. [k] Siga? [l] He was slain at Sythlechester, near the Roman wall, upon the 23d of September. *S. Dunelm.* col. 110. [m] *Ric. Hagust.* coll. 294, 295. *S. Dunelm.* col. 111.

eum occidit extra portam monafterii; delato autem corpore ipfius in æcclefiam, et pfallentibus circa eum et pro eo fratribus, poft mediam noctem vivus inventus eft.

Badulfus,[n] ad Candidam Cafam ordinatur epifcopus.

Anno DCC.XCJ. rex Ethredus,[o] filios Elfwadi regis Ælf et Elwinum, ab Eboraco vi abftractos miferabiliter peremit in Wonwaldremere.

Lambertus archiepifcopus Dorovernenfis migravit ad Chriftum, cui fucceffit Ethelredus[oo] Ludenfis monafterii abbas.

Anno DCC.XCIJ. Ofredus de exilio cum exercitu rediit, quo eum deferente captus occiditur[p] juffu Ethelredi regis, et fepelitur apud Tynemutham.

Ethelredus rex accepit Elfledam reginam Offæ[q] Merciorum regis.[r]

Anno DCC.XCIIJ. vifi funt in aere flammei dracones, quod fignum duæ peftes fubfecutæ funt, prius intolerabilis fames, deinde fevicia gentis paganorum et Norwagenfium, qui eodem anno Lindiffarnenfe[s] monafterium deftruentes monachos occiderunt et Northumbriam miferabili ftrage percufferunt.

Eodem anno, Sigga[t] dux qui Elfwaldum regem occiderat, propria fed profana morte periit.

Anno DCC.XCIIIJ. Northumbri occiderunt regem fuum Eðelredum filium Moll.[u]

Ofbaldus vero patricius in regnum elatus, poft xxvij. dies a regno expellitur; qui fufcepto relligionis habitu poftea factus eft abbas. Earnulfus vero filius Earnulfi,[w] qui ut fupra[y] diximus, poft occifionem revixit, de exilio revocatus, rex eft conftitutus.[z]

Egfridus rex Cantiæ obiit, cui fucceffit Eadbrich Pren.

[n] Baldwulf, *Sax. Chron.* Beaduulfus, *Flor. of Worc.*; he was consecrated upon the 17th of July, at a place called Hearrahalch. *Sax. Chron.* an. 791, *S. Dunelm.* col. 111. [o] Ethelredus. *S. Dunelm.* col. 111; see the ensuing year, where it is correctly written. [oo] Ethelherdus. *S. Dunelm.* col. 111. [p] At Aynburg, upon the 14th of September. *Sax. Chron.* and *S. Dunelm.* col. 112. [q] Filiam Offæ. *S. Dunelm.* col. 112. [r] Upon the 29th of September. *Sax. Chron.* [s] Upon the 8th of January. *Sax. Chron.* [t] Upon the 22d of February. *Sax. Chron.*; his body was conveyed to Lindisfarne upon the 22d of April. *S. Dunelm.* col. 112. [u] Upon the 19th of April. *Sax. Chron.* *Simeon* places this upon the 18th of April 796. [w] Eardulfi. *S. Dunelm.* col. 113. [y] See the year 790. [z] At York, upon the 26th of May. *S. Dunelm.* 113.

Papa Adrianus fullevatus eft ad celi manfionem, cui Leo[a] fucceffit.

Gens prædicta paganorum monafterium regis Egfridi apud Donemutham[b] fpoliaverunt, nec impune: nam beati Cuthberti meritis quidam eorum funt occifi, quidam naufragati, quidam viventes capti et mox ad litus interfecti.

Anno DCC.XCV. rex Francorum Carolus Hunorum fibi gentem fubjiciens, fugato eorum principe et exercitu fuperato, fpolio pauperibus et æcclefis divifit, id eft, de auro et argento onera plauftrorum xv. quorum fingula bis bini trahebant boves.

Anno DCC.XCVJ. Offa rex Merciorum qui vallum[c] magnum a mari ufque ad mare fecerat, poftquam xxxix. annis regnaverat, defunctus eft; cui fuccedens filius fuus Egfridus[d] poft v. menfis obiit; deinde Cenwlfus regnum fufcepit, et xxvj. annis pacifice tenuit, ifte eft etiam pater Kenelmi martyris.

Eanbaldus archiepifcopus Eboracenfis obiit; cui fucceffit alter Eanbaldus, ordinantibus cum epifcopis Eðelberto, Higbaldo, Badulfo.

Anno DCC.XCVIJ. Eðelbertus[e] epifcopus defunctus eft, et in fua, id eft Haguftaldenfi æcclefia fepultus; cui fucceffit Headredus.[f]

Romani[g] amputaverunt linguam Leoni papæ et oculos eruerunt, et eum a fede apoftolica fugaverunt; fed ipfe per virtutem Dei iterum et loqui potuit et in fede apoftolica reftitutus eft.

Anno DCC.XCVIIJ. interfectores Ethelredi regis cum duce Wada bellum inierunt contra Eardulfum Eðelredi fucceflorem apud Billingahoh juxta Waleleie, in quo multi ceciderunt; fed duce Wada in fugam verfo, victoriam habuit Eardulfus.

Lundonia repentino igne cum magna hominum multitudine confumta eft.

Cenwlf rex Merciorum Kentenfes prædatione crudeliffima vaftavit, regemque illorum comprehendens et dehoneftans, fuo regnum ipfius adjecit, quod de eo Cuthredus tunc fufcepit tenendum. fol. 3. b.

(5) [a] He died upon the 26th of December. [b] Now Tynmouth, in Northumberland. [c] See *S. Dunelm.* col. 118. [d] Ecgfreth, Ecgferth. *Sax. Chron.* an. 794. [e] Formerly bishop of Whithern, or Candida Casa. See *Ric.Hagust.* col. 299. [f] He was ordained upon the 30th of October. *Ric.Hagust.* col. 299. [g] Our chronicle here returns to the computation of the Saxon Annals, from which it had deviated. *S. Dunelm.* places this event in 799. col. 116.

Congregata eſt ſynodus apud Pinkenhalhe,[h] præſidente Eanbaldo archiepiſcopo.

Anno DCC.xcix. Brorda princeps Merciorum, qui et Hildegils vocabatur, obiit.

Abbas quidem nomine Mora a Tilthegno[i] præfecto ſuo lugubri morte interemtus eſt.

Moll quoque dux juſſu Eardulfi regis occiditur.

Aldredus dux, interfector Eðelredi regis, in ultionem domini ſui occiditur a Thormundo[k] duce.

Osbaldus quondam dux et patricius et ad tempus rex, jam vero abbas, obiit, ſepultus Eboraci in æcclefia.

Anno DCCC. Headredus Haguſtaldenſis æcclefiæ præſul obiit, cui ſucceſſit Eanbertus.[l]

Alchmundus, qui fuerat ante Eðeldredum, filius Aldredi[m] regis, a tutoribus Eardulfi regis comprehenſus, ejus juſſione occiditur.

Ventus validiſſimus urbes et villas perplures ſubvertit, et arbores radicitus evulſit ix. kalendas Januarii [Dec. 24]; mare ſuos terminos tranſgreditur, pecora quoque magna peſtis involvit.

Rex Karolus imperatoria fretus majeſtate, Romanos qui Leonem papam dehoneſtaverant morti addixit, ſed precibus ejuſdem papæ mortem indulſit eoſque in exilium truſit.

Anno DCCC.i. Edwinus qui et Eda,[n] quondam dux Norhumbrorum jam tunc abbas, feliciter obiit, xviij. kalendas Februarii [Jan. 15], ſepultus in æcclefia ſua apud Geinforda.[o]

Eardulfus Northumbrorum rex et Kinewlfus Merciorum ad bellandum converunt, ſed epiſcoporum ac principum conſilio pacem inter ſe jurejurando confirmaverunt, quamdiu viverent tenendam.

Anno DCCC.ii. Brichtricus rex occidentalium veneno interiit, quod ei Eadburga[p] regina, Offæ regis filia, bonorum ſemper accuſatrix, alteri paratum et datum porrexit. Quæ mare tranſiens cum innumerabilibus

[h] See the year 787, note [i], and *S. Dunelm.* col. 114. [i] Atilthegno. *S. Dunelm.* col. 115. [k] Thorhtmundo. *S. Dunelm.* col. 116. [l] *Ric. Hagust,* col. 299. *S. Dunelm.* col. 116. [m] Alcredi. *S. Dunelm.* col. 116. [n] Eda dictus est. *S. Dunelm.* col. 116. [o] Gegenforda. *S. Dunelm.* col. 116. [p] See the history of Eadburga, at some length in *S. Dunelm.* col. 122.

thesauris munera obtulit regi Karolo; cui rex, "Optio tibi datur eligendi quem volueris, aut me aut filium," at illa cum esset venerea, filium elegit, eo quod junior erat; et sic utroque caruit. Rex autem dedit illi monasterium, in quo sanctimonialium sumpto habitu sub specie hypocrisina latebat, et a quodam propriæ gentis ignobili viro constuprata, et deprehensa, atque a monasterio, præcepto regis, ejecta, deinceps per vicos et castella mendicans, in Pavia miserabiliter obiit.

Brichtrico autem successit Egbertus regali prosapia oriundus.

Anno DCCC.iij.

Anno DCCC.iiij. [obiit Seluad rex Scottorum, cui successit Eokal venenosus.]

Anno DCCC.v. decessit Adelhardus Cantuariensis archiepiscopus, cui successit Wiffredus.

Anno DCCC.vj. Eardulfus rex Norhumbrorum a suis fugatus est, et deinceps rege diu carebat.

Anno DCCC.vij. Cuthredus rex Cantiæ qui Egfrido successerat obiit, et ei successit Baldre dus.

Anno DCCC.viij.

Anno DCCC.ix.

Anno DCCC.x.

Anno DCCC.xj.

Anno DCCC.xij.

Anno DCCC.xiij. Karolus magnus rex Francorum decessit,[q] cui successit Ludovicus[r] filius ejus.

Anno DCCC.xiiij. Egbertus rex occidentalium Saxonum predavit in regnis aliorum ab oriente usque in occidentem, nec fuit qui resisteret.

Anno DCCC.xv. sanctus Leo migravit e seculo, cui Stephanus successit.

Anno DCCC.xvj.

Anno DCCC.vij. Alchstanus suscepit episcopatum Sciréburnensis æcclesiæ, quam rexit annis L.

Anno DCCC.xviij.

Anno DCCC.xix.

[q] Charlemagne died upon the 28th of January, 814. *Henault*, p. 47. *Velley*, i. 488. [r] Louis the First, surnamed "le Debonnaire." *Henault*, p. 52.

Anno dccc.xx.

Anno dccc. xxj. Cenwlf rex Merciorum obiit, cui Ceolwlfus ſucceſſit.

Anno dccc.xxij.

fol. 4. Anno dccc.xxiij. Ceolwlfus regnum Merciorum amiſit quod ei Beornulfus diripuit.

Anno dccc.xxiiij. Eſtangli occiderunt Beornulfum regem Merciorum in prelio, cui ſucceſſit Luceden.

Eodem anno maximum prelium fuit inter Britones et gentem Dauenefcire apud Gauelforde.[s]

Egbertus rex Weſtſaxonum fugavit Baldredum regem Cantiæ, et obtinuit regnum ejus.

Anno dccc.xxv. Luceden rex Merciorum occiſus eſt, et quinque conſules ejus cum eo. Wilac[t] ſucceſſit.

Anno dccc.xxvj.

Anno dccc.xxvij. Egbertus rex occidentalium Saxonum fugavit Wilac regem Merciorum, et obtinuit regnum ejus.

Anno dccc.xxviij. rex Egbertus motus pietate, Wilac regi Merciam conceſſit tenere de ſe.

Quo anno, idem rex Egbertus ſibi Nordwalanos armatæ manus potentia ſubjugavit.

Anno dccc.xxix. Wlfredo archiepiſcopo Cantuaſienſi[u] defunčto Ceolnothus[w] ſucceſſit.

Anno dccc.xxx.

Anno dccc.xxxj.

Anno dccc.xxxij. Daci redierunt in Angliam, et predaverunt Peſeige.[x]

Anno dccc.xxxiij. advecti ſunt Dani cum xxxv. puppibus magnis apud Karrum,[y] contra quos pugnavit Egbertus rex, ſed prevalentibus eis perierunt ex parte Egberti epiſcopi duo Herefridus[z] et Wigfridus, et duo duces Dudda et Oſmodus.

Anno dccc.xxxiiij. venit navalis exercitus Danorum in Weſtwaliam,

[s] According to *Gibson*, this is Camelford, formerly Gaffelford, in Cornwall. [t] Wiglaf. *Sax. Chron.* [u] Cantuariensi? [w] The Chronicle omits to notice Feologild, who was elected on the 25th of April, and died upon the 30th of August. *Sax. Chron.* [x] Sceapige, *Sax. Chron.;* now Shepey, in Kent. [y] Now Charmouth, in Dorsetshire. [z] Hereferth and Wigen, *Sax. Chron.;* but the *Laud* and *Cott. MSS.* have Wigferth, and such seems to have been the reading of the copy employed in the formation of the text of our Chronicle.

quibus affociati Walani, pugnaverunt contra Egbertum[a] fed contriti funt ab eo apud Hengeftefdune.[b]

[Obiit Eokal rex Scotorum, cui fucceffit Dungal filius ejus.]

Anno DCCC.XXXV.

Anno DCCC.XXXVJ.

Anno DCCC.XXXVIJ.

Anno DCCC.XXXVIIJ. Egbertus[c] rex Weftfaxonum, et jam monarcha totius Angliæ deceffit.

Anno DCCC.XXXIX. Aðeuulfus filius Egberti fufcepit regnum Weftfaxonum, et alter frater ejus Aðelftanus regnum Cantiæ.[d]

Eodem anno, Aðelwlfus pugnans contra Danos in una parte regni fui, mifit Wlfardum confulem contra eos, qui cum xxxiij[bus]. navibus apud Hamtonam appulerant, qui et victoriam habuit. Mifit etiam Eðelelmum contra alios apud Port, qui ab eis occifus eft.

Anno DCCC.XL. Heredbertus[e] conful pugnavit contra Danos apud Merfcware,[f] a quibus ibidem occifus eft; eodem anno ftragem magnam fecerunt Dani in Cantia et Mercia et Eftanglia.

Anno DCCC.XLI. Dani predaverunt circa Cantuariam et Roueceftriam et Lundonias.

Eodem[g] anno, Ludouicus rex Francorum Karoli magni filius et fuccef for obiit, cui fucceffit Karolus Calvus filius ejus.

[Obiit Dungal rex Scottorum, Alpinus filius Eokal ei fucceffit.]

Anno DCCC.XLIJ.

Anno DCCC.XLIIJ. Adeuulfus[h] rex cum parte exercitus fui quem per multa loca diviferat, pugnavit contra eos qui appulerant, ut fupra diximus, apud Karrum, fed illi victores extiterunt.

[Obiit Elpinus rex Scottorum, cui fucceffit Kined filius ejus.]

Anno DCCC.XLIV.

(6) [a] King of the West Saxons. [b] Now Hengston-hill, in Cornwall. [c] In 836, according to the *Sax. Chron.* [d] The *Sax. Chron.* places these accessions in 836; and makes Athelstan the son, not the brother, of Athewolf. [e] Herebryht. *Sax. Chron.* an. 838. [f] This name, I presume, proceeds from a misapprehension of the original text of the *Sax. Chron.* whence the event is detailed. "Her Herebryht ealder-mon wæs of-slegen from hæthenum monnum......on Mersc-warum," which should be translated, now Herebryht [the] leader was slain by the Pagans......amongst the inhabitants of Mercia. [g] Louis le Debonnaire died upon the 23d of June, 840. *Henault*, p. 53. [h] Æthelwulf. *Sax. Chron.* an. 840.

Anno DCCC.xlv.

Anno DCCC.xlvi.

Anno DCCC.xlvij. Alcſtanus venerabilis epiſcopus cum Sumerſetis et dux Oſredus[i] cum Dorſetis contra Danos pugnantes optinuerunt victoriam apud Pedredeſmuðe.[k]

Anno DCCC.xlviij.

Anno DCCC.xlix. Aðelwlfo regi naſcitur filius Elfredus in Berrocſcire, matre nobili et religioſa Oſburga famoſi[l] Oſlaci pincernæ regis Adelwlfi.

ol. 4. b. Anno DCCC.l.

Anno DCCC.li. Ceorl Domnaniæ[m] comes pugnavit contra Danos apud Wincanbeorh,[n] et vicit; magnus Danorum exercitus cum ccc^{tis}.l. navibus appulerant in Tameſemutham, et Cantuariam vaſtaverunt, et Brichtwlfum regem Merciorum, qui cum exercitu ſuo contra illos ad pugnam venerat, in fugam verterunt; quod audiens Athewlfus[o] rex, congregato exercitu cum filio ſuo Aðelbaldo in loco qui Aclea[p] dicitur, eis occurrit et pugnans ſuperavit.

Anno DCCC.lij. rex Merciorum Bertalfus deceſſit, cui ſucceſſit Burchredus.

Ipſo anno rex Aðelſtanus Cantuariorum frater Athelwlfi, et comes vel dux Alchere paganorum exercitum ſuperantes, apud Sandicum de navibus eorum ix. rapuerunt.

Anno DCCC.liij. Burchredus rex Merciorum, ſuffultus auxilio regis Aðelwlfi Weſtſaxonum, mediterraneos Britones, id eſt Walenſes, ſuæ dicioni ſubegit.

Aðelwlfus miſit Aluearedum filium ſuum Leoni papæ conſecrandum in regem, qui eum loco filii ſuſcepit et unxit.

Anno DCCC.liiij. dux Alchere cum Kentenſibus et Huda dux cum Sudrienſibus pugnantes contra paganos apud inſulam[q] occiſi ſunt.

Eardulfus[r] ſuſcepit epiſcopatum Lindiſſarnenſem.

[i] Osric, *Sax. Chron.* [k] The mouth of the river Parrot, in Somersetshire. [l] Filia famosi? See *S. Dunelm.* col. 119. [m] It is probable that this title proceeds from the observation of the *Sax. Chron.* that Ceorl and the men of Devonshire, "Defena scyre," fought with the Danes. [n] Wicgan-beorche, *Sax. Chron.*, now Wenburgh, in Devonshire. [o] Æthelwulf, *Sax. Chron.* [p] Okeley, in Surrey. [q] Thanet, according to the *Sax. Chron.*, under the year 753. [r] See *S. Dunelm.* p. 89, and col. 121.

Burchredus accepit filiam Aðelwlfi.

Wlfere factus eſt archiepiſcopus Eboracenſium.

Anno DCCC.lv. rex Aðewlfus decima parte regni ſui Dei æccleſiis data, Romam profectus, ibi anno uno moratus eſt, et filius ejus Alueredus cum eo. Unde rediens filiam Karoli Calvi regis Francorum Juditham[s] accepit in uxorem.

Anno DCCC.lvj.

Anno DCCC.lvij.

Anno DCCC.lviij. defuncto rege Weſtſaxonum Athewlfo, Adelboldus filius ejus regnum ſuſcipiens, uxorem patris ſui, infami ſcelere, duxit in conjugem[t] Juditham Caroli filiam.

Anno DCCC.lix. ſanctus Aedmundus orientalium Anglorum ſuſcepit regnum.

[Obiit Kinedus rex Scotorum,[u] cui ſucceſſit Dovenaldus.]

Anno DCCC.lx. rex Aðelbaldus obiit, cui ſucceſſit Aðelbertus, qui etiam poſt mortem Adelſtani patrui ſui regnum acceperat Cantiæ et Sudriæ et Subſaxoniæ.

Anno DCCC.lxj.

Anno DCCC.lxij.

Anno DCCC.lxiij. ſanctus Suithunus Wintonienſis epiſcopus cœlos petiit.[u]

[Obiit Dovenaldus rex Scotorum.]

Anno DCCC.lxiiij. Eðelbertus rex Weſtſaxoniæ et Cantiæ obiit,[w] cui ſucceſſit Eðelredus frater ejus.

Anno DCCC.lxv. paganorum exercitus quo duces erant Iwarus et Hubba venit in Angliam, et perendinaverunt in Eſtanglia.

Anno DCCC.lxvj. exercitus paganorum quem Iwarus et Hubba rexerunt, venit Eboracum.

Norhumbri autem regem ſuum Oſbrich abjecerant, et alium degenerem acceperant qui vocabatur Ælla.

[s] The *Sax. Chron.* calls her Leothite; but she was in reality Judith, daughter of Charles le Chauve. See further, under the year 858. [t] The marriage was not consummated, in consequence of the youth of Adelbold. Judith married for her third husband, Baldwin the First, Earl of Flanders. *Chantreu*, i. cxxvj. [u] In 861, according to the *Sax. Chron.* [w] The *Sax. Chron.* places this in 866.

Anno DCCC.lxvij. Osbrich et Ælla propter communem utilitatem pacificati,[z] Eboracum adeunt, fractoque muro irruentes in paganos occisi sunt ambo reges, et innumera suorum multitudo cum eis, residui vero pacem fecerunt cum eis. Illi autem, scilicet Dani, sub uno dominio fecerunt Egbertum regem super Norhumbros.

Eodem anno, Alchstan episcopus Sciréburnensis obiit.

Anno DCCC.lxviij. cometis visa est.

Iwarus et Hubba de Norhumbria veniunt Snotingaham,[a] quibus restitit rex Merciorum Burchredus, suffultus auxilio regis Eðelredi et Aluredi fratris ejus.

Alueredus accepit uxorem filiam Eðelredi[b] comitis Gainorum cognomento Magni, et Eadburgæ quæ erat de regali progenie Merciorum.

Anno DCCC.lxix. Iwarus et Hubba redeunt in Northumbrian debachantes et perdentes plurimos.

Anno DCCC.lxx. Iwarus et Hubba cum multis Danorum milibus Estangliam veniunt, et sanctum Eadmundum occidunt et cum illo Humbertum episcopum. fol. 5.

Ceolnothus Cantuariensis episcopus obiit, cui successit Eðelredus.

Anno DCCC.lxxj. venit paganorum exercitus in Uuestsaxoniam, usque ad Redingum,[c] quorum duces fuerunt duo reges Basrechg et Haldene. Quibus occurrens comes Bearroccensis Eðelwlfus occidit comitem unum Sýdroc senem apud Englefeld; post iiij^or. dies rex Aðelredus affuit cum Aluoredo fratre suo, commissoque prœlio multi ex utraque parte corruerunt, ubi et præfatus comes Aðelwlfus occubuit. Item post iiij^or. dies rex Aðelredus et Alueredus frater ejus pugnaverunt contra eos apud Æssendun.[d] Pagani vero fecerunt duas turmas, unam rexerunt duo prædicti reges, alteram vero universi comites: tunc Aðelredus diviso exercitu suo in duas partes, cum una congressus est contra duos reges, et unum occidit, scilicet Basrech,[e] Alueredus vero cum altera parte pugnavit contra comites

[y] See *S. Dunelm.* p. 92. [z] Upon the 21st of March. *S. Dunelm.* col. 142. and p. 93. (7) [a] Now Nottingham. See *S. Dunelm.* col. 123, [b] Ealswitha. [c] See *S. Dunelm.* col. 124. [d] Æscesdune, *Sax. Chron.*; Etscesdun, *S. Dunelm.* col. 125. Now Aston, near Wallingford, in Berkshire; or Ashendon, in Buckinghamshire. [e] Bersecg, *S. Dunelm.* col. 126; Beiegsecg, p. 92; Bagsæc, Bachsecg, Basecg, *Sax. Chron.* These variations seem to point out the original to have been Berserk, a term employed by the Scandinavians to denote a cham-

et occidit iiij^or. Sẏdroc[f] juvenem, Oſbernum, Freanam, Haroldum. Item poſt dies paucos congreſſi ſunt apud Baſingum[g] et Daci vicerunt, ubi corruit Alchmundus[h] epiſcopus. Item prœlium habuerunt apud Redingum.

Poſt hæc obiit rex Eðelredus, cui ſucceſſit frater ſuus Aluëredus, cui uxor ſua Elſwitha duos filios Edwardum et Agelwardum genuit, et tres filias Elfleðam, Eðelgiuam et Elfðritham. Expleto autem menſe pugnavit contra paganos apud Wiltonam, ſed Daci vicerunt quia multi erant et Angli pauci, erant enim multis prœliis vexati, in quibus ceciderunt ex paganis rex unus et novem comites.[i]

Anno DCCC.lxxij. Alchwinus Wictiorum epiſcopus obiit, cui ſucceſſit vir doctiſſimus Werefridus,[j] ordinatus ab Ethredo Cantuarienſi archiepiſcopo: qui juſſu regis Alueredi libros Dialogorum beati Gregorii de latinitate tranſtulit in linguam Saxonicam.

Ea tempeſtate Norhumbri regem ſuum Egbertum et Wlfere archiepiſcopum expulerunt.

Paganorum exercitus a Redingo Lundonias adiit et ibidem hẏemavit, cum quo Mercenſes pacem pepigerunt.

Anno DCCC.lxxiij. memoratus paganorum exercitus cum rege Haldene hẏemaverunt in Lindiſſi apud Torkeſeiam.[k]

Egbertus rex Norhumbrorum obiit et Ricſic factus eſt rex, et Wlfere archiepiſcopus in ſedem ſuam receptus eſt.

Anno DCCC.lxxiiij. Aldene cum exercitu ſuo movens de Lindiſſi, in Repedun[l] hẏemavit, ubi congregati ſunt ad eum tres alii reges, ſcilicet Godrun, Oſketin,[m] et Andwen, et expulerunt Burhredum regem de regno Merciorum, qui Romam pergens ibidem obiit, et in æccleſia ſanctæ Mariæ ſepultus eſt in ſcola Saxonum, et commendaverunt Daci regnum Merciorum Ceolwlfo.

pion, whose valour was believed to proceed from supernatural influence. See *Ihre Gloss. Suio-Goth.* i. 172. [f] The *Sax. Chron.*, and *Simeon* of Durham, assert that two of the name of Sydroc fell in the action. *Sax. Chron.* p. 81. *S. Dunelm.* col. 126. [g] Now Basing, in Hampshire. [h] Healmund, or Hæhmund, according to the *Sax. Chron.* [i] See *S. Dunelm.* p. 95. col. 79, 145. [j] Upon the 7th of June. *S. Dunelm.* col. 145. [k] Now Torkesey. [l] Now Repton, in Derbyshire. [m] Oscytel and Anwind, *Sax. Chron.* an. 875; Amund, *S. Dunelm.* col. 145, 127.

Anno DCCC.lxxv. pars exercitus cum Haldene Norhumbriam dominio fuo fubdentes manebant ibi.[n] Altera pars cum tribus regibus apud Grantebrige hyemavit.

Alueredus rex navali prœlio contra[o] vij. naves paganorum congrediens, unam cepit, et ceteræ fugerunt.

Eardulfus epifcopus et Edredus abbas corpus fan&ti Cuthberti de Lindiffarnia tollentes, per vij. annos paffim[p] vagabantur.

Anno DCCC.lxxvj. Ricfig rex Norhumbrorum obiit, cui fucceffit Egbertus.

Exercitus trium regum venit ad Werham[q] et Weftfaxoniam, cum quibus Alueredus rex pacem pepigit obfidefque accepit: fed ipfi proxima nocte, fœdere dirupto, difcedentes, prædaverunt apud Exanceftre, id eft Caerwifc.[r]

Rollo paganus, genere Danus, cum fuis Normanniam intravit[s] et optinuit, qui poftea baptizatus, vocatus eft Rodbertus.

Anno DCCC.lxxvij. navalis exercitus paganorum in mari periit cum cxx^{ti}.[t]

Iwarus[u] et Haldene cum xx^{ti}.iij^{bus}. navibus navigaverunt Douernaniam, ubi a ministris Alueredi regis necati funt, et cum eis M.cc^{ti}.xx^{ti}. viri.[w] Alter exercitus de Exanceftre adiit Chipenham[x] cum mira multitudine quæ nuper venerat de Dacia.

Alueredus vero rex, fugientibus fuis, cum paucis relictus eft et in nemoribus fe abfcondebat. Sed tandem oraculo confortatus per beatum[y]
fol. 5.b. Cuthbertum venit contra inimicos fuos ad locum qui dicitur Ethandun,[z] et pugnans vicit; qui metuentes, obfidibus datis, juraverunt fe a regno exituros, et rex eorum Godrun futurum fe Chriftianum promifit.

Anno DCCC.lxxviij. Godrun baptizatus eft, quem rex Alueredus de fa-

[n] Near the Tyne, *Sax. Chron.* *S. Dunelm.* col. 127. [o] Sex naves, *S. Dunelm.* col. 127; but the text is supported by the *Sax. Chron.* [p] See an interesting account of their wanderings in *S. Dunelm.* p. 96. [q] Warham, in Dorsetshire. [r] "Latine, civitas aquarum." *S. Dunelm.* col. 128. *cf.* col. 145. [s] Upon the 16th of December *S. Dunelm.* col. 145. [t] From a comparison with the *Sax. Chron.* p. 84, it appears that the word "navibus" is here omitted. [u] Ingware, *S. Dunelm.* col. 145, 128, which is the correct orthography, the name being compounded of the Scandinavian *ung* juvenis, and *wâr* vir. [w] Cum mille ducentis viris. *S. Dunelm.* col. 128. [x] Chippenham, in Wiltshire. [y] See *S. Dunelm.* p. 107, col. 128, 146. [z] Now Eddington, in Wiltshire.

cro fonte fufcepit, et dedit ei poftea Eftangliam, in qua fanctus Ædmundus regnaverat; et vocavit eum Athelftan.

Carolus Calvus[a] rex Francorum obiit.

Anno dccc.lxxix. novus paganorum exercitus in Angliam veniens manfit in Fulenham[b] juxta fluvium Tamefiæ.

[Rex Scotorum Het occiditur.]

Anno dccc.lxxx. Godrun cum fuis inhabitare cepit Eftangliam. Exercitus qui venerat in Fulenham[c] mare tranfiit, et apud Gant uno anno permanfit.

Ludovicus[d] rex Francorum filius Karoli Calvi obiit.

Anno dccc.lxxxj. idem[e] exercitus veniens in Franciam bellum intulit et invenit. His diebus multa Francorum monafteria defolata funt; nam et fratres cenobii fancti Benedicti offa ipfius de tumulo eruentes huc illucque difcurrebant.

Anno dccc.lxxxij. idem exercitus venit per fluvium Mefe in Franciam, et ibidem hyemavit.

Rex Aluerедus navali prelio naves paganorum vicit, duabus comprehenfis.

Anno dccc.lxxxiij. predictus exercitus occupans Cundoth,[f] ibidem graffatur per annum unum.

Rex Aluerедus, ut fupradictum eft, occifis Iwar et Haldene, vaftatas Norhumbriæ partes cepit incolere. Tunc fanctus Cuthbertus abbati Edredo per vifionem affiftens præceptit ut epifcopo et toti Anglorum et Danorum genti diceret, quatinus Guthredum filium Ardecnut quem Dani vendiderant in fervum cuidam viduæ apud Witingeham,[g] dato redemtionis pretio redimerent, et in regem fuper Northumbros levarent; quod et factum eft, et regnavit super Eboracum; Egbertus vero ultra Tinam.

(8) [a] He died at Brios, on the 5th or 6th of October 877. *Velley*, ii. 124. *Anquetil*, i. 372. [b] Now Fulham, in Middlesex. [c] Now Fulham, in Middlesex. [d] Louis the Second, surnamed Le Begue, or Le Fainean, died at Compiègne, on the 2d of April, 879. *Velley*, ii. 128: *Anquetil*, i. 377. [e] Louis the Third, and his brother Carloman, defeated the Normans, or Northmen, with great slaughter, at Candes, in 879; and again at Saucourt, in July 881. *L'Art de verif.* i. 560-561; *Velley*, i. 140; *Anquetil*, i. 379. [f] Conde sur l'Escaut, in Holland. [g] Probably Whittingham, in the west of Northumberland; or, perhaps, Whittingham, in Haddingtonshire. It must have been a very common local name, expressing simply the abode of the son of an individual named White.

Tunc inſtaurata eſt ſedes in Cuncaceſtre[h] quæ prius fuerat in Lindiſfarnia.

Anno DCCC.lxxxiiij.[i] Marinus papa dona multa inter quæ et particulam ligni crucis Domini, Alueredo regi Anglorum miſit, et pro ejus amore ſcolam Saxonum ab omni tributo et thelone liberavit.

Anno DCCC.lxxxv. ſupradictus paganorum exercitus diviſus eſt in duas partes, quarum una in orientalem ſeceſſit Franciam, altera in Angliam rediens Roueceſtriam[k] obſedit, quam rex Alueredus ab obſidione dejecit. Miſit rex Alueredus navalem exercitum ad defenſionem Eſtangliæ, ubi naves pẏraticæ xvj. inventæ ſunt et comprehenſæ in Sturemutha.[l] Redeuntes vero magno exercitui paganorum obviarunt, et cum eis congreſſi, victi ſunt.[m]

Eodem anno Karolus rex Francorum in venatione apri dentibus laceratur, qui Ludovico fratri ſuo ſuccederat; erat autem pater eorum Ludovicus frater Judithæ reginæ quam rex Aðelwlfus duxerat.[n]

Obiit Marinus papa.

Anno DCCC.lxxxvj. paganorum exercitus de orientali Francia in occidentalem rediit, et per flumen Secanum[o] pervenit Pariſius, et obſidens civitatem anno uno nichil prævaluit.

Rex Alueredus Lundoniam obſidens cepit, venientibus ad eum Anglis et fugientibus Dacis, qui Eðelredo[p] Merciorum comiti reſtauratam commendavit civitatem.

Anno DCCC.lxxxvij. paganorum exercitus, Pariſius deferens, ivit per Secanum[q] uſque ad Marnam, inde ad Caedzi, ubi per annum graſſantes oſtium fluminis Iorna[r] intraverunt, ibique per annum magno regionis dampno morati ſunt.

[h] Chester-le-Street, six miles to the north of Durham. *S. Dunelm.* col. 147. [i] The *Sax. Chron.* places this event a year sooner; but *Simeon* informs us, that it took place immediately before the death of the Pope, which we know happened in 884. The chronology is therefore correct. [k] Rochester. [l] At Harwich. [m] He died upon the 6th December, 884. *Velley*, i. 160. [n] See note [i]. [o] "Per flumen Sequanæ." *S. Dunelm.* col. 150. [p] Æthred. *Sax. Chron.*; *S. Dunelm.* col. 148.; Ethelredo, col. 131. [q] "Per Sequanam usque locum qui Caziei dicitur." *S. Dunelm.* col. 150; "venit ad Sigene, deinde ad hostium fluminis quod Materre nominatur, exhinc ad locum qui Cazendest villa regia pervenerunt," col. 131. Marne is the name of a river in France, and Caedzi is now Chezy; whence we may conjecture that the reading "Cazendest" is an erroneous one for "Cazei, id est, villa," etc. [r] Iona, *Sax. Chron.*, *S. Dunelm.* col. 131.; Iona, col. 150.

Karolus[s] rex Francorum ab Ernulfo filio fratris fui de regno expulfus, poft xl. dies obiit; tunc divifum eft regnum Francorum in partes v. Idem Ernulfus obtinuit regiones ad orientem Rheni fluminis, Rodulfus mediterraneum regnum, Odo occidentale, Brengar et Wido Longobardiam et omnes regiones ex illa parte montium.

Anno dccc.lxxxviij. rex Alueredus conftruxit duo monafteria, unum monachorum in loco qui dicitur Eaðelingeie, alterum fanctimonialum juxta orientalem portam Scaftefbiri, in quo filiam fuam Eðelgiuam abbatiffam conftituit.

Anno dccc.lxxxix. Eðelredus[u] Cantuarienfis archiepifcopus obiit, cui fucceffit Plegmundus.

Anno dccc.xc. fol. 6.

Anno dccc.xcj. Godrun Athelftan[w] rex Eftanglorum obiit.

Anno dccc.xcij. Wlfere[x] archiepifcopus Eboracenfis obiit anno præfulatus fui xxxix.

Anno dccc.xciij. rex paganus Hefteng cum lxxx. parionibus,[y] id eft navibus, intravit oftium Tamenfis flumenis, et edificavit fibi munitionem apud Middeltune.[z]

Anno dccc.xciiij. Guthredus rex Northumbrorum obiit.

Anno dccc.xcv.

Anno dccc.xcvj.

Anno dccc.xcvij. paganorum exercitus fabricatis navibus longis et sceleribus,[a] prædam agentes circa ripas maris terram Weftfaxonum graviter vexabant; adverfum quas rex Alueredus alias multo longiores et altiores fabricari fecit, quibus in mare miffis, capiuntur hoftium naves xx. et homines occiduntur.

Anno dccc.xcviij. Rollo primus Normanorum dux Carnotum obfedit,

[s] Charles-le-Gros was deposed on the 11th of November, 886, by Eudes or Otho, son of Robert-le-Fort; died in 888. [u] According to *Gervase*, Ethelred died in 893; and Plegmund was not elected till after an interval of two years. *X. Script.* col. 1643. The *Sax. Chron.* places the obit in 888, and the accession in 890. [w] Healstan. *S. Dunelm.* col. 150; Ethelstan, col. 133, *Sax. Chron.* p. 90. [x] See *Stubbs*, Act. Pont. Eborac. col. 1698. [y] Myoparonibus? *Flor. Worc.* and *Hoveden* read "cum lxxx. paronibus:" but *Mat. Westm.* has "cum lxxx navibus." The *Sax. Chron.* corrects the text by reading "mid lxxx scipum." [z] Now Middleton, in Essex. (9) [a] Celeribus?

ſed epiſcopus ejuſdem urbis Walzenlinus[b] exiens et tunicam ſanctæ Mariæ in manibus ferens, Rollone fugato, civitatem liberavit.

Anno DCCC.XCIX.

Anno DCCCC. Eðelbaldus Eboracenſis archiepiſcopus ordinatur.

Anno DCCCC.I. rex Alueredus anno regni ſui xxx. obiit v. kalendas Novembris,[c] et Wintoniæ ſepelitur, huic ſucceſſit Edwardus filius ejus cognomento Senior, vir ſtrenuus, qui de manibus Danorum, Eſtſaxoniam, Eſtangliam, Merciæque provincias quam plures potenter extorſit; hujus frater Athelwoldus contra voluntem† regis et populi accepit uxorem quandam ſacratam virginem, et tenuit Winburnam contra regem. Sed inde fugatus receſſit Norhumbriam et ibi rex et princeps regum eorum factus eſt. Habuit etiam rex Edwardus iiij[or]. filios; ex Eguinna muliere nobiliſſima primogenitum ſuum Aðelſtanum; ex regina vero Edgiua Edwinum, Edmundum, Edredum; Quatuor quoque filias, Eadburgam virginem et aliam uxorem Ottonis imperatoris Roma,[d] tertiam vero uxorem Karoli[e] regis Francorum, et quartam, uxorem Sihtrici regis Norhumbrorum.

Hoc anno Earnulfus[f] epiſcopus Lindiſſarnenſis obiit, cui Cuthredus ſucceſſit.

Anno DCCCC.IJ.

Anno DCCCC.IIJ. ſanctus preſbyter Grimbaldus[g] et magiſter Alueredi regis, et venerabilis de Scotia Virgilius[h] abbas, et ſtrenuus comes Athulfus frater Elſwithæ reginæ uxoris Alueredi regis, obierunt.

Anno DCCCC.IIIJ.[i] Kentenſes cum multitudine Danicorum pẏratarum pugnantes apud Holme[k] victores extiterunt.

Anno DCCCC.V. luna obſcurata eſt horribiliter.[l]

[b] Waltelino. *S. Dunelm.* col. 151. [c] Upon the 27th of October. The *Sax. Chron.* says that King Alfred the Great died six nights before the feast of All-Saints, which is celebrated upon the 1st of November. † Voluntatem? [d] Romani? His daughter Edith, in 930, was married to Otho the Great, Emperor of the Romans. *L'Art.* vii. 303, 8vo. [e] Charles the Third, surnamed the simple, married Ogiva, by whom he had Louis d' Outremer. *Chantreau* i. cxxix. [f] Eardulf, according to *S. Dunelm.* p. 125; but according to the same author, coll. 133, 152, this obit happened in 899. [g] Grimbaldus magister? See *S. Dunelm.* col. 152. He died upon the 8th of July. *Sax. Chron.* [h] See *Sax. Chron.* p. 100, *S. Dunelm.* col. 152. [i] The *Sax. Chron.* places this event under the year 902, but *Flor. Worc.* and *S. Dunelm.* support the text. [k] Perhaps Holme-wood, in Sussex. [l] In this year there was only a partial eclipse of the moon.

Chrifti famula Elfwitha regina deceffit, quæ monafterium fanctimonialium conftruxit Wintoniæ.

Anno DCCCC.vj. paganorum exercitus pacem fecit cum rege Edwardo.

Rollo qui et Rodbertus primus dux Normanorum deceffit, cui filius fuus Willelmus Longa fpata fucceffit.

Cometis vifa eft.

Anno DCCCC.vij.

Anno DCCCC.viij. Kaer legion, que nunc Legaceftria[m] dicitur, juffu regis Edwardi reftaurata eft.

[Eodem anno, periit Dofnaldus rex Scottorum.]

Anno DCCCC.ix.

Anno DCCCC.x. offa fancti Ofwaldi regis et martyris de Barðeneia in Merciam tranflata funt.

Anno DCCCC.xj. in provincia Stanfordenfin, in loco qui dicitur Totenhale, inter Anglos et Danos infigne prœlium habetur, et tandem Angli victoria potiuntur.

Anno DCCCC.xij. Eðelredus dux Merciorum obiit, poft quem uxor ejus Ælfleda filia regis Alueredi regnum rexit Merciorum.

Anno DCCCC.xiij. Ælfleda Merciorum domina conftruxit burgum ad Scoriate.[n]

Anno DCCCC.xiiij. Ælfleda conftruxit Tamewrthe.[o]

Sihtricus occidit regem Mellum.

Anno DCCCC.xv. Werefridus fanctus epifcopus Wictiorum, id eft Wigornie, obiit, cui fucceffit Adelhunus. fol. 6. b.

Elfleda conftruxit Edefbiri[p] et Warewic.

Anno DCCCC.xvj. rex invictiffimus Edwardus Bedefordam, in[q] fuam accepit in ditionem, urbemque in auftrali parte fluminis Ufæ condi præcepit.

Elfleda conftruxit Chirebiri[r] et Warebiri et Runcouen.

Anno DCCCC.xvij. Elfleda mifit exercitum in Waliam et victis Walen-

[m] Now Leicester. [n] Scergate, *Sax. Chron.*; Sceargete, *S. Dunelm.* col. 153; *Hoveden*, Scoriate, *H. Hunt.*; the locality is uncertain. [o] Now Tamworth, in Staffordshire. [p] Now Eddesbury, in Cheshire. The *Sax. Chron.* and *S. Dunelm.* read Eadesbirig. [q] This word is redundant. [r] Now Cherbury, in Shropshire; Wardborow, in Oxfordshire; and Runikhorne, in Cheshire.

ſibus fregit Bretallanmere,[s] ubi capta eſt uxor regis Walenſium cum xxiiij. hominibus et in Merciam ducta.

Anno DCCCC.xviij. Elfleda expugnavit Derebiam et optinuit, ubi iiij^or.[t] duces fortiſſimos amiſit.

Anno DCCCC.xix. Elfleda conquiſivit Legaceſtriam, et poſtea obiit[u] apud Tamewrthe.

Anno DCCCC.xx. rex Edwardus exheredavit filiam ſororis ſuæ Elfledæ, ſcilicet Elfwinnam.[w]

Ipſo anno rex conſtruxit Glademutham.

Rex Sihtricus infregit Devenport.

Karolus[x] qui et Martellus deſtructor eccleſiarum, rex Francorum, filius Ludovici filii Karoli Calvi, obiit.

Anno DCCCC.xxj. rex Scottorum cum tota gente ſua, et Reinaldus[y] rex Danorum Norhumbriam incolentium, et rex Sihtricus Edwardo regi fecerunt hominium.

Anno DCCCC.xxij. rex Egelwardus[z] frater Edwardi regis obiit.

Aðelhuno[a] ſucceſſit Wilfredus.

Anno DCCCC.xxiij.

Anno DCCCC.xxiiij. invictiſſimus rex Anglorum, Danorum, Cumbrorum, Britonum, Edwardus cognomento Senior obiit, cui ſucceſſit Athelſtan filius ejus, ſacratus ab archiepiſcopo Dorobernenſi Athelmo.[b]

Anno DCCCC.xxv. ſtrenuus rex Aðelſtanus dedit ſororem ſuam Sihtrico regi Norhumbrorum.

Wigredus epiſcopus Lindiſfarnenſis conſecratur.

[s] Brecenan-mere, *Sax. Chron.;* Brycenanmere, *S. Dunelm.* col. 153.; probably Brecknock-mere, situated about two miles from Brecknock. [t] Thirty-four, according to the *Sax. Chron.* and *S. Dunelm.* [u] Upon the 17th of June, *Sax. Chron.;* upon the xix (?) of the calends of July, *S. Dunelm.*, col. 153. [w] Elwinnam. *S. Dunelm*, col. 153. [x] A singular mistake in our chronicler. Charles Martel died upon the 22d of October 741. *L'Art de Verif.* i. 550. [y] Regnaldus, *S. Dunelm.* col. 153. In the list of those who are stated by this writer to have done homage to Edward, is included "Red Streddedunalorum," a reading apparently incorrect, but which cannot be verified, as this portion of *Simeon's* history is printed from an unique MS., preserved in Cambridge. It was highly probable, however, that the word has been "Streddeduualdorum,"—the Celtic inhabitants of Strath-clyde. The error is one easily incurred in the transcription of an ancient manuscript. [z] Clito Ethelwardus, *S. Dunelm.* col. 154., upon the 16th of October, id. (10) [a] Hwictiorum episcopo, *S. Dunelm.* col. 154. [b] Ethelmo, *S. Dunelm.* col. 154.

Anno DCCCC.XXVJ. rex Sihtricus obiit, cujus regnum Aðelſtanus adjecit imperio ſuo, expulſo Gutferðo filio ejus; regem quoque Britonum Huwal, et regem Scottorum Conſtantinum,[c] et regem Wentorum Wuer, prœlio vicit et fugavit; qui pacem ab eo petentes firmatum ſacramento fœdus cum eo pepigerunt.

Anno DCCCC.XXVIJ.

Anno DCCCC.XXVIIJ.

Anno DCCCC.XXIX. Wilfredo Wictiorum[d] epiſcopo ſucceſſit Kinewaldus.

Anno DCCCC.XXX.

Anno DCCCC.XXXJ.

Anno DCCCC.XXXIJ. ſanctus Friðeſtanus Wintonienſis epiſcopus ordinavit[e] pro ſe in epiſcopum virum religioſum Brinſtanum.

Anno DCCCC.XXXIIJ. obiit ſanctus Friðeſtanus.

Edwinus frater regis Aðelſtani in mari periit.[f]

Anno DCCCC.XXXIIIJ. rex Aðelſtanus[g] vaſtavit Scotiam uſque Dunfoeder et Wertermore terreſtri exercitu; navali vero uſque Catenes; eo quod Conſtantinus pactum federis dirupit.

Sanctus Brinſtanus epiſcopus Wintoniæ obiit.[h]

Anno DCCCC.XXXV. Elphegus monachus, beati Dunſtani propinquus, ſuſcepit epiſcopatum Wintoniæ.

Anno DCCCC.XXXVJ.

Anno DCCCC.XXXVIJ. Anlafus rex Hẏberniæ oſtium Humbre fluminis cum DC. et XV. navibus ingreditur,[i] cui rex Aðelſtanus et frater ejus Edmundus occurrit apud Brunanburch, et commiſſo prœlio regulos V. et VIJ. duces occidunt et cum triumpho reverſi ſunt.

Anno DCCCC.XXXVIIJ.

[c] See *S. Dunelm.* col. 154. p. 134. [d] Wilfertho, *S. Dunelm.* col. 154. [e] Upon the 29th of May, *Sax. Chron.* [f] By the command of his brother Athelstan, *S. Dunelm.* col. 154, 134. [g] The *Sax. Chron.* simply states that Athelstan invaded Scotland with an army and navy, and ravaged a great part of it, p. 111. The text follows that of *Simeon of Durham.* [h] Upon the 1st of November, *Sax. Chron.* [i] In this expedition he was accompanied by Constantine, king of Scotland. The defeat of the invaders, and the praises of the victors, are recorded in a coeval poem, inserted in the *Sax. Chron.*, of which the best text and version are to be found in the appendix to the introduction prefixed to the recent edition of *Warton's History of English Poetry*, by its accomplished editor, the late Richard Price Esq.

Anno DCCCC.XXXIX. Radulfus rex Francorum Conradi ducis Burgundiæ filius obiit.[k]

Anno DCCCC.XL. rex Aðelstanus obiit[l] vj. kalendas Novembris, iiij[ta]. feria, indictione xiiij. sepultus apud urbem Maidulfi,[m] cui successit Edmundus frater ejus.

Anno DCCCC.XLJ. Norhumbri fidelitatem quam Edmundo juraverant postponentes, Noreganorum regem Anlafum sibi elegerunt in regem, qui Hamtonam veniens eam obsedit, nichilque proficiens vertit exercitum ad Tamewrtham, et vastatis omnibus, cum rediret, occurrit ei rex Edmundus, et mox committeretur prœlium, nisi sedassent eos duo archiepiscopi Odo
fol. 7. et Wlstan. Pace igitur facta utriusque regni terminus erat Wathlingestrete.[mm] Anlafus incensa et vastata æcclesia sancti Baldredi in Tiningham,[n] mox[o] periit. Filius vero Sihtrici nomine Anlaf[p] regnavit in loco patris sui.

Anno DCCCC.XLIJ. rex Edmundus v. civitates, Lincolniam, Snotingaham,[q] Deorbeiam, Legacestriam, Standfordam, manibus Danorum penitus extorsit.

Anno DCCCC.XLIIJ. cum Elfgiva regina sancta regi Edmundo peperisset Eadgarum, sanctus Dunstanus tunc abbas Glastonie, post episcopus Wigorniæ, deinde archiepiscopus Cantuariæ, audivit voces psallentium in sullimi et dicentium,—"pax Anglorum æcclesiæ, exorti nunc pueri nostrique Dunstani tempore."

Eodem anno, rex Edmundus Anlafum regem Sihtrici filium tam viribus cedentem, quam verbis credentem, de lavacro salutari suscepit; et postea Reinoldum[r] regem, dum ab episcopo confirmaretur, tenuit.

[Obiit Constantinus rex Scottorum.]

Anno DCCCC.XLIIIJ. rex Edmundus Anlafum et Reinoldum[r] de Norhumbria expulit quia pacem cum eo factum infregerunt.

[k] He died at Auxerre, upon the 15th of January, 936. *Velley*, ii. 214, *Anquetil*, i. 404.
[l] The various dates here given enable us to decide, with certainty, that Athelstan died upon Wednesday, the 27th of October, 941. [m] Now Malmesbury. [mm] Watling-street commences at Dover, passes through Kent, London, St Albans, Dunstaple, Stratford, and ends near Cardigan. [n] The church of St Baldred, at Tinningham, in Lothian. See *Fordun*, i. 134.
[o] In 942, *Sax. Chron.* [p] Onlaf, *S. Dunelm.* col. 134. [q] Now Nottingham. [r] Regenold, Reegnold, *Sax. Chron.*, Reignoldum, *S. Dunelm.* col. 155.

Anno DCCCC.XLV. rex Edmundus terram Cumbrorum vaftavit, et fibi fubjugatam Malcolmo regi Scottorum commendavit.[s]

Anno DCCCC.XLVJ. magnificus rex Anglorum Edmundus, cum dapiferum fuum de manibus peffimi cleptoris Leoue,[t] ne occideretur, vellet eripere, ab eodem interficitur[u] feria iij. die fancti Auguftini doctoris Anglorum, indictione iiij[ta]. apud Widechirche, et Glaftonie fepelitur. Succeffit ei Edredus frater ejus, a fancto Odone archiepifcopo confecratus; qui eodem anno Norhumbriam fibi rebellantem conquifivit et Scotti[w] fine bello fe ei fubdiderunt.

Anno DCCCC.XLVIJ. Anlafus,[x] qui a regno Norhumbriæ fugatus fuerat cum claffe rediens regno reftitutus eft.

Anno DCCCC.XLVIIJ. Norhumbri abjecto Anlafo fidelitatem juraverunt regi Anglorum Edredo,[y] nec diu tenuerunt.

Anno DCCCC.XLIX. Norhumbri fidelitatem tenere nefcientes Eyricum quendam de ftirpe Danorum fuper fe regem levaverunt.

Anno DCCCC.L. rex Anglorum Edredus Norhumbriam devaftat, in qua vaftatione combuftum eft monafterium quod fanctus Wilfridus conftruxerat in Ripun. Norhumbrenfes timore coacti regem quem fibi fecerant abjecerunt, Eyricum filium Haroldi, qui fuit ultimus rex illorum; nam ei fucceflerunt comites,[a] primus Ofulfus qui poftea focium habuit Oflacum, quibus fucceffit Wallevus fenior, poft quem Uhtredus filius ejus, poft Uhctredum Edolf Cudel frater ejus, poft hunc frater ejus Aldredus, illi fucceffit Eadulfus filius Cofpatrici filii Uhctredi prædicti, Eadulfo fucceffit Siwardus, poft eum Toftius frater Horaldi regis; Toftio Morkarus, qui comitatum commifit Ofulfo filio Edulfi comitis, cui expulfo fucceffit Cofpi, poft eum Cofpatricus filius Maldredi, quem Cofpatricum Maldredus habuit ex Aldgitha filia Uhctredi comitis et Elfgiuæ filiæ Eðelredi

[s] The *Sax. Chron.* adds, that this gift was made upon the agreement that Malcolm should be the fellow-labourer (mid-wyrhta) or companion of Edmund, by sea and land, p. 215. [t] Leone, *S. Dunelm.* col. 156; Loth, *Thorne*, col. 1779. [u] A comparison of these dates shews that Edmund died upon Tuesday, the 26th of May, 946. [w] According to the *Sax. Chron.* the Scots swore oaths to Edred, that they would do all he wished, p. 115. [x] The *Sax. Chron.* places this in 949. [y] The *Sax. Chron.* omits to notice the submission of the Northumbrians to Edred. [z] In the year 954, according to the *Sax. Chron.* (11) [a] This account of the Earls of Northumberland is abridged from *S. Dunelm.* col. 204.

regis. Iſte Coſpatricus erat pater Dolfini, Walleui, Coſpatrici. Poſt eum datus eſt comitatus Walðevo Siwardi comitis filio. Capto Walðevo, commiſſa eſt comitatus cura Walchero epiſcopo. Quo interfecto rex dedit comitatum Albio, cui reverſo patriam ſucceſſit Rodbertus de Mulbreio; ſed eo capto, ipſi reges deinceps tenuerunt comitatum in manu ſua, primus Willelmus junior, deinde Henricus, poſtea Stephanus, et poſt eum Henricus ſecundus.

Anno DCCCC.lj. sanctus[b] Elphegus Wintonienſis epiſcopus huic mundo ereptus eſt, cui ſucceſſit Elfſius.

Anno DCCCC.lij. rex Anglorum Edredus Wlſtanum Eboracenſem archiepiſcopum in arctiſſima[c] cuſtodia poſuit.

Anno DCCCC.liij. Wlſtano a cuſtodia ſoluto, epiſcopalis honor apud Dorcaceſtrum reſtauratur.

Anno DCCCC.liiij.

Anno DCCC.lv. rex Anglorum Edredus egrotans accerſivit ſanctum Dunſtanum abbatem et confeſſorum ſuum. Quo ad palatium tendente, vox deſuper ipſo audiente ſonuit, dicens, "rex Edredus[d] nunc in pace quieſcit;" quam vocem equus non ſuſtinens in terram corruit et interiit. Sepultus eſt rex Wintonie, cui ſucceſſit Edwius filius fratris ſui Edmundi et ſanctæ Ealfgivæ reginæ, conſecratus ab Odone archiepiſcopo.

Anno DCCCC.lvj. beatus Dunſtanus abbas ab Eduuio rege juſticiæ cauſa
fol. 7. b. proſcriptus mare tranſiit, et in monaſterio quod Blandunum dicitur, exilii tempore manſit.

Wlſtanus Eboracenſis archiepiſcopus obiit,[e] cui ſucceſſit Oſkitellus.

Anno DCCCC.lvij. Mercenſes et Norhumbri contemnentes Edwium regem, elegerunt fratrem ejus Edgarum, qui mox beatum Dunſtanum de exilio revocavit, et defuncto Kinewaldo Wigornenſem ei epiſcopatum dedit, et ab Odone archiepiſcopo conſecrato.[f]

Ludovicus rex Francorum filius Radulfi regis obiit,[g] cui ſucceſſit Lotarius, litera dominicali D.

[b] The chronology again returns to that of the *Sax. Chron.*, from which authority we learn that the obit was upon the 12th of March. [c] See *Stubbs*, col. 1699. [d] He died upon the 23d of November. *Sax. Chron.* [e] Upon the 26th of December. *Stubbs*, col. 1699. [f] Consecratur? [g] Louis d'Outremer died upon the 10th of September, 954. *L'Art*, i. 563.

Anno DCCCC.lviij. sanctus Odo Cantuarienfis archiepifcopus, migravit ad Chriftum, cui fucceffit epifcopus Wintonienfis Elfſius,[h] et Brihtelmus ordinatur pro eo.

Anno DCCCC.lix. Elffius Dorobernenfis archiepifcopus, dum Romam pro pallio pergeret, in Alpinis montibus frigore defecit.

Eodem anno rex Edwius defunctus Winthoniæ fepultus eft, cujus frater Edgarus tocius regni Anglorum monarcha efficitur, anno ætatis fuæ xvij., adventus Anglorum in Britanniam DCX. ab adventu fancti Auguftini ccc.lxiij.

Ipfo anno Brihtelmus Dorfetefium[i] epifcopus ad primatum Cantuarienfis fedis eligitur; fed quia minus videbatur idoneus, juffu regis ad fedem fuam rediit. Dehinc beatus Dunftanus Wigornenfis epifcopus nuto divino divino[k] et fapientum confilio primæ metropolis Anglorum primas et patriarcha conftituitur;[l] cujus doctrina et eruditione multum proficiens rex Edgarus, abjectis a cœnobiis clericorum fecularium neniis, monachorum xl. conftituit monafteria.

Anno DCCCC.lx. fanctus Dunftanus Romam perfectus, indictione iij. pallium a Joanne[m] papa fufcepit; rediens autem, precibus obtinuit a rege ut prædeceffforis fui Odonis fratruelis Ofwaldus humilis monachus ad epifcopatum Wigornenfem ordinaretur pontifex; confecratus eft igitur a beato Dunftano fanctus vir vir[n] Ofwaldus.

[Anno DCCCC.lxj. rex Scottorum Indulfus occiditur.]

Anno DCCCC.lxij.

Anno DCCCC.lxiij. Ædelwoldus venerabilis abbas a beato Dunftano educatus, Brihtelmo fucceffit epifcopatum Wintonie.

Sanctus Adelwoldus juffu regis Edgari expulfis clericis, vetus monafterium Wintonie cum monachis inftituit.

Anno DCCCC.lxiv. rex Anglorum pacificus Edgarus Ordgari ducis Dompnanie[o] filiam nomine Elfthridam,[p] poft mortem viri ejus Elwoldi gloriofi ducis Eftanglorum, in matrimonium accepit; ex qua duos filios

[h] Elfsius? see the following year. [i] Dorsetensium. *S. Dunelm.* col. 157. [k] "Divino" is repeated in the MS. [l] In 961, according to the *Sax. Chron.*; in 964, according to *Diceto*, col. 456. [m] Pope John the Twelfth. [n] Such is the faulty reading of the MS. [o] Of Devonshire. See *Brompton* and *Malmesbury*, ii. 8. [p] She is called Ælfritha by *Diceto*, col. 457.

Edmundum et Egelredum fuſcepit. Habuit etiam prius ex Elfleda candida, Ordmeri ducis filia, Edwardum poſtea regem et martyrem, et ſancta Wltricha[q] virginem Edgitham Deo devotam.

Eodem anno, rex Edgarus monachos in Novo monaſterio et Middiltona collocavit, illis Etelgarum, iſtis Kineardum abbates conſtituens.

Anno DCCCC.lxv. [rex Duf Scottorum interficitur.]

Anno DCCCC.lxvi.

Anno DCCCC.lxvij. rex Edgarus in monaſterio Rumeſie, quod avus ſuus rex Edwardus conſtruxerat, ſanctimoniales et ſanctam Merwinnam abbatiſſam conſtituit.

Anno DCCCC.lxviij. Aldredus epiſcopus apud ſanctum Cuthbertum in Conkeceſtre[r] obiit, cui ſucceſſit Elfius,[s] litera dominicali D.

Anno DCCCC.lxix. rex Anglorum pacificus Edgarus ſanctis epiſcopis Dunſtano Dorobernenſi, Oſwaldo Wigornenſi, Etelwoldo[t], præcepit, ut expulſis clericis, in majoribus monaſteriis per Merciam monachos locarent; quod exſequens ſanctus Oſwaldus monachos in Wigornienſi eccleſia poſuit, eiſque Wiſinum[u] virum religioſum præfecit.

fol. 8. Anno DCCCC.lxx. ſanctus Ethelwaldus epiſcopus ſancti Swithuni reliquias de tumulo levavit,[w] et in eccleſia apoſtolorum Petri et P.[x] clementiſſime recondidit.

Anno DCCCC.lxxj. clito Edmundus regis Edgari filius obiit,[y] Ordgarus dux Dompnaniæ ſocer regis, quorum primus in monaſterio Rumeſie, ſecundus Exaceſtre honorofice eſt ſepultus.

Anno DCCCC.lxxij. Oſhitellus Eboracenſis archiepiſcopus obiit, cui ſucceſſit Oſwaldus[z] ſuus propinquus Wigornenſis epiſcopus, qui a Stephano papa pallium ſuſcepit.

Anno DCCCC.lxxiij. rex Anglorum pacificus Edgarus, anno etatis ſue xxx.° die pentecoſtes[a] a beatis preſulibus Dunſtano et Oſwaldo et a

[q] "De sancta Wlthritha." *S. Dunelm.* col. 158. See also *Malmesbury*, ii. 8, and *Brompton*, col. 867. [r] Cuneccaestre. *S. Dunelm.* p. 138, now Chester-le-Street, near Durham. [s] Ælfsig, *S. Dunelm.* p. 138; Elfsius, col. 158. [t] Wintoniensi. *S. Dunelm.* col. 158. [u] Winsinum, *S. Dunelm.* col. 158. [w] Upon Friday the 15th of July. *S. Dunelm.* col. 159. [x] Pauli. *S. Dunelm.* col. 159. [y] "Et" should be here supplied. See *S. Dunelm.* col. 159. [z] *Simeon*, in his epistle to Hugh dean of York, concerning the archbishops of that see, states, that Osketil was succeeded by Edwald; but that he, preferring a more retired mode of life, resigned the dignity, in 971, to Oswald. *X. Script.* col. 79. (12) [a] May the 11th, 973.

ceteris tocius Anglie episcopis in civitate Accamanni[b] cum maximo honore et gloria in regem tocius insule tunc primum consecratur. Interjecto deinde tempore, ille cum ingenti classe septentrionali Britannia circumnavigata, ad civitatem Cestram appulit, cui subregali viij.to Kineth[c] scilicet rex Scotorum, Malcolmus rex Cumbrorum, Maccus plurimarum rex insularum, et alii v., Dufnal,[d] Sifert, Huwal, Jacob, Ulkil, ut eis mandarat occurrerunt, et quod sibi fideles et terra et mari assistere sibi vellent, juraverunt; cum quibus die quadam scafam ascendens, illisque ad remos locatis, ipse clavum gubernaculi arripiens, eam per cursum fluminis De perite gubernavit, omnique turba ducum et procerum simili navigio comitante, a palatio ad monasterium sancti Johannis baptistæ navigavit, ubi facta oratione, eadem pompa ad palatium remeavit; quod dum intraret, optimatibus fertur dixisse, tunc demum quemque suorum successorum se gloriari posse regem Anglorum fore, cum tot regibus sibi obsequentibus potiretur pompa talium honorum.

Anno DCCCC.LXXIIIJ. Terremotus per totam Angliam factus est maximus.

Anno DCCCC.LXXV. Anglici orbis basileus, flos et decus antecessorum regum, pacificus rex Edgarus, non minus memorabilis Anglis, quam Romulus Romanis, Cirus Persis, Alexander Macedonibus, Karolus magnus Francis, Arcturus Britannis, postquam cuncta regaliter consummavit, anno etatis sue xxx°.ij°. viij°. idus Julii ex hac vita transivit,[e] filiumque Edwardum, postea martirem, et regni et morum reliquit heredem; corpus vero illius Glastonium delatum regio more est tumulatum. Is dum viveret iij. D.C. [3600] robustas sibi congregaverat naves, ex quibus paschali emensa solempnitate omni anno M.CC. in orientali, totidem in occidentali, totidem in septentrionali insule plaga coadunare et ad occidentalem cum orientali classe, et illa remissa ad borealem cum occidentali, ipsaque remissa cum boreali ad orientalem classem remigare, eoque modo totam insulam omni estate circumnavigare consueverat; viriliter hoc agens ad defensionem contra ceteros regni sui, et suum suorumque ad bellicos

[b] Accmannes-ceastre, *Sax. Chron.*, now Bath. See also *Sax. Chron.* p. 121. [c] Kynath. *S. Dunelm.* col. 159. [d] Dufnald, Siforth, Huval, Jacob, Nichil. *S. Dunelm.* col. 159. [e] He died upon Friday, the 8th of July, 975. *S. Dunelm.* col. 159.

ufus exercitium. Hieme vero et vere infra regnum ufque quaque per omnes provincias Anglorum tranfire, et quomodo legum jura et fuorum ftatuta decretorum a principibus obfervarentur, ne pauperes a potentatibus præjudicium paffi obprimerentur, diligenter folebat inveftigare. In uno fortitudini, in altero juftitie ftudens, in utroque rei publice et regni utilitatibus confulens. Hinc hoftibus circumquaque timor, et omnium sibi fubditorum erga eum excreverat amor; cujus deceffu tocius regni perturbatus eft ftatus, et poft tempus letitie quod illius tempore vigebat pacifice, tribulacio cepit undique advenire. Orta namque fedicione magna monachis de monafteriis eiciendis, et rege eligendo, tandem agentibus fanctis archiepifcopis Dunftano et Ofwaldo et ceteris catholicis viris qui adverfe parti refiftebant, monachi fuas fedes conftanter tenuerunt.

fol. 8. b. Edwardus clito ut pater jufferat, fpreto interim fratre fuo Eilredo, in regem confecratur

Cometis ftella vifa eft in autumno.

Anno DCCCC.lxxvij. in Eftanglia apud villam que dicitur Kircling[f] maxima fynodus celebratur. Dehinc apud Calne[g] dum alia fynodus celebraretur, totius Anglie majores natu qui ibidem agregati fuerant, excepto fancto Dunftano, de folario coruerunt; quorum quidam mortui funt, quidam vero mortis periculum vix evaferunt.

Anno DCCCC.lxxviij. rex Anglorum Edwardus juffu noverce fue Alftrithe[h] Regine occulte cultro perfoffus[i] in loco qui Coruefgate[k] dicitur, a fuis[l] injufte perimitur, et apud Werham[m] non regio more fepelitur. Cujus frater Eldredus clito egregius, moribus elegans, pulcher vultu, et decorus afpectu, poft pafchalem feftivitatem die dominica xviij°. kalendas Maii,[n] a fanctis archiepifcopis Dunftano et Ofwaldo et x. epifcopis, in Kingif-

[f] Cirding, *S. Dunelm.* col. 160; Kyntlingtun, *Sax. Chron.* p. 124; Kerling, *Brompton*, col. 870: Kirding, *Hoveden;* Kyrtlinege, *Flor. Wigorn.* The writer last cited agrees with *Simeon* and the text, in placing it in East-Anglia. *Spelman* believes it to have been at Kirtling, in Cambridgeshire; but *Gibson* prefers the claims of Kyrtlington, in Oxfordshire. [g] Now Calne, in Wiltshire. [h] Elfthridæ. *S. Dunelm.* col. 160. [i] Upon the 18th of March. *Sax. Chron.* p. 124. [k] Now Corf Castle, in the island of Purbeck. [l] *Knyghton*, col. 2313, says that he was stabbed by the hand of the Queen herself; but the authority of *Knyghton*, in subjects so remote from his own age, is not of much value. [m] Now Warham, in Dorsetshire. [n] The 14th of April.

tun in regem eſt conſecratus; qui xxx. et viij°. annis in multis calamitatibus regnavit, pro fratris ſui nece, quem mater ejus injuſte peremerat. Prædixit aperte ei beatus Dunſtanus profetico ſpiritu plenus eaſdem calamitates ſibi futuras in regno, his verbis. "Quoniam, inquit, aſpiraſti ad regnum per mortem fratris tui, quem occidit ignominioſa mater tua, propterea audi verbum Domini; hec dicit Dominus,—non deficiet gladius de domo tua, ſeviens in te omnibus diebus vite tue, interficiens de ſemine tuo quoſque regnum tuum tranſferatur in regnum alienum, cujus ritum et linguam gens cui præſides non novit, nec expiabitur niſi longa vindicta peccatum tuum, et peccatum matris tuæ, et peccata virorum qui interfuerunt conſilio nequam." Igitur poſt hæc nubes per totum Angliam media nocte nunc ſanguinea, nunc ignea viſa eſt; dehinc in radios varios et colores diverſos mutata, circa auroram diſparuit.

Anno DCCCC.lxxix. obiit papa Johannes,[o] cui ſucceſſit Benedictus.

Ailtritha quondam regina, ſancti Edwardi regis interfectrix, duo monaſteria, id eſt Warewelle et Ambreſbiri, cauſa penitentie conſtruxit.

Dux Merciorum Elferus cum multitudine populi Werram venit, ſanctique Edwardi regis et martyris corpus de tumulo levari præcepit, ubi multa miracula facta fuerant. Quod dum eſſet nudatum, ſanum atque incolume ab omni clade atque contagione inventum eſt, lotum deinde noviſque veſtimentis indutum ad Scateſbiri[p] eſt delatum et honorifice tumulatum.

Anno DCCCC.lxxx. obiit papa Benedictus,[q] cui ſucceſſit Dioniſius c^us^. xl.

Suthamtonia a Danicis piratis devaſtatur, et ejus cives omnes fere vel occiſi vel captivi ſunt abducti. Poſtea inſula Tenethbland,[r] urbis[s] etiam Legionum provincia, a Norwinenſibus piratis conſumitur.

Anno DCCCC.lxxxj. ſancti Patroci confeſſoris monaſterium[t] in Cornubia ab iiſdem piratis conſumtum eſt, et in ipſa Cornubia et in Dompnania circa ripas maris frequentes prædas agebant.

[o] John XIII. died on the 6th of September 972, and was succeeded on the 22d of the same month by Benedict VI. [p] Sceftoniam, *S. Dunelm.* col. 161; Scæftes-byrig, *Sax. Chron.*, now Shaftsbury. [q] Benedict VI died upon the 19th of March 974, and was succeeded upon the 5th of April by Donus or Domnus II. [r] Teneland, *S. Dunelm.* col. 161, now the Isle of Thanet. [s] Urbs Legionum was the Latin name for the British Kaerlegion, or Kaerlion. The modern name is Chester. [t] Now Padstow.

Anno DCCCC.lxxxij. obiit Dionifius[u] papa, cui fucceffit Bonefacius eodem anno obiens, cui fucceffit papa Benedictus.

Ad provincias Dorfetenfium iiij[or]. naves piratarum applicantes Pordand[w] vaftaverunt.

Civitas Londoniæ igne cremata eft.

Anno DCCCC.lxxxiij. dux Merciorum Elferus[x] propinquus regis Edgari Angliæ deceffit, ejufque ducatum filius ejus Alfricus fufcepit.

Anno DCCCC.lxxxiiij. fanctus Ethelwoldus Winthonienfis epifcopus
fol. 9. kal. Augufti[y] migravit ad Chriftum, cui fucceffit fanctus Elfegus Bathonicus Abbas.[z] Hic in monafterio Horehirft[a] religionis habitum fufcepit.

Anno DCCCC.lxxxv.

Anno DCCCC.lxxxvj. rex Anglorum Eldredus propter quafdam diffenfiones civitatem Hrofi[b] obfidens, nichil profecit; unde iratus difcedens, terras fancti Andre Apoftoli devaftavit.

Dux Merciorum Elfricus filius ducis Elferi Anglia expellitur.

Anno DCCCC.lxxxvij. Lotharius[c] rex Francorum obiit, cui fucceffit Ludovicus.

Febris hominum, et lues animalium, quæ Anglice dicitur Stric,[d] pervalida, Angliam ubique vexavit.

Anno DCCCC.lxxxviij. Wecedport[e] a Danicis piratis devaftatur; cum quibus Dompnanienfes congredientes, licet fatrafa[f] illorum, et miles fortiffimus Strenwoldus cum multis aliis perempti funt, Angli tamen loco dominantur funeris.

Sanctus Dunftanus Dorobernenfis archiepifcopus migravit[g] ad Chriftum, cui fucceffit Etalgarus Seolefigenfis epifcopus, et uno anno tribufque menfibus tenuit.

[u] Donus II. died in October 975, and was succeeded by Benedict VII. upon the 19th of December. The Boniface mentioned in the text was Antipope to Benedict VI., and was expelled upon the 21st of July 975. [w] Portland. *S. Dunelm.* col. 161. [x] See *Sax. Chron.* pp. 123, 125; *Brompton*, coll. 875, 877. [y] Upon the 1st of August. [z] Upon the 19th of October. *Sax. Chron.* His surname was Godwin, *id.* (13) [a] Deorhyrst, *S. Dunelm.* col. 161. [b] Hrofe-ceastre, *Sax. Chron.* p. 125, now Rochester. [c] Lotharius, son of Louis d'Outremer, died upon the 2d of March 986. *Velly*, ii. 238; *Anquetil*, i. 424; and was succeeded by his son Louis V. [d] "Scitta vocatur, Latine autem fluxus interraneorum dici potest." *S. Dunelm.* col. 161. [e] Now Watchet, in Somersetshire. [f] "Satrapa Domnaniæ Goda nomine." *S. Dunelm.* col. 161. *Simeon* and our chronicle here have mistaken the import of the *Sax. Chron.*; from which it appears that Goda was a Dane. [g] He died upon Saturday the 19th of May. *S. Dunelm.* col. 162.

Ludovicus[h] mifer rex Francorum obiit, cui fucceffit Hugo filius Hugonis Capeht.

Anno DCCCC.LXXXIX.

Anno DCCCC.XC. obiit Elflius fancti Cuthberti Cunakeceftre epifcopus, cui fucceffit Alduuinus.[i]

Anno DCCCC.XCJ. Edhelr.[k] Dorobernenfi archiepifcopo defuncto fucceffit Siricius.

Gipewic a Danis depopulatur; deinde occifo in prœlio ftrenuo duce orientalium Anglorum Britinoto, et utrinque infinita multitudine, Dani juxta Meldunum[l] victores fuere. Quo etiam anno confilio Sirici Dorobernenfis archiepifcopi et ceterorum nobilium, tributum Danis, quod erat x^cm^. M. [10,000] librarum, primitus datum eft, ut pacem firmam tenerent.

Sanctus Ofwaldus archiepifcopus monafterium Ramefege dedicavit,[m] quod ipfe et amicus Dei Ethelwinus dux orientalium Anglorum conftruxerat.

Anno DCCCC.XCIJ. fanctus Ofwaldus archiepifcopus, pridie kal. Martii,[n] ante pedes pauperum, ubi Mandatum folito more faciebat, tranfivit ad Dominum, et in ecclefia fancte Marie, quam ipfe a fundamentis conftruxerat, fepultus eft; cui Adulfus Medefhaftendenfis[o] abbas fucceffit.

Obiit dux Ethelwinus.

Anno DCCCC.XCIIJ. exercitus Danorum Baembrac[p] infregit et fpoliavit; deinde Lindefeiam[q] et Norhimbriam magna ex parte confumfit.

Anno DCCC.XCIIIJ. obiit papa Benedictus,[r] cui fucceffit Johannes eodem anno obiens, cui alter Johannes fucceffit.

Analafus rex Noreganorum et Suanus rex Danorum cum xc[ta].iiij[or].

[h] Louis V., surnamed le Faineant, died upon the 21st of May, *Velly*, i. 237; and was succeeded by Hugh Capet, *Bouquet*, x. 285. 548. [i] Aldhunus, *S. Dunelm.* p. 138; Aldunus, col. 162. [k] *Thorn* calls this archbishop Ethelgar; and states that he died in 989, col. 1780. See also *S. Dunelm.* col. 162. [l] Now Maldon, in Essex. This conflict is recorded in a spirited Saxon poem, of which a correct text has recently been given by B. Thorpe, Esq. in his *Analecta Anglo-Saxonica*, pp. 121-130. The *Sax. Chron.* fixes the event in 993. [m] According to *Simeon*, col. 162, this dedication took place upon Tuesday the 8th of November; which is incorrect, since the 8th of November was upon a Sunday. [n] Upon Monday the 29th of February. See *S. Dunelm.* col. 162. [o] Now Peterborough. [p] Now Bamburgh, in Northumberland. [q] One of the divisions of Lincolnshire. [r] Benedict VII. died upon the 19th of December 975, and was succeeded in 984 by John XIV.; who dying in June 985, John XV. ascended the papal throne.

trieribus Londoniam adveuntur,[s] unde non fine magno fui exercitus detrimento, a civibus repelluntur; unde ira fuccenfi, per Angliam debaccantes, nec fexui nec etati parcentes, ferro et flamma infaniunt. Tributum vero xvi. [16,000] librarum eis perfolvebatur. Poftea Anlafum regem confirmatum a fancto Elfego rex Eilredus in filium adoptivum fufcepit, et in patriam non amplius reverfurum cum honore remifit.

Obiit Ricardus[ss] primus, dux Normannorum, cui fucceffit Ricardus filius ejus.

Anno DCCCC.XCV. Aldunus[t] epifcopus tranftulit de Ceftre in Dunelmum corpus fancti Cuthberti.

Obiit papa Johannes,[u] cui fucceffit alter Johannes.

Anno DCCCC.XCVI. Obiit[w] Siricius Dorobernenfis archiepifcopus; ifte clericis a Cantia perturbatis, monachos inftituit.

Alfricus Dorobernenfis archiepifcopus confecratur.

Anno DCCCC.XCVIJ. Danorum exercitus qui remanferat in Anglia,[y] de-
fol. 9. ftructus magna ex parte quibufdam provinciis, multas etiam hominum ftrages dedit, et incenfo Tawiftole[z] monafterio, ingenti præda ad naves onuftus repedavit et in eodem loco hiemavit.

Anno DCCCC.XCVIIJ. memoratus paganorum exercitus ad oftium fluminis Fronte appulfus,[a] Dorfetaniam maxima ex parte devaftans, frequenter infulam Uectam adiit. Adverfus tantam tempeftatem multociens congregatus eft exercitus, fed miferabili infortunio hoftes fiebant victores.

Anno DCCCC.XCIX. paganorum exercitus hoftium Tamefis ingreffus, per flumen Medewaie Roueftre advehitur, eamque paucis diebus obfident, ubi cum Cantuarienfibus durum bellum geritur fet hoftes victores exiftunt, unde occidentalem Cantie plagam fere totam funt demoliti.

Anno M. Danorum claffis Normaniam peciit.

Rex Anglorum Eildredus terram Cumbrorum fere totam depopulatus eft.

Obiit Hugo[b] rex Francorum filius Hugonis Capeth, cui fucceffit Robertus filius ejus.

[s] Upon the 8th of September, *S. Dunelm.* col. 162, *Sax. Chron.* p. 128. [ss] He died 20th November 996. *L'Art*, xiii. 9, 8vo. [t] See *Simeon*, p. 140. [u] See note [r] above. [w] In 994, according to the *Sax. Chron.* p. 128. [y] Destructis? [z] Tawistoke? See *Simeon*, col. 163. (14) [a] From-muthan, *Sax. Chron.*; Frome, *S. Dunelm.* col. 163. [b] Hugh Capet died upon the 24th of October 996, and was succeeded by his son Robert. *L'Art de verif.* i. 567.

Anno M.i. paganorum exercitus de Normannia Angliam revectus, hostium fluminis[c] ingreditur, et urbem Excestram nichil proficientes expugnant, unde nimis exasperatus more solito villas succendendo, agros depopulando, homines cedendo per Dompnaniam vagatur; quare Dompnanienses et Sumersictunenses in unum congregati,[d] certamen cum eis ineunt; Angli vero terga vertentes fugam ineunt, et hostes victores fiunt.

Anno M.ij. rex Anglorum Eilredus[e] habito cum suis consilio, pro pace tenenda xxiiij^{or}. [24,000 lib.] persolvere statuit.

Eodem anno rex Eilredus uxorem duxit Emmam, Anglice Elfgivam vocatam, Ducis Normannorum Ricardi primi filiam.

Adulfus Eboracensis archiepiscopus ossa S. Oswaldi archipræsulis e tumulo levavit et in scrinio honorifice locavit, et non multo post obiit, cui successit abbas Wlstanus.

Anno M.iij. rex Danorum Suanus civitatem Excestram infregit, spoliavit, murum destruxit; deinde Wintoniensem provinciam; unde Wiltonienses et Suthamtunienses viriliter contra hostes congregati, duce Alfrico vomere incipiente et inerti timiditate vehementer exterrito, ab inimicis sine pugna diverterunt. Quod videns Suanus cum suo exercitu Wiltoniam et Sarbiriam consumsit, et postea suas naves repetiit.

Anno M.iiij. rex Danorum Suanus cum sua classe Norwic advectus illam devastavit et incendit. Tunc magne strenuitatis dux Estanglorum Ulfketel, quia ex improviso venit, nec spatium congregandi contra eum exercitum habuit, habito cum suis consilio pacem cum eo pepigit; quam non multo post, Theodforda concremata, rex Danorum violavit. Quo cognito, strenuus dux Ulfketel suum congregantes[gg] exercitum, cum hostibus audacter congreditur, multisque ex his et ex illis cesis, Dani vero vix evaserunt, et ut ipsi testati sunt, durius bellum in Anglia nunquam experti sunt.

Obiit papa Johannes,[h] cui successit Gregorius.

[c] Fluminis Eaxe. *S. Dunelm.* col. 164, to Eaxan-muthan. *Sax. Chron.* p. 131. [d] In loco qui dicitur Penho. *S. Dunelm.* col. 164, æt Peonnho, *Sax. Chron.* p. 131. Now Pen, in Somersetshire. [e] Egelredus. *S. Dunelm.* col. 164. [f] Upon Wednesday the 15th of April, 1002. *S. Dunelm.* col. 164. [g] Upon the 6th of May immediately following. *Stubbs*, col. 1699. [gg] Congregans? [h] Pope John XV. died upon the 30th of April, 996 and was succeeded by Gregory V.

Anno M.V. Dira fames Angliam invaſit, ũnde rex Danorum Suanus Danemarchiam adiit, poſt non longum tempus reverſurus.

Obiit papa G. G.,[i] cui ſucceſſit Johannes ipſo anno obiens, cui ſucceſſit Siluester qui et Gerbertus. Iſtum dicunt fuiſſe Gerbertum hominium diabolo, ut eum faceret ad honores terrenos aſcendere, de quo dicitur,

Tranſit ab R. Gerbertus in R. fit papa vigens R.

id eſt, de archiepiſcopatu Remenſi ad archiepiſcopatum Rauennane civi-
fol. 10. tatis, que tunc temporis glorioſa erat inter cathedras, demum ad summe, id eſt Romane ſedis apicem. Eundem vero interius poſtea compunctum et exterius horribiliter afflictum, manus et pedes abſciſos diabolo projeciſſe dicunt, et ſic truncum obiiſſe et inter beatos collocatum.

Anno M.vj. obiit Alfricus Dorobernenſis archiepiſcopus cui Elfegus Wintonienſis epiſcopus ſucceſſit, et pro illo Kenulfus ſubſtituitur epiſcopus.

Danorum claſſis Angliam advecta,[k] cede et incendio queque conſumens, Cantiam, Suthſaxonium, Suthamtonenſem provinciam, Barrochire devaſtans ad naves cum præda repedavit.

Anno M.vij. obiit papa Silveſter,[l] cui ſucceſſit Johannes.

Rex Eilredus neceſſitate compulſus, pro pace ulterius ſervanda $\overline{\text{xxx}}$vj. [36,000] librarum tributum Danis ſingulis annis perſolvere conceſſit.

Quo anno etiam rex Edricum, cognomento Streone, perfidum, et poſtea patrie proditorem, licet gener regis fuerit, Merciorum conſtituit ducem.

Anno M.viij. obiit papa Johannes,[m] cui ſucceſſit Johannes.

Rex Eilredus naves per totam Angliam intente precipit fabricari, ut regni ſui fines ut[n] ab exterorum irruptione defenderet.

Anno M.ix. obiit papa Johannes[o] cui ſucceſſit Sergius[p] papa.

Turkillus comes cum ſua claſſe, et Hemingus et Ailafus cum innumerabili exercitu Danorum ad Tenetland inſulam applicuerunt, deinde civitatem Cantuarie infringere incipientibus, dextras dederunt cives et orientales Cantie, et eis $\overline{\text{iij}}$. [3000] librarum pro firma pace dederunt.

[i] Gregory V. died on the 18th of February, 999, and was succeeded by Silvester II., formerly named Gerbert. The story of his connexion with the devil originated from his skill in the natural sciences. [k] In July. *S. Dunelm.* col. 166. [l] Silvester II. died upon the 11th of May, 1003. [m] John XVII. died upon the 31st of October, 1003. [n] The repetition of this word, "ut," is inserted from the MS., but it destroys the sense. [o] John XVIII. abdicated about the end of May, 1009. [p] Sergius was elected Pope between June 17, and August 24, 1009.

Poftea nifi perfidus dux Edricus impediffet, plene de eifdem rex triumphaffet Eilredus.

Anno M.X. memoratus Danorum exercitus omnem fere auftralem Angliam ufque ad Lincolnienfem provinciam devaftantes concremaverunt, et victoriam de Eftanglis,[q] heu! in prœlio obtinuerunt.

Anno M.xj. obiit papa Sergius,[r] cui fucceffit Benedictus.

Dani ferro, flammis urbem Cantuarie miferabiliter confumunt, fanctum Elfegum archiepifcopum, fpoliata principali Chrifti ecclefia, et Godwinum Rofenfem epifcopum, et Leofrunam abbatiffam[s] capiunt; Elfredum etiam regis præpofitum, monachos quoque et clericos, et populum utriufque fexus innumerabilem. Sanctus vero Elfegus vinctus tenetur et variis injuriis afficitur et graviter fauciatur, ad claffem ducitur, in carcere truditur, ibique vij^{tem}. menfibus affligitur. Monachi, viri, mulieres, infantuli decimantur, novem trucidantur decimus vite refervatur. iv^{or}. monachis, DCCC^{tis}. viris decimatorum fumma perficitur.[t] Interim ira Dei in populum homicidam defeviens, ex eis ij. millia per diros internorum cruciatus proftravit, nec tamen Deo et fancto pontifici fatiffaciunt.

Anno M.xij. perfidus dux Edricus Streona et omnes primates Anglie Londoniis congregati, promiffum Danis tributum $\overline{\text{xl}}$.viij^{to}. [48,000] librarum perfolvebant.

Interea facrofancta dominice diei fabbato [Apr. 13] fancto Elfego a Danis proponitur condicio, ut fi vita et libertate vellet potiri $\overline{\text{iij}}$. [3,000] librarum perfolvat; illo nolente, necem ejus ufque ad aliud fabbatum protelant, quo adveniente fpiritu furoris exagitati, vino multo inebriati, de carcere eductum ad eorum concilium pertractum averfis fecuribus dejiciunt, lapidibus, offibus, bovinis capitibus obruunt. Ad ultimum quidam Trum nomine, quem pridie confirmarat, impia motus pietate, fecurim capiti ejus infixit,[w] qui ftatim in Domino obdormivit. Corpus vero illius die fequenti Lon- fol. 10. b.

[q] At Ipswich, upon the 18th of May. [r] Sergius died, and Benedict VIII. was elected about the beginning of July, 1012. [s] She was abbess of St Mildred's church, in Canterbury. *S. Dunelm.* col. 168. *Gervase*, col. 1649. [t] See the account given by *Thorn*, col. 1781. [u] According to the *Sax. Chron.* eight thousand pounds, p. 143; the reading of the text is, as usual, from *Simeon*, col. 169. [w] Upon the 19th of May, *S. Dunelm.* col. 169. The Roman church celebrates his martyrdom upon this day.

donie delatum, ab epiſcopus Elnotho Lincolnienſi et Alfuno Lundonienſi et a civibus in eccleſia ſancta Pauli honorifice ſepelitur.

Anno M.xiij.[x] ſanctus Edmundus Suanum tyrannum et blaſſemum in placito apud Gaineſburc ipſum videntem et exclamantem armatus occidit; quo mortuo filium ejus Cnutum claſſis Danorum conſtituit, ac majores natu Anglie Elredum[z] regem de Normannia revocaverunt.

Anno M.xiiij. Leuingus Dorobernenſem archiepiſcopatum ſuſcepit.

Suanus rex Danorum cum valida claſſe Angliam devectus, ubique fere per Anglium feribundus debaccans, obſidibus acceptis ſibi illam ſubegit; quod videns rex Eilredus cum uxore et filiis in Normanniam ad Ricardum ducem profectus eſt.

Anno M.xv. rex Eilredus egrotare cepit; Edmundus Ferreum latus filius ejus regni curam habuit.

Cnuto vero per multa loca prædas agenti, multi obſides dederunt; cui et Edricus perfidus ſe ſubmiſit.[b]

Anno M.xvj. rex Eilredus, epiſcopi, abbates et nobiliores Anglie Cnutum ſibi in regem eligere. Cives vero Lundonienſes et pars aliqua nobilium Edmundum Ferreum latus in regem levavere. Qui poſtquam ſecties cum Cnuto congreſſus fuerat, ubi ſemper fere victor extiterat, pace facta inter ipſum et Cnutum, et Angliam inter eos diviſa. At quidam proditor ſub purgatoria domo Edmundum ad requiſita nature nudatum inter celanda percuſſit, et mortuus eſt.[c]

Anno M.xvij. rex Cnutus filius Suani, totius Anglie ſuſcepit imperium; poſtea occiſo Edwino clitone germano regis Edmundi, filios ejuſdem regis Edmundum et Ædwardum ad regem Swauorum occidendos miſit. Qui nolens pueros innocentes perimere, eos ad regem Ungarie Salomonem[cc] nutriendos miſit. Edmundus proceſſu temporis ibidem vitam finivit;

[x] From the united testimony of the Chronicles as to the order in which the events detailed in this and the following year happened, it is obvious that they are here transposed. [y] February the 3d, 1014. *S. Dunelm.* col. 170. *Sax. Chron.* p. 134. [z] Æthelred; *Sax. Chron.* p. 145. (15) [a] Before the month of August. *Sax. Chron.* [b] The events of this and the following year are detailed with much minuteness by *Simeon*, coll. 171, 172. [c] Upon the 30th of November. *Sax. Chron.* This story is not in the chronicle of *Simeon*, or in the *Sax. Chron.*; *Bromton*, col. 906, and after him *Knyghton*, col. 2316, have three modes of accounting for his death. [cc] Stephanum? See *L'Art*, vii. 402. 8vo.

Edwardus vero Agatham filiam germani imperatoris Henrici in matrimonium accepit, ex qua Margaretam[d] poftea Scottorum reginam, et Chriftinam fanctimonialem virginem, et clitonem Ædgarum fufcepit.

Cnutus rex duxit in uxorem[e] Emmam quondam reginam, ex qua Hardecnutum poftea Danorum et Anglorum regem, et Gunnildam filiam que nupfit poftea Henrico Romanorum imperatori.

Anno M.xviij. in nativitate Domini [Dec. 25] rex Cnutus perfidum ducem Edricum Streona in palatio juffit occidi,[f] qui timebat infidiis ab eo quandoque circumveniri ficut priores domini fui, Eagelredus et Edmundus frequenter funt circumventi. Corpus vero illius fuper murum civitatis projici ac infepultum præcepit dimitti. Ceteri vero[g] tres filii ducum nobiles fine culpa funt interempti.

Obiit Aldunus[h] Dunelmenfis epifcopus.

Ingens[i] bellum inter Anglos et Scottos apud Carham geritur.

Angli et Dani de lege regis Edgari tenenda apud Oxenefordiam concordes funt effecti.

Anno M.xix. rex Anglorum et Danorum Cnutus Danemarchiam adiens ibidem per totam hyemem manfit.

Anno M.xx. rex Cnutus Angliam rediens magnum concilium apud Cireceftre in pafcha [Apr. 17] tenuit.

Edmundus[k] fufcepit epifcopatum Dunelmenfem.

Obiit Liuingus Dorobernenfis archiepifcopus, cui Agelnothus qui Bonus dicitur fucceffit.

Anno M.xxj. Algarus orientalium Anglorum epifcopus obiit, cui Aldwinus fucceffit.

[d] The genealogy of Margaret, up to Adam, may be seen in the X. Scriptores, coll. 349, 350.
[e] About the end of July, *cf. Sax. Chron.* p. 151. *S. Dunelm.* col. 176.
[f] The *Sax. Chron.* and *S. Dunelm.* place this event in 1017.
[g] Their names and titles may be seen in the *Sax. Chron.* p. 151.
[h] See *S. Dunelm.* p. 152.
[i] "Ingens bellum apud Carrum gestum est inter Scottos et Anglos, inter Huctredum filium Waldef comitem Northymbrorum et Malcolmum filium Cyneth regem Scottorum, cum quo fuit in bello Eugenius calvus rex Lutinensium." *S. Dunelm.* col. 177. See *Fordun* i. 229. It is probable that the scene of action was Carrum, or Carham, situated upon the Tweed, formerly the property of Walter Espec, lord of Wark, who distinguished himself at the battle of the Standard, and by him was granted to his priory of Kirkam. See *Dugdale's Monast. Anglic.* ii. 105, ed. 1661.
[k] See *S. Dunelm.* p. 154.

Anno M.xxij. Agelnothus archiepiscopus Romam profectus pallium a Benedicto[l] papa suscepit.

Anno M.xxiij. corpus beati Elphegi martyris de Lundoniis Doroberniam[m] est translatum.

Obiit[n] Wlstanus Eboracensis archiepiscopus, cui successit Alfricus Wintoniensis præpositus.

Anno M.xxiiij. et xxv. nichil dignum memoriæ.

Obiit Benedictus[o] papa cui successit Johannes.

Anno M.xxvj. Alfricus Eboracensis archiepiscopus Romam profectus pallium a Johanne papa suscepit.

Obiit Ricardus secundus, dux Normannorum, cui successit Ricardus iij[us]. eodem anno defunctus, cui successit Rodbertus frater ejus.

Anno M.xxvij. rex Cnutus Noreganos, Olauum regem suum propter ejus sanctitatem spernentes, multa auri et argenti copia cecatos corrupit.

Anno M.xxviij. rex Cnutus L. magnis navibus Noregiam devectus, Olauum regem de illa expulit, sibique eam subjugavit.

Anno M.xxix. rex Cnutus Anglorum et Danorum et Noreganorum Angliam rediit.

Anno M.xxx. sanctus Olauus rex et martyr, Haroldi regis Noreganorum filius quem rex Cnutus expulerat, reversus in Norega injuste perimitur a Noreganis.

Anno M.xxxj. rex Cnutus magno cum honore[p] profectus ingentia mu-
fol. 11. b. nera sancto Petro in aura et argento optulit, et ut scola Anglorum libera esset a Johanne papa impetravit.

Anno M.xxxij. ecclesia sancti Edmundi regis et martyris dedicata est, in qua rex Cnutus communi consilio præsulum et optimatum suorum, ejectis presbyteris secularibus, monachos imposuit.

Ignis pene inextinguibilis multa per Angliam loca concremavit.

[l] Benedict VIII. [m] To Cantwarbyrig, *Sax. Chron.*, now Canterbury. [n] Upon Tuesday the 28th of May, 1023. *Stubbs*, col. 1700. [o] Benedict VIII. died in July, 1024, and was succeeded by John XIX. [p] "Cum honore Romam ivit;" *S. Dunelm.* col. 178; "her for Cnut cyng to Rome," *Sax. Chron.* p. 153, which may be translated—this year went king Cnut to Rome. The last-mentioned chronicle states, that after his return he went into Scotland, and that the king of the Scots, Malcolm, became subject to him, as also did two other kings, Mælbæthe and Iehmarc, p. 154. No notice of this event is to be found in *Simeon of Durham*.

Obiit Ælffige Wintonienfis epifcopus, cui fucceffit Ælfwinus prefbyter regis.

Anno M.xxxiij. obiit Leoffius magne religionis Wictiorum epifcopus:[q] cui fucceffit Perforenfis[r] abbas Brithegus.[s]

Anno M.xxxiiij. obiit Malcolmus rex Scottorum et Dunecanus nepos ejus ei fucceffit.[t]

Anno M.xxxv. Cnutus rex Anglorum ante fuum obitum fuper Noreganos Swanum filium fuum conftituit, fuper Danos Hardecnutum[u] et Emme regine filium regem locavit, fuper Anglos Haroldum filium ex Hametuenfi Ælgiua procreatum, et poftea ij. idus Novembris [Nov. 12] apud Scaftefberiam vita deceffit, et Wintonie in veteri monafterio fatis honorifice tumulatur. Non multo poft tamen, regnum Anglie inter Haroldum et Hardecnutum dividitur.

Rodbertus dux Normannorum obiit, cui fucceffit filius ejus Willelmus baftard puer.

Anno M.xxxvj. innocentes clitones Alwredus et Ædwardus regis Ægelredi filii ad colloquium matris fue Angliam de Ricardo avunculo fuo venerunt. Quorum focios comes Godwinus quofdam catenavit, et poftea cecavit, nonnullos cute capitis abftracta cruciavit, et manibus et pedibus amputatis multavit, multos etiam venundari fecit, et mortibus variis ac miferabilibus apud Gelgdefordiam[y] fexcentos viros occidit. Aluredi vero oculos, infidiis intercepti, juffit erui apud Heli,[z] ibique non multo poft mortuus eft; Edwardus vero rediit in Normannia cum feftinatione.

Rodbertus rex Francorum filius Hugonis obiit,[a] hic fancto fine quievit, cui fucceffit Henricus[b] filius ejus.

Anno M.xxxvij. Haroldus rex Merciorum et Northumbrorum ut per

[q] Upon Tuesday the 19th of August. *S. Dunelm.* col. 178. [r] Now Pershore, in Worcestershire. [s] Brithtegus, *S. Dunelm.* col. 178; Britheagus, *Diceto*, col. 469. [t] See *Fordun*, i. 230, 232. Duncan is omitted by *Simeon*, col. 178, who places Machethah next in the succession. [u] Hardecnutum suum et Emmæ reginæ filium. *S. Dunelm.* col. 179. [w] Upon Wednesday the 12th of November, *S. Dunelm.* col. 179. [x] Alfredus, *S. Dunelm.* col. 179. [y] Gildefordam, *S. Dunelm.* col. 179, now Guilford, in Surrey. [z] Now Ely, in Cambridge.
(16) [a] Robert II., son of Hugh Capet and Adelaide, daughter of William II., duke of Guyenne, and Earl of Poitou, died at Melun upon the 20th of July 1031. *L'Art*, i. 569, 8vo. [b] Henry I. was consecrated at Rheims on the 24th of May 1027, and succeeded to the throne on the 20th of July 1031. *Anquetil*, i. 451.

totam Angliam regnaret, a principibus et populo, ſpreto fratre ſuo Hardecnuto, quia nimium in Denemarchia morabatur, eligitur.

Emma quondam regina immiſericorditer ab Anglia expulſa, ab[c] Aldwino Flandrenſium comite honorifice ſuſcipitur.

Anno M.xxxviij. obiit[d] Ægelnotus Dorobernenſis epiſcopus, cujus obitus die vij. Agelricus[e] Suthſaxonum preſul, ut a Deo petierat ne poſt tantum patrem diu remaneret, obiit.

Edſius[f] capellanus regis ſuſcepit archiepiſcopatum Cantuarie, Gimketel epiſcopatum Suthſaxonum.

Obiit Brithegus[g] Wigornenſis epiſcopus, cui ſucceſſit Liuingus.

Anno M.xxxix. hẏemps extitit aſperrima.

Obiit Brithmarus Licefeldenſis epiſcopus, cui Wlſius ſucceſſit.

Hardecnutus rex Danorum Flandriam devectus ad matrem ſuam Emmam venit.

Obiit Dunecanus[h] rex Scottorum, cujus regnum Macbet ſibi uſurpavit.

Anno M.xl. obiit Haroldus rex, Lundonie, et in Weſtmonaſterio ſepelitur.

Hardecnutus in regem elevatus graviter necem fratris ſui Alwredi ſuper defunctum fratrem ulciſcitur. Caput enim defuncti regis Haroldi de terra extractum poſtea in gronnam, demum in Tamenſem fluvium proicere juſſit. Godwinus multis donariis[k] et per jurandum ſui et multorum aliorum nobilium, regem ſibi pacificavit.

fol. 12. Anno M.xlj. Edwardus Agelredi quondam regis Anglorum filius, de Normannia ubi multis exulaverat annis, venit Angliam, et a fratre ſuo Hardecnuto[l] rege honorifice ſuſceptus, in curia ejus manſit.

[c] A Baldwino? *Cf. Sax. Chron.* p. 155, *S. Dunelm.* col. 180. [d] Upon the 1st of November, *Sax. Chron.* p. 155; but according to *Simeon*, col. 180, upon the 29th of October. [e] Æthelric, *Sax. Chron.*; Agelric, *S. Dunelm*, col. 180. [f] Eadsige, *Sax. Chron.*; Eadsinus, *Chron. August, cant. ap. X Script.* col. 2245; Edsius, *S. Dunelm.* col. 180. [g] Upon Wednesday the 20th of December. *S. Dunelm.* col. 180. [h] See *Fordun*, i. 233. [i] Upon the 17th of March, 1039. *Sax. Chron.* [k] A curious account of these gifts may be seen in *Simeon*, col. 180. Concerning the "ategar" (misprinted a Tegar), see *Boucher's Glossary*, under the prefix AT, edit. 1832. [l] They were the sons of Elfgiva, surnamed Emma. See *Sax. Chron.* p. 156. I take this opportunity of correcting a curious error into which the editors of the *Sax. Chron.* have fallen in their version of the text of this year's transactions; the passage is as follows:—"And on this ilcan geare com Eadward Æthelredes sunu cinges hider to lande of Weallande;" which should be rendered—"And on this same year came Edward, the son of Ethelred, the king to [this] land,

Anno M.xlij. rex Hardecnutus, dum in celebri nuptiarum convivio, in quo Osgotus Clappa, magne vir potentie, filiam suam Githam Danico et prepotenti viro Touio Prudan, in loco qui dicitur Lamhÿthe, magna cum leticia tradebat nuptui, letus, sospes, et hilaris cum sponsa prædicta et quibusdam viris staret, repente inter bibendum miserabili casu ad terram corruit, et sic mutus permanens feria iiij.[m] vj. idus Junii [Jun. 8] expiravit, et Wintonie juxta patrem suum est tumulatus.

Anno M.xliij. Edwardus ab archiepiscopis Edsio Dorobernensi et Alfrico Eboracensi aliisque fere totius Anglie episcopis, prima[n] pache, iii. N. Aprilis [Apr. 3] ungitur in regem Wintonie.

Defuncto Edmundo[o] Dunelmensi episcopo, cui[p] successit Ægelricus, Siwardo administrante comitatum Northimbrorum.

Anno M.xliiij. Alwordus[q] Lundoniensis episcopus obiit.

Anno M.xlv. obiit Brithwaldus[r] Wiltoniensis episcopus, cui successit Hermanus[s] regis capellanus.

Anno M.xlvj. Magnus Noreganorum rex sancti Olaui regis filius, fugato rege Danorum Swano, Danemarchiam sibi subegit.

Osgotus Clappa[t] expellitur Anglia.

Anno M.xlvij. bellum fuit apud Wallundunas.

Obiit Alwinus[u] Wintoniensis episcopus, cui Stigandus successit.

Magnus rex Noreganorum cum Swano prœlium committens, illum Danemarchia expulit, et in illa regnavit, ac non multo[w] post obiit.

Anno M.xlviij. Swanus Danemarchiam recepit, et Haroldus Harfahgher[x]

from *exile*." Instead of which, both *Gibson* and *Ingram* inform us, that he returned from *Wealland*, which they interpret Normandy. [m] Instead of "feria iiij," as in the text, we should follow *Simeon* in reading "feria iij," col. 179. The *Sax. Chron.* places this event in 1041. [n] The *Sax. Chron.* places the Coronation of Edward a year earlier; but the fact of Easter-day falling upon the 3d of April, evinces the correctness of the text. [o] See *Simeon*, coll. 34, 144. [p] The word "cui" is improperly inserted in the MS. [q] He is called Alwoldus by *S. Dunelm.* col. 180; Ailwardus by *Diceto*, col. 475; Elwordus by *Bromton*, col. 938; and Elswordus by *Knyghton*, col. 2329. [r] The *Sax. Chron.* refers this to the year 1043. [s] He is called a native of Lorraine by *Simeon*, col. 181; he is styled bishop of Winchester by *Ailred*, col. 381, by *Stubbs*, col. 1701; and bishop of Salisbury by *Simeon*, col. 202. [t] In 1044, according to the *Sax. Chron.* [u] Ælfwine, *Sax. Chron.* p. 158; and according to the same authority, upon the 29th of August 1045; but one MS. places it a year later. [w] Magnus died in 1047, in Jutland. *L'Art*, viii. 161, 8vo. [x] Harsager, *S. Dunelm.* col. 183, incorrectly; it is the epithet "fair-haired."

Siwardi regis Noreganorum filius, et ex parte matris frater ſanƈti Olaui, patruus ſcilicet Magni regis, Noregam repetiit, et per ſuos nuncios pacem cum rege Anglorum fecit.

Terre motus extitit magnus kalendarum Maij[y] [Maij 1] die, Wigorne, Wic, Deorbeia, et multis aliis locis.

Mortalitas hominum et animalium multa ſecuta eſt, et ignis aerius, vulgo diƈtus Siluaticus, quibuſdam in locis villas et ſegetes multas cremavit.

Anno M.xlix. Leo[z] faƈtus eſt papa $c^{us}.xl^{us}.v^{us}$. Iſte eſt Leo qui novum cantum de ſanƈto Gregorio fecit.

Henricus imperator innumerabilem congregavit exercitum contra Baldwinum Flandrenſium comitem, eo quod apud Neomagum palatium ſuum combuſſiſſet pulcherrimum atque fregiſſet,[zz] in qua expeditione fuit Leo papa, et de multis terris nobiles quam plurimi. Swanus etiam rex Danorum cum ſua claſſe illi affuit, et fidelitatem imperatori juravit. Compulſus tandem comes Baldwinus pacem cum imperatore fecit.

Leo papa dedicavit eccleſiam ſanƈti Remigii Remis, ubi et concilium poſtea[a] tenuit.

Anno M.l. Macbeth[b] rex Scotorum Rome argentum ſpargendo diſtribuit.

Obiit Edſius[c] Dorobornenſis archiepiſcopus, cui Rodbertus, Lundonienſis epiſcopus genere Normannus ſucceſſit.[d]

Hermanus Wiltonienſis epiſcopus, Aldredus[e] Wigornenſis epiſcopus Romam ierunt.

Anno M.lj. Alfricus, qui et Putta, Eboracenſis archiepiſcopus apud Sudwelle obiit, et apud Medeſhamſtede,[f] id eſt Burch, ſepelitur, cui Kinſius[g] regis capellanus ſucceſſit.

[y] Upon Sunday the 1st of May *S. Dunelm.* col 183; Dominica is probably omitted at the end of this clause of the sentence. [z] Leo IX. was elected about the end of the year 1048, and enthroned upon the 12th of February, 1049. [zz] Concerning this expedition, see *L'Art* xiii. 288. 8vo. (17) [a] Upon the 3d of October, 1049. [b] Machethad, *S. Dunelm.* col. 184., from whom this sentence is transcribed. It is found in nearly the same words in *Fordun*, ii. 253; and in *Florence of Worcester*, p. 626. [c] Edsinus, *Chron. August. Cant.* col. 2249; *Diceto*, col. 473; *Gervase*, col. 1651; *Thorn*, col. 1784. [d] According to the *Sax. Chron.* in 1048, p. 161. [e] Et Aldredus, *S. Dunelm.* col. 184. [f] Now Peterborough, *Cf. Stubbs*, col. 1700. [g] *Stubbs* relates that Kinsi ordained a bishop, whom he names Magsuem, and his surrogate, John, to the See of Glasgow; and that he received from them a charter of profession, which was lost in the fire

Rex Edwardus abſolvit Anglos a gravi vectigali, id eſt xxx. [30,000] librarum, xxx°. et viij°. anno ex quo pater ſuus rex Ægelredus primitus Danicis id ſolidariis ſolvi mandarat.

Orta ſeditione inter regem et comitem Godwinum, pro eo quod tradere noluit morti ſororium ſuum comitem Bononienſem, cujus milites ſtolide hoſpitia querentes apud Douer ubi applicuerat,[h] plures e civibus peremerunt, qui et ipſe ad caſtrum Dover cum ſuis confugerat; tandem God- fol. 12. b. winus cum rege placitare volentem, poſtquam bis ſuper regem exercitum duxerat, et ſecundo dilapſus fuerat ab eo, ſubter fugientem diem conſtitutum, cum quinque filiis rex exlegavit.

Rex Edwardus Willelmum comitem Baſtard Normanniæ ad ſe in Anglia venientem, magno cum honore ſuſcepit, et multis donatum muneribus ad propria remiſit.

Anno M.lij. Emma que et Elgiua, quondam regina Anglorum obiit[i] Wintoniæ.

Rex Edwardus et comes Godwinus, et filii ſui ad invicem reconciliati ſunt, receptis priſtinis dignitatibus ſuis; et Normanni fere omnes ab Anglia exlegantur.

Rodbertus[k] Dorobernenſis archiepiſcopus cum ſuis evadens vix receſſit ab Anglia.

Anno M.liij. caput Res fratris Griffini regis Walenſium[l] ad regem Edwardam in vigilia epiphannie [Jan. 5] apud Glawornam allatum eſt.

Godwinus comes feria ij. paſche [Apr. 12] ad menſam juxta regem mutus permanens et inde a filiis ſuis exportatus in cameram regis v[ta]. poſt[m] hec feria vita deceſſit, cui ſucceſſit Haroldus filius ejus in comitatum, et Haroldi comitatus datus eſt Algaro[n] Leofrici comitis filio.

Anno M.liv. dux Northimbrorum Siwardus, juſſu regis Edwardi, Scottiam cum[o] multo exercitu intrans, prelium cum rege Scottorum

at York, when it was ravaged by the Normans. Bearing in mind the claim of the See of York to episcopal jurisdiction in Scotland, this statement should be received with caution. [h] In September, *S. Dunelm.* col. 184, where a full account of this disturbance may be seen. [i] Upon the 6th of March, *S. Dunelm*, col. 185. She had been the wife of Ethelred II., and afterwards of Cnut; *Cf. Ailred. Riev.* col. 362; *Sax. Chron.* p. 151. [k] See *Gervase*, col. 1651. [l] Of South Wales, *S. Dunelm*, col. 187. [m] According to the *Sax. Chron.* he died upon the 15th of May 1053, p. 168. [n] Ælgar, *Sax. Chron.* p. 169. [o] "Et equestri exercitu et classe valida." *S. Dunelm*, col. 187.

Macbeth committens illum fugavit, et Malcolmum,[p] ut rex juſſerat, regem conſtituit.

Rex Edwardus miſit Aldredum Wigornenſem epiſcopum ad imperatorem, ut per eum reciperet fratruelem ſuum Edwardum, qui in Ungaria exulaverat.

Anno M.lv. Siwardus dux Northimbrorum Eboraci obiit, cujus ducatus Toſtio fratri Haroldi ducis datus eſt.

Non multo poſt Algarus filius Leofrici comitis ſine culpa a rege Edwardo exlegatus Hẏberniam mox petiit, et xviij°. piratis navibus adquiſitis et auxilio regis Walenſium Griffini maxime fretus, tandem ſuum comitatum recuperavit, combuſta prius civitate Herefordenſi, et monaſterio S. Alberti regis et martyris, et quibuſdam canonicis occiſis et cccc[tis]. vel eo amplius ceteris.

Lulach[q] quatuor menſes et dimidium regnavit.

Anno M.lvi. obiit Henricus[r] imperator, cui ſucceſſit Henricus filius ejus.

Obiit[s] ſancte memorie Edelſtanus Herefordenſis epiſcopus, cui Levegarus ducis Haroldi capellanus ſucceſſit; qui eodem anno a rege Wanorum Griffino cum ſuis clericis et multis aliis occiſus eſt.

Agelricus[t] Dunelmenſis, epiſcopus ſponte epiſcopatum relinquens, ad monaſterium ſuum Burch rediit, ibique vitam finivit; cui ſucceſſit frater ejus Agelwinus.

Malcolmus filius Dunecani ſuſcepit regnum Scotiæ jure hereditario, [regnavitque[u] xxxvij. annis. Anno autem M.lxvij. deſponſata eſt ei Margareta glorioſa regina, ex qua genuit vi. filios, ſcilicet Edwardum,

[p] Malcolmum regis Cumbrorum filium, *S. Dunelm.* col. 187. [q] According to some accounts, he was slain upon the 3d of April 1057, being the Thursday in Easter week, *Fordun*, i. 252. Lulach, in the Celtic language of ancient Scotland, signified *a fool.* See *Fordun*, i. 252; *Wynt.* i. 258; *Hailes* i. 3, note. This sentence is added in the MS. by a hand of the xiv century, apparently different from that which inserted the verses. [r] "Henricus Romanorum imperator," *S. Dunelm.* col. 188. [s] Upon the 10th of February, *S. Dunelm.* col. 188. [t] Upon the 16th of July, *S. Dunelm.* col. 188. [u] The portion enclosed within brackets (ending on line 18 of page 53) is printed from a leaf which has originally formed no part of the Chronicle, but which is written in a hand very little inferior in antiquity. The words from "Malcolmus" to "hereditario" form all the original text of the Chronicle, which immediately passes on to the following year. Subsequent notes will shew that this addition varies in some instances from the details of the work itself. These alterations are therefore not indicated in this place.

Edmundum, Edelredum, Edgarum, Alexandrum, David, duas filias, ſcili-Matildam reginam Anglorum, et Mariam comitiſſam Boloniæ. Anno vero regni ſui xxxvij. interemtus eſt in Anglia idus Novembris, [Nov. 13, 1093] et filius ejus primogenitus Edwardus lancea ibidem perforatus eſt, qui xvij. kal. Decembris [Nov. 15, 1093] fatis ceſſit. Quod ut audivit felix regina Margareta, immo, ut verius dicam, ſpiritu ſancto præſcivit, confeſſione et communione ſuſceptis, Deo ſe precibus commendans, animam ſanctam celo reddidit, xvi.° kalendas Decembris [Nov. 16, 1093.]

Invaſit igitur regnum Duuenaldus frater prædicti regis Malcolmi, legitimis heredibus, ſcilicet Edgaro, Alexandro, David exilio relegatis: ſed Dunecanus filius prænominati Malcolmi ſed nothus, qui erat obſes in curia regis Anglie, ſcilicet Willelmi Ruffi, auxilio et conſilio ejuſdem ſuperveniens, patruum ſuum fugavit, et ſuſceptus eſt in regem, et regnavit per annum et dimidium, cui quidam comes, ſcilicet de Mornes, conſilio prædicti Duuenaldi, necem nequiter intulit. Duuenaldus iterum regnum invadens, regnavit annis tribus et dimidium.

Anno autem ab incarnatione Domini M.xcvj. Edgarus filius regis Malcolmi et regine glorioſe Margarete hereditario regnum Scocie ſuſcepit, Duuenaldo capto et carceri perpetuo damnato. Regnavit igitur Edgarus rex feliciter ix. annis, anno ab incarnatione Domini M.c.vij. vitam terminans, ſcilicet vij. idus Januarii [Jan. 7].

Cui ſucceſſit in regnum frater ejus Alexander, regnans glorioſe xvij. annis, anno ab incarnatione Domini M.c.xxiiij. viam univerſe carnis ingrediens vj. kalendas Maij [Apr. 26].

Succeſſit autem ei frater ejus junior et feliocior[x] David, qui potentiſſimus rex regnavit feliciter xxix. annis, et ſic Deo animam commendans, deceſſit anno ab incarnatione Domini M°.c°.liij°. ſcilicet ix°. kalendas Junij [Maij 24].

Comes Henricus filius ejuſdem regis David, obierat anno precedenti, ſcilicet ab incarnatione Domini M.c.lij. et anno ſubſequenti, videlicet ab incarnatione Domini M.c.liij. ſuſcepit Malcolmus filius predicti comitis

[y] Et dimidio?

[x]. "Et felicior" added above the line, in a hand a little more modern than the rest of the page.

Henrici regni gubernacula, puer, et virgo[xx] in virginitate ſua permanens, gratia Dei ei inſpirante, uſque ad obitum ſuum; regnavit igitur annis xij. et dimidio, et hominem exuens celo ſuſceptus v. idus Decembris [Dec. 8]; ita quod Willelmus frater ejus eodem anno, ſcilicet ab incarnatione Domini M.c.lxv. regnum ſuſcepit, et anno regni ſui xxxiij. natus eſt ei filius ejus Alexander, ab incarnatione Domini M.c.xcviij. et anno regni ſui xlix. obiit.

Alexander vero filius ejus poſt obitum ſuum ſuſcepit regnum honorifice, et anno M.cc.xxj. copulavit ſibi in matrimonium Johannam filiam Johannis regis, et ſororem Henrici regis Anglie, Poſtea,[y] elapſi ſunt anni xlij. que anno M.cc.xxxviij. obiit ſine liberis; quapropter idem rex accepit in uxorem Mariam filiam Ingeram ij de Couchi anno M.cc.xxxix. que peperit ei filium anno M.cc.xlj. vocans eum Alexſandrum,[y] poſt ejus nativitatem competi[z] ſunt anni xxij. anno M.cc.xlix. et regni ſui xxxv.

Obiit Alexander rex pacificus viij. idus Julij [Jul. 8], cui ſucceſſit Alexander filius ejus iij. idus Julij[y] [Jul. 13], poſtea completi ſunt anni xiiij.

Poſt fundationem Ciſtercij[a] cōn. ā. clxvj.]

Anno M.lvij. clito Edwardus Edmundi Ferrei lateris regis filius pro quo rex in Ungaria miſerat ut regem poſt ſe ſubſtitueret, obiit Lundoniis.

Obiit bone memorie Leofricus comes, ducis Leofewini filius, qui cum ſua uxore Godiua cenobium Conuentre[c] de ſuo patrimonio conſtruxerunt ubi et ſepultus eſt, cui ſucceſſit Algarus[d] filius ejus.

Anno M.lviij. Algarus comes ſecundo a rege Edwardo, exlegatus eſt; ſed regis Walanorum Grifini juvamine et Noreganice claſſis, per vim ſuum comitatum recepit.

Aldredus Wigornenſis mare tranſiens, per Ungariam Ieroſolimam profectus eſt.

[xx] The ridiculous and false tales concerning Malcolm the Maiden, were probably originated by *W. Neubrig.* See his *Hist.* p. 85. [y] It is by no means clear to what this and the similar sentences in the present year allude. [z] Completi? (18) [a] The order of the Cistercians was instituted by Robert, abbot of Molesme, in 1098. *Du Fresnoy*, ii. 444. Adding the 166 years of the text to that date, we have the year 1164, which is within a year of the date of the death of Malcolm IV. It seems, therefore, not improbable that the present line was intended as an insertion, after that event. [b] Upon the 31st of August. *S. Dunelm*, 189. [c] See *Monast. Angl.* ii. 429, edit. 1661; *S. Dunelm*, col. 189. [d] Ælfgar, *Sax. Chron.* p. 170.

Anno M.lix. Nicholaus Florentine[e] civitatis epifcopus papa eligitur et Benedictus[f] ejicitur.

Anno M.lx. obiit Henricus[g] rex Francorum, cui fucceffit Philippus[h] filius ejus.

Obiit Kinfius[i] Eboracenfis archiepifcopus, cui fucceffiit Aldredus Wigornenfis epifcopus, et Herefordenfis præfulatus eft datus Waltero capellano Edithe Regine. fol. 14.

Anno M.lxj. Aldredus archiepifcopus Eboracenfis Romam cum Toftio comite profectus,[k] pallium a Nicholao papa fufcepit.

Interim[l] Malcolmus rex Scottorum fui conjurati fratris Toftii comitatum, id eft Norhimbriam, ferociter depopulatur; violata pace fancti Cuthberti in Halieilande.[ll]

Obiit Nicholaus[m] papa, cui fucceffit Alexander c[us].xl[us].ix[us].

Anno M.lxij. Wlfftanus Wigornenfis ecclefie venerabilis monachus Wigornenfi ecclefie præficitur epifcopus, et ab Aldredo Eboracenfi archiepifcopo confecratur quia officium epifcopale Stigando interdictum fuerat a dompno papa.[n]

Anno M.lxiij. rex Northwalanorum Grifinus impetu et fortitudine comitis Haroldi et fratris fui Toftii ferre non valens, navem confcendens fugit et vix evafit; unde Walani coacti, datis obfidibus, fe fe fuaque dederunt, regemque fuum Grifinum exlegantes abjecerunt.

Anno M.lxiv. rex Norwalanorum Grifinus a fuis interficitur, et caput ejus caputque navis impius[o] cum ornatura, comiti Haroldo mittitur; que mox ille regi Edwardo detulit. Rex vero Edwardus, terram regis occifi duobus fratribus fuis Bleothgento[p] et Rithwalano ea conditione conceffit, ut fideles illi femper exifterent, quod et per facramentum et obfidibus datis confirmaverunt.

[e] Nicholas II. was crowned 18th Jan. 1059. [f] Benedict X., Antipope, held the See from the 30th of March 1058, to the 18th of January 1059. [g] Henry I. died at Vitri, upon the 29th of August 1060. *Anquetil*, i. 469; *L'Art*, i. 590. [h] Philip I. succeeded upon the death of his father. *L'Art*, i. 571. [i] Upon the 22d of December. *Stubbs*, col. 1700; *Sax. Chron.* p. 170; *S. Dunelm.* col. 190. [k] See *Stubbs*, col. 1701. [l] *S. Dunelm.* coll. 190, 218. [ll] Holy Island, on which the Monastery of Lindisfarne was founded by King Oswald, who erected it into a Bishop's See, anno 635. Having been twice demolished by the Danes, in 793, and 875, the See was removed to Durham. [m] Nicolas II. died upon the 21st or 22d of July 1061, and was succeeded by Alexander II. [n] See *S. Dunelm.* coll. 190, 191. [o] Ipsius. *S. Dunelm.* col. 192. [p] Blechgento, *S. Dunelm.* col. 162.

Anno M.lxv. Agelwinus Dunelmenſis epiſcopus oſſa beati Oſwini regis et martyris apud Tinemutham de Tumulo in ſcrinio magno cum honore levavit.

Anno ab incarnatione Domini M°.lx°.vj°. obiit pie memorie Edwardus rex, honor et gloria Anglorum dum vixit, eorundem ruina dum moritur, poſtea quam curiam ſuam in nativitate Domini [Dec. 25, 1065], ut potuit Lundoniis tenuerat et eccleſiam ſancti Petri Weſtmonaſterii quam ipſe a fundamentis conſtruxerat, cum magna gloria dedicari fecerat, in vigilia Epiphanie [Jan. 5]; cui poſt obitum ejus ſucceſſit Haroldus comitis Godwini filius.

Rex Noreganorum Haroldus Harphagher, frater ſancti Olaui regis et martyris, et Toſtius comes apud Strinfordebrige[q] occiduntur.

Willelmus Baſtard Angliam debellat et obtinet; et ab Aldredo[qq] Eboracenſi archiepiſcopo apud Weſtmonaſterium in regem conſecratur.

Viſa eſt cometa.

Anno M.lxvij. rex Willelmus Normanniam rediit, ducens ſecum Dorobernenſem archiepiſcopum Stigandum, clitonem Adgarum, comites Edwinum et Morkarum et Walteum et multos alios de nobilioribus Anglie; rediens vero, Anglis inportabile tributum impoſuit.

Anno M.lxviij. duo pape in Roma facti ſunt, id eſt epiſcopus Parmenſis[s] qui expulſus eſt, et epiſcopus de Luca[t] qui papa permanſit.

Anno M.lxix. comes Robertus Cumin cum DCC^{tis} fere viris apud Dunelmum a Norhimbris occiditur.[u]

Aldredus archiepiſcopus obiit.

Anno M.lxx. rex Malcolmus Angliam uſque Cliueland vaſtavit; et tunc clitoni Edgaro et ſororibus Margarete et Chriſtine, ubi eas invenit regem Anglie fugientes, ut in Scotiam irent, apud Weremundam in reditu pacem ſuam donavit et Margaretam poſtea ſibi in matrimonium[w] junxit.

[q] Stanfordbriege. *S. Dunelm.* col. 194. This battle was fought upon Monday the 25th of September, *id.* [qq] *W. Newbrig.* 1; *M. Paris*, 4. [r] Waltherum Siwardi ducis filium. *S. Dunelm.* col. 197. [s] Styled Honorius II. *Du Fresnoy*, ii. 438; See *M. Paris*, 5. [t] Alexander II. was crowned 30th of September 1061, and died 21st of April 1073. [u] Upon Wednesday the 28th of January 1069. *S. Dunelm.* col. 198. [w] The interpolation, under the year 1056, states, that the marriage took place in 1067.

Stigandus ab archiepiſcopatu deponitur a legatis Alexandri pape, et multe alie perſone.

Thomas et Lamfrancus archiepiſcopi conſecrantur, Lamfrancus a ſuffraganeis, Thomas a Lamfrancho.

Anno M.lxxj. Lamfrancus et Thomas Romam profecti, pallia ab Alexandro papa ſuſceperunt. fol. 14.

Walkerus Dunelmenſi eccleſie præficitur epiſcopus.

Anno M.lxxij. Willelmus Scotiam intravit, cui occurrens rex Malcolmus in loco qui dicitur Abernithi,[x] [homo ſuus devenit.[y]]

Rex Willelmus in reditu de Scottia temere per ſuos capellanos de ſancto Cuthberto explorare volens, territus a Dunelmo et ſub velocitate receſſit.

Anno M.lxxiij. clito Edgarus cum rege Willelmo pacificatus eſt.

Comes Waldeuus necem avi ſui Aldredi comitis ſuper filios Carl graviter ulciſcitur.

Anno M.lxxiiij. Hiltibrandus,[z] qui et Gregorius, Romanus, archipapa eſt electus et conſecratus. Iſte papa banno interdixit clericis uxores habere.

[x] The locality of "Abernithi" has been a subject of controversy. See *Hailes*, i. 15; *Chalmers*, i. 418. As some of the arguments there adduced are founded upon the meaning of the word "gewæde," which occurs in the account given in the *Sax. Chron.* I may remark, that *Gibson* is in error when he states, that it is expressive of the river Tweed; instead of which, it is the common Saxon word for a ford, and is frequent in the languages of the North. *Ihre*, ii. 1024. It is common in names of places, such as Langwath, *Monast. Anglic.* ii. 602, 643; Sandwath, p. 151; Howath, p. 507; and, in p. 903, mention is made of a "villa quæ dicitur Wath." It subsequently became peculiar to the north of England. *Camden's Remains*, p. 100; *Skinner*, *in voce*. Places ending in "warth," which seems in several instances a corruption of "wath," are generally situated on the banks of a river, near a ford. *Craven Gloss.* ii. 241. No argument, as to locality, can therefore be deduced from this word. In compliance with a wish expressed by *Lord Hailes*, i. 16, the following MSS. of authors who mention this meeting have been consulted, but without conferring any advantage upon their respective texts. For *Florence of Worcester*, the *Cottonian MS.* Vitell. E. xiii.; for *Radulfus de Diceto*, the *Cottonian MS.* Claud. E. iii. The same event is recorded in a short Chronicle preserved in the *Arundel MS.*, 220; see also for accounts of the same event, *Hoveden*, fol. 260. b.; *Hen. of Huntingdon*, fol. 211. b.; *W. Malmesbur.* fol. 58; *Wynt.* i. 270; *Atwood*, cap. xxii. when discussing this event, cites the narratives of *Ordericus Vitalis*, the *Register of Abingdon*, (Cott. MS. Claud. B. vi.), and the *Anonymous Chronicle* in the Cott. MS. Vitell. A. xx.

[y] The words here inserted within brackets are no longer legible in the MS., but are given from the edition of *Gale*. Since the period of its publication, they have been so carefully erased from the vellum, that there does not now remain the vestige of a single letter. See *M. Paris*, p. 5; *Ingulfus, edit. Gale*, p. 70.

[z] St Gregory VII. was elected 22d of April 1079.

Tres monachi de Evesham[a] venerunt, id est Aldwinus, Elfwinus, Reinfridus: ab his tribus instaurata sunt iij[a]. monasteria, Dunelmum, Eboracum, Witebi.

Magna conjuratio contra regem Willelmum facta est.[aa]

Anno M.lxxv. comes Waldavus[b] occisus est.

Philippus rex Francorum ab obsidione Dól fugavit regem Willelmum.

Gregorius papa præcepit ut nullus audiret missam presbyteri conjugati.

Anno M.lxxvj. rex Danorum Swanus bene litteris inbutus obiit, cui filius suus Haroldus successit.

Anno M.lxxvij. Rodbertus Curtehose guerram contra patrem suum movit auxilio Philippi regis Francie, eo quod Normanniam sibi coram eodem rege promiserat et non dederat.

Anno M.lxxviij. Nichil dignum memorie.

Anno M.lxxix. rex Malcomus[c] Scottorum Angliam usque ad Tÿnam vastavit.

Rex Willelmus et filius ejus Willelmus ante castellum Gerboreth[d] a filio suo Rodberto vulnerati sunt et in fugam conversi sunt.

Anno M.lxxx. Walcherus episcopus Dunelmensis occisus est.[e] Odo Baiocensis episcopus missus a rege Willelmo Norhimbriam vastavit.

Rex Willelmus filium[f] suum Rodbertum contra Malcolmum in Scotiam usque ad Eaglesuret[g] misit, qui nullo perfecto negotio reversus, Novum Castellum condidit.

Willelmus suscepit Dunelmensem episcopatum.

(19) [a] *Simeon of Durham* says, simply, that they were "de provincia Merciorum," col. 206. see also *Hoved*, fol. 261. [aa] *M. Paris*, 7. [b] The *Sax. Chron.* places this in the year 1076, p. 183; but the present date is supported by the united testimony of *Simeon of Durham* and *Ingulfus*. [bb] See *M. Paris*, 7. [c] The *Sax. Chron.* states that this irruption was between the two feasts of the Virgin, and *Simeon of Durham* tells us it was after the feast of Assumption; from which we may conclude, that it was between August the 15th and September the 8th. *Cf. Sax. Chron.* p. 184, *S. Dunelm.* col. 210, *Hoved.* fol. 262, *W. Malmesb.* fol. 58. [d] Gerborneth. *Sax. Chron.* p. 184, Gerbohtret, *Hoved.* fol. 262. [e] Thursday the 14th of May. *S. Dunelm.* col. 210; see *M. Paris*, 7. At Gateshead, near Newcastle-upon-Tyne. [f] This invasion was in autumn, according to *Simeon of Durham*, col. 211. [g] Egglesbreth, *S. Dunelm.* col. 211; Egglesbirch, *Leland's Collect.* i. 356. *Chalmers* informs us that it is the same as Falkirk. *Caledonia*, i. 419.

Dicitur quod cum rogaretur Deus ut per ignis miſſionem in vigilia paſche oſtenderet quem ſibi regem præficerent, et veniſſet ſuper lanciam Roberti Curthoſe, reſpuit illud regnum ſpe regni Anglorum ille.

Anno M.C. Wibertus antipapa obiit.

Rex Willelmus in Nova foreſta a Waltero Tirello ſagitta occiditur.[g]

Rex Henricus a Mauricio Lundonienſi epiſcopo in regem conſecratur. Rex Henricus Anſelmum archiepiſcopum revocavit; Rannulfum Dunelmenſem epiſcopum in cuſtodia Lundonie poſuit.

Rodbertus comes Normannie et Rodbertus Flandrenſis, et Euſtacius Bononienſis repatriaverunt.

Rex Henricus Matildem reginam filiam Malcolmi regis Scottorum et ſanƈte Margarete regine, ſororem etiam regum Edgari, Alexandri et David deſponſavit, quam Anſelmus archiepiſcopus conſecravit et coronavit.

Obiit[h] Thomas archiepiſcopus Eboracenſis,[i] cui ſucceſſit Girardus.

Bomundus jam dominus Antiochie ante urbem Meletinam a Turcis captus eſt et abduƈtus, dominus vero Meletine ipſam urbem Baldewino reddidit, fratri regis, Godfridi. Eodem anno ipſe Godefridus obiit, et Baldewinus ei ſucceſſit.[ii]

Anno M.C.J. Rannulfus epiſcopus[k] de cuſtodia evaſit.[iii]

Rex[l] Franciæ Ludovicus interfuit curie Henrici regis Lundoniis in natali Domini [Dec. 25].

Pax faƈta eſt inter regem Henricum et comitem Rodbertum, ut rex III [3000] marcas argenti perſolveret comiti ſingulis annis.

Rex Ierosolimorum Baldewinus Cæſaream Paleſtinam cepit.

Anno M.C.IJ. rex Henricus Rodbertum de Beleſmo et Arnoldum fratrem ejus de Anglia expulit; et Mariam[m] ſororem regine Matildis Euſtachio Bononienſi comiti nuptum tradidit.

[ff] See *L'Art*, xiii. 22, 8vo. [g] Upon the 1st or 2d of August. See *M. Paris*, 39. *Suger*, however, in his history of Louis, states, that he has been assured by Tyrrel, that upon the day when William was slain, he had not been in his company, or even seen him. *L'Art*, vii. 84, 8vo. [h] She was consecrated Queen upon Sunday, 11th of November, *S. Dunelm.* col. 226; see *M. Paris*, 39. [i] He died upon Sunday the 18th of November. *S. Dunelm.* col. 226. [ii] *M. Paris*, 39, 40. [iii] *Hoveden* says that he escaped from the Tower of London upon the 1 Feb., fol. 269; this individual was Ralph Flambard, the rapacious but polite bishop of Durham. [k] "Dunelmensis episcopus Ranulfus." *S. Dunelm.* col. 226. [l] In *S. Dunelm.* col. 226, he is called "electus rex," because he was associated in the royalty with his father, Philip I. [m] She was daughter of Malcolm and Margaret.

Ordo Tironenſis cepit per abbatem Benedictum, apud vetus Tironem in nemore.

Anno M.c.iij. Anſelmus archiepiſcopus injurias multas a rege ſuſtinens, Romam tendit.

Rodbertus comes Angliam veniens, ĪII [3000] marcas regi pardonavit.

Anno M.c.iiij. corpus[o] Sanctt Cuthberti oſtenſum eſt, et incorruptum inventum et flexibile, et tranſlatum eſt apud Dunelmum, in novam eccleſiam, poſt annos depoſitionis ejus ccccᵗᵒˢ.xviij.

Anno M.c.v. rex Henricus mare tranſivit, quem receperunt omnes fere barones Normannie, ſpreto fratre ſuo, cecati multe cupiditate pecunie, et Baiocas incendit.

Anno M.c.vj. Rodbertus comes venit in Angliam, querens a fratre ut
fol. 16. omnia ablata ſibi redderet, cui contradixit.

Henricus imperator moritur, cui ſucceſſit filius ejus Henricus.

Rex Henricus mare tranſiit, et apud Tenerchebrai commiſſo prœlio Rodbertum comitem, et Rodbertum de Stuteville, et Willelmum comitem de Moretonio cepit.

Anno M.c.vij. Edgarus rex Scottorum[p] vj. idus Januarij [Jan. 8] obiit, cui ſucceſſit frater ejus Alexander.

Comes Rodbertus et comes Willelmus de Moretonio in Anglia cuſtodie mancipantur.

Rex rediit in Angliam, et in concilio apud Lundonias[q] ſtatutum eſt ut nuſquam ulterius per dationem baculi vel annuli de epiſcopatu vel abbathia per regem vel quamlibet laicam manum aliquis inveſtiretur.

Anſelmus archiepiſcopus v. epiſcopos una conſecravit.

Philippus[r] rex Francorum obiit, cui ſucceſſit Ludouicus groſſus filius ejus.

Ordinatio Rogeri[s] epiſcopi Saleſbirie.

Anno M.c.viij. rex Henricus leges ſtatuit de furibus et latronibus ſuſpendendis, et ut obuli eſſent rotundi.

[n] He proceeded to Rome, upon the 27th of April. *S. Dunelm.* col. 228. [o] Alexander, afterwards king of Scotland, was present. See *S. Dunelm.* col. 229. [p] The interpolation says, that Edgar died upon the 7th of January, but the present text follows that of *Simeon*, col. 230. [q] This Council was held upon the 1st of August. [r] Philip I. died upon the 29th of July, at Melun; and was succeeded by Louis VI. surnamed Le Gros. *L'Art*, i. 572. [s] Roger, Lord Chief Justice and Lord Treasurer, was elected upon the 13th of April, 1002.

Rex Willelmus occurrit cum exercitu regis Malcolmi jam Norhimbriam vaſtanti, in provincia Loidis,[s] quos comes Rodbertus ea conditione pacificavit, ut rex Scottorum regi Willelmo obediret, et rex Willelmus regi præfato xij. villas, quas ſub patre ſuo[t] habuerat, redderet, et xij. [12,000] marcas auri ſingulis annis daret.

Diſſenſio permaxima inter Urbanum papam et Wibertum antipapam prædictum.

Anno M.xcij antiſtes Remigius tranſtulit ſedem Dorcaceſtrie ad Lincolum.

Rex Willelmus veniens ad Carel[u] inſtauravit illam.

Anno M.xciij. rex Willelmus dedit archiepiſcopatum Cantuarie Anſelmo abbati Becenſi, et epiſcopatum Lincolnie cancellario ſuo Rodberto Bloeth.

Eccleſia nova Dunelmi incepta eſt. iij.° idus Auguſti [Aug. 11]; epiſcopo Willelmo, et Malcolmo rege Scottorum, et Turgoto priori ponentibus primos in fundamento lapides.

Rex Scottorum Malcolmus, cum filio ſuo primogenito Edwardo, a Norhimbris[w] occiſus eſt.

Margareta[x] regina Scotie obiit.

Anno M.xciiij. Scotti[y] regem Dunecanum peremerunt.

Anno M.xcv. Wlfſtanus venerabilis Wigornenſis epiſcopus obiit.

Walterus Albanenſis epiſcopus, legatus Romane eccleſie ab Urbano papa miſſus, pallium Cantuarie attulit.

Rodbertus de Mobreia, comes Norhimbrie, in Tinemuth capitur, et apud Windeſhoure cuſtodie mancipatur. fol. 15. b.

Vrbanus papa Galliam veniens iter Ierusalem prædicavit.

[s] Now Lothian. Concerning this see *M. Paris*, 10. [t] "Patre illius." *S. Dunelm.* col. 216. [u] Cairleil, *S. Dunelm.* col. 217. Carel, however, is still the common pronunciation of Cumberland, and perhaps is not to be considered an error of the scribe. [w] Malcolm was slain near Alnwick, upon the 13th of November. *S. Dunelm.* col. 218. His eldest son Edward was wounded at the same time, died upon the 15th at Edwardisle, in the forest of Jedwood, and was buried before the altar of the Trinity church of Dunfermline. *Fordun*, i. 274. The body of Malcolm, after resting for some years at Tinmouth, was at length placed beside his wife and his son, *id.* See *M. Paris*, 10, 639, and the *Additamenta* to the last named history, p. 129, where there is a curious Letter relative to the body of Malcolm. [x] Margaret died at the castle of Edinburgh, upon the fourth day after the death of her husband. *Fordun*, i. 274. [y] See *Caledonia*, i. 423, note [k].

Anno M.xcvi. Chriftiani iter verfus Ierofolymam inierunt.

Rex Willemus vi.dc.lxvi. [6,666] libras fratri fuo Rodberto præftitit, et ab eo Normanniam in vadimonium accepit.

Vrbanus papa iter Ierofolimis prædicavit.

Willelmus Dunelmenfis epifcopus obiit.[z]

Anno M.xcvij. rex[a] Willelmus clitonem Edgarum in Scotiam cum exercitu mifit, ut expulfo Duuenaldo, Edgarum filium Malcolmi regis regem conftitueret; quod et fecit.

Chriftiani Nicetim civitatem ceperunt xiiij.[b] kal. Junii [Jun. 19].

Anno M.xcviij. FACTA EST ABBATIA SANCTE MARIE CISTERCII,[c] Robertus primus abbas. ANTIOCHIA A CHRISTIANIS CAPTA EST iij. non. Junii [Jun. 1], et cometa apparuit.

Obiit Walchelinus epifcopus Wintonie, cui fucceffit Willelmus Giffard.

Rex Noreganorum Magnus filius regis Olavi, filii regis Haroldi Harfauh, Orcadas et Meuanias infulas fuo adjecit regno.

Eodem anno kal. Augufti [Aug. 1] obiit Adimarus Podienfis epifcopus.

Vrbanus papa concilium tenuit apud Barum,[d] comitante fecum Anfelmo archiepifcopo Canturienfi.

Chriftiani ceperunt in Syria duas urbes, Barram fcilicet et Marram, ubi tantam famem paffi funt ut de cadaveribus Saracenorum comederent.

Anno M.xcix. Vrbanus papa in ebdomada pafche [Apr. 10-18] magnum concilium Rome[e] tenuit.

Hierusalem capta eft a Chriftianis idus Julij [Jul. 15], feria vj. et Godefridus Lothtarenfis regnum fufcepit.

Vrbanus[f] papa obiit, Pafchalis in papam in fequenti die eft confecratus.

Tertio nonarum Novembris [Nov. 3] mare litus egreditur, et villas et homines quam plures, boves et oves innumeras demerfit.

[z] He died at Windsor, upon the 2d of January. *S. Dunelm.* 222. (20) [a] This does not agree with the interpolation under the year 1056, but is supported by the *Sax. Chron.* p. 206, and *S. Dunelm.* col. 223. According to the former of these authorities, the invasion took place about Michaelmas. [b] *Simeon of Durham* says upon the 20th, col. 223. [c] The Abbey of Melrose was one of this order; hence the importance which they attached to its foundation.* [d] This Council was held at Bari, upon the 1st of October. [e] Upon the 25th of April. [f] Urban II. died upon the 29th of July 1099; and Pascal II. was elected upon the 13th of August.

* The words printed in capitals are written in red ink in the original MS., which it is not thought necessary to imitate here.

Henricus imperator G.G.[h] papam Magontie decrevit deponendum, et Wibertum Rauenenſem epiſcopum pro eo fecit antipapam.

Ventus validiſſimus in natale Domini.

Anno M.lxxxj. Henricus imperator hoſtiliter Romam adverſus papam adiit, oppugnans urbem adhuc non intravit.

Anno M.lxxxij. multis homicidiis et prædationibus inter Henricum imperatorem et papam G.G.[h] actis, in nocte palmarum [Apr. 17] multi ſunt occiſi.

Rex Willelmus fratrem ſuum Odonem Baiocenſem epiſcopum in cuſtodiam poſuit.

Anno M.lxxxiij. Henricus imperator urbem Rome infregit et cepit, et Wibertum[hh] antipapam intruſit: G.G.[h] vero Beneuentum adiens ibidem uſque ad obitum deguit.

Anno M.lxxxiiij. G.G.[h] papa obiit.[i]

Rex Willelmus de unaquaque hida per Angliam vj. ſolidos accepit.

Anno M.lxxxv. rex Willelmus tribus capellanis ſuis Mauricio Lundonienſem, Willelmo Teodfordenſem, Rodberto Ceſtrenſem dedit preſulatum.

Anno M.lxxxvj. rex Willelmus fecit deſcribi totam Angliam.

Clito Ædgarus cum ....cc.[k] militibus mare tranſiens Apuliam adiit, cujus ſoror Chriſtiana monaſterium Rumeſeia intravit et ſanctimonialem habitum ſuſcepit. fol. 15.

Anno M.lxxxvij. reliquie ſancti Nicholai de Mirreia uſque ad Barum tranſferuntur.[l]

Aldwinus prior Dunelmenſis deceſſit.

Rex Willelmus in Frantiam cum exercitu venit, et opidum quod Mathuntun[m] nuncupatur, et omnes eccleſias in eo ſitas, duoſque recluſos igne ſuccendit; et inde Normanniam rediit. Sed in iſto reditu dirus viſcerum dolor illum apprehendit, et magis ac magis de die in diem gravabat. Cum

[h] This is the common contraction for all the inflections of Gregorius. [hh] The antipope was Guibert archbishop of Ravenna, who assumed the name of Clement III. *L'Art* iii. 336, 8vo. [i] He died upon the 25th of May 1085. [k] An erasure has been made in the MS. before the numerals, but the text, as it now stands, agrees with the reading of *Simeon of Durham*, col. 213, and of *Hoved.* fol. 264. [l] "In Barensem transferuntur civitatem." *S. Dunelm.* col. 213. [m] Mathun, *S. Dunelm.* col. 213; "Mediantum civitatem," *M. Paris*, 9, Matuntun, *Hoved.* fol. 264.

autem ingraveſcente egritudine diem ſibi mortis imminere ſenſiſſet, fratrem ſuum Odonem Baiocenſem epiſcopum, et comites Morkarum et Rogerum et Siwardum cognomento Barn, et Wlnotum[n] regis Haroldi germanum quem a pueritia in cuſtodia,[nn] et omnes quos vel in Anglia vel in Normannia cuſtodie manciparat, relaxavit. Deinde filio ſuo Willelmo Regnum tradidit Anglie, et Rodberto primogenito ſuo, qui tunc in Francia exulabat, comitatum Normannie conceſſit; et ſic celeſti viatico munitus poſtquam xxti. annis, menſibus xj.[nnn] genti Anglorum præfuit, v°. iduum Septembrium [Sept. 9] die, regnum cum vita perdidit; et Cadomi in eccleſia ſancti Stephani ſepultus eſt, et quam ipſe a fundamentis conſtruerat, bonis ditaverat. Willelmus autem filius ejus Angliam feſtinato adiit, ducens ſecum Morkarum et Wlnotum; ſed mox ut Wintoniam venit, illos ut prius fuerant, cuſtodie mancipavit. Poſt hec vj°. kal. Octobris [Sept. 26] die dominico in Weſtmonaſterio a Lamfranco archiepiſcopo in regem conſecratus eſt. Theſauros patris ſui, ut ipſe juſſerat, eccleſiis per Angliam diviſit et pauperibus. Vlfum Haroldi quondam regis filium, et Dunecanum[o] Malcolmi regis filium, a cuſtodia laxatos et armis militaribus honoratos, abire permiſit.

Anno M.lxxxviij. fere omnes comites et proceres Anglie paraverunt regem prodere, ſed nichil profecerunt.[p]

Anno M.lxxxix. obiit[q] Lamfranchus archiepiſcopus.

Terremotus extitit per Angliam permaximus circa horam diei tertiam.[r]

Anno M.xc. rex Willelmus regem Francorum Philippum per pecuniam occulte tranſmiſſam ab obſidione ſui caſtri in Normanniam abire fecit.

Ventus vehemens percuſſit Lundoniam.

Anno M.xcj. reconciliati ſunt rex Willelmus et frater ſuus Rodbertus. Henricus frater eorum Montem ſancti Michaelis occupavit, et regis terram vaſtavit; quem rex et comes per totam quadrageſimam [Feb. 26 —Apr. 13] obſederunt, ſed nichil profecerunt.

[n] Wlfnothun, *Hoved.* fol. 254. [nnn] In the chronicle of *Hoveden*, from which the account of the death of William the Conqueror is transcribed, almost verbatim, the reading is, "custodia tenuerat," fol. 264. *Hoveden* reads "mensibus 10 et 28 diebus." fol. 264. [o] Dunechaldum. *S. Dunelm.* col. 214. See *Hailes*, i. 20, note. [p] This conspiracy is detailed at some length by *Simeon of Durham*, col. 214; and by *M. Paris*, 10. [q] Upon Thursday the 24th of June, *S. Dunelm.* col. 214; but according to *Gervase*, col. 1655, upon the 28th of June. [r] Upon Saturday the 11th of August. *S. Dunelm.* col. 214.

Gundulfus[t] epiſcopus Roſenſis obiit, et Radulfus ei ſucceſſit.

Anno M.c.ix. obiit[u] Anſelmus archiepiſcopus.

Tomas Eboracenſis eccleſie a Ricardo Lundonienſi epiſcopo in archiepiſcopum conſecratus eſt kal. Julij, [Jun. 27] et[w] in kal. Auguſti [Aug. 1] Turgotum priorem Dunelmenſem in epiſcopum S. Andree Eboraci idem Thomas conſecravit.

Rex Henricus abbatiam Elienſem in epiſcopalem ſedem mutavit.

Cometa apparuit.

Tyronenſis eccleſia fundata eſt, et Radulfus miſſus de Tironio factus eſt primus abbas de Selecherche.[x]

Anno M.c.x. rex Henricus dedit filiam ſuam in conjugem Henrico regi Teutonicorum.

Cometa apparuit.

Fluvius Trenta exſiccatus eſt a mane uſque ad tertiam, ſpatio unius miliarii.

Godricus eremita intravit in locum qui dicitur Finchala prope Dunelmum, et ibi fuit uſque ad diem mortis ſue, ſcilicet lx. annis.

Anno M.c.xj. Henricus Teutonicus Romam veniens, Paſchalem papam cepit, et in cuſtodia poſuit; ſed poſtea ſtatim reconciliati ſunt.

Anno M.c.xij. rex Henricus comitem Rodbertum de Beleſmo in cuſtodia poſuit in Kereſburch.[y]

Anno M.c.xiij. rex Angliam rediens Rodbertum de Beleſmo in arcta poſuit cuſtodia apud Warham.

Monachi Tyronenſes venerunt in patriam iſtam.[z]

Anno M.c.xiiij. Henrico[a] imperatori deſponſata eſt Matildis filia regis Anglorum Magontie, et in imperatricem eſt conſecrata.

[t] He died upon the 7th of March. *S. Dunelm.* col. 231. [u] Upon Wednesday, the 21st of April. *S. Dunelm.* col. 232. [w] *S. Dunelm.* col. 232, reads "iii. kal. Augusti;" but there is reason to believe that the text is correct, because the first of August fell that year upon a Sunday, upon which day of the week, we learn from the Monk of Durham that the Bishop of St Andrews was consecrated. [ww] See note above. [x] This note, omitted in the former edition, is placed in the margin, where it has been added by a hand a little later. See *Fordun*, i. 286. [y] "Mense Octobri." *S. Dunelm.* col. 235. [z] *S. Dunelm.* col. 236. Their first establishment was Selkirk, whence they were removed to Kelso, in 1128. (21) [a] Upon the 6th of January. *S. Dunelm.* col. 136. Matilda, daughter of Henry II., after her marriage with the emperor, became the wife of Geoffrey Plantagenet, earl of Anjou, by whom she became the mother of Henry II. King of England.

Obiit[b] Thomas Eboracenfis archiepifcopus; Radulfus Rofenfis epifcopus factus eft archiepifcopus Cantuariæ. Turftinus regis capellanus ad Eboracenfem archiepifcopatum eligitur.[c]

Rex Henricus in Walloniam exercitum duxit.

Tamifia defecit, ita ut a puero tranfvadari poffit.

Anno M.C.XV. Radulfus fufcepit pallium ab Anfelmo, Romane ecclefie legato.

Turgotus de Scottia rediens Dunelmum obiit, et fepultus eft ubi diu ante prior fuerat.

Canonicis tradita eft ecclefia de Scoñ.[d]

Obiit Benedictus, primùs abbas Tironii, cui fucceffit Radulfus abbas de Selechirche; et de Selechirche factus eft abbas Willelmus monachus Tironenfis.[e]

Anno M.C.XVj. comites et barones totius Anglie Willelmo filio regis hominium apud Seleberiam fecerunt, et fidelitatem juraverunt.

Turftinus Eboracenfis electus, nolens profeffionem Cantuarienfi archiepifcopo facere, mare cum rege tranfiit.

Pafchalis papa regi Henrico vices fuas in Anglia agere per litteras conceffit.

Anno M.C.XVij. apud Italiam magno terremotu. xl. diebus durante, plurima edificia corruerunt, villaque quedam pergrandis de proprio loco mota eft.

Luna verfa eft quafi in fanguinem.

Anno M.C.XViij. Pafchalis[g] papa obiit, cui fucceffit papa Gelafius.

Henricus imperator Romam tendit, et Burdinum Braccarenfem epifcopum, jam anno præterito a papa Gelafio Beneuenti excommunicatum, antipapam inftituit.

[b] Upon Tuesday, the 24th of February. *S. Dunelm*, col. 136. [c] Upon the 15th of August. *Ibid.* [d] According to *Fordun*, it was 1114, i. 286. It had formerly been a settlement of the Culdees, but was now committed to the Canons regular of St Augustine. *Dalr. Coll.* p. 274. [e] See *Fordun*, i. 286; "Benedictus," in the text, is an error for Bernardus. This sentence, as well as that relative to Scone, are added in the MS. by a hand a little later. [f] Upon the 19th of March. *S. Dunelm.* col. 237. [g] Paschal II. died in January 1118, and Gelasius II. was elected upon the 25th of the same month.

Obiit Matildis regina Anglorum.[h]

Gelafius papa Galliam venit, fufceptus honorifice a rege Francorum, et ab univerfis perfonis regni.

Dominus Norbertus papam Gelafium adiens, officium ab eo prædicationis accepit.

Obiit Radulfus abbas Tironenfis, cui fucceffit Willelmus abbas de Selechirche; et illi fucceffit Herbertus, monachus, poftea primus abbas de Kelchou.[hh]

Anno M.C.XIX. obiit papa Gelafius apud Cluniacum ibidemque fepelitur, in cujus locum Cardinales aliique Romani Widonem Uienenfem archiepifcopum eligunt, eumque Calixtum nominant. fol. 16. b.

Ecclefia gravi fcandalo percellitur.

Calixtus papa xiij. kalendas Novembris [Oct. 20] generale concilium Remis conftituit, in quo et Henricum imperatorem excommunicavit, in quo et Turftinum Eboracenfem archiepifcopum confecravit, licet rex Anglorum Henricus, et archiepifcopus Radulfus Cantuarienfis, per nuncios fuos contradicerent.

Calixtus papa Gifortium venit locuturus cum rege Anglorum Henrico.

Dominus Norbertus, auctoritate pape Calixti, ordinem Præmonftratenfem inftituit.

Anno M.C.XX. Willelmus filius regis, et frater fuus nothus, et multi nobiles et feminæ, apud Barlefleot c.xl. milites, l[ta]. naute, cum tribus gubernatoribus, omnes fubmerfi funt.[1]

Anno M.C.XXJ. rex Henricus Aaliz, Godefridi ducis Luvanie filiam, fibi in matrimonium junxit.

Edmundus Cantuarienfis monachus, præcedenti anno ad epifcopatum S. Andree in Scotia electus, depofita intencione regendi epifcopatus, ad locum fuum revertitur.

Calixtus papa litteris fuis regem Anglorum coegit fufpicere Turftinum

[h] She died upon the 1st of May. *S. Dunelm.* col. 238. [hh] "Herbertus monachus electus est ad abbatiam de Kelchou." [i] This last sentence stands in the margin of the MS. without any distinct indication to what year it belongs; but it seems to be connected rather with the year 1118. It must not be forgotten, however, that Ralph lived until the year 1119. *Morton's Monast. Annals*, p. 78. [k] Upon the 29th of January 1119, and Calistus II. formerly Guy, archbishop of Vienna, was elected upon the 1st of February. [1] Upon the 26th of November. *S. Dunelm.* col. 242.

archiepiſcopum, et ſine exactione profeſſionis in ſuum mox recipitur archiepiſcopatum.

Calixtus papa ab urbe Roma digreſſus Suthrinam civitatem obſedit, et Burdinum antipapam capit, et in cavam trudit in exilium.

Rex Henricus in Wallionam cum magno exercitu venit; ſed rex et Walenſes ſtatim concordati ſunt.

Rannulfus Dunelmenſis epiſcopus caſtellum apud Norham firmavit.

Anno M.C.XXIJ. Johannes[m] epiſcopus Glaſcuenſis Romam et Ierofolimam proficiſcitur.

Calixtus papa et Henricus[n] imperator reconciliati ſunt.

Henricus rex ad Carleil venit.[o] Radulfus Cantuarienſis archiepiſcopus obiit.[p]

Sibilla regina Scotiæ obiit iij. idus Julij[q] [Jul. 13].

Anno M.C.XXIIJ. Johannes[r] epiſcopus Glaſcuenſis a Kalixto papa compellitur redire ad epiſcopatum.

Willelmus de Curbuil ad archiepiſcopatum Cantuarie eligitur.[s]

Calixtus papa tenuit Rome concilium, præſentibus ccc^tis^. epiſcopis, xv^o^. kalendas Aprilis[t] [Mar. 20].

Willelmus et Turſtinus archiepiſcopi Romam veniunt, et revertuntur infectis negotiis.

Rex Jeruſalem Baldeuuinus ....[u] dolo a paganis capitur.

Anno M.C.XXIIIJ. Alexander rex Scottorum obiit vij. kalendas Maij[w] [Apr. 25], cui ſucceſſit frater ejus Dauid.

[m] According to *S. Dunelm.* Thurstin, archbishop of York, demanded profession and subjection from the See of Glasgow; which John refusing to offer, was excommunicated. To free himself from this sentence he went to Rome, but finding that he made little progress in his suit, he repaired to Jerusalem. col. 245; see also col. 248. [n] Henricus imperator. *S. Dunelm.* col. 245. [o] This was after Michaelmas. *S. Dunelm.* col. 246. [p] He died upon the 19th of September. *Ibid.* [q] According to *S. Dunelm.* col. 245, she died upon the 12th of July. *Fordun*, i. 316, agrees with the text, adding, that the place of her decease was Loch Tay. *Lord Hailes* erroneously dates her death in June, instead of July. [r] He was at that time in Jerusalem. *S. Dunelm.* col. 248. [s] He was consecrated at Canterbury upon the 25th of February. *S. Dunelm.* col. 248. [t] This was the ninth general Council, and continued from the 18th of March to the 5th of April. [u] An erasure after the word "Baldeuuinus" is visible in the MS.; but nothing appears to be wanting. [w] The authorities do not agree as to the date of the death of Alexander I. The interpolation in the year 1056 places it upon the 26th of April; the *Sax. Chron.* p. 228, upon the 23d of April; according to *S. Dunelm.* col. 251, it was upon the 26th of April; and *Fordun*, i. 291, states that it happened upon the 24th.

Ipſo anno iiij[or] ante mortem ſuam menſibus fecit eligi Rodbertum priorem de Scona in epiſcopum ſancti Andree,[ww] ſed ejus ordinatio multo tempore eſt dilata.[x]

Calixtus papa obiit, cui ſucceſſit Honorius.[y]

Anno M.C.XXV. Henricus imperator ſine filiis obiit, cui ſucceſſit Lotharius.

Johannes Cremenſis legatus Angliam venit, et ad regem Dauid apud Rokeſburc; et in reditu apud Lundoniam concilium tenuit.[z]

Monetarii totius Anglie principales deprehenſi juſſu regis Henrici, ſimul Wintonie congregati, amputatis dextris et abſciſis teſticulis evirantur ſtatim poſt circumciſionem Domini.

Fames fuit maxima per Angliam.

Imperatrix, defuncto marito, ad patrem ſuum in Normanniam rediit.

Anno M.C.XXVJ. rex Ieroſolimorum, data redemtione ſua paganis et datis obſidibus, libere ad ſuos redire permittitur.

Turſtinus Eboracenſis et Willelmus Cantuarienſis archiepiſcopi redeunt Roma; Willelmus quidem Cantuarienſis legatus factus eſt, ſed Turſtinus in ſtatu ſuo.

Anno M°.C°.XX°.VIJ°. Dauid rex Scotie, et omnes archiepiſcopi, abbates, comites, et barones totius Anglie, imperatrici regnum juraverunt in circumciſione Domini [Jan. 1] apud Lundonias.

Karolus comes Flandrenſis in orationem ad miſſam in xl[ma].[b] interfectus eſt, cui ſucceſſit Willelmus loga ſpata,[c] filius Roberti Curthoſe in comitatum.

Rex Henricus dedit filiam ſuam imperatricem comiti Andegauie Gaufrido.

Anno M.C.XXVIIJ.[d] cepit fundari eccleſia ſancte crucis de Edeneburc. Willelmus comes Flandrenſis letaliter wlneratus eſt,[e] cui ſucceſſit Theodorus. fol. 17.

[ww] "Episcopus sancti Andree" (*in marg.*) [x] He received consecration from Thurstin, archbishop of York, in 1128. *Angl. Sacra*, ii. 237. [y] Calistus II. died upon the 12th or 13th of December; and his successor, Honorius II., was enthroned upon the 21st of the same month. [z] See *S. Dunelm.* coll. 251–3; *Wilkins's Concilia*, i. 407; *M. Paris*, p. 48. (22) [a] See *Sax. Chron.* p. 230; *S. Dunelm.* col. 254. This agreement was upon Jan. 1, 1127–8. [b] *i. e.* In quadragesima, in lent; he was assassinated in Bruges on the 2d of March 1127. *L'Art*, xiii. 303. 8vo. [c] Longa-spata? [d] *Fordun*, i. 296; *Chron. S. Crucis*, p. 29. [e] He died upon the 27th July. *Sax. Chron.* p. 233; *S. Dunelm.* col. 255; he was the nephew of Henry I., King of England; see *L'Art*, xiii. 305. 8vo.

Rannulfus[f] epiſcopus Dunelmenſis obiit, cui ſucceſſit Gaufridus regis cancellarius.

Fundata[g] eſt eccleſia de Kelchehou, v. nonarum Maij [Maij 3].

Anno M.C.XXIX. obiit[h] Willelmus Giffard Wintonienſis epiſcopus, et rex dedit epiſcopatum nepoti ſuo Henrico fratri comitis Teodbaldi et Stephani; et epiſcopatus Ceſtrenſis datus eſt Rogero nepoti Gaufridi de Clintun, et ambo pariter conſecrati ſunt Cantuarie a Willelmo archiepiſcopo.[i]

Anno M.C.XXX Anagus[k] comes Murauenſis a Scottis interfectus eſt cum gente ſua a Scottis.

Obiit[l] papa Honorius, cui ſucceſſit Innocentius.

Anno M.C.XXXJ. Henricus[m] rex adſcivit ad epiſcopatum Herefordenſem Rodbertum priorem de Lantonia, virum epiſcopatu dignum.

ANNO M.C.XXXII. TERTIO NONARUM MARTII FACTA EST ABBATIA SANCTE MARIE DE REIUALLE,[n] DIE SABBATI, [Mar. 5], et primus abbas Willelmus.

Anno M.C.XXXIIJ. eclipſis[o] ſolis facta eſt iiij. nonarum Auguſti [Aug. 2], iiij. ita ut dies in noctem verteretur aliquandiu.

Gaufridus regis cancellarius, eccleſie Dunelmenſis, et Adulfus eccleſie Carleolenſis, a Turſtino archiepiſcopo Eboracenſi conſecrati ſunt epiſcopi.

Nigellus Elyenſis epiſcopus conſecratur.[p]

Anno M.C.XXXIIIJ. dedicatio eccleſie ſancti Jacobi in Rokeſburch, xv°. kalendas Maij, feria iij[a]. die Martis paſche [Apr. 17], et combuſta eſt eccleſia Sancti Pauli Lundonie.

Melcolmus[q] capitur et in arcta ponitur in turre Rokeſburch cuſtodia.

[f] He was buried at Durham upon the 5th of September. *Sax. Chron.* p. 233; but according to *Simeon*, col. 256, he died upon that day. [g] See *Fordun*, i. 286. [h] He was buried upon the 25th of January. *Sax. Chron.* p. 234. [i] Upon the 17th of November. *Sax. Chron.* p. 234. [k] Angus, Earl of Moray, the grandson of Lulach, who succeeded Macbeth in 1056, rebelled against David, and was defeated by him at Stracathrow, in Forfarshire. *Fordun*, i. 448. 295. [l] Honorius II. died upon the 14th of February 1130. [m] Robert de Bethun, prior of Lanthony, was consecrated upon 19th June 1131, or 30th May 1132. [n] The monks of Melrose were brought by David from this celebrated abbey; hence the respectful mention of its foundation, which is inserted in red letters in the original MS. [o] This eclipse happened at noon, upon the 2d of August. *L'Art*, i. 73. [p] This sentence is in a hand considerably later. [q] The individual here mentioned was Malcolm, the son of Macbeth, who pretended that he was the son of Angus, Earl of Moray, already mentioned. He is incidentally spoken of by *Fordun*, i. 448.

Obiit Robertus Curthofe in cuftodia.[r]

Anno M.CXXXV. Henricus rex Anglie obiit iiij^{to}. nonarum Decembris [Dec. 2]; et Stephanus comes nepos ejus fufcepit regnum, et poftea xj. kalendas Januarij [Dec. 22] coronatus eft,[s] et in die coronationis fue ad miffam oblita eft pax populo dari, nec habuit pacem fere toto tempore vite fue.

Anno M.C.XXXVj. FACTA EST ABBATIA SANCTE MARIE DE MALROS, FERIA SECUNDA PASCHE, [Mar. 23], et Ricardus primus abbas.[w]

Obiit Willelmus Cantuarienfis archiepifcopus.

Dedicatio ecclefie Glafcuenfis.[t]

Norhimbria et Cumbria[u] reddite funt regi Scottorum Dauid; fed ftatim pacificati funt rex Dauid et rex Stephanus, et Norhimbria reddita regi Stephano et Cumbria regi Dauid remanfit.

Tranflatio fancti Guthlaci confefforis.

Anno M.C.XXXVij. Ludovicus[x] Groffus rex Francie obiit, cui fucceffit filius ejus Ludovicus.

Turftinus[y] archiepifcopus Eboracenfis veniens Rochefburc impetravit a rege Dauid interim ne vaftaret Norhimbriam; sed non multo poft folute funt induciæ, quia rex Stephanus nolebat dare Norhimbriam Henrico filio regis Dauid.

Anno M.C.XXXViij. rex Dauid miferabiliter vaftavit Norhimbriam totam.[z] Rex Stephanus in capite jejunii [Feb. 16] cum magno exercitu veniens Rokefburc, cum ignominia ftatim rediit.[a]

Obiit[b] Petrus Leo antipapa.

Alberius[c] legatus Hoftienfis epifcopus venit Carleil ad regem Dauid.

[r] He died in prison at Cardiff, *Brompton*, col. 1020. [s] *Malmesbury* agrees with the text as to the date of Stephen's coronation; the *Sax. Chron.* places it on the 25th, p. 237; and *Brompton*, col. 1023, says it was upon the 26th. Immediately afterwards the *Sax. Chron.* proceeds to inform us that "David king of Scotland toc to Wessien him;" which *Gibson* renders "atque David rex Scottorum munivit Wessien;" but it is obvious that this "Wessien" is a false reading for "werrien," which means to make war against. [t] Upon the 7th of July. *Chron. S. Crucis*, p. 30. [u] See *J. Hagust*, col. 260. *M. Paris*, p. 51. This was at Newcastle, in 1135-6. [w] Added in a later hand. [x] Upon 1st August, aged 59. *L'Art*, i. 574. [y] *J. Hagust*, col. 259. [z] *Richard of Hexham* gives a copious account of this irruption, col. 316. See also *M. Paris*, p. 52. (23) [a] It appears from a comparison with *Ric. of Hexham*, col. 317, that it was David who retired to Roxburgh. [b] Upon the 21st of January, 1138. [c] Such is the reading of the MS., but a comparison with *Rich.* and *John of Hexham*, coll. 324, 264, and *M. Paris*, p. 53, shews that we should read "Albericus." He met David, at Carlisle, upon the 26th of September, nearly a

Fuit bellum in Cuttenemor inter Scotos et Anglos ad ftandardum,[d] xj. kalendas Septembris [Aug. 22], feria ij; et epifcopus Seleberie,[dd] et epifcopus Lincolnie,[e] et cancellarius, capti funt a rege Stephano.

Anno M.C.XXXIX. confecratus eft Teodbaldus abbas Beccenfis ab Alberico legato in archiepifcopum Cantuarienfem, circa epiphaniam Domini [Jan. 6].

Pax facta eft inter duos reges inftantia regine,[f] et Norhimbria data eft Henrico filio regis Dauid.[g] Henricus comes duxit Ade[h] commetiffam filiam Willelmi comitis de Warena, fororem Willelmi junioris[i] et Rodberti comitis de Liceftria, et Waleranni comitis de Mellent, cujus mater fuit foror Radulfi comitis de Perona, regis Francorum confanguinea.

Henricus Wintonienfis epifcopus, frater regis Stephani, factus eft ab Innocentio papa legatus in Anglia.

Matildis imperatrix venit in Angliam, ut adquireret terram ad opus filii, quem rex David et multi alii pro legitimo herede habebant.

Anno M.C.XL. rex Stephanus capitur Lincolnie in prœlio, die purificationis S. Marie [Feb. 2] et cuftodie mancipatur. Ad feftum fanctæ crucis
fol. 17. b. in Septembri [Sep. 14] contracto numerofo exercitu militari de Anglia et de tranfmarinis partibus, per fue regine inftantiam omnino a vinculis liberatus et regno reftitutus, et in concambium pro Rodberto comite Glouceftrie, filio regis[k] Henrici, qui ibi captus eft.....[l] et rex Dauid Scottorum et imperatrix fine periculo evaferunt.

Facta eft abbatia fancte Marie de Neubotle[m].

Obiit Turftinus Eboracenfis archiepifcopus in extremo redditus monafterio Sancti Johannis evangelifte del Punfreit[n].

month after the Battle of the Standard. *Ric. Hagust*, col. 325. [d] The most valuable account of the Battle of the Standard is written by Ailred, Abbot of Rievaux, cotemporaneous historian. It may be worthy of notice to remark, that the text given amongst the *X. Scriptores* is from a single MS., which the editors of that collection believed to be unique. A second MS., however, has been met with, and some additions and various readings have been gained from it. [dd] Roger, Lord Chief-Justice and Lord Treasurer. [e] Alexander, Bishop of Lincoln, was also Lord Chancellor. [f] This was Matilda, the wife of Stephen, and niece of David. [g] See *Ric. Hagust*, col. 330. [h] See *Hailes*, i. 84. note. [i] These words are written above the line by a different hand. [k] Robert, surnamed the Consul, Earl of Gloucester, was natural son of Henry I. [l] An erasure in the manuscript after the word "est." [m] *Fordun.* i. 296, agrees with this date, but it is placed a year later by a Chronicle of little authority, in the *Harl. MS.*, 2363, fol. 46, b. [n] Upon the 5th of February. *Stubbs*, col. 1721.

Anno M.c.xlj. Eclipsis[o] solis facta est xiij. kalendas Aprilis [Mar. 20], et natus est rex Melcolmus.[p]

Albericus de Ver occisus Lundoniæ seditione civium.

Obiit Gaufridus Dunelmensis episcopus[q].

Willelmus thesaurarius in archiepiscopum Eboracensem electus est.

Anno M.c.xlij. Willelmus Cumin,[r] cancellarius regis Dauid Scottorum, per dationem imperatricis intravit in castellum Dunense,[rr] et vi sancti Cuthberti possessiones per aliquod tempus obtinuit, ceca ambitione volens fieri episcopus; quo ecclesiam graviter opprimente, recesserunt de loco Rogerus prior, et Rannulfus archiediaconus, et ceteri dispersi, ecclesia cessavit a divino officio.

Eodem anno fundata est abbatia de Dundraynan in Galwaya.

Anno M.c.xliij. Willelmus de sancta Barbara, decanus Eboracensis ecclesie, electus est in episcopum Dunelmensem. Consecrati sunt ambo Willelmi ab Henrico Wintoniensi episcopo, Romane ecclesie legato, Willelmus prædictus thesaurarius in archiepiscopum Eboracensem, Willelmus decanus in episcopum Dunelmensem.

Obiit papa Innocentius,[t] cui successit Celestinus.

Ordo Præmonstratensis venit ad Neus.[u]

Natus est Willelmus rex Scocie.[w]

Anno M.c.xliiij. Obiit papa Celestinus,[x] cui successit Lucius.

Anno M.c.xlv. obiit Willelmus abbas Rieuallis,[xx] cui successit Mauricius.

Obiit papa Lucius,[y] cui successit Eugenius.

Nobilis civitas Edessa in Mesopotamia Sÿrie, que nunc Roeise vocatur, in nocte natalis Domini [Dec. 25] proditione capitur, dum populus

[o] An eclipse of the sun took place at five in the morning of the 10th of March. *L'Art*, i. 73.
[p] From this it appears that we are to date the birth of Malcolm IV. upon the 20th of March 1141-2. *cf. Fordun*, i. 294, note.
[q] He died upon May 6, 1140.
[r] See *cont. of S. Dunelm.* col. 66. *Joh. Hagust*, col. 272.
[rr] Dunelmense?
[s] The Cistercian Abbey of Dundrennan, in Galloway, was founded by David. *Fordun* i. 296, ii. 538. It may be added that *Fordun* and the *Harl. MS.* 2363. fol. 46, b, place the foundation in 1141. This entry in the Chronicle of Melrose is in a hand a little later.
[t] Innocent II. died upon the 24th of September, and was succeeded on the 26th by Celestine II.
[u] Newhouse, in Lincolnshire. *Monast. Anglic.* ii. 589. edit. 1661.
[w] See *Fordun*, i. 294. note.
[x] Celestine died 9th March 1144.
[xx] "ij Abbas Rieuall'," in the margin.
[y] Lucius II. died 25th Feb. 1145, and was succeeded by Eugenius III.

divino officio vacabat, archiepifcopo a Saracenis in ecclefia miferabiliter cum univerfo fere Chriftianorum populo detruncato. In hac civitate beatus Thomas apoftolus, olim ab India tranflatus, requiefcit.

Anno M.C.xlvj. ECCLESIA SANCTE MARIE DE MAILROS DEDICATA EST v. kalendas Augufti [Jul. 28] in dominica.

Willelmus archiepifcopo[a] grauibus capitulis in curia Romana a diochefis fue perfonis accufatus eft. Unde quia epifcopus Dunelmenfis nolebat eum facramento purgare, præcepit eum papa Eugenius ceffare.

Anno M.C.xlvij. rex[a] Francorum Ludouicus, et multi nobiles et populus innumerabilis, Ierofolimam profecti funt ad debellandum Saracenos, ubi non folum nichil profecerunt, verum etiam plurimam jacturam populi fui, capto a Turcis Willelmo nobili comite de Warenna, diuerfis in locis perpeffi funt.

Ordo Præmonftratenfis venit ad Alnewic.[b]

Obiit Johannes Glafcuenfis epifcopus,[c] et Herebertus abbas de Kelhou fucceffit ei,[ee] confecratus a papa Eugenio Antifiodoro, die fancti Barthomei [Aug. 24], et Ernaldus factus abbas de Kalcou fecundus.

Henricus Murdac[d] abbas de Fontibus electus eft in archiepifcopum Eboracenfem, et confecratus eft a papa Eugenio Treueris dominica ij. adventus domini [Dec. 7].

Obiit Alexander epifcopus Lincolnie.

Eodem anno Eugenius papa magnum concilium Remis tenuit ad letare Ierufalem[e].

Anno M.C.xlviij. Ricardus primus abbas de Melros difceffit, et Walteuus[f] frater Henrici comitis Northimbrorum, et Simonis comitis Norhamtune, factus eft abbas de Malros.

Conventus venit ad Alnewic.

[a] William, Archbishop of York, a relative to King Stephen, see *Stubbs*, col. 1721. (24) [a] See *Velly*, iii. 119, 120. *L'Art*, i. 576. [b] *Monast. Anglic.* ii. 591. edit. 1661. [c] *John of Hexham* places this obit in the year 1148, col. 276. Upon the 3d of May 1147 he was at Coldingham with David, as appears by a charter printed in the appendix to *Raine's North Durham*, No. 21. The *Chron. S. Crucis* agrees with the text, p. 30. [d] See *Stubbs*, col. 1721. [e] Upon the 21st of March 1148. [ee] "Herbertus Episcopus Glasguensis," on the margin in red letters. [f] He was the youngest son of Simon de St Liz, Earl of Northampton.

Obiit venerabilis Rodbertus epifcopus Herefordie,[g] cui fucceffit Girardus.

Ciuitas Olifiponis a Chriftianis capta eft.

Obiit fanctus Malachias[gg] epifcopus Hybernie apud Clarevallem, ibique fepultus eft.

Anno M.C.XLIX. obiit Ricardus[h] quondam abbas de Malros apud Claram uallem in conventu.

Henricus filius imperatricis ......[i] filie regis Henrici primi, et filius comitis Andegavie, honorofice a rege Scottorum Dauid apud Carleil fufceptus, arma militaria ab eo recepit.[k]

Rex Francorum Ludovicus a Ierofolimis reverfus eft.

ANNO M.C.L. FACTA EST ABBATIA DE HOLMCULTRE IN KAL. JANUARII, [Jan. 1] et Euarardus primus abbas;[l] ET ABBATIA DE KINLOS IN MUREF, xij. kalendas Junii [Maij 21], et primus abbas Afcelinus. Ordo Præmonftracenfis venit ad Drueburch,[m] ad feftiuitatem fancti Martini [Nov. 10].

Anno M.C.LJ. papa Eugenius iiij[or]. pallia per legatum fuum Johannem Papirum tranfmifit in Hiberniam, quo nunquam antea pallium delatum fuerat.

Obiit Gaufridus comes Andegauie, et Henricus filius ejus fucceffit ei.

Ordo Præmonftratenfis venit ad Kikemunt.[n]

Anno M.C.LIJ. obiit Matildis[o] regina Anglorum.

Obiit[p] Henricus comes Norhimbrorum, filius regis Dauid Scottorum, et Matildis filia ejus.

[g] Robert de Bethun died in the month of April, and was succeeded by Gilbert Foliot. [gg] The life of Malachi was written by *Bernard*, and will be found in his works, edit. 1690, i. 657. [h] He was removed from his abbey in 1148, by William abbot of Rievaux. *Monast. Ann.* p. 202. [i] An erasure in the MS. [k] Upon May 12, 1150, according to *John of Hexham*, col. 277. See *Hoveden*, fol. 490; *M. Paris*, p. 59. [l] These two establishments were supplied with monks at their foundation, from Melrose; hence the importance attached to the entry, which is written in large red letters. See *Fordun*, i. 347; *Hoved.* fol. 281. [m] They were brought from the recently founded abbey of Alnwick. *Monast. Ann.* p. 291. [n] Rikemunt? [o] *Diceto* places her death in 1151, col. 527; *Gervase* upon the 3d of May 1152, col. 1372; and *John of Hexham* in 1153, col. 280. The *Chron. S. Crucis* agrees with *Gervase*, p. 31. [p] Upon the 12th of June, *Chron. S. Crucis*, p. 31. See his character in *John of Hexham*, col. 280, who says he died after Pentecost 1153.

Obiit Baldwinus primus abbas de Alnewic, cui fucceffit Patricius.

Obiit Willelmus Dunelmenfis epifcopus.[q]

Conventus venit ad Drieburc die fancte Lucie [Dec. 13], et Rogerus factus eft abbas primus.

Anno M.c.liij. obiit[r] Dauid rex Scottorum ix. kal. Junii [Maij 24], et Malcolmus nepos ejus xij[cim]. annorum puer, filii fui Henrici comitis filius, fucceffit ei.

Obiit papa Eugenius,[s] et Anaftafius fucceffit ei.

Obiit Henricus[t] archiepifcopus Eboracenfis, et Bernardus abbas de Clara ualle.

Pax Anglie reddita eft, pacificatis adinuicem rege Stephano et Henrico duce Normannie,[ss] quem et rex Stephanus adoptavit in filium et heredem; et fucceflorem regni, mediantibus venerabilibus Thedbaldo Cantuarienfi archiepifcopo et Henrico Wintonienfi epifcopo, conftituit.

Hugo thefaurarius Eboracenfis, cognatus regis,[tt] confecratus eft ab Anaftafio papa in epifcopum Dunelmenfem, Rome, dominica ante natale Domini [Dec. 20].

Anno M.c.liiij. obiit Euftachius filius regis primus, et poftea rex Stephanus;[u] et Henricus dux Normannie, filius Gaufridi comitis Andegauie, filius imperatricis, fucceffit ei, coronatus in dominica ante natale domini [Dec. 19]. Willelmus dudum Eboracenfis archiepifcopus, quem fufpenderat papa Eugenius, Romam in fuperiore anno profectus, gratiam ab Anaftafio papa recuperavit, et in imminente anno in fuam honorifice receptus eft fedem; fed non multo poft proditione, ut dictum eft, fuorum clericorum, poft perceptionem euchariftie infra ablutiones liquore lethali infectus, extinctus eft;[w] cui fucceffit Rogerus, Cantuarienfis archidiaconus.

Anno M.c.lv. obiit papa Anaftafius, cui fucceffit Adrianus.[x]

Anno M.c.lvj. conventus fanctimonialium fecundo venit ad Eccles.[y]

[q] William de S. Barbara died 14th Nov. 1152. [r] See *Fordun* i. 297, 310; *Hoved.* fol. 281. [s] Eugenius III. died on the 8th of July 1153, and was succeeded by Anastacius IV. [ss] In the margin are the words, "Pax inter Stephanum et Henricum." [t] Henry Murdac died 14th October 1153. [tt] "Stephani nepotem." *M. Paris*, p. 65. [u] Stephen died 25th October 1154. [w] Upon the 8th of June 1154, *Stubbs*, col. 1722. [x] Anastacius IV. died 2d of December 1154, and his successor, Nicolas Breakspeare, an Englishman, was elected upon the following day, and assumed the name of Adrian IV. [y] See *Spottiswood*, p. 461.

Douenaldus filius Malcolmi apud Witerne captus eſt, et incarceratus in turre de Rokeſburc cum patre ſuo.[z]

Anno M.c.lvij. rex Malcolmus Scottorum veniens ad regem Anglie Henricum apud Ceſtram, devenit homo ſuus, eo modo quo avus ſuus fuerat homo veteris regis Henrici, ſalvis omnibus dignitatibus ſuis.[a]

Rex Henricus primum exercitum duxit in Walliam,[aa] et cepit Rueland.

Anno M.c.lviij. iterum firmatum eſt caſtellum de Werc, præcipiente rege Anglie.[b]

Rex Anglie Henricus et Malcolmus rex Scottorum apud Carlel convenerunt, ſed non bene pacificati abinuicem diſceſſerunt, ideoque rex Scottorum non adhuc miles factus eſt.[c]

Anno M.c.lix. obiit Rodbertus epiſcopus ſancti Andree.

Obiit pie memorie Waldeuus[d] abbas ij. de Malros iij° nonarum Auguſti, [Aug. 3.] qui fuit awnculus regis M.,[e] et Willelmus[ee] ejuſdem eccleſie monachus ei ſucceſſit v. kalendas Decembris [Nov. 27], et in vigilia ſancti Andree apoſtoli [Nov. 29], que dominica die evenit, a Glaſcuenſi epiſcopo Hereberto benedictus eſt in noſtra eccleſia.

Obiit Adrianus[f] papa kalendas Sept. [Sep. 1], cui ſucceſſit Alexander, canonice electus et conſecratus, et Fredericus imperator erexit ſibi ẏdolum, Octauianum[g] ſcilicet antipapam, quem in execrabili concilio et conventiculo ſanguinum apud Papiam cum ſua gente ſtatuit adorandum, et ſciſma factum eſt in eccleſia multo tempore perdurans.

Rex Henricus Anglie Toloſam cum exercitu adiit, et in eodem exercitu mortui ſunt plurimi, et Willelmus comes Bolonie, filius regis Stephani, et Hamo filius comitis Glouceſtrie obierunt; rediens ab hoc exercitu Malcolmus rex Scottorum, factus eſt miles Turonis a rege Anglorum Henrico.[h]

Willelmus epiſcopus Murauie, et Nicholaus regis Scottorum tunc tem-

[z] See *Fordun* i. 448; *Chron. S. Crucis*, p. 32. (24) [a] *Hoveden*, fol. 281; *Fordun*, i. 449; *M. Paris*, p. 68. [aa] See *M. Paris*, p. 68. [b] *Hoveden*, fol. 281; *Fordun*, i. 449. [c] *Hoveden*, fol. 281. [d] See *Monast. Ann.* p. 211. [e] Waltheof was the youngest son of Matilda, who took for her second husband David Prince of Cumberland, afterwards king of Scotland, father of Malcolm IV. *Fordun*, i. 321, 322. [ee] In the margin, opposite here, are added in red ink the words, "tercius abbas de Melrose." [f] Adrian IV. was succeeded on the 7th of September by Alexander III. [g] Octavian, or Victor IV. as he styled himself, was protected by the Council of Pavia, held upon February 5. [h] See *Fordun*, i. 449; *Gervase*, col. 1381, *Chron. S. Crucis*, p. 33.

poris camerarius, curiam Romanum ex parte regis Malcolmi uifitantes, ad papam Alexandrum Agnanie ultra Romam venerunt; ubi ab eo fufcepti fatis honorifice, Willelmus rediit in fequenti anno legatus regni Scottorum factus.[i]

Obiit Robertus epifcopus fancti Andree.[k]

Anno M.c.lx. Malcolmus[kk] rex Scotorum venit de exercitu Tolofe, cumque veniffet in civitatem que dicitur Pert, Fereteatht comes[l] et v. alii comites, irati contra regem quia perrexit Tolofam, obfederunt civitatem et regem capere voluerunt, fed præfumcio illorum minime prævaluit; Malcolmus rex tribus vicibus cum exercitu magno perrexit in Galweia et tandem fubjugavit eos.[m]

Ernaldus[mm] abbas de Calheo electus eft ad epifcopatum fancti Andree in Scotia, die fcilicet fancti Bricii epifcopi [Nov. 13], que hoc anno dominica die evenit, et in fequenti die dominica [Nov. 20], fcilicet fancti Edmundi, confecratus eft apud fanctum Andream in Scotia a Willelmo Murauenfi epifcopo, fedis apoftolice legato, aftante rege Malcolmo, et epifcopo, et abbatibus, et comitibus regni, et Johannes ejufdem ecclefie cantor ei fucceffit, vigilia fancti Andree [Nov. 29] electus, et in die epiphanie [Jan. 6] a Glafcuenfi epifcopo Hereberto benedictus.[n]

Et hoc anno Malcolmus rex dedit fororem fuam Margaretam Conano duci Britannie.[o]

Obiit Robertus prior fancti Andree, cui fucceffit Walterus cantor ejufdem ecclefie.

Anno M.clxi. obiit Thedbaldus Cantuarienfis[p] archiepifcopus, et legatus Romane ecclefie; cui fucceffit venerabilis Thomas cancellarius regis Anglie, et archidiaconus Cantuarienfis ecclefiæ, optimus fancte Dei ecclefie defenfor, licet de palatio et feculari habitu affumtus, feculum tamen omnino defpiciens.

Ernaldus epifcopus factus eft legatus regni Scotorum a papa Alexandro;

[i] See *Chron. S. Crucis*, p. 33; *Fordun* i. 452. [k] This obit has been already entered, see note [c] *supra*; it is in this instance added by a hand a little later. [kk] See *Hoved*. fol. 281. [l] This was Ferquhard second earl of Strathern. *Fordun* i. 450. [m] The *Chronicle of Holyrood* adds, that Fergus lord of Galloway became a canon in Holyrood, p. 33. See *Hoved*. fol. 281. [mm] In the margin, "episcopus sancti Andree." [n] *Chron. S. Crucis*, p. 33. In the margin, "iij. abbas de Kalcon." [o] See *Fordun*, i. 453; *Hoved*. fol. 282. [p] Upon the 18th of April. *Gervase*, col. 1381. Becket was consecrated upon the 3d of June 1162, col. 1383.

qui et in tempore legationis confecravit G.͞G. Rofmarkinefem epifcopum; fed poftea jubente papa Alexandro a legatione ceffavit.[q]

Obiit Willelmus epifcopus Murū.[r]

Anno M.clxij. obiit Hugo de Moreuille, fundator ecclefie de Drieburg.[s]

Malcolmus rex Scotorum dedit fororem fuam aliam Ade comiti Florentio de Hoilande.[ss]

Rex Anglie Henricus fufcepit honorifice papam Alexandrum verfus Gallias venientem.[t]

Obiit Ernaldus epifcopus fancti Andree.[tt]

Fundata eft ecclefia fancti Andree in Scotia.[w]

Anno M.lxiij. Henricus rex Anglie venit in Angliam de tranfmarinis partibus.

Et Ricardus capellanus regis Malcolmi electus eft ad epifcopatum fancti Andree, et rex Malcolmus de magna infirmitate, Deo miferante, convaluit apud Danecaftre,[z] et firma pax eft inter Henricum regem Anglie et inter Malcolmum regem Scotorum.

Generale concilium apud Turonem[a] ciuitatem, quod Alexander iij. papa tenuit, in quo excommunicavit Octouianum antipapam et ceteros fcifmaticos, imperatore tantum excepto.

Anno M.clxiiij. facta eft abbatia de Cupro[b] quam Malcolmus rex fecit iiij°. idus Julii [Jul. 12].

Obiit Willelmus frater Henrici regis.

[q] See *Fordun*, i. 453. [r] Upon the 24th of January 1161-2. *Chron. S. Crucis*, p. 33; this is here taken into the text from the margin of the manuscript. [s] See *Fordun*, i. 453. [ss] The *Chron. S. Crucis* calls her Elda, p. 34; see *Hoved.* fol. 282. It was in consequence of his descent from this marriage that Florence earl of Holland, great-grandson of the earl and princess here named, laid claim to the crown of Scotland, in 1292. *Fœd.* i. 775. [t] *Gervase*, col. 1383; *Hoved.* fol. 282. [tt] Some time between the 6th and the 13th of September. *Chron. S. Crucis*, p. 34. [w] The Chronicle contained in the *Harl. MS.* 2363, places its foundation in 1161, fol. 51. b. [y] According to *Grevase*, col. 1383, he returned in December 1162. [z] *Fordun* i. 453; *Hoved.* fol. 282. He was probably on his journey to or from Wodstoke, where he did homage to Henry II. upon the 1st of July, *Diceto* col. 536. (26) [a] At Tours, upon the 19th of May. See *M. Paris*, p. 70. *L'Art*, iii. 151. 8vo. [b] According to *Mat. Paris*, in 1164, p. [?][*] *Fordun* says that it was done by the advice of Waltheof, abbot of Melrose, who, however, had been dead for some years, i. 453; to which may be added the Chronicle in the *Harl. MS.* 2363, fol. 51. b.

[*] See *Spottiswood*, p. 420. It is probable that he meant *Hoveden*, whose authority supports the text, fol. 283.

Obiit Oćtouianus[c] antipapa, et Wido Cremenſis, ſecundus antipapa, ab predićto imperatore ſciſmatico elevatus eſt.

Et Sumerledus regulus Eregeithel, jam per annos xij[cim]. contra regem Scotorum Malcolmum dominum ſuum naturalem impie rebellans, cum copioſum de Ybernia et diuerſis locis exercitum contrahens apud Renfriu applicuiſſet, tandem ultione diuina, cum filio ſuo[d] et innumerabili populo a paucis comprovincialibus ibidem occiſus eſt.

Herebertus epiſcopus Glaſcuenſis obiit, cui ſucceſſit Engelramus regis cancellarius, conſecratus a papa Alexandro apud Senonenſem civitatem, die apoſtolorum Simonis et Jude [Oct. 28], licet nuncii Eboracenſis archiepiſcopi plurimum reſtiterint.[e]

Thomas Cantuarenſis archiepiſcopus venerabilis, ob intollerabiles ſancte ecclesie...[f] a rege Anglie illatas injurias, receſſit ab Anglia.

Archiepiſcopus Eboracenſis venit Norham[g] ut legatione fungeretur per Scotiam, ſed nuncii regis Scotorum reſtiterunt ei et contradixerunt ejus legationi, et inde rediit confuſus.

Anno M.c.lxv. Ricardus capellanus regis Malcolmi conſecratus eſt apud ſanćtum Andream in Scotia ab...[h] epiſcopis ejuſdem terre, ſcilicet in dominica die ramis palmarum, que tunc evenit v. kalendas Aprilis [Mar. 28].

Et Henricus rex Anglie tranſfretavit, et poſtquam rediit cum exercitu magno perrexit in Guallias, ibique plures occidit et juſtitiam fecit de duobus filiis regis Ris, et de filiis ac filiabus nobilium ejus, ſcilicet oculos puerorum eruit et nares aureſque puellarum abſcidit.

Due comete apparuerunt ante ſolis ortum menſe Auguſti, una ad auſtrum, altera ad aquilonem. Cometa eſt ſtella que non omni tempore ſed maxime in obitu regis aut in excidio apparet regionis. Cum crinito diademate apparuerit fulgens regale nunciat letum, ſed ſi autem ferens comas rutulanſque ſparſerit illas, patrie monſtrat excidium.

[c] Victor IV. died 22d April 1164, and was succeeded by one who styled himself Calistus III.
[d] *Fordun* adds that his son was called Gillicolan, i. 452. The words "cum filio suo" are added by the Scottish copyist to the account of *Hoveden*, fol. 283, from which the remainder is transcribed.
[e] See *Fordun*, i. 461; *Hoved.* fol. 293.
[f] An erasure in the MS. See the statement in *Hoved.* fol. 282.
[g] See an extract from the Excerpta a Chr. Scot. in *Hailes*, i. 108.
[h] An erasure in the MS.

Tempeſtas magna fuit in eodem menſe in provincia Eboraci. Antiquus autem hoſtis a multis viſus eſt illam tempeſtatem in equi nigri[hh] et maximi ſpecie præcedere, et ſemper ad mare fugiendo properare, perſequente illo fulgure et tonitruo cum horrendis fragoribus et omnia devastante grandine: veſtigia vero prædicti equi iniqui enormis magnitudinis ſunt reperta, maxime vero de monte oppidi Scardeburch[i] ſaltum ad mare dedit, ubi an ſingula veſtigia tetre foſſe in altum depreſſe patuerunt. Que tempeſtas conſumſit unum molendinum cum inhabitantibus ſuper flumen Sabrine, excepto uno monacho, qui per ineffabilem Dei miſericordiam ſalvatus eſt de incendio; ad multorum vero diſcrecionem et indubitate ſpei conſolationem; maximeque ad ſummi tonantis laudem monachus et ejus ſervantur illeſa.

Papa Alexander de Galliis Romam reverſus eſt, ibique cum magna gloria exceptus eſt, et univerſa fere Italia et Tuſcia cum Mediolanenſibus illum ſuſcipiens ſchiſmatici dominium ſpreverunt.

Obiit pie memorie Malcolmus rex Scotorum apud Gedewurth, v.° idus Decembris [Dec. 9] quod evenit v. feria, anno etatis ſuæ xx°v°, regnique ejus anno xij.[k] cujus corpus honorifice ab omnibus perſonis uſque ad Dunfermelin delatum ſepelitur; cui ſucceſſit Willelmus frater ejus, in vigilia natalis Domini [Dec. 24], more regio elevatus in regnum.

Ordo Præmonſtratenſis venit ad Blanchelande.[m]

Johannes Abbas Calkoenſis venit de Roma mitratus.[n]

Anno M.c.lxvj. rex Anglie Henricus tranſfretavit, quem ob negotia domini ſui rex Scotorum Willelmus ſecutus eſt,[o] et in tranſmarinis partibus quibuſdam militiarum probitatibus attemtatis, ſtatim rediit.

Obiit comes Goſpatricus,[p] cui ſucceſſit Waldevus filius ejus.

[hh] According to *M. Paris*, p. 151, the devil appeared, in 1206, in the form of a black mare. This is also one of the shapes assigned to him by the popular superstitions of Germany. [i] Now Scarborough. [k] This date has originally been xiij. but the last numeral has been erased;—"et dimidio"—has then been added, which has afterwards been struck through. *Fordun* says that he reigned twelve years, three months and seven days, i. 457. [l] See *Fordun*, i. 458. [m] In Normandy. *Monast. Anglic.* ii. 1015, edit. 1661. [n] See an extract from the papal bull, relative to this grant, in the *Monast. Ann.* p. 82, where it is printed from the Chartulary of Kelso. [o] *Fordun*, i. 458, 459; *Hoved.* fol. 289. [p] This was Gospatric, the fourth of the name and third earl; *Douglas*, ii. 167; *Fordun*, i. 459, *Hoved.* fol. 289.

Anno M.c.lxvij. Obiit pie memorie Aldredus, iij. abbas Rieuallis, cui fucceffit Siluanus abbas de Dundrainan.[q]

Obiit magifter Robertus de Melum epifcopus venerabilis Herefordie, cui fucceffit Robertus de Foliot. Obiit Patricius fecundus abbas de Alnewick, cui fucceffit Ricardus prior ejufdem.

Obiit Mathilda imperatrix, mater Henrici ij. regis Anglorum.

Fredericus imperator hoftiliter ad juvandas partes fecundi antipapæ, id eft Widonis Cremenfis, Romam veniens eundem fcifmaticum fcifmaticus et ipfe in ecclefiam fancti Petri vi et armata manu intrufit. Rede-
fol. 19. b. unte vero cum exercitu ftatim peftis mortifera in populum ejus graffata eft, et primates quofdam extinxit, et ille Colonenfis electus, totius fcifmatis capud, in Alpibus extinctus eft, et ut offa a carnibus difjungerentur, et Colonie deferentur, totus in aquam coctus eft; volebant enim primates fui electi, licet non epifcopi, quantum ad ipfos honorabiles quantam ad nos fatis inhonoras et falfi nominis faltem habere reliquias.

Anno M.c.lxviij. obiit pie memorie Gilebertus abbas Cifternenfis, cui fucceffit Alexander x. abbas.

Obiit Wido[r] fcifmaticus et fecundus antipapa, et quidam tertius antipapa, cujus nomen ignoratur, qui et ignorans ignorabitur, elevatus eft.

Obiit Rodbertus[s] comes juftus Leiceftrie, et qui juftitia fumma vocatur.

Anno M.c.lxix. obiit Gregorius epifcopus Dunkelde, cui fucceffit Ricardus capellanus regis.[t]

Vilis et exefcrabilis contra dominum papam Alexandrum et venerabilem Thomam archiepifcopum in Galiis exulantem conjuratio, per totam fere Angliam, juffione regis, facta eft.

Hunbaudus prior de Weneloc adduxit conventum apud Paffelet, qui eft juxta Renfriu.

Anno M.c.lxx. rex Anglie Henricus de Normannia Angliam rediit, in quo reditu multi naufragio perierunt.

Willelmus abbas iij. de Maÿlros curam paftoralem x. kalendas Maii [Apr. 22] humiliter dimifit,[u] et ipfo die Jocelinus prior ei fucceffit.

[q] See *Fordun*, i. 459. [r] Guido, called Paschal III., died 20th September, 1168. The name of his successor, against the authority of Alexander III., was Calistus III. [s] Robert de Bossu, according to *Dugdale*, died in 1167; but the text is supported by the authority of *Hoveden*, fol. 293. [t] He was consecrated upon the 1st of February, 1169-70. *Fordun*, i. 460. [u] *Fordun*, i. 461.

Willelmus rex Scottorum apud Windlesoure[v] ad Henricum regem venit.

Dauid[w] frater ejus in octavis pentecostes [Maij 31] miles a rege Anglie factus est.

Henricus rex Anglie fecit coronari filium Henricum puerum,[x] et in regem apud Lundonias. xi. kalendas Junii [Maij 22] in die dominica consecrari a Rogero usurpatore Eboracensi archiepiscopo,[y] qui in alienam provinciam jus et officium alienum contra canones per regiam et propriam tyrannidem, vivente venerabili Thoma archiepiscopo Cantuariensi et in Galliis exulante, sibi usurpavit.

In festivitate apostolorum Petri et Pauli [Jun. 29] subito terremotus ingens et horridus in oriente, ultra mare Græcie, urbes plurimas et castella cum suis habitatoribus subversas, obruit Tripolim, Gibellum, Laodiciam, Antiochiam et castella quamplurima; sed et terra gentilium eodem terremotu multo miserabilius cum eorum innumerositate periit.

Richardus cappellanus regis Willelmi consecratus est in episcopum Dulkelde, in vigilia sancti Laurentii [Aug. 9], a Richardo episcopo sancti Andree, in cathedrali ecclesia sancti Andree.[z]

Obiit venerabilis Godricus[zz] heremita de Finchalach prope Dunelmum.

Richardus comes de Penbroc, filius Giliberti comitis Stranboue, filius etiam Isabel, matertere Malcolmi et Willelmi regum Scottorum, et bone spei David comitis, cum multa militum et proborum hominum copia transfretans venit in Hiberniam, et fretus auxilio cujusdam reguli illius terre, cujus filiam sibi in matrimonio copulaverat, quasdam civitates cum illius terre nobiliore scilicet Duuelin viriliter oppugnans, per Dei providentiam tandem obtinuit.[a]

[v] *Hoved.* fol. 296. [w] David Earl of Huntingdon. [x] *Benedictus Abbas* says that the coronation was upon Sunday, 14th June, i. 4. *Wyntown*, i. 321, places the coronation of young Henry upon Sunday, 22d May, 1167, but the text is supported by the excellent authority of *W. Newbrig.* ii. 25, and of *Hoved.* fol. 296. b., although the latter states that the coronation was celebrated upon Sunday, 15th June, an obvious error. In the year in question, the 15th of June fell upon a Monday. A like mistake occurs in the computation of *Wyntown*, for the 22d May, 1167, was not a Sunday, but a Monday. [y] The indignation of the writer was probably augmented by the remembrance of the part taken by this Roger against the independence of the Scottish church, in the year 1164. [z] According to *Mill*, he was consecrated in 1169; but an additional degree of authority is affixed to our Chronicle, from the fact of the 9th of August 1170 having fallen upon a Sunday. [zz] See *Hoved.* fol. 295; a long account of him is inserted in *M. Paris*, p. 82.

(27) [a] See *Brompton*, col. 1069; *M. Paris*, p. 87.

Obiit Owein regulus Wallie.

Venerabilis Thomas Cantuarienſis archiepiſcopus a papa Alexandro jam legatus factus, circa feſtum ſancti Andree [Nov. 30] de exilio per regis licentiam rediit in Angliam[b].

Papa Alexander ſuſpendit Rogerum Eboracenſem archiepiſcopum ab omni epiſcopali officio, et Hugonem Dunelmenſem et Gilbertum Lundonienſem epiſcopos, et ceteros omnes qui interfuerunt coronationi non canonice Henrici filii regis.[c]

Anno M.c.lxxj. O ſcelus nefandum! O nephas deteſtandum! O flagicium execrandum! O cunctis retro ſeculis inauditum piaculum! beate memorie Thomas Cantuarenſis archiepiſcopus, ſedis apoſtolice legatus, primas totius Angliæ, qui jam per ſex et eo amplius annos pro juſtitia decertans, regis ſenioris Anglorum Henrici violentiis in Galliis exulaverat, innumerabiles etiam ibi pro Chriſti eccleſia perpeſſus injurias, utpote infantibus infra annos ad ubera pendentibus in cunis illius ſecundum carnem propinquis, et ceteris omnibus ſenibus cum junioribus ab Anglia, inſtante nequiſſimo regis edicto eliminatis, pace tandem inter ipſum et regem domini pape et curie Romane, necnon Gallicane eccleſie, et maxime pii regis Franciæ Ludovici inſtantia ad plenum, ut putabatur, reformata, poſtquam ab eo in oſculo pacis fuerat ſuſceptus, et in Anglia cum litteris ſuis liber abire permiſſus, a domeſticis et ſceleratiſſimis baronibus et deteſtandis militibus regis, paucis diebus poſtquam in ſuam ſedem fuerat ſuſceptus evolutis, ſevientis regis ira ob creditam ſibi a domino papa, ut dictum, legationem et ob epiſcoporum ſuorum ſuſpenſionem, longe magis diſſimili et ſceleratiore modo quam Herodis in Jeſum vel ſecundi in Johannem baptiſtam, ad mortem contra jus et fas dampnatus in principali totius Anglie, ſancte Trinitatis eccleſia, ante ſanctum altare beati Benedicti, innumerabilium martyrum, confeſſorum, virginum, utpote in tali eccleſia circumvallatus reliquiis, quinta die locum ſuum optinens poſt nativitatem ſalvatoris [Dec. 29] ſicut beatus Thomas apoſtolus v. die eandem nativitatem præcedit [Dec. 21], ſequenti ſcilicet die poſt natale innocentium, [Dec. 28], ſanctis innocentibus in altera vita copulandus; ſui ipſius imitatus Jeſum mortem interfectoribus remittens, amputata fere unius ex clericis ſuis, qui crucem præferabat, dextera, proh dolor![d] Et ſicut verus Chriſti martyr

fol. 20.

[b] According to *Grevase*, he arrived at Canterbury upon the 30th of November, col. 1414.

[c] See *Gervase*, col. 1413; *Hoved.* fol. 298; *M. Paris*, p. 86.

[d] An interesting account of the

detruncatur, cujus fanguinis effufionis injuriam omnibus linguis inexplicabilem in carnes impiorum inprimis qui opus abhominabile perpetraverunt, præceptum ftatuerunt, confilium fubminiftraverunt, affenfum prebuerunt, demum in duces et fequellas omnes affiftentes qui hujus fceleris fcelerum notitiam antea habuerunt, vindicet quam totius[e] Domini gladius et redditor altiffimus.

Obiit Nicholaus cancellarius regis Scotorum.

Obiit Conanus dux Britannie et comes de Richemunt.[f]

Obiit Ferchet comes de Strathern.

Mare vifum eft a multis ardere in Anglia.

Radulfus monachus de Meÿlros apud Cuprum in patrem eligitur, et a Ricardo epifcopo fancti Andrĕe, in purificatione beate Marie [Feb. 2], apud Coldingham in abbatem benedicitur.

Sepulcrum pii patris noftri dompni Walleui abbatis fecundi de Melros,* a bone memorie Ingeramo Glafguenfi epifcopo, et iiij[or]. abbatibus ad hoc vocatis, referatum eft, et corpus ejus integrum inventum et veftimenta intacta, anno xij[o] obitus fui, xj. kalendas Junii [Jun. 22]. Et poft facra miffarum folempnia idem antiftes et abbates, quos prænumeravimus, cum ipfius monafterii univerfo conventu, fuper ipfam fanctiffimi corporis glebam pofuerunt lapidem novum, id eft, marmor politum; et facta eft leticia magna, conclamantibus qui aderant et dicentibus, vere hic homo Dei eft.

Pie memorie dompnus Poncius, abbas Clareuallis, in epifcopum Clari Montis eligitur et ibidem paftor præficitur, tranflatus et affumtus de valle in montem, de Clara valle in Clarum montem, de claritate in claritatem, tanquam a Domini Spiritu.

Simon de Tonei, monachus de Melros, olim abbas de Kogefhala,[g] in epifcopum Mureuie electus eft et adductus.

Henricus rex Anglie, cum manu valida et robore magno, vifitandi gratia, in Hÿberniam[gg] vento et velo tranfpofitus et tranfportatus eft.

Ædwardus epifcopus de Aberden obiit.

martyrdom of Becket is given by *Gervase*, coll. 1414-17. It is singular that the most curious account of the life and murder of Becket, written by one who states that he was present at his death, and wounded in attempting to save him, should be still unprinted. The only manuscript known is in the Arundel collection, lately added to the British Museum. There is every reason to believe that the writer was the well-known Edmund Grime, the friend of Becket. [e] Quantocius? [f] He had married Margaret, the sister of king William, in 1160. [g] According to the *Chronicle of Cogeshale* in the *Cottonian MS.*, Vesp. D.x. Simon de Toney returned to Melrose in 1168, fol. 47. [gg] *Hoved.* fol. 301. * On the margin there is written, in red letters, "Memorandum de translatione venerabilis Walleui abbatis de Melros."

fol. 20. b. Anno M.c.lxxij. ventus validiſſimus fuit in die ſanctorum Innocentium [Dec. 28].

Eccleſia Cantuarienſis, per duos cardinales in Franciam miſſos, reconciliata eſt et paci reddita.

Simon, electus de Mureuia, conſecrationis munus apud ſanctum Andream in Scotia, x. kalendas Februarii [Jan. 23] ſuſcepit.[h]

Matheus, archidiaconus ſancti Andree, ad epiſcopatum de Aberden eſt electus,[i] et poſtea iv.to norarum Aprilis [Apr. 2], ſcilicet in paſſione Domini, conſecratus.

Henricus rex Anglie de Hybernia poſt paſcha [Apr. 16] rediit.

Anno M.c.lxxiij. papa Alexander tertius in capite jejunii [Feb. 21] apud Anagniam beatum Thomam, Cantuarienſem archiepiſcopum, canonizavit,[ii] et ejus memoriam in cathalogo ſanctorum ſcribi inſtituit, et diem paſſionis ipſius feſtivum et celebrem, auctoritate apoſtolica, haberi firmiter præcepit. Ipſe autem in martyris memoriam primam miſſam, aſtante clero et populo innumero, more ſuo devotiſſime cantavit, et in collecta et in ſecreto et in poſtcommunione de eo, ſicut de martyre et pontifice, mentionem ſollemniter fecit. Et qui vidit et audivit teſtimonium perhibuit.

Facta eſt contentio, et fere inexorabile bellum, inter ventrem et viſcera, inter patrem et prolem, inter Henricum ſeniorem et Henricum filium ejus juniorem regem Anglie,[iii] ita ut puer ipſe miles tamen jam tunc et rex, abortis quibuſdam moleſtiis et gravaminibus a patre illatis, clanculo noctu ad regem Francorum, patrem ſuum dictum in lege, ſe citiſſime tranſtulit, et hoc ex conſilio matris ſue ut dicebant; nos neſcimus, viderit ipſa et judicet ipſe. Cogitabat enim pater, ut rumor vulgi erat, filium capere et in cuſtodiam firmam et ſecuram ponere. Secuti ſunt eum, tam de Anglia quam Normannia, viri potentes et nobiles ad bella promtiſſimi, quorum fretus conſilio et auxilio ſurgit filius, immo filii in patrem, et guerrarum tumultu et turbine non ſolum ciſmarine ſed tranſmarine provincie commote in arma ruunt, et dextras jungunt ad dimicandum.

[h] "Ordinacio domini Simonis episcopi Murauicensis x. kal. Februarii, quondam abbatis de Cogeshala." *MS. Cott.* Vesp. D.x. fol. 48. [i] It appears from *Keith* that there is some uncertainty as to the date of the accession of this bishop, p. 184. There is obviously an error in the concordance of the dates recorded in the text. [ii] *Fœd.* i. 29. [iii] *Fœd.* i. 29; *Hoved.* fol. 304; *W. Newbrig.* ii. 27; *M. Paris*, p. 88.

Rex etiam Scóttorum Willelmus, vetera dampna novo conflictu resarcire sperans, bella immania per consilia iniqua contra cognatum et dominum suum, Henricum regem Anglie instaurat, et cum ingenti exercitu castra metatus est ante castrum quod Werc nominatur, et moram aliquantulum ibidem fecit, sed nichil plus profecit. Profectus autem inde rex, magnam partem Northumbrie Scotti crudeliter igne combusserunt, et plebem ejus ferociter gladio transverberaverunt.[k] Inde ad Carlegium iter recurvant, et civitatem totis viribus oppugnant, sed exercitus Anglie simulato a quibusdam et significato adventu, fuge se velociter dederunt.

Miracula magna et inaudita per beatum martyrem Thomam archipræsulem facta sunt in Anglia.

Tonitruum horribile mugiit xvij. kalendas Septembris [Aug. 16].

Tussis quedam mala et inaudita omnes fere longe lateque occupavit, in qua vel ex qua peste multi mortui sunt.

Robertus comes Legecestrie, una cum conjuge sua, in finibus sancti Ædmundi captus est,[l] et custodia arctissima positus. Sed et Flandrensium populus infinitus a finibus suis egressus ut fines Anglie occuparent, in eisdem finibus quibus et comes, cursum fixerunt et vitam finierunt. Benedictus Deus qui perdidit impios, ne perderent pios!

Anno M.C.LXXIIIJ. obiit bone memorie Ingeramus episcopus Glasconensis, in die purificationis beate Marie [Feb. 2], kalendas Martii.[m] fol. 21.

Obiit Ascelinus primus abbas de Kinlos in Mureuia, cui in loco ministerii hujus Reinerius successit, monachus de Meÿlros.

Obiit Osbertus primus abbas de Jeddewrtha, cui successit Ricardus ejusdem cellerarius.

Jocelinus abbas monasterii de Melros, numero iiij[tus], a clero, a populo exigente et rege ipso assenciente, ad ecclesiam Glascuensem presul eligitur, x. kalendas Junii [Maij 23] apud Pert in Scotia; vir mitis et morigeratus, vir mansuetus et moderatus.

Willelmus rex Scotie rursus exercitum Alnewic direxit, immo ipse duxit, multos fugavit, multos prostravit.[o]

[k] See *Diceto*, col. fol. 573; *Hoved.* fol. 308; *W. Newbrig.* ii. 30; *M. Paris*, p. 89. [l] *Brompton*, col. 1089. [m] It is obvious that the text is wrong, when it considers the feast of the Purification as the same as the 1st of March. It may be conjectured that this second date belongs to the obit of the abbat of Kinlos, but the arrangement of the MS. is followed. [n] In the margin, "ij. abbas de Kynlos." This note has been nearly erased. [o] See *Gervase*, col. 1427, for an account of the cruelties which attended this irruption.

Henricus rex Anglie ſenior inter hec tonitrua Angliam venit, corde compunctus, animo contritus, laneis indutus, et pedibus nudis incedens, cum numeroſa præſulum et procerum multitudine, ſepulcrum beati Thome Cantuarie in ipſo regni ingreſſu quo cicius potuit inviſit, peccatorum ſuorum penitens, et pacem depoſcens.

Mane enim facto[p] Willelmus rex Scottorum apud Alnewic[q] capitur, et ad Richemund cum merore ducitur, et in cuſtodiam ad tempus ibi reverenter reſervatur. Poſtquam autem regi Anglie res innotuit, ipſius imperio in Normanniam tranſponitur, et in turri de Faleiſio theſaurus deſiderabilis ſervandus reponitur. Dauid comes, frater ejus junior, cum hec cognoviſſet, Legreceſtriam de qua pugnabat velociter reliquit, et ſeſe cum ſuis, ut potuit, in Scociam tranſtulit.[r]

Beatus Bernardus, primus abbas Clarauallis, a domino papa Alexandro tercio in urbe Roma ſollempniter auctorizatur, et in cathalogo memoriam ejus ſcribi, auctoritate apoſtolica, conſtituitur.

Anno M.C.LXXV. Willelmus rex Scottie cum ſuis de cuſtodia rediit ad ſua.[s] Jocelinus[t] eccleſie Glaſguenſis* electus ex mandato domini papæ Alexandri iij. in epiſcopum conſecratus eſt a domino Eſkilo Lundenſi archiepiſcopo, ſedis apoſtolice legato et totius Dacie primate, in Claraualle.

Laurencius monachus noſter, quondam abbas† in Orcadia, ij. idus Maii [Maij 14] electus eſt, et in craſtina die aſcenſionis Domini [Maij 21] a Jocelino epiſcopo Glaſguenſi, in eccleſia noſtra honorifice in abbatem benedictus.

Eccleſia Clareuallis dedicatur; reliquie ſancti Bernardi Clareuallis abbatis primi, honorifice tranſlate et in eccleſia locate ſunt, ea reverentia que ſanctum decuit.

Comites et barones, et omnes majores et potentiores per regnum Scotie,

[p] *Lord Hailes* objects to the veracity of the coincidence, as detailed by *Hoveden* and *Newbury;* but *Gervase* confirms it, by stating that Henry left Canterbury on Saturday, July 13, col. 1427; compare also the statements of *Hoveden*, fol. 308; *M. Paris*, p. 90; *W. Newbrig.* ii. 34. In the margin of the manuscript, "capcio regis Willelmi Scottorum." [q] See *Brompton*, col. 1091; *Gervase*, 1427; *Hoved.* fol. 308; *M. Paris*, p. 90; but above all, *W. Newbrig.* ii. 33, and the preceding chapters. [r] See *Brompton*, col. 1090, 1093; *W. Newbrig.* ii. 31. [s] According to *Fordun*, he returned about 2d Feb. [1174-5]. The charter by which he obtained his liberty is printed in the *Fœd.* i. 30. [t] Joceline had previously been abbat of Melrose. * On the margin, in red letters, "Jocelinus episcopus Glasg'." † On the margin. in red ink, "v. abbas de Melr'."

coram rege ſuo Willelmo ligantiam fecerunt et obſides dederunt, et epiſcopi ejuſdem regni in verbo veritatis fidelitatem juraverunt Henrico regi Anglie, civitate Eboraco.[u]

Anno M.c.lxxvj. Wiuianus,[w] tituli ſancti Stephani in Celie monte preſbiter cardinalis, apoſtolici ſedis legatus, Scociam intravit, conculcans et comminuens obvia queque, expeditus capere nec impeditus rapere.

Ricardus[x] comes, cognomine Strangboge, in Hybernia obiit.

Facta eſt contentio inter Walterum abbatem Tironenſem et Johannem Kalcoenſem de ſubjectione, quis eorum videretur eſſe major.

Anno M.c.lxxvij. Fredericus Romanorum imperator ad Chriſtianam devotionem et ſancte matris ecclesie unitatem rediit, et Venetiam veniens domino papæ Alexandro III. in ecclesia Sancti Marci reverentiam quam debuit et ſpopondit et impendit, et in ſignum fidei et fœderis firmi ſuſceperunt ſe invicem in oſculo pacis.

Vivianus[xx] cardinalis, Hybernia rediens, apud caſtrum Puellarum prælatos regni Scotiæ convocavit, et in concilio ſedit.

Rogerus abbas primus de Drieburc curam ovium reſignavit, et Girardus prior ei ad miniſterium ſucceſſit.

Walterus filius Alani, dapifer regis Scottorum, familiaris noſter, diem obiit, cujus beata anima vivat in gloria.[y]

Anno M.c.lxxviij. obiit Ricardus epiſcopus de Dunkelde, et Ricardus epiſcopus ſancti Andree.[z]

Magiſter Johannes, cognomine Scottus, ad epiſcopatum ſancti Andree electus eſt, ſed rege Willelmo totius viribus electioni ejus renitente Hugonem capellanum ſuum, regia fretus poteſtate, in ecclesia ſancti Andreæ, ut voluit, epiſcopum conſecrari fecit. Hinc inde gravis contentio et periculoſa diviſio emerſit.[a]

[u] *Brompton*, col. 1103; *Knyghton* says it was upon the 20th of August, col. 2396; see *Hoved.* fol. 312. [w] Concerning this Vibianus or Vivianus Thomasius, see *Ciaconius*, i. 1091. [x] Richard de Clare, Earl of Pem'roke. [xx] See *Hoved.* fol. 316. [y] Walter Fitz-Allan gave to the abbey of Melrose four ploughgates of land at Edmundiston, for the good of the soul of Malcolm IV. *Monast. Annals*, p. 266. He also gave them considerable possessions in the west of Scotland, p. 275, where it is stated that he became an inmate of this monastery, where he died. [z] Concerning the uncertainty of these obits, see *Keith*, pp. 76, 12; the text is supported by *Fordun*, i. 475. (28) [a] The struggle which took place between the see of Rome and the king of Scotland, relative to this subject, is detailed with minuteness by *Hoveden*.

Sol in meridie pallore indutus et pene totus obſcuratus eſt, idus Septembris[b] [Sept. 13].

Submerſio Hollandie.

Obiit Ada[c] comitiſſa, mater Malcolmi et Willelmi regum Scottorum, comitis Dauid.

Obiit pie memorie Laurentius abbas quintus de Melros, vir mire humilitatis et manſuetudinis et in divinis litteris plurimum eruditus.

Obiit Gaufridus abbas de Dunfermelin, et Walterus de Bidun[d] cancellarius regis Scottorum, ecclefie de Dunkelde electus.

Anno M.C.LXXIX. Ernaldus abbas vj. de Melros a domino Jocelino epiſcopo Glaſguenſi in ecclefia noſtra benedictus eſt die epiphanie Domini [Jan. 6].

Concilium magnum a domino papa Alexandro iij. Rome[e] celebratum eſt, ad "lætare Hierufalem," in ecclefia que dicitur Conſtantiniana, v. idus Martii, [Mar. 11] anno pontificatus ſui xx. Henricus abbas Clareuallis in eodem concilio electus eſt epiſcopus Albanenſis ecclefie, et a domino papa Alexandro iij. dominica qua "vocem jocunditatis" canitur poſt paſcha [Maij 6] confecratus eſt, in ecclefia ſancta Marie, que Narciſſe appellatur.

Obiit Reinaldus[f] abbas j. ſancti Thome martyris in Scotia, et Adam perſona de Dunbar.

Obiit etiam Amfridus abbas ſecundus de Neubothle xiiij. kalendas Sept. [Aug. 19] abbas de Neubotil et Hugo prior ſucceſſit.

Obiit Alina[g] comitiſſa de Dunbar xiij. kalendas Sept. [Aug. 20].

Tonitruum magnum et fulgur factum eſt in die ſancti Bartholomæi apoſtoli [Aug. 24] per totam Helielendeſchiram.

[b] This date is correct, according to the chronological list of eclipses in *L'Art*, i. 73. [c] She was the daughter of the earl of Warren and Surrey. [d] *Fordun* states that Walter de Bidun, the chancellor, succeeded in 1178 to the see of Dunkeld, i. 475; whilst *Keith*, p. 76, and the author of the "*Caledonia*," i. 712, consider this entry as his obit. The charters in the *Diplomata Scotiæ*, and in the Appendix to *Raine's North Durham*, numbers xxxv. and xxxvi., have been consulted, in the hope that a comparison of the witnesses there joined with him might shew whether he survived the year 1178; but no satisfactory conclusion could be attained. [e] This was the Lateran, eleventh general council, 5–19 March. *L'Art*, iii. 155. 8vo. [f] Reginald was the first abbot of Aberbrothoc, founded by William in honour of Becket. See *Fordun*, i. 479. [g] She was the wife of Waldeve, fourth earl of Dunbar. *Douglas*, ii. 168.

Willelmus rex Scotie et Dauid frater ſuus, cum comitibus et baronibus terre cum exercitu magno et valido perrexerunt in Ros,[h] ibique duo firmaverunt caſtella, nomen uni Dunſcath et nomen alteri Eperdover.[i]

Anno M.c.lxxx. obiit Johannes abbas de Kalco, Oſbert prior ſancti Machuti ſucceſſit. fol. 22.

Controverſia magna quæ vertebatur inter domum de Melros et Ricardum de Moreuia ſuper foreſta et paſtura inter Galge et Ledre, deciſa eſt in præſentia Willelmi regis Scottorum et comitis Dauid fratris ſui et coram aliis tam eccleſiaſticis quam ſecularibus perſonis innumeris apud Hadintun, dominica media quadrageſime [Mar. 30], et Dei adjutorio reſpondebat monachis juſtitia ſua in hac parte, ita videlicet quod, chartarum ſuarum merito et privilegiorum Romane eccleſie auctoritate, ipſis adjudicata eſt poſſeſſio.[k]

Venerabilis et ſpectabilis ſcientia et ſanctitate vir, Balduinus abbas de Forda in epiſcopum eligitur Wirceceſtriæ et reſpexit Dominus ad humilitatem ipſius, quem licet vite meritum multis prætulerit, humilitas tamen ſola in conſpectu Domini illum exaltavit; nec enim mundum reſpexit ſed deſpexit nec captavit quos calcavit honores.

Alexis ſancte Romane eccleſie ſubdiaconus et apoſtolice ſedis nuncius ut de facto eccleſie ſancti Andree verum cognoſceret, regnum Scotie cum Johanne electo, rege Willelmo vix permittente, intravit, plurimoſque turbavit et cor regis ad iram provocavit.[m]

Johannes ſancti Andree electus a domino papa Alexandro mittitur in curia confirmatus, ſed pro dignitate eccleſie ſancti Andree et regis honore in ſede epiſcopali a quibus vellet epiſcopis conſecrandus; quem Alexis prædictus poſt multa conſilia pluraque gravamina etiam excommunicatis quibuſdam regis clericis inſuper epiſcopatu ſancti Andree interdicto, tandem convocatis epiſcopis, abbatibus religioſiſque viris apud

[h] *Fordun* adds, "contra Mackwilliam, sed vero nomine Dovenaldum Ban," i. 479; the subsequent details are given by the same writer, in the following page. [i] *Fordun* varies the orthography in a trifling degree, "Dunschath et Edirdovar," and, according to his editor, other copies read "Edirdona" or "Edirtoun," i. 479. [k] An extract from the charter given by William to the convent, in confirmation of this decision, is printed in the *Monast. Annals*, p. 217. [l] He was consecrated upon the 10th of August, *Gervase*, col. 1457. [m] See *Fordun*, i. 352; *Hoved*, fol. 341, and the following pages.

Caftellum Puellarum in ecclefia fanĉte crucis oĉtavis pentecoften, fcilicet[*] vj. idus Junii [Jun. 8], a Matheo epifcopo de Aberden ex mandato domini pape A. ad prænominatam fedem in antiftitem Johannem magnifice confecrari fecit. Johannes autem confecratus et abfque epifcopatu fe intelligens, extemplo pre timore regis et indignatione regalium provinciam merens reliquit et ad tutiora fe contulit.[a]

Anno M.C.LXXXJ. obiit pie memorie Willelmus de Tulofa abbas Ciftercienfis, cui fucceffit Petrus de Pontiniaco.

Ludowicus rex Francie, vir pius et religiofus feculum nequam defpexit regnumque fuum quod ipfe per xliiij.[or] annos ftrenue gubernavit Philippo filio fuo honorifice tradidit. Ille autem poftea, Deo infpirante, ad ordinem Ciftercienfem apud abbaciam que Port dicitur quam ipfe fundavit, humiliter convolavit et eodem anno de corpore mortis feliciter migravit.[b]

Willelmus rex Scottorum et Dauid comes frater ejus ad Henricum regem[c] feniorem pro fuis negotiis tranfmarinis partibus fe contulerunt.

Fulgura et tonitrua magna et tempeftates et inundationes aquarum in Anglia per loca diverfa.

Miracula multa et magna apud fanĉtum Ædmundum per beatum puerum Robertum quem quidam Judeus occulte crudeliter neci tradidit. Similiter apud Huntodinam de alio puero Herberto nomine nova contigerunt, quem proprius pater ad ftipitem impie ligavit et in aquam que juxta ipfam villam decurrit miferabiliter extinxit.

Cometa menfe Julio apparuit.

Jocelinus epifcopus fedem epifcopalem dilatavit, et fanĉti Kentegerni ecclefiam gloriofe magnificavit.

iij. kalendas Septembris [Aug. 30], obiit pie memorie Alexander iij. papa, pontificatus fui anno xxiij°, cui fucceffit Lucius iij. qui et Hubaldus Hoftienfis epifcopus.

Obiit Rogerus Eboracenfis archiepifcopus x. kalendas Decembris [Nov. 22] anno epifcopatus fui xxvij.[e]

[*] These dates do not agree. (29) [a] *Hoved.* 350; *Ford.* i. 350, *et seq.* [b] Louis-le-Jeune died at Paris, upon the 18th of September, 1180, after a reign of forty-three years. *Anquetil*, ii. 108. [c] Henry II. is here styled "seniorem," in distinction to his eldest son Henry, who was crowned as king of England in 1170 (his father being alive), and died in 1183. [d] See *Fordun*, i. 481. [e] According to *Stubbs*, he died at Shirburn, upon the 26th of November, col. 1723.

Anno M.c.lxxxij. Jocelinus[f] Glafcuenfis epifcopus, et E. Maylrofenfis abbas, et Ofbertus abbas Calcoenfis cum aliis honeftis viris Romam pro regis regnique negotiis ierunt, caufafque fuas Deo opitulante caute et prudenter peregerunt, fani et alacres inde ad fua redierunt. Per ipfos etiam Lucius iij. papa auream rofam regi Willelmo Scottorum cum paterna benedictione tranfmifit. fol. 22. b.

Henricus fenior rex Anglie tranffretavit, et Deo fuffragante pacem fecit inter regem Philippum Francie et comitem Philippum Flandrenfem.

Obiit Waldeuus comes de Dunbar, cui fucceffit Patricius filius ejus.[g]

Imperator Fredericus nepotem fuum, ducem Saxonie, Henricum,[gg] generum Henrici, regis Anglie ob fuam injuriam in exilium ire compulit, ipfe vero neceffitate compulfus cum fuis ad regem Henricum in Normanniam triftis et merens venit, quem rex honorifice fufcepit et locum ei ad peregrinandum deftinavit.

Multi pifcatores cum navibus fuis menfe Septembri in mari inter Hertelpol et Pitebi nocte miferabiliter perierunt.

Anno M.c.lxxxiij. Willelmus rex Scottorum filiam fuam Ifabel, quam genuit ex filia Roberti Auenel, Roberto de Brus honorifice dedit.

Diffenfio prava atque perverfa orta eft inter fratres uterinos filios Henrici regis Anglie, per quam multa mala emerferunt et plures prefentem vitam amiferunt.[ggg]

Henricus junior rex Anglie obiit, anno xiiij°. coronationis fue, apud opidum quod dicitur Martel iij°. idus Junii[h] [Jun. 11].

Anno M.c.lxxxiiij. obiit Ricardus archiepifcopus Cantuarie.[i]

Henricus rex Anglie, propter ecclefie pacem et pauperum Philippo regi Francie; licet invitus, fuum fecit hominium, et poft pentecoften [Jun. 5] profpere venit in Angliam.

Petrus abbas Ciftercienfis eft electus ad epifcopatum de Araz, cui fucceffit abbas de Fotenei.

Willelmus rex Scottorum dedit filiam fuam Ada Patricio comiti.[k]

[f] See *Hoved.* fol. 351 [g] *Douglas's Peerage*, ii. 168. [gg] The *Annales Godefridi Monachi* state that he remained in England during three years, according to the pleasure of the emperor; see *Freheri Germ. Rerum Scriptores*, i. 248. [ggg] *Hoved.* fol. 353. [h] See *Brompton*, col. 1142; *Diceto*, col. 617; *Ford*, i. 481. [i] He died upon the 18th of February. *Thorne*, col. 1675. [k] To Patrick, earl of March and Dunbar. *Fordun*, in detailing the same event, styles him comes Laodensis, i. 484.

Obiit Simon[l] epifcopus Mureuie, noftre congregationis, xv. kalendas Octobris [Sep. 17].

Controverfia* que fuit inter ecclefiam de Melros et homines de Wedhale[m] fuper pafturam forefte regis, Deo opitulante, coram rege Willelmo et Dauid comite fratre fuo et coram epifcopis, comitibus, baronibus, et multis aliis probis hominibus, in die fancti Luce euuangelifte [Oct. 18] fuper Croffeleiȝe, per Ricardum de Moreuile conftabularium regis et per alios xij. fideles homines qui eo die, præfente rege, fuper reliquias ecclefie noftre cum timore et tremore juraverunt, et veraciter affirmaverunt, quod forefta regis tendit ufque ad viam que vadit ad occidentem partem ecclefie beate Marie de Wedhale, et eft paftura ecclefie de Melros ufque ad terminos de Wedhale et ufque ad rivulum qui vocatur Faffeburne, ex donatione trium regum, ...[n] fcilicet Dauid, Malcolmi, Willelmi, et per iiij. five v. Romanorum pontificum privilegia, firmiter confirmata, et irrefragabiliter folidata.

Venerabilis Balduuinus[o] epifcopus Wireceftrie electus eft ad archiepifcopatum Cantuarie.[p]

fol. 23. Anno M.C.lxxxv. obiit pie memorie Andreas epifcopus de Catenefie iij. kalendas Januarii [Dec. 30] apud Dunfermelin.

Obiit pie memorie Willelmus quondam abbas de Melros,[q] apud Rieuallem.

Obiit Robertus Auenel,[r] novicius, familiaris nofter, viij. idus Martii [Mar. 8]. Ifte dedit Deo et fancte Marie et monachis de Melros terram fuam de Hefkedale, ficut carta ipfius teftatur; cujus beata anima femper vivat in gloria.

Eraclius patriarcha Ierofolimitanus, et prior hofpitalis de Ierufalem, cum labore et merore ad Henricum regem in Angliam venerunt, auxilium et confilium humiliter ab eo petentes; quos ipfe non tam gloriofe et devote fufcepit, ut decuit et debuit.[s]

[l] Simon de Tonci. [m] See *Morton's Monast. Ann.*, p. 217. [n] A word has here been erased. [o] An unfavourable character of Baldwin is given by *Thorne*, col. 1675. [p] *Fordun*, i. 484, says he died upon the 29th of December; but this is probably an error of the scribe. [q] He had resigned his office at Melrose in 1170. [r] Concerning this individual and his benefactions, see *Morton's Monast. Ann.*, p. 273, who cites the *Chart. of Melrose*, 53. [s] *Fordun*, i. 484. His object was to induce Henry to join the Crusaders. See *Gervase*, col. 1474; *Diceto*. col. 625; *Knyghton*, col. 2398; *Hoved*. 358. * In margin, "Controversia que fuit inter [ec]clesiam Melr'. [et] homines de Wedhale."

Henricus rex Anglie comitatum Huntedonie reddidit Willelmo regi Scottorum honorifice et plenarie ficut ipfe habuit ante guerram, apud Windelefofre.[t]

Terremotus factus eft magnus menfe Aprili per Angliam.

Eclipfis folis facta eft kalendas Maij [Maij 1] feria iiij. poft nonam et ftelle apparuerunt.[u]

Bellum fuit in Galwela inter Rolandum et Gillepatricium iiij°. non. Julii [Jul. 4] feria v^a^. in quo plures occubuerunt ex parte Gillepatricii, ipfe vero interiit cum multis aliis.

Iterum Rolandus bellum habuit contra Gillecolmum, in quo frater Rolandi occubuit et Gillecolmus periit.[w]

Obiit Lucius papa iij. cui fucceffit Urbanus tercius.[x]

Anno M.c.lxxxvj. in Hẏbernia apud civitatem que vocatur Dune inventio fanctorum corporum, fcilicet fancti Patricii epifcopi, et fancti Columbani abbatis, et fancte Brigide virginis.

Apud Parifium obiit Gaufridus comes Britannie, filius Henrici regis Anglie.[y]

Obiit ....[z] abbas Ciftertienfis, cui fucceffit Willelmus abbas de Pratea.

Henricus rex Anglie cum exercitu magno venit ad Carleolum contra Rolandum menfe Augufto; Rolandus autem fub conductu Willelmi regis Scottorum, venit ad eum et fecit ei humagium.[zz]

Rex Scottorum Willelmus defponfavit cognatam regis Henrici Anglie, ERMENGARDAM[a] nomine, filiam videlicet vicecomitis de Bello Monte, qui erat filius filie priori filii Willelmi Baftard, in capella regis de parco apud Wudeftoc, prefente rege cum magna gloria, nonas Septembris [Sep. 5] feria vj, luna xviij.

[t] Henry had taken possession of the earldom of Huntingdon, in consequence of William's invasion of Northumberland, in 1174, and had bestowed it upon Simon de Senlis; upon whose death, without issue, the earldom reverted to Henry. *Dugd. Baronage*, i. 59. [u] *L'Art*, i. 345, 8vo.
[w] See *Fordun*, i. 490, who adds some facts to the information here communicated; *Hoved.* fol. 358.
[x] Lucius III. died on the 24th November 1185, and was succeeded on the 25th by Urban III.
[y] He died at Paris, upon the 19th of August. *Diceto*, col. 630. [z] This blank has never been supplied in the manuscript. [zz] See *Hoved.* fol. 360. (30) [a] The grandmother of Ermengard was a natural daughter of Henry I. King of England; concerning the marriage, see *Hoved.* fol. 360.

Obiit pie memorie Christianus[aa] episcopus de Candida Casa, nonas Octobris, [Oct. 7] apud Holcultram.

Obiit Petrus abbas Clareuallis cui successit Guarnerius Abbas de Alba ripa.

Anno M.C.lxxxvij. Ricardus clericus Willelmi regis electus est ad episcopatum de Mureuia, kalendas Martii [Mar. 1] die dominica, et idus ejusdem mensis [Mar. 15] in passione Domini consecratus est apud sanctum Andream in Scotia a HUGONE ejusdem ecclesie episcopo.

In Britannia natus est ARTURUS filius Gaufridi Comitis iiij°. kalendas Aprilis [Mar. 29], nocte scilicet sancti pasche, de Constantia[b] filia MARGARETE sororis Malcolmi et Willelmi regum Scottorum.

Turci, Dei inimici, Nazaream ecclesiam sancte Marie violaverunt et
fol. 23. b. multos occiderunt et magister Hospitalis ibi occisus est cum v. militibus et aliis multis in die apostolorum Philippi et Jacobi [Maij 1].

Rex Babilonis Saladinus cum lxxx. milibus militum et eo amplius sequenti die Veneris post festum Apostolorum Petri et Pauli [Jul. 3] Ierosolimitani regni terram invasit, et Tyberiam vi cepit, contra quos rex Ierosolimitanus cum suis processit ad bellum versus Tabarum per dietam unam. Cumque ad eminentem et saxosum venissent locum ubi vero, imminentibus hostibus undique necessitate compulsus, rex de baronum consilio bellum committere dignum duxit. In quo loco Saladinus rex cum tubis et infinita multitudine bellatorum in Christianos, qui propter loca saxosa et invia pugnare non poterant, assultum fecerunt, et eos omni bellandi genere impugnaverunt et expugnaverunt. Tandem Tochedinus Saladini nepos regem fugam[c] arripientem, et crucem dominici ligni cepit, ceteri omnes fere confracti, capti, et trucidati, et vinculis mancipati sunt. Saladinus statim militie Templi et Hospitalis milites segregari fecit ab aliis et coram se decapitari. Ipse propria manu principem Reinaldum de Castellione interfecit; et fratrum de Templo, ut in veritate dicunt, eodem die

[aa] He had been elected in 1154. *Chron. S. Crucis*, p. 32. See further notices of him in *Brompton*, coll. 1103, 1108, 1111. [b] Constance was sole daughter and heir of Conan le Petit, Duke of Brittany, who died in 1171. *Dugd. Baron.* i. 78; see *Hoved.* 361. [c] See *L'Art*, v. 67, 8vo. A curious unpublished letter, detailing the particulars of defeat, is preserved in the *Arundel M.S.* 227, fol. 131; see also *Gervase*, col. 1502, *Hoved.* 361, *M. Paris*, 100, but especially the very valuable *Geschichte der Kreuzzüge von F. Wilken*, iii. 269.

cc[tis]. et xxx. decollatis, exceptis illis D.C. qui prima die Maii interemti fuerunt.

Willelmus rex Scottorum cum magno exercitu perrexit in Mureuiam contra Macwilliam,[d] cumque rex esset apud opidum Inuernis cum exercitu, comites Scotie miserunt suos homines ad prædandum, inveneruntque Macwilliam cum suis super moram que dicitur Mam Garvia[e] prope Muref, et mox cum eo pugnaverunt, et Deo opitulante, eum cum multis aliis interfecerunt, pridie kalendas Augusti, [Jul. 31] feria vi.[f] Benedictus Deus qui tradidit impios!

iiij. kalendas Novembris [Oct. 29] obiit Urbanus[g] papa III.; xij. kalendas [Oct. 21] ejusdem electus est Gregorius VIII. qui fuit Cancelarius, et ipse dicitur Pannosus secundum interpretationem ....[h] abbatis, et viij. kalendas [Oct. 25] ejusdem consecratus.

xvj. kalendas Januarii [Dec. 17] obiit Gregorius[i] papa VIII.; et xiiij. kalendas [Dec. 19] ejusdem electus est Clemens IIII., et in crastino consecratus.

Anno M.C.lxxxviij. Philippus rex Francorum, et Henricus rex Anglorum, et comes Ricardus Aquitanie, et Philippus comes Flandrie, et archiepiscopi et episcopi, et comites et barones et populus innumerabilis divitum et pauperum utriusque sexus nobiles, interna inspiratione compuncti, signum salutis devote susceperunt.[k]

Henricus rex Anglie habuit colloquium apud Gæitun[l] post purificationem beate Marie [Feb. 2] cum episcopis, comitibus, baronibus et suis probis hominibus, clericis et laicis, de diversis causis et negotiis; ibique multi crucem susceperunt, licet non pure, et rex instituit et firmiter præcepit dare decimas

[d] *Fordun*, i. 480, 494; *Hoved*. 362. [e] Macgarvey. *Fordun*, i. 480. [f] It is rather singular that *Hailes*, i. 130, and *Chalmers*, i. 631, should both err in regard to this date, although they both cite this chronicle and *Fordun* as their authority. [g] Urban III. died upon the 11th of October 1187, and Gregory VIII. was elected upon the 20th of the same month. In the text we should read the 4 ides, instead of 4 kalends. [h] A blank space in the original. [i] Gregory VIII. died upon the 17th of December, and Clement III. was elected upon the 19th. [k] Concerning this third crusade, see *Velly*, iii. 313; *Anquetil*, ii. 125. The subject of the text is illustrated more immediately by *W. Newbrig*. iii. 22; *M. Paris*, p. 104; and all connected with it has been analysed by the indefatigable *Wilken*, iv. 25. [l] Upon the 11th of February; the constitutions there agreed upon may be seen in *Gervase*, col. 1522. See also *Brompton*, col. 1149; *Hoved*. fol. 366.

omnium rerum ſuarum per Angliam ad ſuccurſum terre Ierusalem, quam Deus redemtioni noſtre prævidit.

Henricus cardinalis, Albanenſis[m] eccleſie epiſcopus, quondam abbas Clarauallis, ibidem obiit.

Ricardus de Moreuilla, conſtabularius regis Willelmi, et uxor ejus Auicia et Willelmus heres eorum, dederunt Deo et ſanĉte Marie et monachis de Melros, in perpetuam elemoſynam, terram que Parc dicitur, ſicut carta ipſorum teſtatur; quorum felix elemoſyna ſemper ſit in eterna memoria.[n]

Obiit Hugo epiſcopus ſanĉti Andre apostoli.[o]

Siluanus abbas iiij. Rieuallis villicationem ſuam Deo humiliter ac
fol. 24. ſimpliciter reſignavit apud Dundreinan.

Anno M.C.LXXXIX. Ærnaldas abbas de Melros electus eſt ad curam animarum de Reiualle* vj. nonas Martii [Mar. 2], feria v., et Reinerius abbas de Kynlos eccleſie noſtre monachus† electus eſt apud Melros, in abbatem, x kalendas Aprilis [Mar. 23], feria v.,‡ et Radulfus prior ipſius ſuſcepit curam animarum de Kýnlos poſt illum.

Rogerus,[p] cognatus et cancellarius regis Willelmi, electus eſt ad epiſcopatum ſanĉti Andree apoſtoli, apud Pert, idus Aprilis [Apr. 13], feria vj.

Johannes de Aragnia[q] cardinalis, et iiij. archiepiſcopi, cum multis epiſcopis et diverſis ordinibus prælatis, ex auctoritate domini pape Clementis iiij. ſenteneiam excommunicationis tulerunt in audientia duorum regum, ſcilicet Francorum et Anglorum, et comitis Ricardi et tocius plebis, in omnes tam clericos quam laicos, per quos ſciret quod pax non fieret inter prædictos reges et comitem R. et iter Ieroſolimitanum expediatur, in eos tanquam in dominice ac vivifice crucis inimicos ipſam ſententiam promulgaverunt, prope Feritatem Bernardi, ubi reges ſuum colloquium fecerunt.

Obiit Henricus rex Anglie et dux Normannie et Aquitanie et comes

[m] See *Ciaconius*, i. 1097. [n] See *Morton's Monast. Ann.* p. 263, where the chartulary of Melros is cited. [o] The author of the lives of the Bishops of St Andrew's, inserted in *Fordun*, states that he died near Rome, upon the 4th August 1188. *Cf.* i. 358, 496. [p] This Roger was second son of Robert III. Earl of Leicester. *Dugd. Baron*, i. 88. [q] "Anagnia" would be the correct reading; see *Ciaconius*, i. 1068. * On the margin of the MS. "v. abbas de Rieualle." † In red, on the margin of the MS. "vij. abbas de Melrose." ‡ On margin of the MS. "iij. abbas de Kinlos."

Andegauie, apud opidum Chýnun, pridie nonas Julii [Jul. 6], anno xxxv. regni ſui; et ſepultus eſt apud fontem Eubrardi, in abbatia ſanctimonialium ibidem Deo ſervientium. Cui ſucceſſit Ricardus filius ejus, comes Aquitanie, iij. nonas Septembris [Sep. 3] die dominica apud Lundonias magno cum honore coronatus a Baldewino archiepiſcopo Cantuarie et a ceteris epiſcopis et prælatis Anglie.

Obiit Radulfus II. abbas de Cupro kalendas Auguſti [Aug. 1], feria v.[s], cui ſucceſſit Adam ſubprior de Melros.

Obiit pie memorie Siluanus quondam abbas Rievallis, vij. idus Octobris [Oct. 9] apud Belelande, ibique honorifice ſepultus eſt.

Obiit Ricardus de Moreuilla, conſtabularius Willelmi regis, familiaris noſter.[t]

Fredericus imperator obiit, in flumine ſubmerſus.[u]

Anno M.C.XC. Willelmus rex Scottorum dedit Ricardo regi Anglorum x. millia marcas auri et argenti propter dignitates et libertates ac honores ſuos quos habuit ante guerram, et pro Berewic et Rocheſburh quas Henricus rex per xvj. annos violenter detinuit; et ſic Deo ſuffragante, ejus dominationis et ſervitutis jugum grave a regno Scottorum digne et honorifice ſubmovit.[w]

Philippus rex Francie, et Ricardus rex Anglie, et Philippus comes Flandrie, et Baldewinus archiepiſcopus Cantuarie et plures alii archiepiſcopi atque prælati, principes et duces, nobiles ac divites, et populus innumerabilis regna ac patrias et dignitates ſuas humiliter pro Chriſto relinquentes, Ieroſolimam profecti ſunt, et uſque ad civitatem Meſſanam in Sicilia pervenientes, ibique tota hýeme uſque ad menſem Aprilem perendinaverunt.[x] Baldewinus archiepiſcopus[y] obiit apud Acon die ſancti Edmundi [Nov. 20], et Robertus comes Laiceſtriæ, Anandie, ſancti Egidii, obiit languore præventus in mari mediterraneo, et apud Duraz, Græcie

[r] See *Diceto* col. 644. [s] The first of August 1189 fell upon a Tuesday, consequently the dates in the text do not agree. [t] He had become an inmate of the abbey. *Monast. Ann.* p. 263. [u] According to *Diceto*, he was drowned upon the 25th July, when passing a river named Sapheth, on his way from Iconium to Antioch, col. 655, [w] *Hoveden*, fol. 377; *Diceto*, fol. 689; *Brompton*, col. 1186; *Fordun*, i. 500, 501; *Fœd.* i. 50; *M. Paris*, p. 109. [x] *Velly*, iii. 340, 341; *Brompton*, col. 1180; *Hoved.* fol. 378. [y] Baldwin, Archbishop of Canterbury. See *Gervase*, col. 1678. [•] On the margin of the MS. the following reference is written, "iij. abbas de Cupro."

urbem, ſepultus eſt,[z] et filius ejus Robertus comes factus eſt apud Meſſanam civitatem Sicilie.[a]

Sanguis Judeorum multis in locis per Angliam beſtialiter effuſus eſt, et maxime in Eboraco, ubi ſe mutuo peremerunt; unde omnes expulſi ſunt.[b]

Dauid comes deſponſavit ſororem Rannulfi comitis de Ceſtria, Matildam nomine, dominica prima poſt aſſumtionem ſancte Marie[c] [Aug. 26].

Anno M.C.XCJ. kalendas Januarii [Jan. 1] obiit Auicia uxor R. de Mereuilla conſtabularii regis W.

fol. 24. b. Rex Scottorum dedit filiam ſuam Yſembel, que fuit uxor Roberti de Brus, Roberto de Ros apud Haditun.

VA-

Obiit Baldewinus Cantuarie archiepiſcopus noſtri ordinis in terra promiſſionis,[e] et Rannulfus de Glanuile.[f]

Obiit Robertus comes Leiceſtrie prope Brunduſium et rex Anglie dedit Roberto de Bretoil filio ſuo comitatum Leiceſtrie et ceteras terras patris ſui, et fecit eum inde comitem apud Meſſanam civitatem in Sicilia.[g]

-CAT.

iiij. nonas Aprilis [Apr. 2] obiit Clemens[h] IIII. papa, cui ſucceſſit in ſequenti die Celeſtinus III. qui et Iacinctus cardinalis.

iij. kalendas Aprilis [Mar. 30] aſcendit rex Francie naves ſuas tranſfretans in terram Ieruſalem; et rex Anglie et comes Flandrenſis conduxerunt eum cum magna gloria in galeis ſuis.[i]

iiij. Idus Aprilis [Apr. 10] aſcendit rex Anglie naves ſuas cum exercitu ſuo, cum C.L. navibus terre ſue, et vj.[ii] et buccis XXV. et duxit ſecum ſororem ſuam Johannam[k] et puellam de Navare[l] deſponſandam.

[z] *Knyghton*, col. 2346. (31) [a] Upon 1st February. *Hoved.* 391. [b] A detail of these murders may be seen in *Diceto*, col. 651, and *Knyghton*, col. 242; *Hoved.* fol. 379; *M. Paris*, p. 110; *W. Newburgh* iv. 1, 7-10. [c] See *Dugdale's Baronage*, i. 31, where he erroneously called this David, earl of Angus; see *Hoved.* fol. 384. [d] The two following sentences, included between the word VACAT, seem to have been intentionally omitted in the former edition. Their substance has already been incorporated in the Chronicle. [e] See note [y] *antea*, and *M. Paris*, p. 113. [f] He was Justiciary of England. [g] See notes [z] and [a] *antea*, and also *Hoved.* fol. 391. [h] Clement III. died on the 27th of March 1191, and was succeeded by Celestin III., previously named Hyacinth Bobocard, who was elected upon the 30th March. [i] See *Velly*, iii. 340; *L'Art*, i. 579; *Hoved.* fol. 392. [ii] A word seems to be omitted after the numeral. [k] Johanna, daughter of Henry II., was afterwards married to William, King of Sicily. [l] This was Berenger, whom he afterwards married. See *Hoved.* fol. 394.

Rex Anglie conſtituit Arturum ducem Britannie heredem ſuum, tam de Anglia quam de ceteris terris ſuis, ſi ipſe ſine prole deceſſerit; et hoc ſacramento epiſcoporum et comitum et baronum ſuorum fecit confirmari.[m]

Eclipſis ſolis fuit in vigilia ſancti Johannis baptiſte ix. kalendas Julii [Jun. 23], die dominica, hora vj.[mm]

Anno M.C.XCIJ. obiit Ricardus abbas de Gedewurðe, cui ſucceſſit Radulfus ejuſdem eccleſie canonicus, iiij. kalendas Junii [Maij 29].

Obiit pie memorie dompnus Everardus[mmm] primus abbas de Holmcultram, cui ſucceſſit Gregorius ſubcellarius ejus.

Obiit Philippus comes Flandrie in terra Ieruſalem, poſt cujus mortem Philippus rex Gallorum ſine dilatione, propter cupiditatem de terra promiſſionis, in Franciam reverſus eſt;[n] et terras, villas, opida et caſtella regis Anglie in Normannia, dum eſſet in cuſtodia imperatoris, contra pacem et pactum et juſtitiam et juramentum quod juravit, inique invaſit, cepit et crudeliter deſtruxit, quaſi paganus non Chriſtianus.[o]

Anno M.C.XCIIJ. Willelmus rex Scottorum dedit filiam ſuam Margaretam Euſtatio de Veſci apud Rokeſburch,[p] quam genuit de filia Adam de Hẏthuſum.

Willelmus rex duo milia marcas argenti ad redemtionem Ricardi regis Anglie de Rokeſburch miſit.

Jocelinus epiſcopus Glaſcuenſis dedit Deo et ſancte Marie et monachis de Melros eccleſiam ſancti Kentegerni epiſcopi de Haſtanedene, in perpetuam elemoſinam, pro ſalute anime ſue et anteceſſorum et ſucceſſorum ſuorum, coram multis teſtibus, ſicut ejus carta teſtatur; cujus beata anima ſemper ſit in eterna gloria et felici memoria.[q]

Dunecanus filius Gileberti de Galweia dedit Deo et ſancte Marie et monachis de Melros quandam partem terre ſue in Karic, que dicitur Maybothel, in perpetuam elemoſinam,[qq] pro ſalute anime ſue et omnium paren-

[m] Arthur, duke of Britanny, was the son Geffrey, duke of Britanny and Richmond, the elder brother of king John. [mm] Such was the fact. See *L'Art*, i. 345. 8vo. [mmm] *Dugd. Monast.* v. 593, *edit. Ellis.* [n] Philip set sail to return to France on the 3d of August. *Velly*, iii. 356; see also *Hoved.* fol. 397, 403; *M. Paris.* p. 117; *W. Newbr.* iv. 20. [o] *Velly*, iii. 373; *Anquetil*, ii. 137; *L'Art*, i. 580, ii. 25. [p] See *Monast. Anglic.* ii. 801. edit. 1661. [q] See *Morton's Monast. Ann.* p. 272, who cites the chartulary for the particulars of the grant. [qq] This interesting Charter was confirmed by King James I. of Scotland, at Edinburgh, Jan. 8, 1429, and is recorded in the Register of the Great Seal. A variety of other remarkable grants were confirmed at the same time, and they are, fortunately, all engrossed at length in the same Charter of Confirmation. *Reg. Mag. Sig.* III. 56.

tum ſuorum, coram epiſcopo Jocelino et aliis multis teſtibus, ſicut ejus carta teſtatur.[r]

Ricardo regi Anglie, cum reverteretur de terra promiſſionis menſe Novembris poſt regem Francie, multi curioſe inſidiabantur per loca diverſa ut caperetur et traderetur: tandem nutu divino ab hominibus Limpoldicis[s] Auſtrie capitur, et invitus quo nollet ducitur, et in cuſtodia cum merore ponitur, et poſtea domino Henrico imperatori Alemannie mittitur; et ipſe in ſua poteſtate per annum et eo amplius eum reverenter ſervavit donec obſides et redemtionem redderet. O qualis et quam miſerabilis falſe dignitatis improviſa ſubitaque immutatio! O variabilis et inſtabilis labencium rerum et dignitatum infirma debiliſque protectio vel dilectio! O lamentabilis et flebilis ſecularis poteſtatis et proprie voluntatis ceca et feda ambitio vel elatio! Nunc rex nunc captivus, nunc potens nunc infirmus, nunc dives nunc pauper, nunc liber nunc famulus. Erudimini qui judicatis terram, venite et conſiderate opera Domini, regem miſerum, ſuperbum humiliatum, divitem pauperem. Ubi eſt gloriatio et exaltatio tua vana et inanis humana elatio? ecce ut fumus aſcendit et mox evanuit, et quaſi flos feni emarcuit et defecit.

Anno M.C.XCIIIJ. Ricardus rex Anglie, iij.[t] idus Martii [Mar. 13] die dominica ad veſperam apud Sandwic cum magna letitia de captivitate et peregrinatione, Deo gratias agente,[u] venit in Angliam; et in octavas paſche [Apr. 17] apud Wintoniam a Huberto archiepiſcopo Cantuarie coronatus eſt, ſcilicet xv. kalendas Maij [Maij 12]. Deinde in hebdomada ante aſcenſionem Domini [Maij 19] cum armatorum multitudine in Normanniam tranſvectus eſt. Poſt cujus tranſfretationem rex Gallorum Philippus obſedit Vernolium[x] cum infinita multitudine, et diverſis bellorum machinis, ſed confuſus inde revertens in Galliam, divertens Ebroicas civitatem combuſſit et eccleſiam epiſcopalem cum duobus abbatis,[y] monachorum ſcilicet et ſanctimonialium, et reliquias loci illius ſecum Gallias detulit. Deinde

fol. 25.

[r] See the authority last cited, p. 274. [s] This word is re-written in the MS.; it seems intended for—Leopoldi ducis; he is called Limpoldus by *Brompton*, col. 1250; and *Hoved.* fol. 426. [t] The 13th of March 1194 was a Sunday. *Brompton*, col. 1257, says that he arrived at Sandwich upon 13th March, in Lent; and *Diceto* states that he arrived there upon Sunday the 29th of March, col. 1257. The text is supported by *Hoved.* fol. 418; see also *M. Paris*, p. 123. [u] Agens? [w] *Brompton*, col. 1258, who states that William was present. [x] See *Diceto*, col. 673. [y] Abbatiis?

Rotomago cum xx. tantum equitibus Robertum comitem Leiceſtrie pueriliter egreſſum in ſilva leonis, circa feſtum ſancti Botulſi [Jun. 17], cepit et apud Eſtampes incarceravit. Rex Anglie interim Mirabel opidum Gallie cepit, dejecit, et ad terram proſtravit; deinde veniens Vendomium regem Francie parantem ibidem obſidionem fugavit et vehicula ipſius cum magnis opibus et capella ſua cepit, iij. nonas Julii [Jul. 5] poſt paucos dies Luches caſtrum ſuum combuſtum miraculoſe optinuit, fugientibus cuſtodibus regis Gallie ignem quem ipſi appoſuerant.

Dompnus R. vij. abbas de Melros curam paſtoralem ſigillo ſuo abbati E. de Ricualle humiliter aſſignavit, ſcilicet xv. kalendas Octobris [Sep. 17] id eſt sabbato, cui ſucceſſit dompnus Radulſus abbas de Kinlos feria ij. id eſt xiiij. kalendas Octobris[*] [Sep. 18].

Adam abbas de Cupero ſe dimiſit,[a] Ernaldus prior de Neubotil ſucceſſit.

Anno M.C.XCV. obiit Gregorius epiſcopus de Roſmarkin,[b] poſt quem electus eſt dompnus Reinaldus[bb] monachus de Melros apud Dunfermelin iij. kalendas Martii [Feb. 27] feria ij. qui et conſecratus eſt iiij. idus Septembris. O mira Dei diſpoſitio de qua proceſſit talis electio!

Obiit HUGO[c] epiſcopus Dunholmenſis v. nonas Martii [Mar. 3] feria vj. epiſcopatus ſui anno xliij.

R. electus de Roſmarkis conſecrationis munus apud ſanctum Andream in Scocia iiij. idus Septembris [Sep. 10] die dominica, adompno Johanne epiſcopo Dunkelde cum honore ſuſcepit.

Eccleſia ſancti Andree apoſtoli de Pebles dedicata eſt a dompno Jocelino epiſcopo Glaſcuenſi, iiij. kalendas Novembris [Oct. 29], die dominica.

Willelmus rex Scottorum innovavit monetam ſuam.

Anno M.C.XCVj. obiit magiſter Johannes de Rokeſburch theſaurarius de Glaſgu apud Melros, novicius ejuſdem domus, iiij. nonas Februarii. [Feb. 2].

Obiit Willelmus de Moreuilla conſtabularius regis Scottorum.

[*] The 18th of September fell upon a Sunday. (32) [a] Concerning the defeat of the King of France; see *Velly*, iii. 386. [b] See *Hoved.* fol. 427; *Keith*, p. 185. [bb] Reginaldus dictus Macer. *Hoved.* fol. 427. [c] Hugh Pudsey. See *Hoved.* fol. 427.

Anno M.c.xcvij. obiit rex Jerufalem,[d] et Fredericus imperator Alemannie.[dd]

Ortum eſt prœlium in Moreuia juxta caſtrum Inuernis, inter homines regis et Rodericum et Thorphinum filium comitis Haraldi, fed Deo procurante, regis hoftes in fugam verfi funt, et prædictus Rodericus cum multis aliis cefus interiit.[e] Per omnia benedictus Deus qui tradidit impios! Poftmodum idem rex Willelmus cum exercitu fuo profectus eft in Mureuiam et in ceteras remotiores terre fue partes, ubi Haraldum comitem cepit eumque in caftello de Rokefburch obfervari fecit, donec Thorfinus filius ejus fe pro patre fuo obfidem daret.

Jocelinus epifcopus Glafguenfis cathedralem ecclefiam fuam, quam ipfe novam conftruxerat, pridie nonas Julii [Jul. 6] die dominica, anno epifcopatus fui xxiiij. dedicavit.

Factum eft novum opidum inter Don et AR.

fol. 25. b. Anno M.c.xcviij. obiit Celeftinus papa, vj. idus Januarii [Jan. 8], cui fucceffit Innocentius.[f]

Rogerus filius comitis Leirceftrie[ff] confecratus eft in epifcopum fancti Andree prima dominica xl. [Feb. 15.]

Obiit Erchinbaldus[g] abbas de Dunfermelin, cui fucceffit Robertus de Berewich.

Natus eft Alexander filius Willelmi regis Scottorum in die fancti Bartholomæi apoftoli [Aug. 24], in cujus nativitate multi gaudebant.[h]

Anno M.c.xcix. obiit Jocelinus Glafguenfis epifcopus apud Melros[hh] xvj. kalendas Aprilis [Mar. 17].

Obiit Ricardus rex Anglie pridie idus Aprilis[i] [Apr. 12].

Dompnus Ernaldus abbas Ricuallis ceffit cure paftorali, cui fucceffit dompnus Willelmus de Punchard.

Johannes rex Anglie in die afcenfionis eft coronatus [Maij 27].

[d] Henry, king of Jerusalem, was killed by a fall from a window in his palace, at Acre. *L'Art*, vi. 69. 8vo. [dd] Here is an error; for Frederic, surnamed Barbarossa, died on the 10th of June 1190. *L'Art*, vii. 333, 8vo. [e] See the account given by *Fordun*. i, 512. [f] Innocent III. was elected pope upon the 8th or 9th of January, and consecrated on the 22d February. *L'Art* iii. 355. [ff] *Dugd. Baron.* i. 88; *Wintown*, i. 343. [g] In *Fordun*, i. 513, he is called "Archibaldus," an error probably arising from transcription. [h] At Haddington, *Fordun*, i. 613; see also *Hoved.* fol. 444. [hh] "Et ibidem in choro monachorum, ex boriali parte ecclesiæ sepultus est." *Hoved.* fol. 450. [i] The date of the text is erroneous, for Richard died upon Tuesday the 6th of April.

Obiit Hugo cancellarius vj. idus Julii [Jul. 10].

Obiit Matheus epifcopus de Aberden xiij. kalendas Septembris [Aug. 20].

Willelmus Maleuicinus factus eft cancellarius, vj. idus Septembris [Sep. 8].

Anno M.CC. dompnus Willelmus magifter converforum de Melros factus eft abbas de Cupro,* xviij. kalendas Februarii [Jan. 15].

Confecratus eft dompnus Willelmus Maleuicinus.[k]

Anno M.CC.j. dompnus Hugo,† abbas de Neubotil, cum humilitate fuo fol. 26.
ceffit officio, cui fucceffit dompnus Adam magifter converforum ejufdem loci.

Magnates terre juraverunt fidelitatem Alexandro filio regis, iiij. idus Octobris [Oct. 12] apud Muchfelburg.[l]

Johannes de Salerno prefbyter cardinalis tenuit confilium fuum apud Perth ibidemque multa conftituit obfervanda.[m]

Anno M.CC.ij. obiit pie memorie Rogerus epifcopus fancti Andree, cui fucceffit epifcopus Glafguenfis Willelmus Maleuicinus.[mm]

Johannes de Salerno, apoftolice fedis legatus, profectus in Hyberniam dompnum Radulfum abbatem de Melros fecit epifcopum[n] apud Dunum, cui in regimine apud Melros || fucceffit dompnus Willelmus abbas de Cupro.

Confecratus eft dompnus Radulfus Breccenfis epifcopus.

Tranflatus eft dompnus Willelmus Maleuicinus de Glafgu ad fanctum Andream.

Prædictus apoftolice fedis legatus apud Melros honorifice fufceptus, per l. noctes et amplius commoratus eft maxime ut controverfiam inter monachos de Kelcou et monachos de Melros pacificaret.[o] Qui utrique parti bene pollicitans, nulli fatiffaciens, quamplurima dona, fcilicet, auri et argenti necnon et equorum plurimorum, ab utraque parte auferens, nulli quicquam commoditatis conferens, litem penitus indeterminatam reliquid.

[k] "In Galiis, præcepto Innocentii papæ tertii." *Fordun*, i. 315. [l] See *Chron. of Lanercost*, MS. Cott. Claud. D. vij. fol. 172. b.; *Wyntoun*, i. 345. [m] See the authorities last cited, at the same place; [mm] Concerning his ordination, see *Hoved.* fol. 461. [n] *Fordun*, i. 576; *Chron. of Lanercost*, MS. Cott. Claud. D. vij. fol 172. [o] It is probable that the point at issue was the boundary of the possessions of these contiguous establishments. Such at least may be conjectured from the *Monast. Ann.* p. 218. * On the margin, "Abbas de Cupro v." † Margin, "...LL' EPISCOPUS GLASG'." ‡ Margin, "Abbas de Newbotil." || Margin, "Abbas de Melr." written in red ink.

[p]

Anno M.cc.iij. obiit bone recordationis Johannes, Dunkeldenfis epifcopus, cui fucceffit Ricardus de Prebenda,[q] clericus, et cognatus domini regis.

Obiit Ricardus, epifcopus de Morauia, cui fucceffit dompnus Bricius, prior de Lefmahagu.

Obiit Ernifius, abbas de Ruford.

Obiit Ofbertus, abbas de Kelchou, cui fucceffit Gaufridus prior ejufdem loci.

Obiit Willelmus abbas Rieuallis.

fol. 26. b. Magifter Willelmus Blefenfis factus eft epifcopus Lincolnie.[r]

Rediit Johannes rex in Angliam, terris fuis et caftris tranfmarinis ignominiofe fatis amiffis.

Anno M.cc.iiij. dompnus Gaufridus adminiftrationem Rieuallis fufcepit.

Obiit Alanus filius Walteri.[s]

Obiit regina Alienor.

Danecaftria in vigilia pafche [Apr. 24] funditus combufta eft.

Obiit comes Duncanus.[ss]

Obiit Godefridus de Luci, epifcopus Wintonie.

Septem epifcopi in terra promiffionis renunciaverunt fidei Chriftiane.

Baldewinus comes Flandrie factus eft imperator Conftantinopolitanus.

Johannes de Curci per fraudem fuorum ab Hugone de Lafci captus eft.[t]

Obiit Petrus abbas de Weburn apud Vacellas.

Obiit abbas Alexander de Sautreia.

Anno M.cc.v. comes Dauid fecit homagium nepoti fuo Alexandro, filio regis Willelmi.[u]

Vife funt due lune fimul in firmamento ejufdem quantitatis, quarum cornua ex una parte coherebant ex altera feparatim fluctuabant, fed tandem conveniebant.

[p] There is written on the margin of the original MS., in red ink, "Florencius electus Glasguensis." The blank space here left, as in the MS., was doubtlessly intended to be filled up with some notice of Florence. [q] See *Keith*, p. 47. [r] He was consecrated 24th August 1203. [s] See *Douglas's Peerage*, i. 43. [ss] This is probably Duncan, sixth earl of Fife, who, according to *Douglas*, i. 574, died in 1203. [t] See *Rot. Pat.* 6 Joh. m. 1. n. 1; *Hoved.* fol. 468. [u] *MS. Cott.* Claud. D. vij., fol. 172, b.

Gelu magnum, et horrendum, et diuturnum, oves et boves et equos ſilveſtres ubique terrarum ſtravit.

Muri Rothomagi ab hominibus regis Francie ſolotenus proſtrati ſunt.

Obiit Hubertus archiepiſcopus Canthuarie iij. idus Julii [Jul. 13].[w]

Obiit Radulfus abbas de Jodewrth vij. idus Auguſti [Aug. 7].

Anno M.CC.vj. dompnus Ricardus de Caue[x] factus eſt abbas de Kelchou,* iiij. kalendas Aprilis [Mar. 29].

iij. idus Aprilis [Apr. 11], luna xix., audita ſunt tonitrua.

vij. kalendas Maij [Apr. 25] cecidit nix in tanta quantitate quod vix non videntibus poſſit perſuaderi.

vj. idus Maij [Maij 10] obiit Willelmus Bleſenſis, epiſcopus Lincolnie.

Obiit comes Arald.[y]

Obiit dompnus Willelmus ix. abbas de Melros,† vj. idus Junii [Jun. 8].

Factus eſt dompnus Patricius subprior de Melros abbas ejuſdem loci.

Anno M.CC.vij. obiit Johannes epiſcopus de Aberden, poſt quem electus fol. 27. eſt Adam clericus regis dictus de Kald'.[z]

Obiit pie memorie dompnus Patricius x. abbas de Melros, cui ſucceſſit Adam prior ejuſdem loci.‡

Florencius electus Glaſguienſis licentia dompni pape cure ſue renunciavit.

Willelmus epiſcopus ſancti Andréé in tranſmarinis partibus moratus eſt.

Ranulfus de Sules occiſus eſt in domo a domeſticis ſuas.

Combuſta eſt magna pars Rokeſburch accidentaliter.

Walterus capellanus dompni regis electus eſt in epiſcopum Glaſguienſem, v. idus Decembris [Dec. 9].

Apparuit angelus cuidam ſancto heremite, et dixit ei hæc verba: "Excitabitur Romanus contra Romanum, et Romanus Romano ſubſtituetur Rome. Novus grex ſemper ad tumulum. Allevabuntur virge paſtorum,

[w] *Gervase*, col. 1683, agrees with this date, although modern authorities state that he died on the 29th June. [x] The reading of the MS. in regard to this name is doubtful, but it seems rather Caue than Cane. In *Fordun*. i. 520, it is printed Kane. [y] It is uncertain whether this was Harold, earl of Caithness; compare *Fordun*, i. 512 and 516. [z] This individual seems to have been a native of some of the places in Scotland named Calder, probably of the parish situated in Nairn. *Fordun*, i. 521, calls him De Carail, which is Crail in Fife. * In the margin, "abbas de Kelchou. vj." † In red letters on the margin, "abbas de Melrose." ‡ On the margin in red, "abbas de Melrose. xj."

et onus eorum erit in ſolatium. Non modica nubes incipiet pluere, qui natus eſt immutator ſeculi."

Obiit Vdardus abbas de Cupro,* et Ricardus ſucceſſit.

Anno M.cc.viij. menſe Marcio, xv. diebus ante paſcha [Mar. 22],[a] interdicta eſt Anglia, hac de causa. Defuncto Cantuarienſi archiepiſcopo, ſcilicet Waltero Huberto, facta eſt diſſenſio inter regem et monachos de electione pontificis, alium rege alium monachis eligentibus. Cum autem plures monachorum veniſſent Romam pro cauſis ſingulorum electorum, apoſtolicus diſſenſionem eorum audiens caſſavit electiones ſingulorum, præcipiens ut de novo canonicam facerent electionem coram ipſo, et elegerunt magiſtrum Stephanum de Langetun, et ſcripſit pro eo regi Anglie, commendans ei perſonam ejus, ut eum reciperet. Rex autem graviter offenſus, tum quia caſſata eſt electio ejus tum quia monachi quos ipſe promiſerat contra promiſſionem ſuam fecerant, juravit quod nunquam prædictum Stephanum reciperet. Papa vero diu ſuſtinuit, ſcribens et exhortans regem ſed nichil exortando profecit; unde, ſicut prædictum eſt, terram ſuam interdixit, ita ut nec privatim nec publice cantaretur, et ita factum eſt ut nec morituri communionem nec mortui haberent ſepulturam.

Obiit Philippus[b] Dunhelmenſis epiſcopus.

Clerici timentes regis tyrannidem[bb] Oxoniam fere omnes reliquerunt, pauci autem remanentes non multo tempore poſt propter divinorum ſuſpendium ex toto villam interdicendo receſſerunt, partim apud Radinges, partim Pariſius.

Obiit dompnus Ricardus abbas de Kelchou,† cui ſucceſſit Henricus prior ejuſdem domus, xv. kalendas Julii [Jun. 17].

iiij. idus Septembris [Sep. 10] feria iiij., novum cimiterium de Driburc dedicatum eſt a Willelmo[c] epiſcopo ſancti Andree.

Obiit Gilebertus quondam abbas de Alnewic, cui ſucceſſit in anno ſequenti Galfridus abbas de Driburc, in cujus loco electus eſt dompnus

fol. 27. b. Willelmus prior de Driburc in abbatem ejuſdem domus.

Walterus electus Glaſguienſis, queſita licentia dompni pape,‡ in ſede

(33) [a] *Knyghton* gives the same date, col. 2415. Upon this dispute, see *M. Paris*, p. 155. [b] Philip of Poictiers, bishop of Durham, died 21st September 1208. [bb] The cause of this may be seen in *M. Paris*, p. 159. [c] William Malvoisin, bishop of St Andrews. * In the margin of the manuscript are added the words, "vj. abbas de Cupro." † In the margin "abbas de Kelchou vij." ‡ In red characters on the margin "[consecr]atur episcopus Glasguensis."

ſua apud Glaſgu conſecratus eſt in die commemorationis fidelium animarum [Nov. 2].

Adam[d] abbas de Alnewic depoſitus eſt, v. idus Decembris [Dec. 9].

Anno M.cc.ix. Johannes rex Anglie mandavit Willelmo regi Scottorum ut ei occurreret apud Nouum caſtellum, et obviaverunt adinvicem Boÿeltun. Rex itaque Scotorum Willelmus proceſſit, et rex Anglorum venit uſque ad Norham, ix. kalendas Maij [Apr. 23], feria v[a]., et tam in reditu quam in tranſitu hoſpitatus eſt in Alnewic propriis expenſis; et habuerunt colloquium ambo reges apud prædictum caſtellum, et infecto negotio abinvicem diſceſſerunt vj°. kalendas Maij[e] [Apr. 26].

Radulfus ſacerdos de Dunbar accepit curam de Heccles.

Obiit epiſcopus Johannes Candide caſe, cui ſucceſſit Walterus camerarius Alani filii Roland.[f]

Obiit magiſter Randulfus archidiaconus ſancti Andree, cui ſucceſſit magiſter Laurentius officialis.

Alanus filius Rolandi duxit filiam Dauid comitis, fratris regis Scotie, in uxorem.[g]

Data eſt licentia a dompno papa in abbatiis per Angliam ſemel in ebdomada divina celebrare officia, voce ſubmiſſa, januis clauſis, excluſis ſecularibus.

Circa feſtum ſancti Jacobi [Jul. 25] rex Anglie et rex Scotie cum exercitibus ſuis adinvicem occurrerunt, ubi pacem inter eos pepigerunt; ita tamen quod rex Scottorum regi Anglorum duas filias ſuas dedit maritandas,[h] cum xiij. millibus librarum, et cepit licentiam ſubvertendi caſtellum quod erectum fuit contra Berwic, quod et factum eſt. Et pro pace tenenda dedit ei obſides filios proborum hominum terre ſue, et facta eſt contra voluntatem Scottorum.

[d] It is difficult to reconcile this with the notice of the abbot of Alnwick, in the former part of this year. [e] See *Fordun*, i. 525, 526; *M. Paris*, p. 158. It appears from the *Rot. Pat.*, 10th April, 10 John, that William had a safe-conduct when coming to the king of England. [f] This was Alan the son of Roland, fourth lord of Galloway. [g] *Brompton*, col. 975, says that her name was Cristian, which corrects an error into which *Dugdale* has fallen in his Baronage, i. 609, where he calls her Margaret. [h] His daughter Margaret was subsequently married to Hubert de Burgo, *Dugd. Baron.* i. 694, and Isabella to Roger, son of Hugh Bigot, fourth earl of Norfolk, a fact which, if correct, seems to have escaped *Dugdale*, p. 135. The treaty may be seen in the *Fœd.* i. 103. *Trivet*, a writer of the time of Edward the First, states, i. 153, that John was indignant because William had given his daughter in marriage to the earl of Boloign, and proceeded, in consequence, against Scotland.

Circa feſtum ſancti Martini [Nov. 11] venerunt duo epiſcopi, ſcilicet de Saleſbir et de Rouceſtria in Scotiam,[i] quorum alter apud Kelchou commoratus eſt, ſcilicet Saleſberienſis, alter autem apud Rokeſburc, uterque propriis expenſis; quibus venerabilis rex Scotie honoris gratia dedit octoginta celdras frumenti, et lxvj. de braiſio, et octoginta de avena.

Abbas de Cupro Ricardus ceſſit, et Alexander ei ſucceſſit.[k]

Anno M.CC.X. obiit Ricardus epiſcopus de Dunkeldin menſe Maio.[l]

Et Thomas de Colouilla captus eſt et apud Edenburc cuſtodie mancipatur, propter ſedicionem quam contra regem ſuum et dominum machinatus eſt, ut infamia narrando clamat, qui ad feſtum ſancti Martini [Nov. 11] ſe redemit.[m]

Menſe Junio Johannes rex Anglie congregato exercitu Hýberniam ſibi ſubjugavit; rediens autem de Hýbernia monachos Ciſtercienſes in multis expoliavit. A Judeis[mm] autem quicquid fere habebant auferens, eoſque a domibus ſuis excludens, quibuſdam oculos eruens, quoſdam fame perdens, omnes in tanta neceſſitate dejecit pericula, ut Judei a Chriſtianis in nomine Jeſu Chriſti hoſtiatim victum mendicabant, et famem paſſi ſunt ut canes, et circuierunt civitates; ut præoſtenderetur ad literam quid de
fol. 28. illis venturum ſit ſpiritualiter, teſte Propheta qui dicit, "Convertentur ad veſperam," etc. Quod cum regi Francorum innotuit, ſciens Judeos, licet locorum intervallis longe lateque per mundi climata diſperſos, uno tamen eodemque infidelitatis federe connexos, et invicem in quibus poſſunt neceſſitatibus ſubvenientes, ſubtili fretus aſtucia, per omnes Galliarum provincias ſimul ut omnes Judei carceribus manciparentur edixit. Quod cum factum eſt uſque adeo eos omnibus apporiavit, ut nec ſibiipſis poſſent ſubvenire, necnon et militibus ſuis terras ſuas et kartas, quas Judei inpignoraverant, abſque fenore reſtituit, et divites dimiſit inanes.

Eodem autem anno convocatis Pariſius[n] archiepiſcopis et epiſcopis ceteriſque prelatis tocius eccleſie Gallicane, cum omni univerſitate magiſ-

[i] At this time Herbert Poore was bishop of Salisbury, and Gilbert Glanville of Rochester. [k] This entry is in a later hand. [l] According to *Keith*, he was buried at St Colm's Inch, on the 22d of July, p. 78. [m] See *Douglas's Peerage*, i. 350. [mm] An account of his cruelties to the Jews may be found in *M. Paris*, p. 159. [n] This council was held at Paris, in October 1210, *L'Art*, iii. 161, 8vo, where may be found an analysis of its proceedings against the heretics mentioned in the text.

trorum civitatis, maximum ibidem celebratum eft concilium, præcipue contra fuperfticiofos hereticos, qui et domos viduarum penetraverant, et maximam innocentum multitudinem facram Scripturam finiftra interpretatione docendo latenter feduxerant, quorum errores plus expedit reticendo dolere quam recitendo docere. Qui in eodem concilio de heretica pravitate convicti funt, et de nefanda fecta magiftri Amauri,[o] cujus offa ibidem audientibus omnibus et videntibus ut ceteri metum habeant, ab omnibus archiepifcopis et epifcopis excommunicata, extra facrum cimiterium projici jubentur; et ipfi heretici, xv. diebus ante natale domini [Dec. 10], in campis juxta capellam fancti Honorati coram omni populo funt degradati, et laicorum cuftodie mancipati, qui et poft triduum præcepto domini regis igne confumti funt. Qui tanta pertinacitate obduruerunt quod nec fonitum nec tinnitum in flammis emiferunt, quos laici Papelardos[p] appellaverunt. Magifter autem Robertus de Curcún, vir vite venerabilis et in omni doctrina perfpicuus, cui a domino papa cum ceteris dignitatibus fuis data eft cura fumma prædicacionis in Galliis, prædictos pfeudoprophetas a principio omni ftudio perfecutus eft, eofque Almaricanos a prædicto Almarico denominavit, vel Godinos a Godino hærefiarcha eorum, qui etiam pa[ri] pena punitus interiit. Plures autem errore eorum, decepti fed compuncti, perpetuo carcer ifunt mancipati, prius tamen degradati a facris fcilicet ordinibus, et ita factum eft quod in illo anno maxima extitit tam Judeorum quam hereticorum perfecutio.

Laodouicus, filius Philippi regis Francie, miles a patre fuo factus eft cum ingenti gloria et exultatione, apud fanctum, Licium die fancti Johannes babtifte [Jun. 24].

Anno M.CC.XJ. in die fancte Marie Magdalene [Jul. 22] Johannes archidiaconus Laodonenfis electus eft in epifcopum de Dunkelden.[q]

Obiit Willelmus decanus de Cuningham.

Vigilia fanctorum Petri et Pauli [Jun. 28] Willelmus de Bois factus eft cancellarius domini regis Scocie.

Rex Anglie, firmatis caftellis in Wales, eam fibi fubjugavit.[r]

[o] Almaric or Amaury, a professor in the University of Paris, denied the actual presence in the eucharist and the resurrection of the dead, and asserted that the worship of images was idolatry. Lenglet du Fresnoy *Tabl. Chronolog.* ii. 467; Card. Mansi's addit. to *Raynaldi Ann. Eccl.* ad an. 1210. [p] See the word in *Du Cange* and *Roquefort*. [q] See *Keith*, p. 78. [r] *Knyghton*, col. 2420.

Obiit domnus Warinus abbas Rieuallis, cui fucceffit dompnus Helias cellerarius ejufdem domus.

Tres abbates, fcilicet de Fontibus, et de Furn̄[es], et de Caldeia, benedicti funt a dompno R. Dunenfi epifcopo apud Melros, ipfo die fancte Lucie [Dec. 13], et alii duo abbates eodem anno ibidem ab eodem benedictionis fue munus acceperunt.

Eodem autem anno facta eft univerfaliter in omni regione ftrages hominum innumerabilis, incipiens ab oriente nec definens ufque in occidentem. Factum eft enim quod cum Otho,[s] vir inter omnes coevos fuos profapia præclarus, in omni acie miles ftatura eminentiffimus, in omni exercitu militia propugnator probatiffimus, a dompno papa in imperatorem promotus, inunctus et coronatus, innumeras orientalis plage fibi fubjugaffet provincias, cede tamen prius in eftimabili peracta, nec adhuc humano
fol. 28. b. fanguine faciatus, cruentas manus crudeliffime in matrem propriam in[j]iciens, apoftolice fedis dignitates comminuens, proprias poffeffiones ab ipfa violenter nifus eft extorquere. O quam infaciabilis ambitionis ingluvies, quæ quanto majora devorat tanto lacius hiando fame inextinguibili femper nova devorando ejulando depofcit! O quam inproba terrene dignitatis aviditas, que nufquam honoris terminos attendens, femper ad alcioris magiftratus apicem poffe confcendere fuis fautoribus pollicitans, eofque infra omnium vitiorum fpurcicias latenter præcipitans, manus plufquam facrilegas in Deum etiam porrigere compellit! Hæc et hiis fimilia non folum in prædicto fed etiam in omni qui præfumtuofe in fancte matris ecclefie poffeffiones manus extollit violentas, de facili poffunt comperiri. Quid plura? apoftolica in eum publice et in propatulo lata eft fentencia, qua promulgata ex decreto dompni pape novus imperator fubftitui edicitur. Sed quo fine, vel qua lege, hæc nimis inproba litis conteftatio fuerit dirimata et determinata fequens annorum feries planius declarabit.

Eodem etiam anno accidit, quod cum jam per quinquennium vel amplius, Albigenfes,[t] gens fcilicet afpera et a Deo reprobata, juftitiam Dei

[s] See *M. Paris*, p. 138; *Henault*, p. 144.

[t] Concerning the crusade against the Albigenses, first begun in 1206, much information may be derived from *Velly*, iii. 433, and the following pages, and from *Anquetil*, ii. 164. See also *Fordun*, ii. 31; *M. Paris*, p. 167; *Venema Hist. Eccl.* vi. c. 115–126; *Reinier, ap. Bibl. Patrum*, edit. Lugd. vol. xxv. The recent volume of *Bouquet* is occupied by a complete collection of those original writers who illustrate this subject.

a ſe abigentes, ſuam volentes conſtituere, catholice fidei religionem manifeſta perſecutione impugnaverant; ex perſuaſione apoſtolice admonitionis et virtute verbi divine prædicationis, ſed et principaliter ex gratia divine inſpirationis, unanimiter contra prædictos divine legis deriſores non modica turba fidelium in partibus coadunata eſt Tholoſanis, que, divine virtutis diſpoſitione, in acies diſpartita, pungna campeſtri qualem non meminit etas præſencium infidelium ſtragem dederunt. Hoc autem

Factum eſt anno milleno. bis centeno monodeno,
Septembrique die. quarta poſt feſta Marie,

ſub duce Chriſtianiſſimo et comite invictiſſimo Simone, dicto de Munford[u] vel de Rocheford, qui eoſdem a principio vehementiſſimo fervore perſequutus eſt.

Hac etiam vix finita et caſſata perturbatione, et ecce recens ſubrepit Chriſtianorum aliunde perſecutio! Impetuoſa enim et ignominioſa turba paganorum cum claſſe non modica per litora Hyſpanie applicuerat, qui et Chriſtianos ad prœliandum invitaverunt. In quos rex magnanimus, cognomine tamen rex parvus, cum commilitonibus ſuis inſurgens virtute divina fere omnes conquaſſavit; vix enim rex et princeps eorum dictus de Mairhoc, cum maxima ignominia vivus evaſit.[w]

Rex autem Gallie, terram regis Anglie in tranſmarinis partibus ſibi ſubjugando, non modicum ſanguinem effudit.[x] Conſimilem autem ſtragem rex Anglie, terram Hybernie et Wales ſibi ſubjugando, perpetravit.[y] Sed et rex Scotie filium Macwillelmi, Guthred ſcilicet, perſequendo proprioſque ſeductores deſtruendo, multorum cadavera inanimata reliquit.[z]

Anno M.cc.xij. exiit a ſummo pontifice Innocencio generale mandatum in omnem Chriſtiane profeſſionis regionem, ut omni ceſſante excuſatione univerſi eccleſiarum paſtores ad terminum prefixum, ſcilicet anno M°.cc°.xv°.

[u] See *Dugd. Bar.* i. 752; *Velly*, iii. 456.

[w] *Henault*, p. 144. This victory was gained upon 12th July, 1212, by Alphonso IX. king of Castille, Peter II. king of Arragon, and Sancho I. king of Navarre; see also *Knyghton*, col. 2418. *Trivet* relates that the king of Arragon sent as a trophy of his victory, to the pope, the lance and standard of Meramomelin, p. 155.

[x] *Henault*, p. 144; *Velly*, iii. 467; *L'Art*, i. 581.

[y] *Knyghton*, col. 2418; *M. Paris*, p. 160.

[z] *Fordun*, i. 531, is more copious in his account of this insurrection.

kalendas Novembris [Nov. 1], Rome congregarentur generale concilium ibidem celebraturi, exceptis pauciſſimis qui communi conſilio in unaquaque patria ob animarum cuſtodiam remanerent. Ipſi autem paſtores interim omni ſollicitudine verbum vite prædicarent et infirmos in fide confirmarent, confirmatos animarent, ſed et ſancte crucis ſignaculo conſignarent in ſubſidium ſancte terre repromiſſionis, quam tunc temporis Saraceni nimis improbe et indecenter tractaverunt.

Miſſa ſunt a latere dompni pape multa et magna luminaria, doctores ſcilicet ſanctiſſime converſationis et excellentiſſime doctrine in omnem circa regionem, quorum duo miſſi ſunt, unus in Angliam et reliquus in
fol. 29. Franciam. In Angliam magiſter Stephanus de Langetun archiepiſcopus Cantuarie conſecratus, in Gallias magiſter Robertus de Curzun ſedis apoſtolice preſbyter et cardinalis, et tocius Francie legatus et arbiter conſtitutus, ut ſancte converſationis exemplo et catholice prædicationis miniſterio utramque regionem illuſtrarent. Item omnes Chriſtianos publicos uſurarios et publicas meretrices et ceteros ſancte religionis deriſores, ad ammonitionem prædicti magiſtri Roberti, abſtulit rex Francie a civitatibus ſuis univerſis.

Item, Alexander filius Willelmi regis Scottorum in Angliam profectus Lundonias a rege Anglie militarem ordinem accepit, anno etatis ſue xiiij. viiij. idus Marcii [Mar. 8], ad letare Ierufalem,[a] miles itaque honorifice effectus cum utriuſque regni applauſu et congratulatione ad propria eſt reverſus.

Item, in illis diebus ſurrexit in Anglia mire audacitatis homo et abſtinencie, Petrus[aa] nomine, qui neſcio quo ſpiritu futura prædicens, ipſi regi Anglie crudelitatem ſuam adverſus eccleſiam de die in diem improperabat, et quod in proximo honorem regni et nomen regium eſſet amiſſurus, coram facie ſua clamitabat; quod quidem in magna parte poſtmodum evenit ut ſequens annorum ſeries declarabit.

Anno M.CC XIIJ. obiit Reinaldus epiſcopus Roſenſis, quondam monachus Melroſenſis, ipſo die ſancte Lucie [Dec. 13], poſt cujus obitum electus

[zz] *Fordun*, ii. 18. (34) [a] The 8th of March was not mid-lent Sunday, in the year 1212; see also *M. Paris*, p. 161. [aa] Concerning this Peter, see *M. Paris*, pp. 161, 163, 165. [aaa] See *Knyghton*, col. 2424; *Fordun*, ii. 8.

eſt magiſter Andreas de Mureuia, qui renuens epiſcopari, queſita licencia a dompno papa, tante dignitatis honorem humiliter reſignavit; loco cujus ſubrogatur Robertus capellanus domini W[illelmi] regis Scottorum.

Dompnus Adam abbas de Melros electus eſt ad curam epiſcopatus Cathenſis, nonas Auguſti [Aug. 5].

Dompnus Ernaldus abbas Ciſtercii electus eſt et conſecratus in archiepiſcopum ad Narbon. Hic omni ſtudio verbum vite prædicando, fidem Chriſti confirmando, Albigenſes perſequendo, eorum ſectam deſtruxit; cui ſucceſſit dompnus Ernaldus, abbas de Fonte Johannis.

Dompnus Wido, abbas Clareuallis, diutino rigore ordinis laſſatus et nimia ſenectute aggravatus, que ultra tenere non potuit, ſigillum ejuſdem domus et prælationem Deo et ordini reſignavit. Qui paucis intervenientibus diebus in venerabili etatis maturitate ex hac luce migravit, cui ſucceſſit dompnus Conradus abbas de Villiaco, de Braibantia.[b]

Dompnus Adam, abbas de Neubotil, humilitatis gratia ſuo ceſſit officio, cui ſucceſſit dompnus Alanus ſubprior de Melros.

Obiit pie memorie magiſter Willelmus de Montibus, cancellarius eccleſie Lincolnenſis, poſt paſcha [Apr. 14], cujus corpus anno ſequenti, reddita Chriſtianitate per Angliam, in eccleſiam Lincolnenſem eſt tranſlatum, ibidemque cum debita reverentia eſt tumulatum.

Anno M.cc.xiiij. conſecratus eſt prædictus A[dam] abbas de Melros in epiſcopum Cathenſem a dompno Willelmo Malcuicino, epiſcopo Sancti Andree, menſe Maio, die ſancti Mamerti epiſcopi [Maij 11], cui ſucceſſit dompnus Hugo de Clippeſtun, monachus ejuſdem domus, idibus Maij [Maij 15].

Pie recordationis dompnus Willelmus rex Scottorum, viam univerſe carnis aggrediens, regno ſuo in ſumma pace permanente, felici exitu migravit ad Dominum, anno regni ſui xlix. et etatis ſue lxxij. ij. nonarum Decembris [Dec. 4]. Dompnus Alexander, filius prædicti Willelmi regis, cum non modico agmine magnatum[d] ad Sconam profectus, ibidem tam honorifice quam pacifice more regio et digna celebritate regni Scotia gubernacula ſuſcepit, anno etatis ſue xvij., viiij. idus Decembris [Dec. 6].

[b] These two words are added by a later hand. [c] See *Fordun*, i. 533. [d] The names of several are given by *Fordun*, ii. 3, namely, the earls of Stratherne, Athol, Angus, Menteth and Buchan, William de Bosco the chancellor, and the bishops of St Andrews, Glasgow, and Ross.

Dompnus Willelmus celerarius de Melros electus eſt in abbatem de Glenlus.

Dedicata eſt eccleſia ſancte Marie de Hawic a dompno A. epiſcopo Catheneníi iiij. kalendas Junii [Maij 29].

Dompnus abbas Ciſtercienſis viſitationis ſue gratia in Angliam advenit.

Obiit pie memorie Johannes epiſcopus de Dunkelden, nonas Octobris [Oct. 7], poſt quem electus eſt Hugo, dictus de ſigillo.

Dompnus Alanus abbas de Neubotil, humili devotione ad propriam domum ſuam rediens, curam regiminis in capitulo reſignavit, viij. kalendas Junii [Maij 25], cui ſucceſſit dompnus Ricardus cellerarius ejuſdem domus.

Intravit magiſter Stephanus archiepiſcopus Cantuarienſis in Angliam inter paſcha et pentecoſten [Mar. 30—Maij 18], exultantibus omnibus et dicentibus, "Benedictus qui venit in nomine Domini."[e]

Ceſſavit interdictum in Anglia circa kalendas Julii [Jul. 1].

Miſſus eſt in Angliam quidam ex clericis domini pape, Pandulfus nomine,[f] ut cor regis emolliret et ad ſatiſſactionem congruam ſuaderet, qui compacta nec peracta pace Romam rediit. In cujus reditu miſſus eſt et alius vir quidem magne opinionis, nomine Nicholaus, profeſſione monachus Ciſtercienſis, officio ſummus apoſtolice ſedis penitentialis, ad hoc quidem miſſus ut prolocutam formam pacis legationis ſue auctoritate confirmaret, et congrua ſatiſſactione ſuſcepta ipſum regem ab anathematis vinculo abſolveret. Interim autem Philippus rex Francie haut dubium quin divina diſpoſitione excitatus, adverſus eum cum omni impetu exercitus ſui inſurgens etiam uſque ad mare Anglicum pervenerat.[g] Sed et ſupradictus P.* ſimplex propheta in faciem regis inproperia exaggeravit, et regie dignitatis amiſſionem conſtanter prædicavit, et quia filius bone mulieris poſt eum regnaturus eſſet intimavit; quod dictum eſſe de domino Philippo, ſancte matris eccleſie filio, arbitramur. Tam multiplici igitur terrore perterritus, in adventu ſupradicti cardinalis, Deo et ſancte matri eccleſie Romane et ſummo pontifici humagium ſuum et regni ſui ſubjectio-

[e] According to *M. Paris*, he returned to England in January 1213; p. 162. [f] *Knyghton*, col. 2418; *M. Paris*, p. 163. [g] *Velly*, iii. 467; *Anquetil*, ii. 176; *L'Art*, i. 581; *Fordun*, ii. 11, 20. * On the margin, "Petrus Eremita."

nem perpetuam, mira manfuetudine, in manibus legati offerebat;[h] ad cujus fubjectionis teftimonium et humagii recognitionem redditum annualem, fcilicet M. marcas, vij. fcilicet pro Anglia et iij. pro Hybernia, ex proprio talamo Deo et fummo pontifici et omnibus ejufdem fucceffforibus, fe et omnes heredes fuos exhibituros, tam ipfe quam magnates terre fue, tactis etiam fanctuariis, pepigerunt. Additum etiam eft in juramento, quod plenam faceret reftitutionem omnium, quæcunque ab initio interdictionis terre fue ab ecclefiis et ecclefiafticis perfonis extorferat, et quod, terram fuam a domino papa quafi fummo rege inpofterum teneret. Rex igitur hec omnia promtiffime fe facturum pollicitans, coronam etiam regni fub fol. 30.
pedibus legati ponendam exhibuit. Per omnia benedictus Deus fortis et potens, qui fuperbiencium colla fibi fubjugare et obduratorum corda novit cum voluerit ad penitentiam vocare! Rex tamen non dum intelligens fe nomen regium et priftine dignitatis honorem amififfe, fepe dictum P[etrum] fimplicem crudeli morte interimi præcepit;[i] quod amariffime poftmodum fe feciffe penituit, ut inferius declarabitur.

Commiffum eft prœlium campeftre inter Philippum regem Francie et Othonem quondam imperatorem Alemannie, die dominica proxima poft feftum fancti Jacobi, eo anno vj. kalendas Augufti [Jul. 27], in Flandriis inter Tornacum et pontem de Bouines.[k] In illo autem conflictu, prout fcripfit dompnus H. abbas de Urficampo, dompno A. abbati Cifterfienfi capti funt ex parte Othonis comes Flandrie, comes Bolonie, comes Salifbirie, comes de Tenekebroc, comes Pilofus; capti funt etiam barones et baronum filii de Flandria, de Alemania, meliores et nobiliores omnes milites egregii in acie provocantes, quos ipfe abbas numerando nominavit fere fcepcies xx[ti]. Ex parte Othonis erant $\overline{\text{xxx}}$. [30,000] equitum et $\overline{\text{cc}}$. [200,000] peditum, numerus militum captorum cc.xx[ti], interfectorum militum lxx, peditum interfectorum iij[a]. millin milium; de Francis autem tres milites tantum. De rege autem Francie verum eft quod de equo dejectus corruit inter inimicos fuos crudeliffimos, qui nichil aliud ficiebant quam ejus fanguinem. Sed divina miferacione, et ut ipfe poftmodum confeffus eft, Ciftercienfis ordinis apud Deum interceffione

[h] *Knyghton*, col. 2419; *Fordun*, ii. 24. A much more ample account of the proceedings between John and Pandulf may be found in the *Chronicle of Lanercost*. [i] *Fordun*, ii. 8; *Knyghton*, col. 2424. [k] Concerning the battle of Bouvines, see *Velly*, iii. 475; *Anquetil*, ii. 182; *L'Art*, i. 581; *M. Paris*, p. 165.

protectus et virtute militum ſuorum, quorum quidam ſuper corpus ipſius interfici ſe permiſerunt, in eq[u]um ſuum rejectus, illeſus evaſit. Nec pretereundum eſt de comite de Bolonia,[1] cujus ſeditione totum bellum iniciatum eſt, quod cum coram rege Francie proſtratus veniam precaretur, et diceret ſe nichil in regem deliquiſſe, ad hoc verbum rex indignatus exprobavit ei omnia beneficia que illi ſepe contulerat, et quomodo ſemper mala pro bonis ipſe reddi derat, et fremens in eum, "Tace, inquit, quia per oſſa ſancti Jacobi faciam tibi oculos erui, et ſcies quia me vivente de carcere non exibis." Juramento etiam cuſtodes conſtrinxit quod nec propter mandatum nec propter litteras redderent eum, niſi in manibus ejus. Denique in trunco grandi fecit duas catenas groſſas et grandes infigi, quibus ligatus comes velit nolit factus eſt Perrone caſtellanus.

Anno M.CC.XV. dompnus Conradus, abbas Clareuallis, viſitationis ſue gratia in Angliam advenit, ubi ſatis rigide ſe continuit, necnon et in filiabus domibus ſuis ob ordinis rigorem multa dura et aſpera conſtituit obſervanda.

Dompnus Helÿas, abbas Rieuallis, ſuo ceſſit officio, cui ſucceſſit dompnus Henricus abbas de Wardona, vj. idus Aprilis [Apr. 8], electus eſt in abbatem de Wardona dompnus Rogerus magiſter converſorum ejuſdem domus, iij. kalendas Maij [Apr. 29].

Intraverunt in Moreuiam hoſtes domini regis Scocie, ſcilicet Douenaldus BAN,* filius Macwillelmi, et Kennauh mac aht, et filius cujuſdam regis Hÿbernie, cum turba malignantium copioſa; in quos irruens Machentagar hoſtes regis valide proſtravit, quorum capita detruncavit et novo regi nova munera præſentavit, xvij. kalendas Julij [Jun. 15], propter
fol. 30. b. quod dompnus rex novum militem ipſum ordinavit.

Ordinem præpoſterum Anglia ſanxivit,
Mirum dictu dicitur, tale quis audivit?
Nam præeſſe capiti corpus concupivit,
Regem ſuum regere populus queſivit.

[1] Renaud, Earl of Boulogne. *Velly*, iii. 474. [m] This word has been added above the line at a later period, by one who did not perceive that by doing so he destroyed the verse. [n] Some few rythmical lines are observable, but cannot easily be arranged in a connected manner. * Written in red letters.

Caufa tamen multiplex illud exigebat,
Nam rex mores optimos regni pervertebat,
Jura, leges; fubditos recte non regebat,
Quicquid erat placitum fummum jus credebat;
Proprios indigenas nimis deprimebat,
Barbaros rutarios illis præponebat;
Heredes legitimos obfides perdebat,
Quorum adventicius terras poffidebat.
Regis ad colloquium milites citati,
Caute fibi præcavent, veniunt armati;
Jurant unanimiter jam fe nolle pati
Amplius tyrannidem regis tam ingrati.
Die primo veniunt juri parituri,
Rex venire diftulit, nolens ftare juri,
Diem ponit alterum temporis futuri,
Nec venit, fed veniunt ipfum coacturi.*
Regis ergo poftulant depofitionem,
Legis nifi faciat emendationem
Plenam, et exhibeat certam cautionem,
Pacis ad perpetuam confervationem.
Humagium quod fecerant reconfignaverunt,
Et barones militum caufam fufceperunt,
Hinc in feptem acies fefe diviferunt,
Terras, urbes, prædia, caftraque ceperunt.
Horum terras complices regis veftaverunt;
Hinc et hinc quamplurima mala peregerunt.
Et dum fic diucius fibi adverfantur
Fiunt homicida, cenfus diffipantur.
Leges tandem priftinas regni ficientes,
Sed in regem mittere manus non volentes,
Formam pacis congruam inter fe fecerunt,†
Et diftricte fuper hac regem convenerunt.

* In the margin, "v. idus Maij [Maij 11] ad Norhamtun."

† In the margin, "xiv. kalendas Julij [Jun. 18] in prato de Stenes."

Formam pacis renuens inde rex receſſit,
Sed coactus poſtmodum omnia conceſſit;
Et ut manus militum caute declinaret,
Quicquid eſſet placitum promiſit ut ſervaret.
Omne [igitur]* pactum pariter in ſcriptum reduxerunt,
Et ſigillum regium apponi pecierunt,
Qui promittens placide diem prolongavit,
Et ut ad Oxoniam venirent, intimavit.
Rex, collectis viribus, ad diem quem præfixit
Venit,† ſed articulis pacis contradixit;
Receſſerunt igitur magno cum rancore,
Error ſic poſterior pejor ſit priore.

Rex igitur interim ad novum nocendi genus ſe convertit; conſilium enim habuit neſcio cujus Achitophel, ut totam Anglorum progeniem ab Anglia funditus eradicaret et barbaris nationibus terram Anglie perpetuo poſſidendam donaret. Rex tamen regum et Dominus dominantium, cujus decretum nunquam poterit infirmari, aliter fieri præordinavit;

Satis enim miſericorditer innocentes liberavit,
Nec minus mirabiliter conſilium Achitophel diſſipavit;

dum namque ex parte ipſius regis quidam ex ſuis fautoribus tranſmarinis, Hugo dictus de Boues, ineſtimabilem navium multitudinem congregaſſet, et eas etiam ad ſummum uſque multitudine malignantium repleſſet, contigit ut ipſe Hugo, cum omni illa claſſica multitudine, vj. kalendas Octobris [Sep. 26] verſus Angliam vela ventis explicaret. Et ecce elevatis ad imperium ſummi Regis marinis fluctibus, tam ipſe Hugo dux tanti ſceleris, quam ceteri ſcelerati ſubito ſubmerſi ſunt quaſi plumbum in aquis vehementibus, ita ut ex omni illa multitudine navium nulla penitus optatum litus inveniret, ſed tam nautas quam naves et ceteros tranſfretantes maris unda ſeviens avido gurgite deglutivit, exceptis pauciſſimis qui poſt diutinam fatigationem, procellarum etiam et ventorum infeſtationem, vix

* Added above the line by a later hand. † In the margin, "xiij. kalendas Augusti."

tanti difcriminis impetum cum magno periculo evaferunt. Nec fic quidem, ut creditur, evafiffent nifi de concepto fcelere compuncti ab ipfo qui dominatur poteftati maris, cui fcilicet mare et venti obediunt, tota cordis contritione veniam quefiffent. Cum lacrimis enim et fingultibus iter fanctum verfus Ierofolimam devoverunt, et in carne propria crucis fancte fignaculum ab invicem fufceperunt. Per omnia benedictus Deus, qui incredulis et obftinatis meritum fupplicium non negavit, penitentibus vero et veniam petentibus motum fluctuum maris mitigavit!

Celebratum eft concilium generale apud Romam per xv. dies ad kalendas Novembris[a] [Nov. 1]; in quo concilio multa ad extirpationem vitiorum et deftructionem hereticorum, ad confirmationem etiam fidelium et emendationem morum, Spiritu fancto infpirante, funt conftituta. Inter que etiam ftatutum eft approbante facro concilio, et auctoritate apoftolica fol. 31. firmiter præceptum eft, ut ad fubfidium fancte terre omnes omnino in ecclefiis beneficiati, tam fubditi quam prælati vicefimam partem omnium ecclefiafticorum proventuum per fubfequens triennium integre conferrent, per manus eorum quos ad hoc opus apoftolica affignaret providentia, exceptis quibufdam religiofis et hiis qui perfonaliter in terram fanctam effent profecturi. Ipfe autem dominus papa et omnes cardinales, ne in humeros aliorum honera inportabilia inponere viderentur, decimam omnium proventuum fuorum perfolverunt. Præter hec etiam dominus papa triginta millia librarum cruce fignatis affignavit, et ex alia parte iij[a]. millia marcarum. Præceptum eft etiam ut anno fecundo fequenti, id eft anno ab incarnatione domini M°.cc°.xvij°., omnes cruce fancta fignati ab univerfis mundi partibus congregati in kalendas Junii [Jun. 1] in regno Sicilicie[b] adunarentur. Notandum etiam quod in eodem concilio, præfidente domino papa Innocentio iij°., pontificatus fui anno xviij°., qui Conftantiniano dicitur, fuerunt epifcopi cccc. et xij., inter quos extiterunt de præcipuis patriarchis ij°. videlicet Conftantinopolitanus et Ierofolimitanus, Antiochenus autem gravi languore detentus non potuit venire, fed mifit pro fe vicarium fuum Antidorenfem epifcopum, Alexandrinus autem fub Saracenorum dominio conftitutus, fecit quod potuit, mittens pro fe germanum fuum diaconem. Primates autem et metropolitani lxxi.,

(35) [a] The Council of Lateran was held from the 11th to the 30th of November. *L'Art*, iii. 163, 8vo. [b] Siciliæ?

ceterum abbates et priores ultra octingentos; archiepiscoporum, episcoporum, abbatum, priorum, capitulorum absentium non fuit certus numerus comprehensus; legatorum vero regis Sicilie in imperatorem Romanorum electi, imperatoris Constantinopolis, regis Francie, regis Anglie, regis Hungarie, regis Ierosolimitani, regis Cipri, regis Aragonie et aliorum principum et magnatum, civitatum et aliorum virorum tam ingens affuit multitudo, ut pre nimia multitudine magnatorum episcopus quidam suffocatus expiravit. Quod cum ad aures domini pape devenisset, juravit per sanctum Petrum, quod mausoleum ejus lapide marmoreo signaretur.

xvj. kalendas Novembris [Oct. 17] combusta est una de melioribus grangiis de Cupro, blado plena, et grangiarius conversus in ea, per negligentiam unius candele male defixe.

xiiij. kalendas Novembris [Oct. 19] Alexander, dei gratia rex Scottorum, cum exercitu suo universo castellum de Norham cepit obsidere, quod cum per quadraginta dies obsedisset, nichil inde proficiens, ab obsidione cessavit.[c]

xj. kalendas Novembris [Oct. 22] cepit dominus A. rex Scottorum humagium baronum de Northumbria apud Feltuniam.

Nonas Novembris [Nov. 5] obiit Philippus de Valoniis, camerarius domini Willelmi regis Scottorum, qui apud Melros delatus in capitulo monachorum honorifice est tumulatus.

Eodem anno in capitulo generali Cistercii, dompnus Hugo abbas de Melros[cc] suo cessit officio, cui successit dompnus Willelmus abbas de Holmcultran, xvj. kalendas Decembris [Nov. 16].

Profecti sunt de Scotia ad curiam Romanam, generalis concilii gratia, dompnus W. Maleuicinus, episcopus sancti Andree, et dompnus Walterus, episcopus Glasguiensis, et dompnus Bricius, episcopus Moreuensis, et dompnus Henricus, abbas de Kelceo; quorum duo, scilicet episcopus Moreuensis, et abbas Kelcoiensis, finito concilio in Scotiam sunt reversi, Glasguensis autem episcopus in anno iij°., dominus vero episcopus sancti Andree in principio iiij. anni repatriavit. Ceteri vero prælati personaliter Romam non adierunt sed legatos suos miserunt.

fol. 31. b. Anno domini M.CC.XVJ., mense Januario, facta est in Northumbria et in

[c] *Fordun*, ii. 35; *M. Paris*, p. 191. [cc] In margin, "xiii. abbas de Melros," written in red ink.

auſtrali parte Scotie mira et inaudita villarum et urbium vaſtatio. Audito enim quod dominus Alexander rex, Scottorum, Northumbriam ſibi vendicaſſet, et humagium baronum Northumbrie ſuſcepiſſet, Johannes rex Anglie, ſumptis ſecum rutariis ſuis, verſus Scotiam cum impetu magno vertit habenas. Audito vero ejus adventu barones de patria Eboraucenſi, qui contra ipſum juraverant, nimio terrore percuſſi, præſidium domini regis Scottorum requirentes, ipſius præſenciam adierunt, humagia ſua fecerunt, fidelitatem etiam et ſecuritatem omnes ſimul tactis ſanctuariis juraverunt, iij. ydus Januarii [Jan. 11, 1215-6] in capitulo monachorum de Melros. Rex autem Anglie, poſt ipſos ſubſequenter adveniens, villas eorum et opida, poſſeſſiones et predia gladio vindice vaſtavit et igne. Ipſi etiam barones villas ſuas proprias et blada ante adventum regis, ne illi eſſent in auxilium, combuſſerunt; et ita factum eſt ut magna pars regionis ſimul igne ſuccederetur. Nam iij. idus Januarii [Jan. 11] combuſta eſt villa de Werc, v. idus ejuſdem [Jan. 9] Alnewic, vij. idus ejuſdem [Jan. 7] Mitford et Morpath, xvij. kalendas Februarii [Jan. 16] Rokeſburgia cum viculis et ſuburbiis quamplurimis.

xviij°. kalendas Februarii [Jan. 15] cepit Johannes rex Anglie villam et caſtellum de Berwic,[d] ubi cum rutariis ſuis feroci ſupra modum et inhumana uſus eſt tyrannide, utriuſque enim ſexus homines quoſcunque ſatellites diaboli apprehendere potuerunt, alios per articulos manuum et pedum ſuſpendentes, alios diverſis ſuppliciis torquentes, nefandi queſtus intuitu immaniſſime cruciaverunt. Ibi etiam Judeos ſecum adduxiſſe et magiſtros malicie illos effeciſſe refertur. Inde vero progrediens Hadintoniam die tercia [Jan. 18] combuſſit, et Dunbar et alias villas in partibus illis voraci flamma deſtruxit. In reditu autem ſuo rutarii ſui, miniſtri diaboli, fol. 32.
abbatiam de Coldeingam expoliaverunt, villam etiam de Berwic ſuccederunt, ipſo rege incipiente. Domum enim, in qua hoſpitatus eſt, propria manu, ut dicitur, contra morem regium indecenter accendit.[f]

Eodem anno, menſe Februario, dominus Alexander rex Scottorum cum manu valida et exercitu ſuo univerſo poſt regem Anglie iter arripiens, terram illius uſque ad Carleolum, et ultra, igne voraci vaſtavit et armis.[g]

[d] In the margin, "B'." [e] It appears from an entry upon the Patent Rolls of John, that he was at Berwick upon the 20th January, *an.* 17. [f] Concerning these events, see *Fordun*, ii. 85. [g] *Fordun*, ii. 35.

Hac etiam vice, quod dolendum eſt, invito domino rege et omnimodis prohibente, et firmam pacem ſuam religioſis concedente, Scotti quidam, non magiſtri milicie ſed miniſtri malitie, domum de Holmcultran omnibus quecunque potuerunt attingere, ſacris videlicet libris, veſtimentis, calicibus, equis et animalibus, utenſilibus et indumentis, tam nefaria et ſcelerata dementia expoliaverunt, ut etiam monachum in infirmitorio in extremis poſitum, cilicio ſuperpoſitum, pannis quibus indutus erat denudarent, nec ullam reverentiam ſacris altaribus exhiberent. Quod tamen peccatum non pertranſivit inultum, nam dum reverterentur cum præda, ſubmerſi ſunt in fluvio quodam, Edena dicto, quantum ad eſtimationem hominum pluſquam mille nongenti Scotti in brevi hora diei. Ultio digna Dei!

Eodem anno, menſe Julio, cum exercitu ſuo univerſo, exceptis Scottis de quibus expenſas ſumſit, iterum Carleolum profectus eſt, eamque obſedit; que videlicet civitas Carleoli, vj. idus Auguſti [Aug. 8] reddita eſt illi; caſtellum tamen illa vice non expugnavit. Inde vero progrediens per medium Anglie cum omni exercitv ſuo, vivente et invidente Johanne rege Anglie, uſque ad Doueram, in occurſum domini Laodiuici filii regis Francie, progreſſus eſt; qui eodem anno ij. nonarum Maii [Maij 6] cum multitudine navium copioſa ad interventum baronum Anglie, ut eis eſſet in auxilium, amplicuerat.[h] In hoc itaque procinctu itineris occiſus eſt Euſtacius de Veſci, gener ipſius regis, in obſidione caſtelli Bernardi.[i]

Et ſciendum quod adveniente Laodowico in Angliam, Willelmus Longa ſpata, frater ipſius regis Anglie, comes Saliſbirie,[k] et alii multi ab ipſo rege divertentes ad Laodowicum ſe tranſtulerunt, quod quidem plus doli quam dilectionis intuitu, plus ſubvertendi quam ſuccurrendi gratia ſe feciſſe, per ſeditionem ſubſecutam innotuit. Hac etiam vice dominus A. rex Scottorum in Anglia moram faciens, humagium fecit dicto Laodowico [apud Londonias][1] ut dicitur, ſub ea forma qua barones Anglie fecerant eidem; et tam ipſe Laodowicus quam ceteri barones Anglie,

[h] *Anquetil*, ii. 189; *Velly*, iii. 494. It is probable that the last word in this sentence is an error of the scribe, for "applicuerat." [i] *Dugd. Baron.* i. 93. He had married Margaret, a natural daughter of King William, concerning which lady, see a curious story in *Knyghton*, col. 2422. [k] William, III. earl of Salisbury, was natural son of Henry II., by Rosamund, his concubine. [1] The words inclosed within brackets are added by a hand of the fifteenth century, instead of "ut dicitur," which is repeated twice in the MS.

tactis fanctuariis, juraverunt quod nunquam fine ipfo rege Scottorum pactum pacis aut concordie cum rege Anglie inirent; quod tamen omnino non eft obfervatum, ut patebit inferius.[ll]

Eodem anno, xvij. kalendas Augufti [Jul. 16], pie recordationis odminus Innocencius papa iij.[m] ex hac luce, Domino vocante, receffit, anno pontificatus fui xix°.; cui fucceffit vir venerabilis, tam fcientia quam etate maturus, dominus Honorius epifcopus et cardinalis, xiij°. kalendas Augufti [Jul. 20].

Eodem anno obiit dompnus Henricus, abbas Rieuallis, apud Ruhford, ibidemque fepultus eft; cui fucceffit in regimine dompnus Willelmus abbas de Melros, ij°. kalendas Septembris [Aug. 31], loco cujus electus eft in abbatem de Melros[mm] dompnus Radulfus cellerarius ejufdem domus, xviij°. kalendas Octobris [Sep. 14], ibidemque a domino Hugone epifcopo Dulkeldenfi benedictionis fue munus adeptus eft iij°. kalendas Octobris [Sep. 29].

Dompnus Ricardus, abbas de Neubotil, fuo ceffit officio, vj. kalendas Augufti [Jul. 27], cui fucceffit dompnus Adam, cellerarius ejufdem domus, xiij°. kalendas Septembris [Aug. 20].

Eodem anno, xvj. kalendas Novembris [Oct. 17], obiit Johannes rex Anglie[n] apud Newerc,[nn] cujus vifcera extracta fepulta funt in abbatiam de Crokeftun, corpus vero traductum ufque ad Wireceftre, ibidemque fepultum eft in monafterio.

Eodem tempore miffus erat in Angliam, a latere domini pape, cardinalis quidam Galo[nnn] nomine, ut pro rege Johanne, et ipfius heredibus et eorum libertatibus tuendis, contra dominum Laodowicum et ceteros omnes regis adverfarios, apoftolice auctoritatis munimine fultus, conftanter aftaret, quod et conftantiffime fecit. Defuncto enim, ut dictum eft, rege, affumtis fecum domino Henrico archiepifcopo Dublinenfi et domino Petro epifcopo Wintonienfi, filium regis et heredem, Henricum nomine, puerum feptennem, apud Wireceftriam coronaverunt. Eodem die dompnus abbas

[ll] A history of the invasion of England by Louis is in preparation by *M. Francisque Michel*, the learned and industrious editor of various publications illustrative of the early history and literature of his country. [m] Innocent III. died 16th or 17th July 1216, and was succeeded by Honorius III. [mm] Margin, "xij. abbas de Melros," written in red ink. [n] On the margin of the MS. "Obiit Joh' rex Anglie, cui successit H. filius ejus." [nn] John died upon the 19th of October. See *M. Paris*, p. 189. [nnn] See *M. Paris*, p. 195.

Weſtmuſtrenſis et prior Cantuarienſis, pro libertatibus eccleſiarum ſuarum ſuper coronatione regis, contra dictum cardinalem ad audienciam apoſtolice ſedis appellaverunt. Weſtmuſtrenſis videlicet quia alibi quam in Weſtmonaſterio, Cantuarienſis vero quia ab alio quam a domino archiepiſcopo Cantuarienſi, contra libertates et privilegia eccleſiarum ſuarum fuerat coronatus. Cardinalis autem appellantes excommunicavit; ipſi tamen nec pro excommunicatis ſe habuerunt, nec ab appellatione facta ſe ſubtraxerunt. Deinde vero in dictum Laodowicum et omnes fautores ſuos excommunicationis ſententiam promulgavit, et a domino papa prolatam eſſe denunciavit; necnon et dominum regem Scottorum et omnes magnates ſuos eadem ſententia innodavit, et tam iſtorum quam illorum terras ſub interdicto ponere non formidavit.* Cujus tamen excommunicationis et interdicti ſententia, nec per Angliam ſtatim eſt obſervata, nec fere per annum ſubſequentem in Scotia eſt denunciata. Dictus etiam cardinalis omnes qui humagium aut aliquam fidelitatem dicto Laodowico fecerant, apoſtolica auctoritate qua fungebatur, penitus abſolvit, ſi converti vellent ad novum regem et dominum ſuum legitimum.

Eodem anno tranſlatus eſt dompnus Conradus, abbas Clareuallis, in abbatem Ciſtercii, loco cujus electus eſt in abbatem Clareuallis dompnus Willelmus abbas de Monaſterio in Nargune.

In occidentali parte Scocie, que Galewia dicitur, ſecundum quod ſcripſit dompnus Willelmus abbas de Glenlus,† vir optimi teſtimonii et ſancte converſationis monachus domino priori et ſacro conventui de Melros, apparuit viſibiliter ſtupenda ſupra modum et noſtris ſeculis inaudita lune tranſfiguratio; quod autem ſcripſit hoc idem cum apud Melros veniret nobis aſtantibus et expoſcentibus, omnibus qui aderant audentibus et admirantibus, proprio ore per ordinem enarravit. Scripſit igitur in hanc formam:

"Viris in Chriſto venerabilibus, dompno A. priori de Melros, et ejuſdem loci conventui, frater W. pauperum Chriſti de Glenlus miniſter indignus, eternam in Domino ſalutem. Quanto impoſſibilius eſſe poterit veritatem

* *Fordun*, ii. 38. † On the margin of MS., "Epistola abb. de Glenlus, de Prodigio," and "De transfiguracione lune."

falli, tanto certius ea que veritatis ore prædicta sunt, jam in parte fuisse impleta, et que restant procul dubio credenda sunt esse complenda. Veritatis siquidem ore, teste Ewangelista, scimus fuisse prædictum, "erunt signa in sole et luna et stellis, et in terris pressura gentium præ confusione, sonitus maris et fluctuum" etc. Cum igitur nichil in terra, quamlibet minimum, sine causa fiat, certum est quod nec majora sine majori causa pro- fol. 33.
veniant. Signum igitur magnum, immo signa plura et permaxima, que nuper in partibus Galwethie apparuerunt, sub quanta potui brevitate perstringens, sanctitati vestre transmittere curavi. Quod nullatenus tantis tamque venerandis viris facere præsumsissem, nisi cercius de conscientia eorum mihi constaret, qui prædicta signa propriis oculis viderunt, et rei ordinem ore veridico in præsentia nostra et multorum narraverunt. Contigit igitur conversum quendam ordinis nostri, virum morigeratum, sobrium, castum et probate satis religionis, iter facere, die videlicet sancti Ambrosii episcopi in crastino palmarum, pridie N. Aprilis [Apr. 4], luna[oo] xiij[a]. in noctis crepusculo, et ecce! respiciente prædicto converso, lunam plenam vidit et rotundam, et statim in ipsa hora quasi funiculus quidam niger et subpallidus lunam in duas divisit partes. Sed et nigredo prædicti funiculi in mediam partem lune que versus aquilonem erat, se diffundens, ipsam partem lune nigriorem et pallidiorem cetera parte effecit, et statim quasi in ictu oculi pars ipsa pallidior ab alia parte lune scindi visa est et dirumpi, et ad spacium unius stadii elongari, et quasi in tanta violentia videbatur pars illa pallidior ab alia parte lune fuisse avulsa ut scintillas, more draconis in aere discurrentis, emitteret. Tandem post moram aliquantulam, pars ipsa pallidior lune paulatim et quasi morose ad aliam partem appropiabat, nunc se ipsam quasi meticulose retrahendo, nunc quasi coacta illac se impellendo; tandem vero cum jam prædicte partes lune invicem sibi convenirent, ecce nubes utramque partem operuit et prædicta visio disparuit. Ad flatum igitur venti, transvolante nube, iterum luna desub nube erupit, et statim ad magnitudinem trium lunarum crevisse visa est; et statim deformatio illa per crementa in firmamento se diffundens, in castellum speciosum transformatur, cujus castelli turres et muri, propugna-

[oo] No eclipse of the moon took place at or near this date, which can account for the prodigy which led to this letter.

culis fufficienter muniti, prominebant. Ad hoc fpectaculum, tam infolitum quam horrendum, tam converfum quam fervientem fuum timor invafit et tremor; et ait ferviens ad converfum, "magifter, quid putas fibi volunt ifta? nunquid putas dies judicii advenit?" Et ille, "nequaquam, fili; fed virtutes Dei omnipotentis funt, qui pro voluntate fua, figna, portenta, prodigia facit et mirabilia." Et adjecit ferviens, "audivi frequenter quod per phitoniffas et maleficas et incantatrices feminas hujufmodi mutatione luna folet deformari." Et ille, "non eft ita, fili; quin pocius credendum eft quod aliquod mirum et humano generi horrendum portendant." Interim autem luna, depofita caftelli forma, in navem pergrandem et elegantiffima fabrica factam formata eft. Sed et unus tantum homo, cujus maxima erat ftatura, in navi quafi ejufdem navis nauta apparuit. Prædicta igitur navis, extenfo velo et explicito, velociffimo curfu per tranfverfum infule de MAN verfus Hŷberniam velificare vifa eft. Poft hæc vero luna, abjecta navis forma, iterum in caftellum magnum et fpectantibus fupra modum horrendum tranfformata eft, et hac vice vexillum quoddam regale, quale cum exercitibus regum ad bellum proficifcentium præferri
fol. 33. b. folet, in prædicto caftello apparuit: et quod magis mirandum fuit, lingule[p] ille, five caudule, que in extremitatibus vexillorum dependent, in prædicto vexillo quafi ad flatum venti moveri et agitari videbantur. Poft hec, aliquanto interpofito intervallo, omnis caftelli illius machina difparuit, et luna propria refumta forma, naturali curfu progreffa eft. Poft hec turris quædam parvula et nebulofa, minimis munita propugnaculis, breviffimo fpatio fupra lunam apparuit et ftatim difparuit. Luna vero tam crebra fui vexatione, tam inconvenienti deformatione, tam violenta, tam fubita fuimet mutatione, quafi injuriam paffa, turbata, contriftata et conturbata, pallida manfit et decolorata, tandem vero proprio refumto colore in fe ipfum reverfa eft.

Advertat igitur fanctitas veftra, fi tam infolitum fpectaculum, tam mon-

[p] In the former edition, this was printed "singulæ," but incorrectly. The word, in an anglicised form, is used in the metrical romance of *Lybeaus Disconus*, where it is not understood by *Ritson*; see his *Engl. Met. Romances*, iii. 396. It is, I apprehend, nothing more than a diminutive of the word *lingua*, and is intended to express those pendant slips which were attached to the ends of ancient banners. Specimens of it, from a manuscript executed during the reign of Henry III., may be seen in *Strutt's Manners and Customs*, plates 46, 47, 50, 52, 53, 62.

ſtroſum portentum, tam horrendum miraculum ſilentio tegi debuerit. Et ſi Creator non tantum lune, ſed tocius creature præcellentiſſime ſpecioſitati lune et fere omnium elementorum firmamenti, etiam terre et maris ſacramenta in ſe continenti non pepercit, imo pro humani generis præmunicione tanta tamque diverſa deformitate ipſam lunam dehoneſtari permiſit, quid de ipſis fiet pro quibus hec præoſtenſa ſunt, qui nec timore Dei, nec pavore gehenne, ſive alia quacunque de cauſa, a perditionis ſue via revertuntur?"

Anno M.CC.XVIJ. conſecratus eſt Ricardus de Mariſco in epiſcopum Dunelmenſem.[q] fol. 34.

Eodem anno, menſe Julio, factum eſt navale bellum inter Franciam et Angliam, noſtris temporibus inauditum. Commorante enim in Lundoniis domino Laodowico cum magna militum multitudine, ne aliquod ſubſidium de Francia eidem adveniret, Anglici portus omnes occupaverant et marina littora diſtrictiſſime cuſtodiebant. Franci vero in manu valida et navium multitudine copioſa venientes, vice prima in maris medio victoriam adepti optatum litus poſſederunt: ſed vice verſa, Deo diſponente, congregatis undique nautis et navibus, iterum in medio maris adinvicem obviantes, congreſſione facta, Anglici victoriam optinuerunt et archipiratam Francorum, Euſtachium monachum[r] appellatum, cum aliis innumeris occiderunt; quorum cadavera piſcibus maris ſepelienda commiſerunt, quorum exequias marine bellue celebraverunt. Nobiliores autem retinentes in firma cuſtodia, ſub ſpe pacis et concordie firmioris conſervabant. Nomina vero potentum qui ibidem capti ſunt, hec ſunt; Robertus de Curtenei, Willelmus de Baris, Radulfus de Tornellis, Willelmus de Ichri, Willelmus de Peſſei, Perven de Johanris, Thomas de Cuſei, Aelradus de Croizillis, Anſelmus de Romoÿni, Gallon de Munceni, Nevellunus de Araz, Willelmus de Mariſcis et alii multi. Summa captorum militum ſexcies viginti, et v ſervientes, equitum ſepties xx., et vj. baleſtarii, xxxiij. ſervientes, peditum octingenti et xxxiij. Hanc ſummam et nomina

[q] *M. Paris* places his consecration upon the 24th of July 1219, p. 210. [r] All the information which could be collected upon the history of this curious personage, and the events with which he associated himself, have been heaped together by my friend *M. Francisque Michel*, in his introduction to a valuable French historical poem, abounding in minute details, and evidently the composition of a contempory, entitled "*Roman d'Eustache le Moine.*" 8vo. Paris, 1834.

potentum ſcripſit dompnus R. abbas de Wardonia dompno Willelmo abbati Rieuallis.

Fundata eſt abbathia de Kilinros a domino Malcolmo[a] comite de Fif, ad quam abbathiam miſſus eſt conventus vij. kalendas Marcii [Feb. 23] de Kinlos cum dompno Hugone primo abbate de Kilinros,[aa] quondam priore de Kinlos; venit ergo idem conventus apud Kilinros xv. kalendas Aprilis [Mar. 18].

Miſſi ſunt in Angliam archiepiſcopus de Suris et abbates Ciſtercii et Clareuallis, ut pacem inter Laodowicum et Henricum novum regem Anglie reformarent. Dicti autem abbates contra G. cardinalem ad ſedem apoſtolicam pro ſtatu ordinis ſui appellaverunt, eo quod contra privilegia ſibi a ſede apoſtolica conceſſa procurationes ab ordine Ciſtercienſi per exactionem idem legatus exigebat, et monachorum monaſteria ſub interdicto ponebat, tam abbates quam conventus ſuſpendebat et excommunicatos denunciabat; nec non et publice ante fores eccleſiarum, eo quod werrantibus communicaverant, accepto a ſingulis juramento ſtandi judicio eccleſie et mandatis domini pape et ipſius, ſuper nudam carnem diſciplinari faciebat; et communes pœnitentias abbatibus et conventibus injungens vix abſolutionis gratiam indulſit. Contra ipſum ergo, ut dictum eſt, tam crudeliter adverſus ordinem Ciſtercienſis ſe gerentem appellave-
fol. 34. b. runt; ſed ea vice gratiam non optinuerunt. Inauditam enim et inuſitatam dominus papa eidem legato conceſſerat auctoritatem, faciendi videlicet, ut ita dicam, quicquid animo ipſius ſederet, in clero et populo per Angliam et Scotiam et Wales conſtituto; tranſponendi et deponendi et alios ponendi, ſuſpendendi et excommunicandi et abſolvendi epiſcopos et abbates et alios eccleſiarum prælatos et clericos; nec non, et quod majus fuit, privandi etiam monachos Ciſtercienſis ordinis privilegiis ſuis.[b]

Obiit dompnus Walterus abbas Novi Monaſterii apud Ciſtercienſem, tempore capituli generalis; loco cujus electus eſt in abbatem dompnus Henricus prior de Rupe.

Abſoluti ſunt ab officiis ſuis et a domibus propriis eliminati in capitulo

(36) [a] Malcolm, seventh earl of Fife. [aa] On the margin of the MS. " Primus abbas de sancto Servano de Kilinros." [b] It will not be forgotten that Melrose was a foundation of the Cistertian order.

generali II. abbates et v. priores de Wales, propter exceſſus ſuos adverſus predictum cardinalem, abbates ſcilicet de Alba Landa et de Strata Florida.

Menſe Maio A[lexander], Dei gratia rex Scottorum, congregato univerſo exercitu ſuo, obſedit caſtellum de Midford, quod cum per ſeptimanam obſediſſet ad propria reverſus eſt.

Minati ſunt Philippus de Ullecotes et H[ugo] de Balliol, ut terram domini regis Scottorum ultionis cauſa devaſtarent;[c] quo audito, dominus rex cum ſumma feſtinatione generali exercitu, Anglorum ſcilicet et Scottorum et Galweiorum, III. nonas Julij [Jul. 5] verſus Northumbriam iter iterato arripuit.

Obiit domina Eua de Galweia iij. idus Junii[d] [Jun. 11].

Electus eſt dompnus Helyas, quondam abbas Rieuallis, in abbatem de Reueſb', menſe Decembri.

Eodem anno menſe Marcio facta eſt ſedicio, ut dicitur, contra dominum Laodowicum in inſula de Rie. Quidam enim qui cum ipſo juraverant contra regem Anglie, Willelmus ſcilicet Longa ſpata, frater Johannis regis, et Willelmus junior Marſcallus Anglie[e] et eorum complices, contra ſpem ipſius Laodouici in eadem inſula inſurrexerunt in ipſum; ſed providente Divina gratia, que nunquam ſuos deſolatos dereliquit, naves non pauce, quas pater ipſius Laodouici, Philippus ſcilicet rex Francie, in Angliam direxerat, eadem hora ad eandem inſulam miro applicuerunt eventu, quibus advenientibus et ipſe liberatus eſt, et adverſarii ipſius fuge præſidium petere ſunt coacti.

xiij. kalendas Junii [Maij 20] commiſſum eſt prælium aput Lincolniam[f] inter fautores Laodouici filii regis Francie et fautores Henrici novi regis

[c] Upon the death of Eustace de Vesey, one moiety of his lands were granted to Philip de Ulecot by king John, and Henry the third commanded possession to be given; *Rot. Claus.* 2 Hen. III. m. 4. The same individual had a grant of the castle and lands of Mitford, forfeited by the rebellion of Roger Bertram, *Rot. Claus.* 1 Hen. III. m. 13, for the possessions which Hugh de Baliol had in the north of England. See *Dugd. Baron.* i. 523. It may be added, that Baliol and Ulecotes were appointed by John, in the eighteenth year of his reign, to protect the northern parts of England from the incursions of the Scots; *M. Paris*, p. 191. To these causes may be traced their enmity towards Alexander. See also the *Close Rolls* of the 11th June and 22d July, 1217. [d] This was probably Eva, daughter of Richard de Moreville, constable of Scotland, and wife of Roland lord of Galloway. [e] See *Dugd. Baron.* i. 602. [f] *Knyghton*, col. 2027; *M. Paris*, p. 204.

Anglie. Ex parte vero Laodouici erat pars maxima totius miliciæ Anglicane, necnon et Gallicane. Inter quos iſti fuerunt famoſiores, marſcallus Francie[g] cum ſua ſequela, comes de Perches,[gg] avunculus ut dicitur ipſius Laodouici, conſanguineus vero utriuſque regis, Anglie videlicet et Francie, cum ſua ſequela, et alii magnates Gallie quamplurimi, cum innumera equitum, armatorum, clientum, albaſteriorum et peditum multitudine. Item, ex parte Laodouici erant fere omnes magnates et barones Anglie. Ex parte autem H[enrici] novi regis erat ſupradictus G. cardinalis, qui ſacris indutus veſtimentis incedens omnes fautores Laodouici auctoritate Dei Omnipotentis et domini papæ excommunicavit. Erant etiam cum illo archiepiſcopus Eboracenſis, et alii vij. epiſcopi, videlicet Wireceſt-
fol. 35. renſis, Herfordenſis, Saleſbirenſis, Lincolnienſis, Baenſis,[h] Ecceſtrenſis,[i] et Winceſtrenſis; necnon et uterque Willelmus marſcallus Anglie, Willelmus Longa ſpata, comes Saleſbiriæ, et comes de Alba mare, et Robertus de Ueteriponte, Brian de Inſula, Gaufridus de Neuile, camerarius Anglie, et Ricardus filius Johannis regis. In hoc igitur conflictu, omnes pariter qui ex parte Laodouici erant, pondere excommunicationis aggravati, miraculoſe a paucis capti ſunt, et in ipſa Lincolnia incarcerati; et quod valde dolendum extitit, nobilis ille dictus comes de Perche in eodem conflictu poſt longam et diutinam ſui defenſionem crudeli nimis violentia necatus occubuit.

Eodem anno vij. idus Septembris [Sep. 7], congregato generali exercitu totius Anglie et magna parte miliciæ Gallicane circa Lundonias, reconciliati ſunt Laodouicus filius regis Francie, et H[enricus] novus rex Anglie,[ii] mediantibus ſepedicto G. cardinale et utriuſque regni magnatibus; ita tamen quod dicto Laodouico darentur x. m. librarum in recompenſationem expenſarum ſuarum. Ibidem vero Laodouicus de papilione ſua ad tentorium cardinalis diſcinctus et diſcalciatus cum ſuis commilitonibus venit, abſolutionem petiturus, ubi tandem præſtito prius juramento ſtandi judicio eccleſie, et quod infra certum terminum de ſe et ſuis Angliam evacuaret, deſideratam adep[tus] eſt abſolutionem. Barones etiam

[g] Nevelon d'Arras and Henry Clement were marshals of France at this period. *Henault*, p. 139; *M. Paris*, p. 205. [gg] See *L'Art*, xiii. 181, 8vo; *M. Paris*, p. 205. [h] Bathoniensis? [i] Exoniensis? [ii] *M. Paris*, p. 207, gives the substance of the agreement, which he dates upon the 11th of September.

et milites, qui ab utraque parte capti ſunt et incarcerati, abſoluti ſunt et liberati, et omnes omnino Anglici ab humagio quod fecerant dicto Laodouico, abſoluti ſunt. Rex vero Scotie et omnes comites et barones, milites et magnates, epiſcopi et prælati totius regni Scotie, interdicti ſunt et excommunicati.

Anno eodem congregato exercitu dominus A[lexander] rex Scotie profectus eſt verſus Angliam, et cum veniſſet uſque Jedewrδ, audita pace inter Laodouicum et regem Anglie remiſit exercitum, et remanſit menſe Septembris.

Dominus A[lexander] rex Scotie abſolutus eſt a vinculo excommunicationis aput Berwic in kalendas Decembris [Dec. 1], a domino archiepiſcopo Eboracenſi et a domino Dunelmenſi epiſcopo, per auctoritatem domini legati in Angliam commorantis; et tertia die ſequenti mater ejuſdem regis abſoluta eſt a domino Dunelmenſi epiſcopo.[k] Archiepiſcopus vero ſtatim, abſoluto rege, verſus Carleolum iter arripuit, ut ſaiſinum caſtelli per mandatum domini regis Scotie ad opus regis Anglie ſuſciperet.

Eodem tempore, proficiſcente domino rege verſus Angliam, omnis eccleſia Scoticana ſub interdicto poſita a divinis laudibus ceſſavit, exceptis monachis albis, qui ſecundum privilegia a ſede apoſtolica ſibi indulta, celebraverunt. Rex autem apud Norhauntun[l] veniens, tam a dicto legato quam a novo rege Anglie cum ſumma reverencia ſuſceptus eſt, et ibidem hominium fecit dicto regi Anglie pro comitatu de Huntedun et ceteris terris quas prædeceſſores ſui tenuerant de regibus Anglie, proximo die ſabbati ante natale Domini [Dec. 23].

Anno Domini M.CC.XVIIJ. in principio Januarii rediit dominus W[illelmus] Maleuicinus, epiſcopus ſancti Andree, de generali concilio Romano in epiſcopatum ſuum.[m] fol. 35. b.

Circa finem ejuſdem menſis miſſi ſunt ex parte domini legati, adhuc in

[k] *Fordun*, ii. 39; *Wyntown*, i. 362. [l] It appears from the *Patent Rolls*, 2 Hen. III., that Alexander had a safe conduct, dated Northampton, 12th December, for his return to his own kingdom; and from the *Close Rolls*, i. 348, that Alexander "having done what he ought to do," mandates were addressed to the sheriffs of Lincoln, Leicestershire, Cambridge and Huntingdon, Northampton, Rutland, Bedford and Buckingham, Essex and Middlesex, ordering them to give him seisin of the lands and tenements formerly in the possession of earl David. [m] *Fordun*, ii. 39.

Anglia commorantis, dominus Willelmus prior Dunelmenſis et magiſter Walterus de Wiſebech archidiaconus de Heſtriding, ut eccleſiam Scoticanam, ſacerdotes videlicet et populum, exceptis epiſcopis et prælatis, ab anathematis vinculo ſimul et interdicto abſolverent.[n] Qui incipientes a Berwic circuierunt Scotiam et perambulaverunt eam. Accedentes autem apud Edenburc ad dominum regem acceperunt etiam ab ipſo rege juramentum et a ſuis, ſtandi judicio eccleſie et mandatis domini pape; inde vero progreſſi ſunt in profundam Scotiam uſque Aberden. In reditu autem hoſpitantibus illis apud Lundors, per incuriam et prodigalitatem pincernarum, ſuccenſus eſt thalamus ubi ipſe prior cum monachis ſuis dormiebat; unde ipſe prior fumo et incendio fere ſuffocatus vix ad tempus mori diſtulit, ſed diu mortem non evaſit, nam poſt languorem maximum apud Coldingham deductus et ad extrema perductus, ibidem ſpiritum exalavit, ij. idus Maij [Maij 14].

Eodem anno in annunciatione dominica [Mar. 25] præcepit magiſter W[alterus] de Wiſebech, de mandato dicti legati et auctoritate ipſius qua functus eſt, ut omnes omnino monachi ordinis Ciſtertii per regnum Scotie conſtituti a celebratione divinorum ceſſarent. Ipſi vero abbates, ſcilicet Radulfus de Melros, Adam de Neubotil, Alexander de Cupro, Radulfus de Kinlos, Hugo de ſancto Seruano, omnia ſua in pace Dei et protectione domini pape ponentes, dictum legatum adierant aput Eboracum, ubi poſt multas preces et multorum interceſſiones vix ſibi ipſis gratiam abſolutionis impetraverunt. Interim autem prædictus W[alterus] de Wiſebech apud Berwic in die palmarum [Apr. 8] et in caſtrino cum pluribus clericis et prælatis tenuit concilium, in quo prædictos monachos in regno Scotie conſtitutos necnon et illis communicantes, denunciavit excommunicatos. Ipſi vero monachi ibidem ſicut ante fecerant, tam contra W[alterum] quam contra dictum legatum præſentiam domini pape appellaverunt; et illam appellationem quam dominus Ciſtertii pro ſtatu ordinis interpoſuerat innovantes, denunciationem illam irritam habuerunt. Quo audito, dictus legatus nimium exaſperatus juravit ipſis abbatibus in præſentia illius conſtitutis, ſe nullam omnino gratiam vel ipſis vel conventibus eorem præſtiturum, niſi prius per teſtimonium epiſcoporum et decanorum ſuorum ipſos

[n] *Fordun*, ii. 40; *Wyntown*, i. 363.

conventus ſuos interdictum recepiſſe cognoſceret. Suſceptis tandem litteris abbatum ſuorum, monachi tam a divinorum celebratione quam ab introitu eccleſie aliquanto tempore ceſſaverunt, donec de mandato domini legati per manum domini W[illelmi] epiſcopi ſancti Andree abſolutionem perceperunt, præſtito prius juramento ſtandi judicio eccleſie et mandatis domini pape, ſalvo ordine ſuo et privilegiis ſuis.

Eodem anno menſe Maÿo rediit dominus Stephanus Cantuarienſis archiepiſcopus a generali concilio, et introivit in Angliam omnibus in adventu ipſius tanquam in adventu angeli pacis, patris et paſtoris piiſſimi, exultantibus, et iterum atque iterum jubilantibus, "benedictus qui venit in nomine Domini!"

Eodem anno, diſcedente dicto G. legato de Anglia, venit ibidem Pandulfus quondam clericus Romane ſedis, tunc temporis legatus conſtitutus Anglie, et electus in epiſcopum Norwichie.

Electus eſt dominus W. archidiaconus de Buckincham in epiſcopum Wireceſtric.[o]

Obiit epiſcopus de Breÿn, cui ſucceſſit dominus Gregorius archidiaconus ejuſdem epiſcopatus.

Eodem anno obiit Otho imperator Alemannie, cui ſucceſſit Fredericus dictus infans Pulie.

Obiit etiam comes Burgundie, et occiſus eſt Simon comes de Monte- fol. 36.
forti;[p] quorum anime requieſcant in pace.

iij. nonas Octobris [Oct. 7] obiit Henricus abbas de Kelchou, loco cujus ſucceſſit dompnus Ricardus[pp] prior ejuſdem domus, xiiij. kalendas Nouembris [Oct. 19].

Eodem anno profecti ſunt ad capitulum generale fere omnes abbates Anglie, Wallie, et Scotie, ad mandatum domini Ciſtercii de arduis negotiis ordinis tractaturi; a quo capitulo Romam profecti ſunt dominus Ciſtercii et Clareuallenſis cum vj. aliis coabbatibus ſuis, de injuriis ordini illatis a dicto G. cardinali queremoniam propoſituri; ubi patrocinante Deo et ejuſdem genitrice ſemper virgine Maria, ipſius ordinis advocata

[o] William de Blois was nominated to the bishopric of Worcester, 24th June, 1218. [p] Simon de Montfort was slain before Toulouse. See *Velly*, iii. 516, 517. [pp] In the margin stands "abbas Kal' viij."

et patrona propria, contra fepedictum G. cardinalem ad libitum optinuerunt. Infuper et eadem vice ad honorem Dei et ordinis, et in teftimonium confufionis ipfius G. cardinalis, ipfe dompnus Conradus abbas Ciftercii a fummo pontifice electus eft et confecratus in epifcopum Portuenfem, et factus eft etiam ipfe cardinalis. Cui fucceffit in abbatem Ciftercii dominus Gaucherus abbas de Longo ponte.

Profecti funt de Scotia ad fedem apoftolicam, abfolutionis fue querende gratia, epifcopi Walterus videlicet Glafcuienfis, Bricius Morauenfis, et Adam Catanenfis;[q] et anno fequenti redierunt.

Anno domini M.CC.XIX. obiit Thomas de Colleuilla.

Obiit Willelmus de Valoniis apud Kelchou, cujus corpus, etiam contra beneplacitum monachorum ejufdem domus, apud Melros deductum eft, et ibidem honorifice fepultum in capitulo monachorum, juxta fepu[l]crum patris fui.

Obiit G. Auenel,[r] cujus corpus in eodem capitulo fepelitur.

In kalendas Junii [Jun. 1] obiit dompnus Radulfus abbas de Melros,[rr] cui fucceffit in cura regiminis dompnus Adam abbas de Neubotle, viij. idus Augufti [Aug. 6]; pro quo etiam fubrogatur dompnus Ricardus magifter converforum de Neubotle.

Apud Pipewelle obiit dompnus Henricus abbas de Novo Monafterio,
fol. 36. b. cui fucceffit dompnus Robertus magifter converforum ejufdem domus.

Civitas illa famofiffima paganorum, que Damieta dicitur, poftquam fere per triennium ab exercitu Chriftianorum obfideretur, a folò Chrifto capitur, et Chrifticolis cum magno miraculo poffidenda tribuitur nonas Nouembris [Nov. 5], ficut in primo folio voluminis hujus plenius continetur.[s]

fol. 37. QUALITER CAPTA EST DAMIETA,[ss] ANNO GRACIE M°.CC°.XIX°.

"L. tituli fancte crucis in Ierufalem reverendo cardinali, H.[t] humilis magifter domus Teutonicorum in Ierufalem, falutem. Sinceritatis veftre

[q] See *Fordun*, ii. 42. [r] This was probably Gervas Avenel. See *Monast. Annals*, p. 274; compare *Fordun*, ii. 43. [rr] On the margin, in red letters, "xv. abbas de Melros." [s] It appears from this passage that the folio now marked 37 originally stood first in the MS. It has been thought better to insert the narrative of the capture of Damietta here, than to place it immediately after the termination of fol. 36, where it would interrupt the chronology and the sense. [ss] See the account given by Professor Wilken, in his admirable *Geschichte der Kreuzzüge*, vi. 240. A curious unprinted letter, written by an eye-witness, is preserved in the *Burney MS*. No. 351, p. 240. [t] Herman de Salza was grand master of the Teutonic order. *L'Art*, xvi. 473, ed. 8vo.

noverit dignatio, quod Omnipotens Dominus exercitui Chriftiano diu fatigato clementer mifertus, Damietam civitatem fine inflictu vulnerum aut pugna, mirabiliter per pietatis fue gratiam exulibus fuis tradidit, ita ut nullius meritis fed fue folummodo laudi poffit vel debeat attribui. Sic autem noveritis ipfius Dei mifericordiam evidenter pro nobis in illa civitate operatam. Tanta fiquidem mortalitas hominum in ea emerfit, ut nec morientes tradere fepulture fufficerent. Superftites enim vite infirmitatis moleftia gravi laborabant, ita quod cum ipfam civitatem primo tranfiremus, plus quam tria M. mortuorum invenimus in ea, more canum, in plateis jacere. Homines fiquidem noftri circa medie noctis filentium, confilio, ut credimus, quorundam de civitate, intromiffi fuerunt, et legatus miffis nunciis fuis turres et homines perfide gentis captivavit quamplurimos. Alii multi afcendentes forciores turres, aurora lucente in eis preftolabantur. Exorta fiquidem luce nonarum Novembrium [Nov. 5], omnes fe captivos Saraceni Damietam dederunt, et civitatem totaliter in poteftatem Chriftianorum, quamvis inviti, tradiderunt. In primo vero motu captionis civitatis, multi nequam homines accurrentes infinitam pecuniam furtive fubtraxerunt. Domini autem exercitus videntes que facta fuerunt per Deum, coadunati communi confilio omnem pecuniam auri et argenti communiter congregare decreverunt, et omnes qui aliquam partem inde fubtraxerant dominus legatus vinculo excommunicationis innodavit, nifi refipifcerent reftituendo. Summam vero pecunie vobis fcribere ignoramus, quia non dum pecunia congregata fuit quando præfens pagina fcripta fuit, fed ficut captivi Saraceni nobis dicunt, et ipfi vidimus, ineftimabilis thefaurus in ea inventus eft, qui fecundum arbitrium communitatis exercitus diftribui debet. Timemus autem quod amor pecunie multas faciet fures permanere. Sciatis autem quod ante captionem Damiete, illi de civitate nunciaverunt, quod viribus adnichilati ulterius civitatem retinere non potuerunt. Soldanus autem ut amicus Damiete condoluit, et eis fuccurrere volens, plures fuorum periculo expofuit. Quingentos enim viros de exercitu fuo meliores elegit, et duobus diebus ante captionem civitatis Damiete intrare ipfam civitatem mifit. Qui venientes de exercitu Soldani, exercitum noftrum apud machinam fancti Johannis, que Trebucheta dicitur, intrare volebant: fed divina gratia eos errare copulit.[u]

[u] Compulit?

Ducenti quidem apud descensum regis Ierosolymitani,[w] fugatis custodibus fossati qui vigiliis prefuerant ubi intrarent, et gladiis et cultellis ferientes, viam ad civitatem præparare sibi armata manu nitebantur; dominus siquidem rex cum suis in sabulo illa nocte manebat. Divina itaque gratia strepitu invalescente vulgus commune peregrinorum accurrens c.xl. eorum occidit et xl. captivavit, c.xxx. abdicati civitatem intraverunt. Nam sociis eorum interfectis, ipsi tercia die captivati in civitate miseri semper manebunt compediti. Ceteri vero, qui captivitatem et gladium evaserant, reversi ad Soldanum, que acta fuerant narrabant. Prima igitur die cum capta fuit civitas Damiete, sequenti nocte Soldani exercitus castra removens de loco suo Nilum ascendit; ubi maneant, vel quid intendant, adhuc ignoramus. Preterea latere vos nolumus, quod ante captionem Damiete nuncii soldani nobiscum colloquium habuerunt, et omnem terram sanctam nobis reddere voluerunt, preter duo castra, Crac et Muntreal, de quibus etiam proventus annuatim Christianis reddere voluerint, quamdiu pax duraret. Insuper omnes captivos Christianos" . . . . . .[x]

fol. 36. b. Anno Domini M.CC.XX. nonas Aprilis [Apr. 5] obiit dompnus Ricardus abbas de Neubotil,* cui successit dompnus Ricardus prior ejusdem domus.

In crastino octavarum Petri et Pauli [Jul. 7] translate sunt reliquie beati Thome martyris, cujus translationis dies in cismarinis partibus præcipitur haberi festivus.[y]

iiij. nonas Nouembris [Nov. 2] dompnus Radulfus[yy] abbas de Kinlos, plenus dierum bonorum, in senectute sancta de terris, ut credimus, in celum transmigravit; cui successit in cura regiminis dompnus Robertus abbas primus de Der,† loco cujus electus est in abbatem de Der dompnus Alexander prior de Kinlos.

In terra nostre redemtionis ex hac luce migravit ad terram divine promissionis, ut credimus, magister Robertus de Curzun,[z] plenus fide catholica, adornatus virtutibus et sapientia; cujus meritis apud Deum, prout dicunt inde redeuntes, crebra fiunt et magna miracula.

[w] John de Brienne. [x] The narrative here concludes abruptly, the folio being finished, and the subject not resumed. * In the margin "abbas de Neubotle ix." [y] In the catalogue of saints in *L'Art*, his translation is said to be upon 7th July 1222. See also *Fordun*, ii. 16; *Knyghton*, col. 2428. [yy] Concerning this individual, see *Fordun*, ii. 44. In the margin, "abbas de Kinlos iiij." † In the margin "ij. abbas de Dere." [z] See *Ciaconius*, ii. 37.

Anno domini M.CC.XXJ. magifter Jacobus, canonicus fancti Uictoris Parifius, apoftolice fedis penitentialis, Scotie et Hybernie legatus, convocatis totius regni prælatis, apud Pert tenuit generale concilium, quatuor diebus continuis, incipiens ab octavis purificationis[a] [Feb. 9]. fol. 38.

Dominus Alexander rex Scottorum die fabbati proxima ante feftum fancti Johannis baptifte [Jun. 19], apud Eboracum affumfit fibi reginam nomine Johannam, filiam Johannis regis, et fororem Henrici regis Anglie, et celebratis fplendidiffime prout decuit nupciis, exultantibus univerfis utriufque regni indigenis, adduxit eam in Scociam.[b]

iiij. nonas Augufti [Aug. 2] obiit dompnus Ricardus abbas de Kelcou, cui fucceffit dompnus Herbertus Maunfel, fecretarius ejufdem domus.

Obiit Philippus de Stichil.

Eodem anno tradita eft domina Margareta,[c] filia pie recordationis Willelmi regis Scotie, et foror domini Alexandri regis, domino Huberto de Burc,[d] jufticiario Anglie, fcilicet et Scotie, per confenfum utriufque regis, Anglie fcilicet et Scotie, et confilium magnatum utriufque regni.

Eodem anno civitas illa famofa que dicitur Damieta,[e] nuper a Chrifto Chriftianis adquifita, fed ab eifdem nimis enerviter et negligenter cuftodita, iterum a paganis eft obfeffa, et in vigilia decollationis beati Johannis baptifte [Aug. 28], de poteftate Chriftianorum penitus ablata. Quibus tamen meritis, vel quo Dei judicio hoc evenerit, ignoratur. Maxime, cum jam tunc in dicta civitate divini cultus excellentia magnifice ceperat exaltari. Novus fiquidem epifcopus in ipfa civitate ordinatus mille talentorum redditus habebat; preterea xl. canonici erant in eadem civitate, quorum quilibet centum habebat talenta per annum.

Anno Domini M.CC.XXIJ. obiit Bricius Mureuenfis epifcopus, cui fucceffit magifter Andreas de Mureuia.

Obiit dompnus Alexander abbas de Der, in itinere verfus capitulum generale apud Vallem beate Marie, viij. idus Septembris [Sep. 6].

(37) [a] *Fordun*, ii. 46. [b] See *Fœdera*, i. 165. *Fordun*, incorrectly, places this event in 1220, ii. 43; *M. Paris*, 214, 216; *Close Rolls*, i. 462. [c] It had previously been intended that she should marry Thibaud IV., earl of Champaigne, *MS. Harl.* 1244, No. 3, or Henry III., king of England, *Rot. Pat.* 21st Hen. III. *dorso*. [d] See *Dugdale's Baronage*, i. 694; *Fordun*, ii. 44. [e] *Fordun*, ii. 45; *M. Paris*, p. 216, where are two letters on the subject, and a more curious and unprinted one in the *Burney MS.* 351, p. 246.

In reditu etiam ab eodem capitulo obiit dompnus Gaufridus, abbas de Dundreinan, in domo de Alba ripa.

Eodem anno pie recordacionis pater et paftor egregius, dominus Adam epifcopus Katenienfis,[f] quondam abbas Melrofenfis, et vere monachus ordinis Ciftertienfis, una cum commonacho fuo, diacono de Neubotle, nomine Serlone, per multiplicis paffionis triumphum feliciter, ut credimus, ad fupernorum civium meruit pervenire conforcium. Neque enim convenit ut eorum eftimetur in celis privari conforcio, quorum in terris pofitus meruit participare martirio; precipue cum pro rigore jufticie, videlicet pro exaccione decimarum juxta confuetudinem inftitucionis ecclefiaftice, mori magis elegerit, et inftar paftoris optimi animam pro ovibus ponere quam gregem fibi creditum in errore priftino diucius fineret permanere. Cum igitur caufa que martirem facit pocius quam pena præcefferit, fatis evidens et jufta, necnon et pena paffionis fubfecuta fuerit immaniffima, injuriam pontifici irrogare probatur, qui minus illi honoris aut meriti, quam alicui alii fanctorum martirum afferibendum et exhibendum arbitratur; maxime cum multa folus fanctorum martirum fuftinuiffe fupplicia cognofcatur. Poft minas enim feviffimas et crebra verborum convicia, fol. 38. b. poft livorem verberum et cruenta vulnera, tam fuftes Jacobi, quam lapides perpeffus Stephani,[ff] per flammas et incendium fancti Laurentii, totus oblatus eft in holocauftum Domini. Paffus eft itaque apud manerium epifcopalem que Haukirc lingua Anglicana nominatur, tercio idus Septembris [Sep. 11], die dominica; cujus corpus, licet torridum ex incendio et lividum ex lapicidio, integrum tamen fub acervo lapidum poft extinctum incendium reperitur, et in ecclefia baptifmali coram fancto altari honorifice, ficut decuit, fepulture commendatur. Patrem igitur quem filii peffimi et degeneres in matris gremio crudeliffime peremerunt, filia fidelis in finum proprium recepit protegendum, iterum in refurreccione generali cum gloria felicius producendum!

Obiit dompnus Gaufridus abbas de Dundrainan, in reditu fuo de capitulo generali apud Albam ripam.

P. de Walloniis per confenfum domini regis accepit in uxorem ......

[f] *Fordun*, ii. 46; *Wintown*, i. 366.

[ff] The word "*tandem*" has been here expuncted.

quondam uxorem Walteri de Lindeſeia, contra ipſius voluntatem, eo quod eſſent in tercio vel quarto gradu conſanguinitatis vel affinitatis propinqui; unde et ipſe P. Romam adiit, et a domino papa diſpenſacionem in contracto conjugio permanendi, prout ipſe retulit, impetravit.

Obiit pie memorie Robertus archidiaconus Glaſcuienſis, in reverſione ſua de Roma, apud Lundonias, cujus corpus ibidem in cimiterio beati Pauli apoſtoli honorifice eſt tumulatum. Cui ſucceſſit in archidiaconatum Thomas perſona de Lilliſcliue, qui eodem anno obiit; et ipſi ſucceſſit Thomas clericus, poſtmodum cancellarius domini regis Scotie.

Anno M.CC.XXIIJ., ij. idus Julii [Jul. 14] obiit Phylippus[g] rex Francie, plenus dierum in ſenectute bona et fide catholica, anno regni ſui xl°.iij°. ſed etatis neſcio. In teſtamento autem ſuo quinquaginta milia librarum Pariſiacenſium templo Ieroſolimitano, et alia quinquaginta milia hoſpitali Ieroſolimitano, et alia quinquaginta milia Johanni de Brene tunc temporis regi Ieroſolimitano, regali munificencia delegavit. Cui ſucceſſit in regno Lodowicus filius ejus, jam tunc miles ſtrenuus et virilis.[i]

Obiit dompnus Willelmus abbas Rieuallis,[ii] kalendas Februarii [Feb. 1]; cui ſucceſſit dompnus Rogerus abbas de Wardonia; loco cujus ſubrogatus eſt apud Wardoniam dompnus Willelmus prior ejuſdem domus.

Dompnus Robertus Maturſal, ſubprior de Dundrainan, creatus eſt abbas ejuſdem domus in vigilia epiphanie [Jan. 5].

Circa idem tempus dompnus Herbertus, monachus de Cupro, factus eſt abbas de Der.

Dompnus Adam abbas de Holmcultram ſuo ceſſit officio; cui ſucceſſit dompnus Radulfus[iii] abbas de Jugo Dei in Ybernia; loco cujus ſubſtitutus eſt in Ybernia dompnus Johannes cellerarius de Glenlus. fol. 39.

Dominus Johannes de Brene,[k] rex Ieroſolymitanus, venit in Angliam apud Lundonias, cum rege Anglie et magnatibus ſuper arduis negotiis locuturus.

[g] Philip Augustus died, at Mantes, on the 14th of July 1223, in the forty-third year of his reign. *Velly*, iii. 521; *Anquetil*, ii. 203. See also *Fordun*, ii. 48; in the margin "obiit Phylippus rex." [h] He was in the fifty-eighth year of his age. *Anquetil*, ii. 203. [i] Louis VIII., surnamed the Lion, from his courage. [ii] In the margin, "abbas Rieual' xij." [iii] In the margin, "huic Radulfo ignoratur quis successerit." [k] *Knyghton*, col. 2430; *M. Paris*, p. 220.

Isabel, filia bone memorie Willelmi regis, et soror Alexandri regis Scotie, rediit de custodia regis Anglie adhuc innupta.

Anno M.cc.xxiiij.

Anno M.cc.xxv.

fol. 39. b. Anno Domini M.cc.xxvj. obiit L.[l] rex Francie, et R. de Marisco[m] episcopus Dunelmensis.

Anno Domini M.cc.xxvij. obiit venerabilis papa Honorius,[n] pater et defensor ordinis Cisterciensis, cujus anima vivat in gloria; cui successit papa Gregorius, antea episcopus Ostiensis.

fol. 40. Alexander rex Scotorum Johannem Scotum comitem de Huntedune,[o] cognatum suum, filium Dauid comitis, et plures alios nobiles viros armis militaribus induit in die pentecostes [Maij 30] in castello de Rokesburc.

Obiit Thomas cancellarius regis, et archidiaconus Glascuensis; post quem suscepit archidiaconatum magister Hugo de Pottun, et magister Mathæus Scotus factus est regis cancellarius.[p]

Obiit Willelmus filius Johannis, dominus de Hunum, cui successit Johannes de Laundeles nepos ejus.

Anno Domini M.cc.xxviij. translatio Ricardi[q] episcopi Salisbiriensis ad Dunelmiam.

Obiit Stephanus archiepiscopus Cantuarie.[r]

fol. 40. b. Anno Domini M.cc.xxix. facta est abbatia sancti Edwardi de Balmorinac[s] a rege Alexandro et matre ejus; et missus est illuc conventus de Melros, cum domino Alano[ss] abbate suo, in die sancte Lucie virginis [Dec. 13].

[l] Louis VIII. died at Montpensier, 8th November. *Velly*, iv. 58. [m] Richard de Marisco, bishop of Durham, died 1st of May 1226. See, concerning him and his successor, *Fordun*, ii. 56; *M. Paris*, p. 229. [n] Honorius III. died on the 18th of March 1227, and was succeeded by Gregory IX. *L'Art*, iii. 361, 8vo. [o] See *Dugd. Baron.* i. 45, 610. [p] *Fordun*, ii. 57. He was bishop elect of Dunkeld, *id.*, pp. 57, 58; *Raine's North Durham*, app. 66. [q] Richard Poore was translated from Salisbury, 22d July 1228. [r] Stephen Langton died 9th July 1228. [s] The foundation charter of the Cistercian abbey of Balmerinach, in Fife, is printed in *Dugdale's Monasticon*, ii. 1056, edit. 1661; and in that document, it is stated to have been founded for the benefit of the soul of queen Ermengard, who, in the text of our chronicle, is related to have assisted at the foundation, and to have survived until 1233; another copy of the charter, varying in many points from that used by *Dugdale*, is printed in the "*Illustrations of Scottish History*" (a Maitland Club volume, unpublished, 1834), p. 22. [ss] In the margin, "primus abbas de sancto Edwardo."

Confecratio Ricardi[t] Cantuarienfis archiepifcopi, et Rogeri Londonienfis, et Hugonis Elyenfis, et Roberti Salifbirienfis epifcoporum.

Anno Domini M.CC.XXX. domnus Sẏmon de Rife electus eft abbas de Ruþforde, in die converfionis fancti Pauli [Jan. 25], in capitulo de Melros.

Obiit comes Malcolmus de Fif,[u] fepultus eft in ecclefia fancti Seruani de Kilenros, quam ipfe fundaverat; cui fucceffit Malcolmus nepos ejus, filius fratris ejus, qui poftea duxit uxorem filiam Leulini.

Hic primo ingrediuntur fratres Jacobini, et monachi de Valle olerum Scotiam.[w]

Confecratus eft magifter Ricardus de Graunt in archiepifcopum Cantuarie, et magifter Rogerus Niger in epifcopum Lundonie, et in epifcopum Elinenfem Rogerus abbas de fancto Edmundo.[x]

Anno Domini M.CC.XXXJ. obiit Thomas frater Alani de Galweþia, comes de Athþedil, et fepultus eft apud abbatiam de Cupro. fol. 41.

Hic primo ingrediuntur fratres Minores Scotiam.

Obiit Ricardus[z] archiepifcopus Cantuarienfis.

Johannes comes de Katenes occifus eft in domo fua et combuftus; et merito talem vindictam recepit a Deo, qualem penam fuftinuit venerabilis Adam epifcopus fub eo.

Anno Domini M.CC.XXXIJ. obiit dompnus Walterus Glafcuenfis epifcopus, anno epifcopatus fui xxiiij. poft quem electus eft Willelmus* cancellarius regis.

Obiit dompnus Willelmus de Ramefei, abbas de fancto Servano,[zz] poft quem electus eft dompnus Hugo magifter converforum de Melros, in die affumcionis fancte Marie [Aug. 25].

[t] Richard Weathereshead was consecrated on the 10th of June 1229. Roger Niger, bishop of London; Hugh Norwold, bishop of Ely; and Robert de Bingham, bishop of Salisbury, were consecrated upon the same day. [u] Malcolm, seventh earl of Fife. In *Douglas's Peerage*, it is stated that he died in 1228, citing as authority, *Fordun*, ii. 58, who affirms that the earl died in 1229. [w] See *Fordun*, ii. 58. [x] This entry, which is nearly a repetition of one printed at the end of the former year, is less correct than its predecessor; the name of the bishop of Ely was Hugh, not Roger. [z] Richard Weathereshead; the exact date of his death is uncertain. See, however, *M. Paris*, p. 254. * William de Bondington. See *Fordun*, pp. 59, 68, 69, 92; *Raine's Appen.* No. 68, 69, 70. [zz] In the margin of the manuscript, "abbas de sancto Servano ij."

Obiit Ranulfus[a] comes Ceftrie, cui fucceffit Johannes Scotus,[b] nepos ejus, comes Huntedunie, qui ante annos paucos duxit uxorem filiam Leulini.

fol. 41. b. Venerabilis Patricius[c] comes de Dumbar convocavit filios et filias, cognatos et vicinos, ut fecum fefta dominice nativitatis cum gaudio celebrarent. Peractis autem quatuor diebus, correptus infirmitate gravi, convocat A. abbatem de Melros, amicum fuum et cognatum, et extremam unctionem accepit ab eo et habitum religionis; et ultimum vale dicens omnibus, diem claufit extremum, die fcilicet fancti Silveftri [Dec. 31], anno comitatus fui quinquagefimo, et fepultus eft in ecclefia fancte Marie de Hecclis; cui fucceffit Patricius[d] filius ejus, miles ftrenuus et nepos regis. Confecracio[e] Edmundi Cantuarienfis archiepifcopi.

Anno Domini M.CC.XXXIIJ. obiit bone memorie Ermergerdis regina Willelmi regis Scocie, mater Alexandri regis, iij°. idus Februarii [Feb. 11], anno defponfacionis ejus xlvij°., et fepulta eft in abbatia fancti Edwardi de Balmorinac, quam ipfa fundaverat.

Dedicata eft ecclefia fancte Marie de Neubotel ab epifcopo Andrea de Murefe, tertio idus Martii [Mar. 13].

Item, dedicata eft ecclefia de Abberbrohoc viij. idus Maij [Maij 8].

Item, dedicata eft ecclefia fancte Marie de Cupre idus Maij [Maij 15].

Dompnus Gilbertus abbas de Glenlus officio fuo ceffit in capitulo de Melros, et ibi profeffionem fuam fecit.

Alanus de Galweia dedit filiam fuam uxorem Johanni de Bailiol,[f] et fororem fuam Waltero Bifeth.

Clemens canonicus de ordine Predicatorum electus eft ad epifcopatum de Dunblain, et confecratus eft ab epifcopo Willelmo fancti Andréé, in die tranflationis fancti Cuthberti [Sep. 4], apud Wedale.

(38) [a] and [b] See *Dugdale's Baronage*, i. 44, 45. [c] Patrick, fifth earl of Dunbar. *Douglas's Baronage*, ii. 168; *Wyntown*, i. 370. [d] Patrick, sixth earl of Dunbar, was the son of Ada, a natural daughter of king William. See above, under the year 1184. [e] Edmund was consecrated on the 2d of April 1234. [ee] Such is also the date assigned by *Wyntown*, i. 370, and *Fordun*, ii. 59; but it is worthy of remark, that in the British Museum is the foundation-charter of Balmurinach, dated 3d February, 17th Alex. II., which corresponds to 1230–1, in which she is spoken of as then dead. See above, p. 141, note [a], from *The Illustrations of Scottish History*, No. xiv. [f] *Dugdale's Baronage*, i. 524.

Item, confecratus eft Willelmus epifcopus Glafcuienfis[ff] ab epifcopo Andrea de Murrevia, dominica poft nativitatem beate Marie [Sept. 11] in ecclefia de Glafgu'.

Willelmus abbas de Holmcultran fuo ceffit officio, cui fucceffit Gilbertus magifter converforum ejufdem domus.[fff]

Obiit Willelmus Cumin comes de Buphan, abbatie de Der fundator.

Anno M.cc.xxxiiij. obiit Alanus[g] filius Rolandi, dominus Galwethie et fol. 42.
conftabularius Scocie, et fepultus eft apud Dundraynan; et reliquid iij. filias heredes, et filium unum baftardum,[gg] qui dum adviveret pater ejus duxit uxorem filiam regis de Man. Filie autem ejus nupferunt his viris; prima fcilicet Rogero de Quincy[h] comiti Wintonie; fecunda Johanni de Baylol;[i] tercio filio comitis de Albemarla,[k] inter quas divifa eft terra predicti Alani. Sed indigene illius terre, malentes habere unum dominum quam plures, ad dominum regem accefferunt, poftulantes quatenus heredibus heredatis fuper fe dominium acciperet, quod pius rex minime curavit. Quapropter Galuuethienfes fupra modum intumefcentes, fefe ad refiftendum preparaverunt, necnon et quafdam terras domini regis viciniores ferro flammaque vaftaverunt; quod eis in profperum non ceffit, ficut in fubfequentibus apparebit.

Item, obiit dominus Walranus abbas de Der, in cujus loco electus eft venerabilis Hugo prior de Melros.

Anno Domini M°.cc°.xxx°.v°. obiit dompnus W.* epifcopus Candide Cafe; dominica prima quadragefime [Feb. 25], electus eft domnus Gillbertus magifter novitiorum de Melros, et quondam abbas de Glenlus, in epifcopum, tam a clero quam ab univerfo populo Galwethie, excepto priore et conventu de Witerne. Dominica autem qua cantatur "Oculi mei," [Mar. 18] fupradictus prior cum fuo conventu elegit Odonem quondam

[ff] In the margin, in red letters, "Willelmus episcopus Glasguensis." [fff] This does not agree with the chronology of *Ellis's Dugdale*, v. 593, which rests upon the authority of *Willis*. [g] *Douglas's Peerage*, i. 615. See also concerning this event, and the insurrection in Galloway, *M. Paris*, p. 294. [gg] *Fordun*, ii. 60, calls him Thomas, and so does *M. Paris*, p. 294. [h] *Dugdale's Baronage*, i. 688. [i] See note [f]. [k] *Dugdale*, i. 64. [kk] See *Wyntown*, i. 370, 371. * *Keith*, 272, calls him Walter; but *Fordun*, ii. 61, says his name was William.

Fol. 42.

Anno dni. m. cc. xxxiiii. O. Alanus filius Rolandi dux Galwethie et constabularius Scocie et sepultus est apud Dundraynan et reliquid iii filias heredes et filium unum bastard qui dum adviveret pater eius duxit uxorem filiam regis

Fol. 43.

Item. Jordanus abbas de Dundraynan. Et Robertus dictus abbas de Glenlus deponitur. et ad regimen de Dundraynan dompnus Leonius monachus de Melros pro die electionis eligitur. Hec mutatio facta est per dompnum Michael priorem de Melros. de Glenlus abbas constituitur.

Fol. 44.

Anno domini m. cc. xl. O. venerabilis Leonius abbas Rievalensis vi. idus Januarii cui post pascha successit dompnus Adam de Tilletai abbas. Eodem anno in die sancti Vincencii consecratus dominus David de Bernam in sede sua a dno Willelmo epo de Glascu

Fol. 46.

Remigium vi. idus Octobris dum rediret de capitulo generali. ad regimen domus de cupro prefectus dompnus Willelmus de Binin prior de Neubotle. in adventu dni.

Anno dni. m. cc. xliiii. dns Willelmus abbas [illegible] recusavit cui successit dns abbas de [illegible]. frater Alanus [illegible]

Fol. 48.

[illegible]

J. Netherclift Lithog.

abbatem de Deretonſal,† et protinus cum eo ad archiepiſcopum Eboracenſem, Walterum ſcilicet de Graÿ, profectus eſt, poſtulans ab eo munus conſecracionis, ſed minime percepit. Audierat enim de prima electione; unde cauſis ex utraque parte excuſſis, Odonem reprobavit et ſupradictum G. monachum Melroſenſem in epiſcopum, dominica prima ante nativitatem beate Marie [Sep. 2], in ecclesia majori Eboraci conſecravit. Item, domnus Hugo electus de Der poſt explecionem unius anni qua ſupra-
fol. 42. b. dicte eccleſie præfuit, tam pro infirmitate corporis quam pro aſperitate aeris ibidem exiſtentis, ad Melroſenſe rediit cenobium, ibique ſuo ceſſit officio; nec multo poſt, in prioratu reſtitutus, fideliter migravit ad Dominum. Factus eſt autem abbas de Der Robertus ejuſdem domus monachus. Conſecracio Roberti Groſtet in Lincolniam. H. rex Anglie deſponſavit Alienor.

Eodem anno dominica prima ante feſtum beate Marie Magdalene [Jul. 15],* dominus rex collecto exercitu ſuo Galweiam intravit et uſque ad locum ſatis viſu pulcrum devenit, in quo, inclinato jam die, figere tentoria propoſuit; ſed Galweienſes, ſitum loci melius agnoſcentes, qui per totum diem in montibus latitaverant, nunc e contrario prelium regi inferebant. Supradictus ſiquidem locus non minimam eis fiduciam præſtiterat, erat enim repletus paludibus, deſuper herba et floribus undique coopertus, in quibus ſupradicti regis exercitus pro majori parte erat dimerſus. In principio autem certaminis ſupervenit comes Roſenſis, nomine Mackinſagart,[1] et hoſtes a tergo invadebat, quod poſtquam ab hoſtibus compertum eſt, terga vertentes montes ſilvaſque petierunt, quos ſupradictus comes, necnon et alii multi inſequebantur, ſtragem non minimam facientes et uſque ad crepuſculum laſcerantes. Poſtera autem die [Jul. 16] rex, ſolita utens pietate, pacem ad ſe omnibus venientibus tribuit, Galweienſes

† The modern name of this place is rather uncertain. *Macpherson*, in his manuscript notes to the present chronicle, conjectures that it may be Der-congall, *i. e.* the oak of Congall, equivalent to Holywood, in Galloway. This conjecture is rendered almost certain, by observing that Holywood is sometimes called Dercongall, in Papal bulls. See *Spottiswood*, p. 399; and in the appendix to *Hamilton's Lanark*, p. 185, amongst the witnesses to a charter, dated in 1225, we have Odo, abbot of "Dercungall," most likely the individual mentioned in the text. * According to the valued authority of *M. Paris*, p. 294, Alexander encountered and defeated the insurgents in April 1236; but our chronicle is probably correct in its dates. [1] Probably Ferquhard, second earl of Ross; see also *Fordun*, ii. 61. Upon this word *Macpherson* remarks, "videtur esse filius sacerdotis."

igitur qui remanſerant, funibus in collo miſſis, ad regis pacem convenerunt. Supradictus tamen T. baſtardus, cum ſuo fautore Gilrodh, verſus Hŷberniam iter arripuit. Rex igitur potitus victoria, ob ardua regni negotia alias regni adivit partes, ibi ad ſedandam patriam comitem de Manetheth[m] dimittens. Poſt diſceſſum vero regis quidam Scoti, non magiſtri militie ſed miniſtri malicie, abbatias ejuſdem terre tam nefaria et celerata dementia expoliaverunt, ut etiam monachum in infirmitorio de Glenlus in extremis poſitum et cilicio ſuperpoſitum, pannis quibus indutus erat denudarent, et ſecum aſportarent. Apud etiam Tungland priorem cum ſacriſta in eccleſia interfecerunt; quorum peccata Omnipotens inulta tranſire non permiſit, non multum enim poſt homicida ille deprehenſus apud Rokeſburch ab equis eſt diſcerptus. Scoti vero audientes ſupradictum G. de Hŷbernia cum claſſe adveniſſe et ſecum Hŷbernienſes cum filio cujuſdam reguli adduxiſſe, dum immoderate fugerent, ad quandam aquam devenerunt, in qua multi ex illo nefando exercitu perierunt. Poſtquam autem ſupradictus G. de Hybernia eſt reverſus, mox ut terram tetigit omnes naves pariter confregit, hujuſmodi utens calliditate, ne quos ſecum conduxerat, ullomodo valerent repatriare. Poſtquam ergo hæc nunciata ſunt G.[n] epiſcopo Galuuŷdiæ, et A. abbati de Melros, necnon et P. comiti de Dunbar, amicitiam quam erga patrem viventem habuerunt, filio quamvis degeneranti impendere non omiſerunt. Epiſcopus autem et abbas ſimpliciter, comes vero cum ſuo exercitu uſque ad terminos Galuidie devenerunt, mandantes ſepe dicto G. ut aut regi colla ſubmitteret, aut cum exercitu comitis prelium committeret. Cernens igitur ſepedictus G. ſe inferiorem viribus eſſe eorum conſilio adquievit; quem rex ad cuſtodiendum per aliquod tempus prædicto comiti tradidit. Baſtardus ergo conſilio deſtitutus et auxilio, regis pacem coactus eſt petere; quem rex parvo tempore in caſtello Puellarum detinuit, ac poſtea abire permiſit. Poſt hæc Hŷbernienſes, furtive de patria diſcedentes, juxta civitatem Glaſguenſem iter arripuerunt; quod cives comperientes unanimiter exierunt, et quotquot reppererunt, amputatis capitibus, animas ex- fol. 43.

[m] Walter Cumyn, second son of William, earl of Buchan, in right of his wife, the daughter of Maurice, earl of Menteth, became earl of Menteth. *Douglas*, ii. 223.

[n] Gilbert, bishop of Galloway.

halare fecerunt. Duos vero natu majores retinuerunt, quos apud Edinburch ab equis dilaniari fecerunt. Sedata tandem Galueya, heredes terras acceperunt, quas inter ſe equa lance diviſerunt.

Item, deſponſata eſt domina Mariori, ſoror domini Alexandri regis Scottorum, apud Beruuich, in die ſancti Petri ad vincula [Aug. 1], cujus deſponſationi interfuit ipſe rex et magnates ejus regni, ſicut ex altera parte dominus G. Anglie mareſchallus et comes de Penbruch,[o] qui eam duxit in uxorem, cum multis nobilibus viris Anglie.

Hoc anno contulit dominus Alexander, rex Scocie, domui de Melros foreſtam de Ettrich; et abbaciam de Melros cum iiij^or. grangiis circumjacentibus a foreſta ſua liberam eſſe conſtituit.[p]

Anno Domini M.CC.XXXVJ. dompnus Conſtantinus abbas de Neubotle ſuo ceſſit officio, cui ſucceſſit dompnus Rogerus, cellerarius de Melros.

Eodem anno obiit venerabilis Gillebertus epiſcopus de Dunkeldin, et in inſula ſancti Columbani eſt ſepultus; in loco autem ejus electus eſt dompnus Gaufridus, clericus regis.

Item, Jordanus abbas de Dundraẏnan et Robertus dictus abbas de Glenlus deponuntur; et ad regimen de Dundraẏnan dompnus Leonius monachus de Melros pridie aſcenſionis [Maij 7] eligitur, nec multum poſt dompnus Michael, prior de Melros, de Glenlus abbas conſtituitur.

Item, dompnus Alanus primus abbas ſancti Eduuardi de Balmurinach obiit in vigilia apoſtolorum Petri et Pauli [Jun. 28], cui ſucceſſit dompnus Radulphus ejuſdem domus cellerarius.[pp]

Rex etiam Anglie et rex Scotie convenerunt apud Novum caſtrum, ubi mutuum habuerunt colloquium.[q]

Obiit Willelmus epiſcopus Wigornie.[r]

Item, dompnus Herbertus abbas Calcovenſis in die nativitatis beate Marie [Sep. 2] baculum cum mitra ſuper majus altare poſuit, et taliter

[o] *Dugdale* cites the MS. chronicle of Dunstable as his authority for stating that this Gilbert, earl Marshal, received with his wife the sum of more than ten thousand marks, besides a noble dowry in Scotland. *Baronage*, i. 606; *M. Paris*, p. 296, calls her "puella elegantissima."

[p] An extract from the donation charter is printed in the *Monastic Annals*, p. 273.

[pp] In the margin, "ij. abbas sancti Edwardi."

[q] See *Fœdera*, i. 121, and especially *M. Paris*, p. 295, 296.

[r] William de Blois, bishop of Worcester, died 14th August, 1236.

paſtorali cure valedixit, cui ſucceſſit dompnus Hugo de .....[s] ejuſdem loci monachus.

Anno Domini M.cc.xxxvij. pie recordationis dominus Ricardus Dunelmenſis epiſcopus,[t] et fundator nove eccleſie Saleſbýrienſis egregius, viam univerſe carnis eſt ingreſſus, in craſtino ſanctorum Tyburcii et Valerii [Apr. 15], feria ſcilicet iij. ante paſcha, hora prima; cujus corpus ſepelitur in eccleſia ſanctarum monialium de Tarent, quam ipſe fundavit. Ad ſacrum cujus tumulum frequenter membra languentium modo ſanitati, quolibet morbo fuerint gravati, reſtituuntur.

Eodem anno predicti reges, cum ſuis reginis et nobilibus viris utrorumque regnorum, convenerunt in die ſancti Mauricii [Sep. 22] apud Eboracum,[u] ubi per xv. dies tractaverunt de negociis regnorum, preſente Othone legato domini pape; et tandem diſſoluto concilio rex quidem Scocie repatriavit, ſed regina Scotie cum regina Anglie cauſa orationis Cantuariam adiit, et circa Lundonias ultimum diem clauſit, ut in ſubſequentibus apparebit.[w] fol. 43. b.

Obiit dompnus Gillebertus abbas de Holmcoltran apud Cantuariam, dum rediret de capitulo generali, cui ſucceſſit dompnus Johannes abbas de Iugo Dei, et de Iugo Dei paſtoralem curam ſuſcepit Nicholaus ejuſdem domus prior.

Anno Domini M°.cc°.xxx°.viij°. obiit magiſter Hugo de Potter[x] archidiaconus Glaſguienſis, poſt cujus obitum diviſus eſt archidiaconatus; magiſter enim Mathæus de Habirden dictus eſt archidiaconus de Glaſgv, et magiſter Petrus de Alingtun[y] vocatus eſt archidiaconus de Theuidal.

Obiit Willelmus abbas de Dunfermlin, cui ſucceſſit Gaufridus prior ejuſdem domus.

Domina Johanna[yy] regina Scocie circa Lundonias gravi infirmitate detenta, perceptis eccleſiaſticis ſacramentis, abſque liberis iiij[to]. nonas Marcii [Mar. 4] inter manus fratrum, H. ſcilicet regis Anglie et R.[z] ducis

[s] The name is erased from the MS., but it was "Maunsel." [t] Richard Poore died 15th April, 1237. Easter-day fell upon the 19th of the same month. See *M. Paris*, p. 300. [u] See the treaty between them, in the *Fœdera*, i. 233; also *M. Paris*, p. 305. [w] See *Fordun*, ii. 65. [ww] *Dugdale Monast.* v. 593. [x] *Fordun*, ii. 65, has "Potton," and the MS. of the same chronicle, Harl. 712, fol. 165, reads "Pochton;" the name in the manuscript of the present chronicle stands thus, "Pott'." [y] Halingtona. *Fordun*, ii. 65. [yy] Concerning her death, see also *M. Paris*, p. 316. [z] Richard Plantagenet, younger son of king John, was created earl of Cornwall, 30th May, 1226.

Cornubie, diem clausit extremum, cujus corpus prædicti fratres cum magno merore et honore sepelierunt in ecclesia sanctarum monialium de Tharent.[zz]

Obiit Willelmus Maleuicinus[yy] episcopus sancti Andree, et ad episcopatum electus est Dauid de Bernam.†

Obiit abbas de Claraualle, et Johannes abbas Cistercii pastoralem curam reliquit, facta in ordine non parva dissensione.

Obiit Petrus episcopus Wintonie.

Hoc anno oritur bellum lamentabile inter dominum Gregorium papam et Fredericum[a] imperatorem, dictum puerum de Apulia; inter quos sancta ecclesia procellas inauditas fertur nostris temporibus pertulisse.

Hic primo auditur in terra nostra, quod nefandus exercitus Tartareorum multas terras vastavit, quod utrum verum sit, in subsequentibus apparebit.

Anno Domini M.CC.XXXIX. obiit Gillebertus episcopus de Haberden, cui successit dompnus Radulphus de Lamleÿ, abbas de Haberbrothoc.[b]

Dompnus Rogerus abbas Rieuallis[aa] suo cessit officio, et dompnus Leonius abbas de Dundraÿnan, et monachus de Melros, successit.‡

Nobilissimus rex Scotie Alexander duxit uxorem dominam Mariam,[c] filiam nobilis viri Ingeranni de Cevchi, idus Maij [Maij 15] n die sancte pentecostes apud Rokesburc. . . . .[d]

Et dompnus Herbertus officium, quod indiscrete reliquerat, per præceptum Othonis legati domini papæ coactus est suscipere.

Natus est Eduuardus primogenitus regis Anglie pridie kalendas Junij[dd] [Maij 31].

Electus est dompnus Ricardus, prior de Melros, ad regimen domus de Dundraÿnan.

[zz] She had been a patroness to this establishment, *M. Paris*, p. 316; see also under the year 1237. [yy] *Wyntown*, i. 372. † Between William Malvicine and David de Bernham, *Wyntown*, i. 372, notices the postulation of Geoffrey, bishop of Dunkeld, who was set aside by the Pope. (39) [a] Much concerning the disputes of the emperor Frederick II. with the papal see occurs in the subsequent pages of the chronicle. [aa] In the margin, "abbas Rieuallensis xij." [b] This sentence appears to be unfinished in the original. ‡ "Ricardus prior de Melros," inserted in the margin. [c] Mary, daughter of Ingelram or Engueran de Couci, surnamed the Great, by Mary, daughter of John, lord de Montmirel; after the death of Alexander she married John de Brienne, grand-butler of France. *L'Art*, xii. 251, 8vo.; also *M. Paris*, p. 328. [d] A considerable erasure in the original manuscript. [dd] *M. Paris* says upon the night of the 16th June; p. 330.

Intravit Ottho,[e] diaconus cardinalis ad titulum fancti Nicholaÿ in carcere Tulliano, et apoftolice fedis legatus, Scotiam, circa feftum fancti Mathæi apoftoli et ewangelifte [Sep. 21]; et in vigilia fancti Dionifii [Oct. 8] apud Melros coram eo fupradictus H.[f] iterum in abbatem de Calcou eligitur. Nam prædeceffor ejus, vir vita et moribus laudabilis, Herbertus,[g] plenus dierum gratis curam reliquit paftoralem. Celebravit idem Hotho concilium fuum apud Edinburc, in craftino fancti Luce ewangelifti [Oct. 19], et poft follempnitatem omnium fanctorum [Nov. 1] a Scotia difceffit. fol. 44.

Item, dompnus Henricus abbas de Gedewrȝe, vir grandevus, ob imbecillitatem corporis paftorali cure valedixit, cui fucceffit dompnus Philippus ejufdem domus canonicus.

Eodem anno levata funt offa venerabilis Ade epifcopi Cathenefye a loco ubi poft martÿrium fepulta erant, et ad fedem epifcopalem delata ibique honorifice fepulta; in quorum levatione, ut fertur, facta funt miracula non pauca.

Anno Domini M.CC.XL. obiit venerabilis Leonius abbas Riewalis,[ff] vj. idus Januarii [Jan. 8], cui poft pafcha [Apr. 15] fucceffit dompnus Adam de Tilletai, abbas . . . .

Eodem anno, in die fancti Vincentii [Jan. 22], confecratur dominus Dauid de Bernam[h] in fede fua a domino Willelmo epifcopo de Glafcu.

Dompnus Walterus abbas de Driburc ceffit officio fuo, et dompnus Johannes ejufdem domus canonicus ei fucceffit.

Obiit L.[i] rex Wallie, cui fucceffit Dauid filius ejus.

Obiit Johannes de Normanuill'.

Item, dompnus Alexander abbas de Cupro paftoralem curam reliquit, et dompnus Gillebertus ejufdem domus monachus ei fucceffit.

Item, obiit Jocelinus[k] epifcopus Batonienfis.

[e] Odo le Blanc d'Alerain. See *Fordun*, ii. 66. [f] Namely, Herbert Maunsel, who had resigned his charge in 1236; in the manuscript is the marginal note "abbas de Kalcou x." [ff] In the margin, "abbas Rieuallensis xiiij." [g] Hugo? see above, under the year 1236. [h] This sentence, for the first time printed entire, corrects the error into which *Keith* had fallen regarding this bishop; and, taken in conjunction with what is afterwards stated in the year 1253, is a proof of the accuracy of *Fordun*, whom Keith cites, p. 17. See also *Fordun*, ii. 68. [i] Lewlin, or Lewellin. See *Rot. Pat.* 25 Hen. III.; and also *M. Paris*, p. 355. [k] Josceline, bishop of Bath, is generally supposed to have survived till 19th November, 1242.

Item, obiit ....[1] epifcopus Norwicenfis, cui fucceffit dominus Willelmus de Raleÿa.

Item, obiit magifter Robertus de Bigham,[m] epifcopus Salifbirienfis.

Item, obiit magifter Edmundus[n] archiepifcopus Cantuarienfis, fucceffit Bonefacius.

Item, obiit Alexander[o] epifcopus Ceftrenfis, cui fucceffit dominus Hugo de Patifhil.

Item, dominus papa Gregorius ex omni regno Chriftiane fidei quibufdam epifcopis mandavit ut perfonaliter Romam venirent, et fuam præfenciam fibi in proximo pafcha [Mar. 31, 1241] exhiberunt. Vocati funt autem de Scocia nominatim dominus Glafguenfis,[p] et dominus Dauid de Sancto Andrea, qui in adventu Domini [Dec. 2] iter arripientes egreffi funt de terra fua, relinquentes multos in egreffu fuo dolentes.

Obiit dompnus Galfridus abbas de Dunfermelin, et dompnus Robertus† ejufdem domus monachus ei fucceffit.

Eodem anno levata funt offa abbatum de Melros que jacebant in introitu capituli, et in orientali parte ejufdem capituli decencius funt tumulata; præter offa venerabilis patris noftri Walleui, cujus fepulcrum apertum fuit et corpus ejus incineratum inventum, ex quo qui affuerunt ex minutis offibus fecum afportaverunt, et reliqua in pace dimiferunt. Aderat ibi præfens miles bone oppinionis, dictus Gilellmus filius comitis,[q] nepos domini regis; hic dentem precibus obtinuit, per quem, ut ipfe poftea retulit, infirmi multa fecuti[r] funt beneficia.

fol. 44. b. Anno Domini M.cc.xlj. crebra miracula facta narrantur ad fepulchrum beati Edmundi[s] Cantuarie archiepifcopi.

Obiit Walterus filius Alani[t] junioris.

[1] A blank is left for the name, but Ralph, the predecessor of William de Raleigh, died in 1237. See *M. Paris*, p. 348. [m] Robert de Bingham died 2d November, 1246. [n] Edmund died 16th November, 1242, and was succeeded by Boniface of Savoy. *M. Paris*, p. 368. [o] By these bishops of Chester we are to understand Alexander de Stavenby, who died 26th December, 1238, and Hugh de Pateshull, who died 7th December, 1241, and were bishops of Litchfield and Coventry. *M. Paris*, p. 353, 360. [p] William de Bondington, bishop of Glasgow. † Robertus de Keldeleth. *Fordun*, ii. 68. [q] It is probable that this was William, second son of Patrick, fifth earl of Dunbar; his mother was Ada, one of the natural daughters of William. See under the year 1184. [r] Assecuti? [s] Edmund de Abingdon, archbishop of Canterbury, was canonized by Pope Innocent the Second. *Knyghton*, col. 2435; the miracles are mentioned by *M. Paris*, p. 375. [t] *Douglas* states that Walter, son of Alan, died in 1246; but the authority of the text seems to have been overlooked. *Peerage*, i. 44; see also *Fordun*, ii. 68.

Ecclefia Dunelmenfis, diu paftore viduata, tandem fufcepit magiftrum Nicholaum de Farneham[u] in epifcopum, virum grandevum et regis medicum, qui de medico corporum factus eft medicus animarum.

Obiit Gilelmus comes de Albamarle.[w]

Item, obiit Gillebertus marefcallus Anglie,[x] non relicto femine.

Item, dompnus Willelmus epifcopus Glafguenfis et dompnus Dauid epifcopus fancti Andree repatriaverunt cum epifcopis Francie et Anglie, facta prius appellatione contra legatos qui eorum ductores fuere; afferebant enim fe fine mortis periculo ad apoftolicam fedem pervenire non poffe. Illis ergo repatriantibus legati eorum cum multis aliis viris magnifque religiofis iter per mare arripuerunt. Et quia longum eft cuncta narrare, dignum duxi hic inferere litteras[y] quas dompnus Ciftercienfis abbati de Sauiniaco mifit de imperiali carcere.

"Venerabili patri Sauiniaci, de Ciftercio, de Claraualle, et de Pietate Dei, abbates, falutem. Noveritis quod nos de evadendo falubriter cogitantes, miferabiliter incidere cepimus inter manus galeatarum imperatoris, qui nos rebus omnibus abfque mifericordia fpoliantes, nudos et difcalciatos poft multas tribulationes marinas, quas per feptimane circulum fuftinuimus, ad civitatem Pifanorum, cum viginti dena galea quas a Jamnenfibus* extorferunt, cum tripudio reduxerunt. Modo eciam nutu imperatorie majeftatis, permanentibus fociis noftris aput Pifam monachis et converfis in carcere, qui omnes per Dei gratiam falvi facti funt præter notarium domini, Ciftertii qui nobis videntibus et fuccurrere non valentibus, fubmerfus eft in mari, nos in caftro fancte Minacis, quod dicitur Camera Imperatoris, carceris incommodo mancipamur. Nobifcum vero in eadem dampnatione funt dominus Prænefteniis et dompnus Gregorius legati, qui funt in vinculis. Burdegalenfis et Mithanenfis archiepifcopi, Cartomogenfis, Agathenenfis, Nouiomenfis, Tridiomenfis, Hyftoenfis, Papienfis epifcopi; Cluniacenfis et Fugiacenfis abbates; prepofiti et archiprefbyteri, et alii magni viri de diverfis terrarum partibus, qui omnes vinculis tenentur

[u] Nicholas de Farnham was elected 2d January, 1240-1. See concerning him *M. Paris*, p. 372.
[w] William de Fortibus, seventh earl of Albemarle, died upon Good-Friday, 1241, on his way to the Holy Land. *Dugd. Baron.* i. 64.
[x] He died upon the 27th June, 1241. *Dugd. Baron.* i. 606.
[y] Concerning the subject of this letter, see *L'Art*, vii. 343, 8vo., and *M. Paris*, p. 380.
* Januensibus?

ferreis, quod et nobis omnibus ſine aliqua perſonarum acceptione, fieri ſine dubio in proximo certi ſumus. Unde quoniam de evaſione vel reverſione noſtra nichil vobis mandare certum poſſumus, magis de mora præſumentes quam de ejus contrario, rogamus vos quatenus equitaturas, converſos et totam familiam noſtram abſque dilatione, ſi poterit fieri, cum ſecuro conductu ad domos unde ſunt, faciatis reduci, ſtatum noſtrum nunciantes noſtris de plano conventibus, ut tanto ferventiores exiſtant circa ordinis obſervantiam, quanto nos in majoris neceſſitatis articulo no-
fol. 45. verint conſtitutos. Vos vero pro nobis fieri ſpeciales orationes procurare dignemini, ut præſentes anguſtias cum futuris omnibus incommodis in omni manſuetudine et patientia tolleremus. Speramus quidem quod tota præſens adverſitas nobis in proſperitatem commutabitur, et quicquid patimur amaritudinis, in dulcedinem convertetur. Vos igitur quem[*] Dominus de tanta procellarum voragine, ſicut videtur, eripuit, ſollicitudinem geratis et diligenciam, qualiter ordinis obſervetur integritas. Dompnus legatus Anglie et archiepiſcopus Rothomagenſis, qui primo remanſerunt aput[**] Piſam, nunc de novo ad alios prælatos ſunt tranſlati de præcepto imperatoris. Biſuntinus archiepiſcopus ſubmerſus eſt in mari; abbas Fiſcanenſis, qui erat in galea cum domino Biſuntino, captus eſt vivus; et omnes prælati Hiſpanie evaſerunt. Ita quod dominus imperator non habet in carcere ſuo, exceptis tribus legatis, niſi tres archiepiſcopos et ſex epiſcopos; de abbatibus vero et procuratoribus ad præſens non loquimur."

Walenſes, qui et reliquie Britonum, qui a diebus Bruti qui primus eorum princeps erat, principem ſuper ſe de gente ſua habuerunt, ſub quo et per quem ſuas cauſas terminabant, modo coguntur uſque Londonias properare, ibique ad arbitrium Anglorum eas determinare.[a] Unde conſtat quod ſecundum propheciam Merlini, rubeus draco, id eſt, Britones, languet in extremitate ſtagni, ſcilicet inſule, oppreſſus ab albo dracone, per quem Angli deſignantur.

Obiit Chriſtiana Corbet, uxor Guilelmi filii comitis,[b] et in capitulo de Melros ſepelitur.

[*] Quos? [**] Apud. (40) [a] See *Fœdera*, i. 240, 241. [b] See the last note [q].

Obiit Gregorius papa [illegible] kalendas Septembris [Oct. 22], cui successit Celestinus [illegible] in vigilia omnium sanctorum [Nov. 1], qui sedit per [illegible] in extremum; post cujus obitum papalis sedes [illegible].

[illegible] Alexandri regis Scocie [illegible] C[illegible] pridie nonas Septembris [Sept. 4], [illegible] est Alexander: natus est autem [illegible] regni sui xxvii. pene finito.

Johannes de Maxwell [illegible] Melros [illegible].

Episcopus Willelmus [illegible] submergitur.

Anno [illegible] magister Petrus de A[illegible], archidiaconus de T[illegible] et magister Reginaldus de Irewin et successit.

Obiit magister Rogerus, cognomento Niger, episcopus Londonie.

Obiit [illegible] Hugo de Patesil episcopus Cestrie, sive de Couentre, sive de Lichefeld. fol 45. b.

H[enricus] rex Anglie transfretavit[2] ut adquireret terras suas transmarinas.

Obiit Johannes Cumin comes de Anegus, in Francia.

Pro dolor! Patricius de Athedle,[3] filius Thome de Galwedia et comitis de Athedle, juvenis egregius et quantum ad humanam oppinionem omni curiali sapientia et facecia imbutus, apud Hadingtone in hospitio suo, de nocte postquam se sopori dedisset, per consilium quorumdam malignancium nequiter perimitur, cum duobus sociis suis. Et ut tantum facinus lateret, domus in qua jacuerunt comburitur, ut qui intus erant, non occisi

Gregory IX. died 21st August 1241, and was succeeded by Celestin IV., who died on the [illegible] November of the same year. [illegible] Wyntoun places this event in 1242, vol. i. p. 374. However, for the [illegible] it is fortunate that we can prove that the birth of Alexander happened in 1241, for the feast of the translation of St Cuthbert, or the 4th of September, fell upon a Wednesday in 1241, but not in 1242. Alexander II. was born on the 24th of August 1198, [illegible] commenced his forty-fourth year eleven days before the birth of [illegible], and the twenty-seventh year of his reign would finish on the 3d of December 1241. I have entered [illegible] examination of the accuracy of the date, since it is a point upon which [illegible] every chronicle. [illegible] Perhaps the John de Maccuswell who was sheriff of R[illegible] in 1225. See the Appendix to H[illegible] Lanark, 164, 165, 184. [2] Henry was at Portsmouth on his way to Gascony, upon the 5th of May. *Fœdera*, i. 244. [3] See *Lord Hailes' Annals*, i. 157; Wyntoun, i. 375; Fordun, ii. 72. Upon this passage, *Macpherson* has the following manuscript note, "filius duorum patrum? supple [illegible], scilicet, comitis de Athedle, vel [illegible] generis feminei?" It rather seems probable that the word '*filie*' has been omitted between the words '*et*' and '*comitis*.'" [illegible] *M. Paris*, p. 397.

ſed ab igne accidentaliter incenſo viderentur eſſe extincti! Sed qui revelat abſcondita, quod peſſimi fecerant in abſcondito, patefecit in publico; ut ſubſequens declarabit narratio. Poſt cujus tamen obitum, Dauid de Haſtinges accepit ejus comitatum provenientem ſibi ex parte uxoris ſue, que erat matertera juvenis occiſi.

Willelmus de Sumeruille apud Melros ſepelitur.

Obiit dominus Galterus Olifard, juſticiarius Laudonie, et in capitulo de Melros ſepelitur honorifice.

Obiit dompnus Andreas epiſcopus Morauie.

Tonitrua mugierunt xvj. kalendas Januarii [Dec. 16].

Anno Domini M.cc.xliij. Johannes Biſeth cum Waltero avunculo ſuo et ceteris complicibus ſuis exlegatur, quia fama afferebat prædictum Johannem, cum conſilio prædicti Willelmi, Patricium de Athedle morti tradidiſſe.

Magiſter A. de Baggatte apud Melros ſepelitur.

Dominus Gillebertus de Humframwille accepit comitiſſam de Anegus in uxorem.[f]

Omnes prelati qui imperiali carcere erant mancipati, libere abire ſunt permiſſi, qui Romam venientes præſentiam ſuam cardinalibus exhibuerunt; qui mox ex eorum præſentia exhilarati Anagnie acceſſerunt, tunc dominum Sẏnebaldum preſbyterum cardinalem ad titulum ſancti Martini in montibus, in craſtino nativitatis ſancti Johannis baptiſte [Jun. 25] in papam elegerunt, qui dominica infra octavas apoſtolorum Petri et Pavli [Jun. 28] conſecratur, et Innocentius iiij. nominatur.

Dompnus Willelmus abbas Clarewallenſis viam univerſe carnis ingreditur, dum cum domino Willelmo abbate Ciſtercii de curia revertitur. Nam de Pietate Dei abbas, depoſito abbatis officio, ibi a domino papa
fol. 46. retinetur, et cardinalis efficitur.

Dompnus Rogerus Auenel[g] apud Melros, juxta patrem ſuum, ſepelitur.

Dompnus Michael, abbas de Glenluis, apud Walcheles in die ſancti Michaelis [Sep. 29] ſepelitur; ſimiliter dompnus Gillebertus, abbas de Cupro, apud ſanctum Remigium, vj°. idus Octobris [Oct. 12], dum re-

[f] *Dugd. Baron.* i. 505. [g] *L'Art*, vii. 343; iii. 363, 8vo.

deunt de capitulo generali. Ad regimen domus de Cupro præficitur dompnus Willelmus de Binin, prior de Neubotle, in adventu Domini.

Anno Domini M.cc.xliiij. dominus Willelmus abbas Ciftercienfis abbatizare recufavit, cui fucceffit dominus . . . .[hh] abbas de Firmitate.

Item, Alanus Mufarde Rieuallis, abbas de Glenlus conftituitur.

Eodem anno dominus Innocentius papa terram domini regis Francie intravit, et apud Lugdunum perendinavit;[i] ubi in die fancte Trinitatis [Maij 29], Otonem quondam legatum Anglie et Scotie in epifcopum Portuenfem confecravit. Nam de Pietate Dei quondam abbatem Johannem, cardinalem prefbyterum ad titulum fancti Laurentii in Lucio antefecit.

Ipfo anno nefandiffimus proditor Walterus Bifet, cum complicibus fuis, non deftitit tamdiu in auribus H[enrici] regis Anglie venenum diffenfionis infundere, quoufque adunato exercitu fuo ufque ad Novum caftrum fecit contra dominum A[lexandrum] regem Scocie venire; cui cum innumera multitudine ufque Pontelant occurrit rex Scocie, fed ad inftantiam præcipue archiepifcopi Eboraci, necnon et aliorum magnatorum, pax reformata eft in vigilia affumtionis [Aug. 24]; qua propter rex Scocie repatriavit, et rex Anglie adverfus Walliam ire difpofuit; rebellabant enim Valenfes, jugum Anglorum fuftinere non valentes. Nec prætereundum quod rex [An]glie ibidem in gratia miraculorum regem Scocie, ut audivimus, a pluribus voluit exaltare.

Hoc anno deftructa eft terra Ierofolimorum, et hee littere que venerunt domino pape.

" SANCTISSIMO patri et domino Innocencio, Dei gratia, fancte Romane fedis fummo pontifici, Robertus eadem gratia fancte Ierofolimis ecclefie patriarcha, apoftolice fedis legatus, regina Cypri et Bauilla regni Ierofolimitani, Tirenenfis archiepifcopus, R. Acconenfis, G. Sidonenfis, R. Lidenenfis epifcopi; frater Hermannus Petragoricenfis, magifter milicie Templi, frater Willelmus magifter domus Hofpitalis fancti Johannis, et præceptor domus fancte Marie Teutonicorum, Odo de Monte Beligardo, dominus Tyberiadenfis et conftabularius regni Ierofolimitani, Philippus de Monte forti, dominus Teronenfis, pedum ofcula beatorum cum fub- fol. 46. b.

jectione perhenni. Super ftatu miferabili terre fancte et ejus affliccionibus, que noviter acciderunt de fubito et inopinato Corofminorum adventu, quod vobis per noftrum patriarcham fuerit intimatum, a memoria fanctitatis veftre non credimus excidiffe. Cum autem ad prefens major fit neceffitas nunciandi, eo quod culpis noftris exigentibus multiplicaverit in Terra fancta Dominus his temporibus flagella, veftris auribus, pater fanctiffime, qui in fpecula Domini eftis conftituti fuper alios præminentes, ecclefiarum follicitudinem cotidiana inftantia fuftinentes, in cujus humeris archa Domini fuftentatur, ecclefie Ierofolimitane fufpiria, et excidium populi Chriftiani, et periculum Terre fancte, communiter intimare cogimur. Veftram itaque fanctitatem nolumus ignorare, quod fupradicti Corofmini, quorum crudelitas beftialem feritatem excedit, partem magnam Ierofolimitane provincie, videlicet a Nirone militum quod viij[to]. miliariis diftat a Ierufalem, ufque ad partes Afcalone et Gazaie, in adventu fui primordii occuparunt, et detinent occupatam. Ad quorum adventum timor et tremor inopinabiliter in mentibus Chriftiani populi fupervenit, eo quod in ipfos omni crudelitatis genere defeviant, eorum fanguinem ficientes, qui cum a terris natalibus per Tartarorum potentiam fint expulfi, non habentes alibi manfionem, in prædicta terra ad foldani Babylonie imperium acceffferunt, qui eis terram quam inhabitant Chriftiani, dicitur contuliffe. Nec venerunt tantum ut terram deftruant et recedant, fed eam cum uxoribus et familiis, quafi propriam, inhabitant; credentes fibi manfiones et domicilia perpetuo vendicare, nifi virtus Altiffimi ipfis obftiterit, et fedes apoftolica manum contra illos porrexerit adjutricem. Soldanus enim prædictus, caput facrilegii, eos protegit et defendit, et in ftipendiis et exenniis magnificis fervit eis, credens per eos fibi regnum Damafcenum et populum Chriftianum fubjugare, quamvis foldanus idem Babiloniam non exeat, nec illi terram Babilonie fint intrare permiffi, quia de prædictis dubitant, propter potenciam et infidelitatem ipforum.

Licet autem Corofminorum afflictio fufficere potuiffet,* que mentes omnium affecerat ultra modum, dolor alius fupervenit Tartarorum adventu, quorum exercitus ineftimabilis totam orientalem plagam terruit et

* The word "posset" is expuncted in the MS.

concuffit. Tranfeuntes enim aquas frigidas, ufque ad pontem ferreum prope Antiochiam pervenerunt, quafi locufte in turba innumerabili univerfa vaftantes. Verum de divina proceffit clementia quod foldani Damafci et Halapie et Camelle, non fine multa effufione pecunie, ufque ad certum tempus fedus inire cum illis, et fic ad partes remotiores, unde venerant, funt reverfi; in quorum receffu noftra utrumque et populi Chriftiani anxietas conquievit. Nos tamen circa Corofminorum inftantem gladium tota follicitudine cogitantes, ad eorum expulfionem non ceffavimus, nec ceffamus, totis conatibus laborare, illuftres regem Cipri et principem Antiochie ad Terre fancte fubfidium hortantes attente; fed a rege predicto nullum potuimus habere fuccurfum, idem vero princeps Tartarorum regreffum metuens, fe multipliciter excufavit.

Cumque in Terra fancta non fint milites aut pedites peregrini, nifi pauciffimi, quibus omnibus computatis vix poffit ad centenarium numerum computari; milites etiam terre funt hinc inde difperfi prope caftra mu- fol. 47.
nientes, qui non valent de facili congregari, eo quod non poffunt caftra relinquere immunita; commune terre confilium diffuafit multipliciter, fine majori fubfidio illos nequiffimos invadere, feu pugnare cum illis. Non enim tutum erat contra turbam tam maximam et potentem cum paucis pugnare; maxime cum paulo poft primum ingreffum illorum alia multitudo gentis ejufdem advenerit adjuncta cum illis, qui non erant, ut dicitur, prioribus pauciores; etiam ficut pro certo refertur, ipfi funt, preter alios communes homines, uxores eorum et familias, ultra xij. milia equitum expeditorum ad arma. Fuit itaque communi deliberatione provifum, foldanos Damafci et Camelle in Chriftianorum fubfidium advocare, qui funt cum Chriftianis treuge et federe copulati, et contra Corofminos habent inimicitias capitales. Dicti vero Soldani fepius requifiti, fe promiferunt cum totis viribus ad Chriftianorum fubfidium acceffuros; quorum de die in die expectatus adventus fuit ultra omnium opinionem protelatus, fine quorum viribus periculofum erat Chriftianitati cum illis fubire certamen. Interim vero populus Ierufalem inhabitans, hoftibus hinc inde vallatus, quos intus fames, foris gladius perurgebat, terroribus et periculis plurimis anguftabatur; ad cujus fuccurfum credebamus de die in diem exercitum congregare. At perfidi Corofmini cum magna

multitudine Ierufalem invadentes, intraverunt civitatem eandem die lune, undecimo menfis Julij. Chriftiani vero qui ibi aderant ad domos hofpitales et Ierufalem ecclefie, que funt contigue, recurfum habentes, et fe munitionibus ligneis et propugnaculis lapideis defendentes, illa die, annuente mifericordia Jefu Chrifti, de fepedictis nequiffimis victoriam habuerunt, plures perimentes ex ipfis. Illi tamen cum non poffent fuum propofitum adimplere, cum confufione exinde difcedentes, ecclefiam fancti Iacobi Armenorum fitam in civitate eadem per violentiam ceperunt et inconfultam, et plures inventos in eadem ecclefia Armenos, prefbyteros et clericos et laicos, in ore gladii mactaverunt, decapitantes caftellanum imperialem, et præceptorem Hofpitalis fancti Johannis,[a] qui ad pugnam contra eos viriliter exierunt. Illa tamen die de civitate repulfi, ad habitacula, que prope civitatem fecerant, funt reverfi. Prefati vero Ierofolimite quos m[u]lta anguftia perurgebat, a nobis fuccurfum inftantiffime requirebant, ad nos et ad alios Chriftianos litteras et nuncios fepiffime tranfmittentes; fed cum non poffet aliquatenus eis fubveniri de fuccurfu petito, eo quod hoftibus undique loca proxima circumdantibus, nifi per Corofminorum exercitum ad civitatem non patebat acceffus, compaffione multiplici compatientes eifdem et in eorum afflictionibus cor noftrum amaritudine replebatur. Verum circa eorum fubfidium totis affectibus intendentes, deliberatione communi fufcepimus, ut ad Vaffarum foldanum, de contractu, qui de novo cum Chriftianis quibufdam treugam inierat, mitteretur; ut ejus auxilio præfatus populus ufque ad terram Chriftianorum fecuritatem fufciperent et conductum. Mifimus itaque cum litteris noftris ad foldanum eundem folempnes nuncios, quibus dedimus in mandatis, ut audita refponfione, cum ejus conductu fratrem Simonem de ordine Prædicatorum in Ierufalem accederet, confortans populum Chriftianum, et ut eifdem denuncians foldani refponfum confideraret ftatum terre et populi, et nobis omnia denunciaret. Itaque nunciis prædictis præfatum foldanum contracti adeuntibus, et pro conducto prædicto diligenter inftantibus circa ipfum, refpondit prædictus foldanus Ierofolimis conductum fe libenti animo præftaturum, hoc tamen facere

(41) [a] Peter de Villebride. *L'Art*, v. 312, 8vo.

non poterat ſine Coroſminorum aſſenſu; ſed firmiter promittebat ad Coroſminos ſollempnes nuncios ſe miſſurum, quos precibus et exenniis induceret, ut tradebat, ut indempnitate præſtita ad ejuſdem ſoldani conductum, fol. 47. b. populum ipſum tute permitteret in terram Chriſtianorum abire. Ac idem frater Simon, relictis aliis nunciis cum eodem ſoldano, in Ierufalem conductu ſoldani ipſius juxta mandatum noſtrum aſcendit; qui toto populo congregato, et ipſi prædicans verbum Dei, confortans multipliciter et exhortans et remiſſionem eis tribuens, ſicut a nobis patriarcha ſuſceperat in mandatis, reſponſionem ipſis retulit quam ſuſceperat in aliis nunciis a ſoldano. Populus autem Ierufalem conſilio communicato reſpondit, quod potius in civitate fame et peſte mori volebant, quam ſe crudeliſſimis gentibus credere, vel manibus committere ſoldani, de cujus infidelitate certi erant et nullatenus dubitabant, ſed volebant omnino in civitate permanere, expectando miſericordiam Jeſu Chriſti et ſuccurſum. Ceterum frater Simon, perquiſito ſtatu terre, intelligens quod victum habebant et quod ad vj. ebdomadas ſufficere poſſet, audita reſponſione eorum, firmiter inhibuit univerſis ne de civitate ſine conductu communi quiſquam latenter exiret, ſed ſperantes in Altiſſimi miſericordia ſe viriliter defenderent, Chriſtianorum exercitum expectantes; qui tandem de civitate recedens per ſoldanum rediit memoratum, ejus conductu ad nos prædicta nunciaturus acceſſit. Poſt cujus reditum tertia die hora ix[a]. pro certo ſuſcepimus, quod, aliis inconſultis et neſciis, nocturno tempore magna pars hominum armatorum de civitate recedens, apud Iopen infeliciter pervenerunt; de quorum furtivo diſceſſu dolentes non modicum et commoti, eo quod ceterum populum Ieroſolimitanum in diviſionem poſuerit et rupturam; paulo poſt rumores de ſepedicto Ieroſolimitano populo ſiniſtros ſuſcepimus et lacrimabiles. Ipſi enim, Coroſminorum iteratum timentes adventum, ultra vj. millia hominum, nonnullis in civitate relictis qui recedere de civitate noluerunt, de communi conſilio, tam clerici quam viri religioſi et utriuſque ſexus laici, die Martis in vigilia ſancti Bartholomæi [Aug. 23] circa veſpertinam horam, ſunt civitatem egreſſi, ad terram Chriſtianorum iter capientes per loca montana, confiſi de treugis quas cum Sarracenis de montanis habebant, ſperantes per illam viam Coroſminorum periculum evitare, et dum Scillam evitare crederent inciderunt

miserabiliter in Caribdim. Nam præfati Sarraceni perfidi de montanis egressi, ipsos subito invadentes et per totam noctem impugnantes eosdem, plus duo mille, ut fertur, occiderunt ex ipsis, effundentes sanguinem innocentem tanquam aquam in circuitu Ierusalem, proh dolor! et non erat qui sepeliret. Pueros et puellas captivas duxerunt, senibus non parcentes, et quos ex præfato populo occidere noluerunt, miserabiliter captivabant, exponentes eos venales ceteris Sarracenis. Quin etiam dum illorum Saracenorum manus ex illo populo aliqui evaserunt in Ramessem planiciem descendentes, ipsis mortem fugientibus mors et gladius supervenit. Nam Corosmini hostiliter irruentes, ipsos crudeliter occiderunt, et facta est strages inter mortuos et captivos quod ex toto populo vix evasere ccc[ti]., catervatim in Iopen venientes vulnerati et semivivi relicti. Cum itaque sanguis innoxius de terra clamet ad Dominum, in conspectu vestre beatitudinis, in compassionem et misericordiam clamor ejus præsentetur! Adimpletum est igitur super Ierusalem vaticinium Ieremie, "Facti sunt inimici ejus in capite ejus, dies festi ejus in luctum, sabbata ejus in obprobrium sunt conversa."

Dolentes referimus etiam, quod cum post tantum excidium Ierusalem civitas quasi sola sederet majori parte populi destituta, perfidi Corosmini in ipsam, nemine resistente, intraverunt; ecclesiam sepulcri Dominici, et populum Christianum qui ad ipsam confugerant ibi pro Christi nomine martirium recepturi, in qua Dominus noster Jesus Christus infra crucis patibulum effudit sanguinem suum preciosum pro salute generis humani, in ore gladii miserabiliter trucidarunt, pavimenta totius ecclesie sanguine martirum rubricantes. Quid plura? sacerdotes in altaribus ipsius ecclesie celebrantes, cum sacrosancta misteria conficerent, manibus impiorum capitibus detruncati seipsos Deo patri in sacrificium obtulerunt. O felix anima magistri Petri de Montranda! Remensis, et Sconensis canonici,
fol. 48. crucem Domini bajulando secutus est eum. Cum enim in ecclesia sepulcri Domini celebrarent in loco proprio quo filius Dei Deo patri victima est oblatus, seipsum ab impiis trucidatus obtulit hostiam Jesu Christo. Hujus vero perfide gentis sordities et crudelitas infinita Sarracenos alios in nequitia superavit universos; qui cum Ierusalem sepius occupassent, utcunque in veneratione servabant; Grecos, Armenos, Jacobitas et alios

habitantes ibidem qui censebantur nomine Christiano, quamvis subditos servituti, dimittentes in pace in sepulcro et aliis locis venerabilibus Divina misteria celebrare et eadem custodire. Illi vero perfidissimi, non parcentes religioni, sexui, vel etati, loca sancta quantum in se est profanaverunt, nec in ipsa civitate dimiserunt aliquem Christianum. Ab ecclesia quidem sepulcri Dominici tectum plumbeum abstulerunt; quin eciam ad marmoreum tabulatum, quod hinc inde sepulcrum Dominicum circumdabat, manus sacrilegas extendentes ipsum funditus eruerunt, locum ipsum in quo sepultus est Dominus, quantum in se est, multipliciter deturpantes. Nec est in memoria aliquorum usque ad tempora illa Saracenorum aliquos tam nefaria commisisse. Et ascendentes ad Beelmitam ecclesiam, eam multis modis violasse dicuntur: loca etiam sacratissima, scilicet montem Syon, Templum Domini, et alia loca venerabilia civitatis Ierusalem turpissime tractantes. In urbe itaque magni decoris, que fuerat gaudium universe terre, in qua justitia habitabat, exigentibus peccatis populi Christiani, nunc habitant homicide. Sed et hostia et holocaustum deficit ab illa. Tulerunt enim juge sacrificium, dejecerunt locum sanctificacionis, incenderunt igne sanctuarium Dei, polluerunt locum tabernaculi nominis ejus, in contumeliam et obprobrium nominis Christiani.

Insuper noveritis, pater sancte, quod in tantam audaciam et superbiam ascenderunt, quod per totam terram predictam undique discurrentes, quorum manus nil mali indifferenter evitant; et neque in Tiberiadim et loca adjacentia, in predictis incendiis et homicidiis procedentes prope Accon ad vij. miliaria venerant in predam; terramque ultramarinam noveritis in necessitate plurima et periculo magno constitutam, scilicet quali a centum annis non recolitur extitisse. Ascendant igitur ad aures vicarii Jesu Christi, terre sancte gemitus dolorosi, ecclesie Ierusalem lamenta et obprobria exprobrancium fidei Christiane. Prodeat de ecclesia Romana gladius bisacutus ad vindicandum sanguinem innocentem, exeat de thesauris ipsius consolatio desolatis, intonet de faucibus ipsius verbum exhortationis ad reges et mundi principes universos, ut ad vindicandam injuriam Jesu Christi, per quem vivunt et regnant, et tocius Christianitatis obprobria non permissis illata de festinato succursu terre predicte subveniant sicut vestra sanctitas duxerit ordinandum. Actum apud Accon, anno Domini M.CC.XLIIIJ., in die sancti Matthæi" [Sep. 11].

. . . .[c]

"VIRIS religiofis in Chrifto Jo. et Andree ultra mare D. humilis arch'. Cireñ. etc. De flebilibus, miferabilibus, terribilibus, horribilibus, et dampnofis rumoribus ultra marinis, recurratis ad priorem Hofpitalis fancti Johannis, qui portat regi Chriftianiffimo Francorum litteras non atramento fed fanguine fcriptas, ut fertur, non enim vidi ipfas fed eos qui eas viderunt, dicentes rubeo confcriptas. In fumma dicitur quod magifter Hofpitalis et totus conventus preter xv, totus conventus Templi, totus conventus Hofpitalis fancte Marie Teutonicorum, perpaucis evadentibus, tota milicia ultramarina, magnus populus Chriftianorum armatorum et cum illis Naffarus foldanus Turci, et quidam alius foldanus captus a Corofminis et hominibus foldani Babylonie, interfecti funt xvij°. die Octobris. Dicitur tamen quod comes Willelmus et dompnus Philippus capti funt. Dominus patriarcha, et conftabularius evaferunt. Ecce luctus et lamentatio!"

fol. 48, b. ANNO M.CC.XLV. obiit dompnus Hugo abbas de fancto Seruano, vir per omnia vite laudabilis et facre zelator religionis; cui fucceffit in paftorali regimine monachus domus ejufdem, Matheus nomine, v. idus Martii[d] [Mar. 11].

Anno eodem intravit Innocencius papa iiij. terram regis Francie, in adventu Domini [Dec. 3].

Anno eodem Chriftianiffimus et Deo dilectus Ludouicus, rex Francorum illuftris, Dei cuncta regentis et difponentis providentia, gravi arreptus eft infirmitate in Parifienfi civitate. Invalefcente vero morbi gravamine, et motu vitali jam ceffante, videbatur a circumftantibus mortis debitum perfolviffe. Cum jacuiffet autem fuper lectum doloris hujufcemodi, nullo penitus in ipfo apparente figno vitali per triduum, repente ftupentibus cunctis qui aderant, elevatis in celum oculis, clara voce benedixit nomen Dei omnipotentis! Deinde epifcopo Parifiacenfi accerfito, juffit ut facrofancte crucis vexillum imponeret humero fuo, profecturus nomen Jefu

[c] A line has been here erased from the manuscript.

[d] It is uncertain whether this date (placed in the manuscript on a line by itself, and unconnected with the entry which precedes or follows it) belongs to the event to which I have adjoined it.

[e] St Louis left France for the Holy Land on Friday, 12th June 1248. *Henault*, p. 160.

Chrifti et crucis gloriam extollere, ubicunque fancta ecclefia fibi voluerit imperare. Epifcopus vero memoratus devocione qua decuit pii regis pia vota implevit, et rex protinus de infirmitate fua perfecte convaluit.

Sane eodem tempore Fredericus, imperator nefandiffimus, audito de præfati regis egritudine et crucis fignatione, fub fraudis, ut creditur, intencione, iftas litteras[ee] deftinavit.

"FREDERICUS, Dei gratia, Romanorum imperator, femper Auguftus, Ierufalem et Scicilie rex, Ludovico, Dei gratia illuftri regi Francorum, falutem et fincere dilectionis affectum. Pervenit ad audienciam noftram rumor infeftus, rumor amaritudinem nuncians, qui perfonam regiam, requirente carnis fragilitate, ingravefcentis egritudinis lapfum nuper edocuit incurriffe. Convertit tamen querelas noftras in gaudium, et puncturam doloris intrinfeci tranftulit in medelam, refumpte poftmodum fanitatis auditus, qua vos Divine potencie dextera que mifericorditer et medetur, quafi a mortis janua clementiffime liberavit. Idem profecto vifitacionis genus, ipfa rerum et temporis neceffitudine requirente, de profundo confiliorum Domini tam falubri quam neceffaria provifione creditur proveniffe, quatenus infidelium, pro dolor! recrudefcente nequicia, fidei noftre varia ftrage, fidelium dolorofo difpendio irrogato, Divino tractu commotus novus pugil infurgeret, et enormem injuriam Dei noftri vexillo crucis affumpto, que jam potiffimum fidei noftre reftat auxilium, athleta Dominicus fatageret vindicare. Hujus quippe caufati commoditas caufam infirmitatis prænunciam merito convertit in gaudium, cum ex eo incommodo præcedenti fequentis fructus commodum multiplex colligatur. Generalis primo, quod ex felici tranfitu regio ad patriam Domini, de gladiis hoftium viribus Gallicis eruendam, Saracenica pravitate deftructa fidei noftre detrimento confulitur, honor excolitur, in quo vos mirifica[f]

. . . ."

"AD Apoftolice dignitatis apicem, licet indigni, dignatione Divina affumti, omnium Chriftianorum curam vigili fedulaque follercia ac intime confiderationis oculo fingulorum difcernere merita, et provide deliberationis ftatera librare debemus, ut quos jufti vigor examinis dignos often- fol. 49.

[ee] This letter is not amongst the "*Epistoli Petri de Vineis.*" 8vo, 1740. [f] The manuscript here breaks off abruptly, four lines and a half being left vacant at the bottom of a page.

Fol. 49.

AD. Apostolice dignitatis apice licet indigni dignatione diuina assumpti. Omnium christianorum eam
magis sedula et sollerti ad . . . . considerationis octo singulorum discernere merita et prouide dili-
bracionis statera librare debemus, ut quos iusti uigor examinis dignos ostenderit, congruis ampliare
fauoribus. Et nos ante reos penis debitis deprimamus. Appendentes semper meritum et premium

Fol. 53.

Anno m° lxx° Rex Malcolmus angliam usque cleueland uastauit. tunc clitoni edgaro et
sororibus margarete et cristine ubi eas inuenit regem anglie fugientes ut in scotiam irent
apud Weremudam in reditu suo pacem suam donauit, et margaretam postea sibi in matrimonium

Fol. 54.

Anno domini m° cc° xl vi. Dompnus mathias cellerarius de mel-
ros in abbatem eligitur in crastino sanctorum tiburcii et ualiani.
et in die ascensionis a domino Willelmo episcopo glasguensi sollempniter

Fol. 60.

nomen ut dicit papias distinctione tria clementarum cronica dicuntur
enarraciones temporum preteritorum. uel cronica secundum quendam alium
possunt dici testes temporum. dilucidaciones ueritatis. memorie rerum

Fol. 63 b.

gerendis atque prudendis mire prudens et circumspectus. bellicosus ualde et ipse miles. propter quod
elegerunt eum barones ut preesset bello illorum atque consiliis. Erat autem oriundus de genere
francigenarum procerum potissimorum totius francie. a quibus ipse non degenerans similis factus est

Fol. 74 b.

uolo. nec aliquid superest modo de ipso. nisi ut puniatur quem uolo. quod
manifeste factum fuisset. nisi operante deus piissimum eduuardum melius saluandum
adiuuisset. post dies uero paucos factum est ut ab aduuraldo doloso in...

J. Netherclift Lithog.

derit, congruis attollamus favoribus; quos autem reos, penis debitis deprimamus; appendentes ſemper meritum et premium equa lance; retribuendo cuique juxta qualitatem operis pene vel gratie quantitatem. Sane cum dira guerrarum commotio nonnullas profeſſionis Chriſtiane provincias diutius afflixiſſet; nos toto cupientes mentis affectu tranquillitatem et pacem eccleſie ſancte Dei, ac generaliter cuncto populo Chriſtiano, ad præcipuum principem ſecularem, hujus diſſenſionis et tribulationis auctorem a felicis recordationis Gregorio papa prædeceſſore noſtro, pro ſuis exceſſibus anathematis vinculo innodatum, ſpeciales nuncios magne auctoritatis viros, videlicet, venerabiles fratres P. Albanenſem tunc Rothomagenſem archiepiſcopum, Willelmum Sabinenſem tunc quondam Mutitenſem epiſcopum, ac dilectum filium noſtrum W. Baſilice duodecim apoſtolorum, preſbiterum cardinalem, tunc abbatem ſancti Facundi, qui ſalutem zelabantur ipſius, duximus deſtinandos. Facientes ſibi proponi per ipſos quod nos et fratres noſtri, quantum in nobis erat, pacem per omnia ſecum habere, necnon et cum omnibus hominibus optabamus, parati ſibi pacem et tranquillitatem dare, ac mundo etiam univerſo. Et quia prælatorum, clericorum, omniumque aliorum quos detinebat captivos, et omnium tam clericorum quam laicorum quos ceperat in galeis, reſtitutio poterat eſſe pacis quamplurimum inductiva, ut illos reſtitueret, cum hoc idem tam ipſe quam ſui nuncii antequam ad apoſtolatus vocati eſſemus officium, promiſiſſet, rogari et peti ab ipſo fecimus per eoſdem ac proponi. Inſuper quod iidem pro nobis erant parati audire et tractare pacem, ac etiam audire ſatiſſactionem quam facere vellet princeps de omnibus pro quibus erat vinculo excommunicationis aſtrictus, et offerri præterea, quod ſi eccleſia eum in aliquo leſiſſet contra debitum, quod non credebat, parata erat corrigere ac in ſtatum debitum reformare. Et ſi diceret ipſe, quod in nullo contra juſtitiam leſerat eccleſiam, vel quod nos eum contra juſtitiam leſiſſemus, parati eramus vocare reges, prælatos et principes, tam eccleſiaſticos quam ſeculares, ad aliquem locum tutum, ubi per ſe, vel per alios ſolempnes nuncios, convenirent; eratque parata eccleſia, de conſilio concilii, ſibi ſatiſſacere ſi eum leſiſſet in aliquo, ac revocare ſententiam ſi quam contra ipſum injuſte tuliſſet, et cum omni manſuetudine ac miſericordia, quantum cum Deo et honore ſuo fieri po-

terat, recipere de injuriis et offenfis ipfe ecclefie fuifque per eum irrogatis fatiffactionem ab ipfo; volebat etiam ecclefie omnes amicos fuos fibique adherentes in pace ponere plenaque fecuritate gaudere, ut nunquam hac occafione poffet aliquod fubire difcrimen. Sed licet fic apud eum pro pace paternis monitis et precum infiftere lenitate curaverimus, idem tamen imitatus Pharaonis duriciam, et obturans more afpidum aures fuas, hujufmodi preces et monita elata obftinacione et obftinata elatione defpexit. Et licet proceffu temporis in die cene Domini proximo nuper præterita præcedente, coram nobis et fratribus noftris, præfentibus cariffimo in Chrifto filio noftro Conftantinopolitano imperatore illuftri cetuque non modico prælatorum, fenatoribus, populoque Romano, et maxima multitudine aliorum, qui eodem die propter folempnitatem ipfius, de diverfis mundi partibus ad apoftolicam fedem convenerant, quod ftaret noftris et ecclefie mandatis, per nobilem virum comitem Tolofanum ac magiftros Petrum de Vinea et Thadeum de Sueffa, curie fue judices, nuncios et procuratores fol. 49. b.
fuos fpeciale fuper hoc ab ipfo mandatum habentes, præftiterit juramentum. Poftmodum tamen quod juraverat non implebit; quinimmo ea intentione ipfum præftitiffe probabiliter creditur, ficut ex factis fequentibus colligitur evidenter, ut eidem ecclefie et nobis illuderet potius quam pareret. Cum anno et amplius jam elapfo, nec ad ipfius ecclefie gremium revocari potuerit, nec fibi de illatis ei dampnis et injuriis curaverit fatiffacere, licet fuper hoc extiterit requifitus. Propter quod non valentes, abfque gravi Chrifti offenfa, ejus iniquitates amplius tolerare, cogimur, urgente nos confcientia, jufte animadvertere in eundem.

Et ut ad præfens de ceteris ejus fceleribus taceamus, quatuor graviffima, que nulla poffunt celari tergiverfatione, commifit. Dejeravit enim multotiens; pacem quondam inter ecclefiam et imperium reformatum temere violavit. Perpetravit etiam facrilegium, capi faciens cardinales fancte Romane ecclefie, ac aliarum prælatos ecclefiarum, et clericos et feculares venientes ad concilium, quod idem prædeceffor nofter duxerat convocandum. De herefi quoque non dubiis et levibus, fed difficilibus et evidentibus fufpectus habetur argumentis; plura fiquidem eum commififfe perjuria fatis patet. Nam olim cum in Scicilie partibus morabatur, priufquam effet ad imperii dignitatem electus, coram bone memorie G.

ſancti Theodori diacono cardinali, apoſtolice ſedis legato, felicis recordationis Innocentio predeceſſori noſtro et ſucceſſoribus ejus, eccleſieque Romane, pro conceſſione regni Scicilie ab eadem eccleſia ſibi facta, fidelitatis præſtitit juramentum, et ſicut dicitur illud idem poſtquam ad eandem dignitatem electus extitit, venit ad urbem coram eodem J. ſuiſque fratribus aliiſque multis præſentibus ligium hominium in ejus faciens manibus innovavit. Deinde cum in Allemannia eſſet, eidem J. et ipſo defuncto, bone memorie Honorio pape et ejus ſucceſſoribus ac ipſi eccleſie Romane, principibus imperii præſentibus atque nobilibus, juravit honores, jura et poſſeſſiones Romane eccleſie pro poſſe ſuo ſervare ac protegere bona fide, et quæcumque ad manus ſuas devenirent ſine difficultate reſtituere procuraret, nominatis dictis poſſeſſionibus in hujuſmodi juramento, quod poſtmodum confirmavit coronam imperii jam adeptus. Sed horum trium juramentorum temerarius extitit violator, nec ſine proditionis nota et leſe crimine majeſtatis. Nam contra præfatum prædeceſſorem noſtrum G. et fratres ejus comminatorias literas eiſdem fratribus deſtinare, ac dictum G. apud fratres ſuos, ſicut apparet per literas ab eo tunc directas eiſdem, et etiam ut fertur per univerſum fere orbem terrarum multipliciter defamare præſumſit. Venerabilem vero fratrem noſtrum O. Portuenſem, tunc ſancti Nicolai in carcere Tulliano diaconum cardinalem, et bone memorie Præneſtinum epiſcopos, apoſtolice ſedis legatos, nobilia et magna eccleſie Romane membra perſonaliter capi fecit, et bonis omnibus ſpoliatos ac per diverſa loca non ſemel ignominioſe deductos carceribus mancipari. Privilegium inſuper quod beato Petro et ſucceſſoribus in ipſo tradidit dominus Jeſus Chriſtus, videlicet, "quodcumque ligaveris ſuper terram erit ligatum et in celo; et quodcumque ſolveris, erit ſolutum,"—in quo utique auctoritas et poteſtas eccleſie Romane conſiſtit, quo viribus diminuere, vel ipſi eccleſie auferre ſategit; ſcribens ſe præfati G. ſententias non vereri, latam ab eo excommunicationem in ipſum non ſolum contemtis eccleſie clavibus non ſervando, verum etiam per ſe ac officiales ſuos et illam et alias excommunicationis vel interdicti ſententias, quas idem omnino contempſit, cogendo alios non ſervare. Poſſeſſiones quoque Romane eccleſie, videlicet Marchiam, ducatum Boneventum, cujus turres
fol. 50. et muros dirui fecit, ac alias quas in Tuſſie ac Lumbardie partibus, ac

quibusdam aliis optinebat, locis paucis exceptis occupare non metuens, et eas adhuc detinet occupatas. Et tanquam ei non sufficeret quod manifeste contra juramenta talia veniebat, per se vel per suos officiales earum possessionum homines dejerare compulit, ipsos a juramentis fidelitatis, quibus Romane tenebantur ecclesie, de facto, cum de jure non posset, absolvens; et faciens eosdem fidelitatem nihilominus abjurare predictam, sibique fidelitatis hujusmodi juramenta præstare. Pacis vero ipsum violatorem existere plene constat; quia cum olim tempore pacis inter ipsum et ecclesiam reformate jurasset coram bone memorie J. de Abbatis uilla, episcopo Sabinensi, et magistro Thomasio tituli sancte Sabine presbitero cardinali, præsentibus multis prælatis, principibus, et baronibus, quod staret et pareret præcise absque ulla contradicione omnibus mandatis ecclesie super his pro quibus erat vinculo excommunicationis astrictus, causis ejusdem excommunicationis expressis per ordinem coram eo; tunc omnibus Teutonie hominibus, regni Scicilie, ac quibuslibet aliis, qui ecclesie contra ipsum adheserant, omnem remittens offensam et penam, et quod nullo tempore offenderet vel offendi faceret ipsos, pro eo quod ecclesie assisterant præstari in anima sua per N. comitem Atterarum faciens juramentum; postremum pacem et juramenta hujusmodi, nequaquam erubescens irretiri perjuriis, non servavit. Nonnullos enim ex ipsis hominibus tam nobiles quam alios capi fecit, et eis bonis suis omnibus spoliatis uxores eorum et filios captivari, et terras ecclesie, contra promissionem quam eisdem J. Sabinensi episcopo, et Thomasio cardinali fecerat, irreverenter invasit; licet tamen ipsi ex tunc in eum præsentem, si contra veniret, excommunicationis sentenciam promulgarint; et cum idem sibi apostolica auctoritate mandassent, ut nec per se nec per alium impediret, quin postulationes, electiones et confirmaciones ecclesiarum et monasteriorum in regno præfato libere de cetero fierent, secundum statuta concilii generalis; et quod nullus deinceps in eodem regno viris ecclesiasticis civiliter haberetur, ac Templariis, Hospitalariis, et aliis personis ecclesiasticis, de damnis et injuriis irrogatis eisdem satisfaceret competenter; ipse mandatum hujusmodi adimplere contempsit. Liquet namque undecim ac plures archiepiscopales, et multas episcopales sedes, abbacias quoque ac alias ecclesias in regno vacare prædicto; easque procurante ipso, sicut aperte

patet, fuiſſe diucius prælatorum regimine deſtitutus, in ipſarum grave præjudicium, et periculum animarum. Et licet forte in aliquibus ejuſdem regni eccleſiis electiones ſunt a capitulis celebrate; quia tamen per illa ejuſdem familiares clerici ſunt electi, probabili poteſt argumento concludi quod facultatem non habuerint liberam eligendi. Eccleſiarum autem ipſius regni non ſolum facultates et bona fecit prout voluit occupari, ſed etiam cruces, calices, turibula, et alios ſacros eccleſiarum theſauros et pannos ſericos, velut cultus divini contemtor, auferri; licet, ut dicitur, ipſis eccleſiis, exacto tamen pro eis certo precio, in parte fuerint reſtituti. Clerici quippe collectis et talliis multipliciter affliguntur; nec ſolum trahuntur ad judicium ſeculare, ſed, ut aſſeritur, coguntur ſubire duella, incarcerantur, occiduntur, et patibulis cruciantur, in confuſionem et opprobrium ordinis clericalis. Præfatis vero Templariis, Hoſpitelariis, et perſonis eccleſiaſticis, non eſt de dampnis illatis eiſdem et injuriis ſatiſfactum.

Eum quoque certum eſt fore ſacrilegii patratorem. Nam cum præfati Portuenſis et Preneſtinus epiſcopi, et quam plures eccleſiarum prælati et clerici, tam religioſi quam ſeculares, ad apoſtolicam ſedem pro celebrando concilio, quod ipſe prius petiverat convocari, per mare venirent; viis terre
fol. 50. b. ipſis de mandato ejus omnino præcluſis, idem deſtinato Enſio[e] filio ſuo cum multitudine galearum, et per alias quandoque plures longe ante locis præparatas, in partibus Tuſſie maritimis inſidiis poſitis contra eos, ut gravius poſſet virus evomere præconceptum, ipſos auſu ſacrilego capi fecit; quibuſdam prælatis, et aliis in hujuſmodi captione ſubmerſis; nonnullis etiam interemptis, et aliquibus hoſtili inſecucione fugatis; reliquis autem bonis ſpoliatis omnibus, et de loco ad locum in regno Scicilie opprobrioſe deductis, ac ibidem diris carceribus mancipatis; quorum aliqui, macerati ſqualoribus et inedia preſſi, miſerabiliter defecerunt. Merito inſuper contra eum de heretica pravitate eſt exorta ſuſpicio, cum poſtquam excommunicacionis ſententiam a præfatis J. Sabinenſi epiſcopo, et Thoma cardinali prolatam incurrerit, et dictus G. papa ipſum anathematis vinculo innodavit; ac poſt eccleſie Romane cardinalium, prælatorum, et clericorum, ac aliorum etiam diverſis temporibus ad ſedem apoſtolicam

[e] Enzio, son of the emperor Frederic II., was king of Sardinia.

venientium capcione, claves eccleſie contemſerit et contemnat, faciens ſibi celebrari, vel quantum in eo eſt, potius profanari divina; et conſtanter aſſeveraverit, ut ſuperius eſt narratum, ſe præfati G. ſententias non vereri. Præterea, conjunctus eſt amicitia deteſtabili Saracenis; nuncios et munera pluries deſtinavit eiſdem, et ab eis viciſſim cum honorificentia et claritate recepit, eorumque ritus amplectitur, illoſque in quotidianis obſequiis ſecum tenens, eorundem etiam more uxoribus quas habuit de ſtirpe regia deſcendentibus, eunuchos, præcipue quos ut dicitur ſerio caſtrari fecerat, non erubuit deputare cuſtodes; et quod execrabilius eſt, in partibus exiſtens olim tranſmarinis, facta compoſitione quadam immo pocius colluſione, cum ſoldano, Machometi nomen in Templo Domini diebus ac noctibus publice proclamari permiſit; et nuper per nuncios ſoldani Babylonie, poſtquam ſoldanus terre ſancte, ac Chriſtianis habitatoribus ejus, per ſe ac ſuos dampna graviſſima et ineſtimabiles injurias irrogarat, fecit per regnum Scicilie cum laudibus ad ejuſdem ſoldani extollentiam, ſicut fertur, honorifice ſuſcipi, et magnifice procurari.

Aliorum quoque infidelium perniciosis et horrendis obſequiis contra fideles abutens, et illis qui damnabiliter vilipendentes apoſtolicam ſedem, ab unitate eccleſie diſceſſerunt, procurans affinitate ac amicitia copulari, clare memorie ducem Bavarie, ſpecialem eccleſie Romane devotum, fecit, ut fertur pro certo, Chriſtiana religione deſpecta, per Aſſiſinos occidi; et Bachario, Dei et eccleſie inimico, a communione fidelium per excommunicationis ſententiam, cum adjutoribus, conſiliatoribus et fautoribus ſuis, ſollempniter ſeparato, filiam ſuam tradidit in uxorem. Catholicorum principum mores et actus reſpuens, neglector ſanctitatis et fame, pietatis operibus non intendit. Quinimo, ut de ſuis nefariis diſſolutionibus ſileamus, cum didicerit opprimere, non curat oppreſſos miſericorditer relevare, manu ejus, ut decet principem, ad elemoſinam non extenta; cum deſtruccioni eccleſiarum inſtiterit, ac religioſas ac alias eccleſiaſticas jugi attriverit afflictione perſonas; nec eccleſias, nec monaſteria, nec hoſpitalia, nec alia pia loca cernitur conſtruxiſſe. Non[g] igitur hec levia ſed efficacia ſunt argumenta de ſuſpicione hereſis contra eum; cum tamen

[f] Anne, a natural daughter of the emperor, married John Vatace, emperor of the East. *L'Art*, vii. 247, 8vo. [g] 'Nonne" has been originally written here.

hereticorum vocabulo illos jus civile contineri afferat, et latis adverfus eos fentenciis deberent fuccumbere, qui vel levi argumento a judicio catholice religionis et tramite detecti fuerint deviare.

Præter hæc, regnum Scicilie, quod eft fpeciale patrimonium beati Petri, et idem princeps ab apoftolica fede tenebat in feodum; jam ad tantam in clericis et laicis exinanicionem et fervitutem redegit, quod eis pene penitus nichil habentibus, et omnibus fere exinde probis ejectis, illos qui remanferunt ibidem fub fervili condicione vivere ac Romanam ecclefiam, cujus principaliter funt homines ac vaffalli, offendere multipliciter ac hoftiliter impugnare compellit. Poffet et merito reprehendi quod M̄. [10,000] fquifatorum[h] annuam penfionem, in qua pro eodem regno ipfi ecclefie Romane tenetur, per ix. annos et amplius folvere prætermifit.

Nos igitur fuper præmiffis et quampluribus aliis ejus nefandis exceffibus, cum fratribus noftris et facro concilio deliberatione præhabita diligenti, cum Jefu Chrifti vices licet immeriti teneamus in terris, nobifque in beati Petri perfona fit dictum, "quodcumque folveris fuper terram, erit folutum in celo; et quodcumque ligaveris fuper terram, erit ligatum," etc., memoratum principem, qui fe imperio et regnis omnique honore reddidit tam indignum, quique propter fuos iniquitates a Deo ne regnet nec imperit eft abjectus, fuis ligatum peccatis et abjectum omnique honore ac dignitate privatum a Domino oftendimus, denunciamus, et nichilominus fentenciando privamus; cives qui ei juramento fidelitatis tenentur aftricti a juramento hujufmodi perpetuo abfolventes, auctoritate apoftolica firmiter inhibendo, ne quifquam de cetero fibi tanquam imperatori vel regi pareat vel intendat; decernendo quaflibet qui deinceps ei velut imperatori vel regi confilium vel auxilium præftiterint feu favorem, ipfo facto excommunicationis vinculo fubjacere. Illi autem ad quos in eodem imperio imperatoris fpectat electio, eligant libere fucceflorem. Nos vero de præfato regno Scicilie cum eorundem fratrum noftrorum confilio providere curabimus, ficut viderimus expedire. Datum Lugduni, xvj°. kalendas Augufti [Jul. 17], pontificatus noftri anno tercio."

fol. 51. b. "Fredericus, Dei gratia, Romanorum imperator femper Auguftus,

[h] Sequinorum?

Iherufalem et Scicilie rex, prelatis ecclefiarum, comitibus, baronibus, nobilibus, et univerfis per regnum Anglie conftitutis, quibus præfentes littere oftenfe fuerint, falutem et omne bonum. Et fi caufe noftre juftitiam uulgaris fame præloquium, et regiorum veridica teftimonia nunciorum ad univerfitatis veftre noticiam perduxiffe credimus. Quia tamen

Segnius irritunt animos dimiffa per aures,
Quam que funt oculis fubjecta fidelibus; ipfam[hh]

puram et nudam veritatem proceffus, quem contra nos fummi pontifices hactenus habuerunt, veftro confpectui præfentamus. Ad infpeccionem plenariam et attentam de tot temporibus et diebus veftris negotiis deputatis, unum fufficiens tempus et diem nobis affectio veftra concedat. Quo fi licuerit diligenter atento confilia veftra recte confiderent, fi fit in pontificibus veftris pontificalis rectitudinis zelus, fi nobis tot et tantis injuriis laceffitis, jufta debuerit an debeat defenfio denegari; fi demum Chrifti vicarii Chrifti vices impleverint, fi prædeceſſoris Petri fucceffores ejus imitentur exemplum. Confiderent etiam quo jure conferi debeat validus hujufmodi proceffus contra nos habitus, vel quo nomine nuncupari, fi dici fententia debeat, quam judex incompetens promulgavit. Nam et fi nos, noftre catholice fidei fuggerente debito, manifeftiffime fateamur a Domino collatam facrofancte Romane fedis antiftiti plenariam in fpiritualibus poteftatem, quantumcumque, quod abfit, fit ille peccator, ut "quod ligaverit in terra, fit ligatum in celo, et quod folverit in terra, fit celo folutum;" nunquam tamen divina fibi vel humana lege legitur conceffum quod transferre pro libito poffit imperia, aut de puniendis temporaliter in privatione regnorum regibus aut terre principibus judicare. Cum licet ad eam, de jure et more majorum, confecratio noftra pertineat, non tamen magis ad ipfum privatio feu remotio pertinebit, quam ad quoflibet regnorum prælatos qui reges fuos, ut affolet, confecrant aut inungunt. Efto quod fine præjudicio noftro quod habeat poteftatem hujufmodi; eftne iftud de plenitudine poteftatis ipfius, quod nullo prorfus

[hh] *Horatius de arte poetica*, ll. 180, 181.

ordine juris fervato, animadvertere poffit in quoflibet, quos afferit fue jurifdictioni fubjectos? Proceffit enim contra nos nuper, ut dicitur, non per accufationis ordinem, cum nec accufator apparuiffet idoneus, nec infcriptio proceffiffet, nec per denunciationem, legitimo denunciatore ceffante, nec per inquifitionis modum, quem clamofa infinuatio non præceffit, cum etiam nullorum inquifitorum nobis facta extiterit copia, fi qua forfan ecclefiaftica, cum nulli fuerint publice per hujufmodi judicem ad inquifitionem adducti. Afferit omnia fore notoria, que nos effe notoria manifefte negamus, et effe notoria per legitimum teftium numerum non probantur. Sic enim quilibet judex poffet per fe ipfum crimen afferendo notorium, fpreto juris ordine quemlibet condemnare. Infurrexerunt in nos, ut dicitur, in concilio teftes iniqui, fed valde perpauci, quorum unum, videlicet Galienfem epifcopum, fuis, fratre videlicet et nepote, per nos ex caufa proditionis ad fufpendium legitime condemnatis, offenfa rationalibus nobis reddidit odiofum, et jufte propterea repellendum. Alios tanquam ex ultimis Hifpanie[i] partibus prodeuntes, Terragonenfem fcilicet et Compoftellanum antiftites, negotiorum Italie natalis zone longinquitas infcios, et eofdem venenofe fubornationis inductio noftre juftitie fecit effe infeftos. Efto præterea quod legitimi fuerint, fubfiftentibus, actor et judex; defuit tertius, reus, qui vel præfens vel contumaciter abfens fecundum juftitiam debuit condemnari. Citati namque in prædicatione fua Lugduni, ficut audivimus, licet informiter, videlicet quia ipfi citati, et aliis nullis aliorum omnino perfonis et caufis fol. 52. expreffis, facture juftitiam deberemus per nos vel per refponfales idoneos comparere. Præfentes pro certo non fuimus, fed ex juftis caufis abfentes, ad quarum allegationem admiffi refponfales noftri legitime non fuerunt. Nec abfentes contumaciter fuimus, cum præter quod nulla fuit citatio, ut eft dictum, peremptorium terminum, prout ordo juris expoftulat, citatio non haberet, prout citationis forma principibus et prælatis miffa per literas evidenter oftendit. Contumaciam noftram magiftri Thadei de Sueffa,[k] magne curie noftre judicis, fidelis noftri procuratoris, plenum mandatum excufat, cujus auctoritas ex eo quod contra nos

[i] See *Saint Marc, Hist. d' Italie*, vi. 313, for an account of this event. [k] See the authority last cited.

non ex civilibus ſed ex criminalibus ſit proceſſum, ad que fruſtra procurator intervenit, nullatenus enervatur; cum ipſius citationis tenor, que nos aut procuratores noſtros exegit, manifeſte contrarium dediſſet intelligi, videlicet quod non contra nos criminaliter ſed tantum civiliter eſſet agendum; prædictis etiam omnibus abſque juſtitie noſtre præjudicio circumſcriptis. Dato quod manifeſte fuerimus contumaces, non eſt illa legitima contumacie pena; quoniam delatus aut accuſatus et contumax per diffinitivam ſententiam, ante cæptum rite judicium privato vel publico judicio nullo de ſua cauſa diſcuſſa debeat condemnari. Sunt enim in talibus alie contumacium pene civilibus legibus vel canonicis introducte. Denique poſito quod omnia prædicta juris præſidia irrefragabilia cauſe noſtre deficiant, ipſius tantum pronunciationis tenor ipſam ſententiam nullam oſtendit, per quam non procurator noſter præſens ſed nos abſentes extitimus condemnati; quam ipſo jure nullam eſſe ſententiam, leges et jura quælibet manifeſte declarant. Evidentem quoque proceſſus et procedentis iniquitatem cauſe denotant quas in ſententia comprehendit, a quibus nos incorruptibilis veritas et publica munimenta defendunt, prout ſeriatim hæc fida relatio latoris præſentium et ipſorum munimentorum tenor manifeſte profitentur; quanquam tam dire pene ſententiam, ſi tamen ſententia dici poteſt que contra nos præcipitata dignoſcitur, contra Romanum principem omnia prædicta et ſingula minime ſuffeciſſent. Manifeſtum namque præcipitium ex præſuſcepto jamdudum animi fervore fuiſſe dinoſcitur in prædictis. Dominum enim Friſigonenſem epiſcopum, dilectum principem fratrem H. magiſtrum domus hoſpitalis ſancte Marie Teuthonicorum, et magiſtrum A.* de Vinea, magne curie noſtra judicem, dilectos et fideles noſtros, quos ultimo pro omnimoda conſummatione tractate pacis ad concilium miſeramus, ſaltem per triduum ſummus pontifex noluit præſtolari. Nam expectato etiam magiſtro Waltero de Ocra capellano vicario noſtro, cui[1] de conniventia ſummi pontificis et quorundam de fratribus ad nos miſſus per xx. dies debuit expectari, nec fuit ſolummodo per biduum quo tempore prædicti proceſſus iniqui Lugdunum diſtabat ad multam nobilium et quamplurium aliorum juſticiam[11] prælatorum expectatus. Apparet nihilominus animoſa nimis

* "A," but expuncted for "P" by a later hand. [1] "Qui" has been correctly substituted, by a hand of the 15th century. [11] Instanciam?

et ampullosa, non minus ex ipsius inflicte pene severitatis sententia, per quam imperator Romanus, imperialis rector, et dominus majestatis, læse majestatis crimine dicitur condemnatus, per quam ridiculose legi subjicitur, qui legibus omnibus imperialiter est solutus, de quo temporales pene sumende non sunt in homine sed in Deo, cum temporalem non habeat superiorem, spirituales autem penas per sacerdotales nobis penitentias indicendas, tam pro contemptu clavium quam pro aliis transgressionis humane peccatis, nedum a summo pontifice quem in spiritualibus patrem nostrum et dominum profitemur, si tamen ipse nos filium debita relatione cognoscat; sed per quoslibet sacerdotes reverenter accipimus, et devote servamus. Ex quibus omnibus manifeste liquet, quam ignominiose, quam
fol. 52. b. injuste habendos nos de catholica fide suspectos, quam nos, teste supremo judice, in omnibus et in singulis ejusdem fidei articulis secundem universalis ecclesie disciplinam et approbatum per Romanam ecclesiam symbolum, firmiter credimus et simpliciter confitemur.

Advertat igitur industria vestra, si prædicta nulla sententia ipso jure, processus ipso jure nullus, non magis in nostram quam in omnium regum et principum, ac quarumlibet temporalium dignitatum perniciem debeat observari, quam nulla Germanie principum, a quibus assumtio, status et depressio nostra dependent, præsentia vel consilia firmaverunt. Advertat et aliud, qualis ex istis initiis exitus expectetur; a nobis incipitur, sed pro certo noveritis quod in aliis regibus et principibus finietur, a quibus publice gloriantur, resistentiam aliquam minime formidare, si (quod absit) posset per ipsos nostra potentia primitus conculcari. Regni igitur vestri justitiam in causa nostra defendite, suis et suorum heredibus providete; nec illud omittimus, quin fidei regalis constantiam ex affinitatis federe[m] adpræsens fiducialiter requiramus, ut nedum quod adversario nostro, nunciis aut legatis ipsius, occulte vel publice faveat, quin potius nobis toto posse assistat viriliter et potenter, nullum omnino nuncium aut legatum, popellum sue jurisdictioni subjectum, in nostrum dispendium molientem convertere, nullatenus admittere debeat. Pro certo scituri quod per nos, in quibus incoacta est tante temeritatis audacia, quod ad privationem nostri velut cujuslibet sacerdotis pontificalis auctoritas officium sue juris-

[m] The emperor Frederic the Second married on the 20th July, 1235, Isabella, sister of Henry the Third. *L'Art*, vii. 247, 8vo.

dictionis extendit, taliter astante nobis et nostris auxiliis dextera regis regum que justitiam semper comitatur, istis principiis occurretur; dummodo se nobis illorum potentia non opponat, regum et principem scilicet, quos communiter causa nostra contingit, et quorum non minus vertitur interesse quam nostrum, quod nobis et aliis terre nobilibus causam justi timoris in talibus nostra defensio non relinquet. Inviti tamen hoc facimus, Deo teste, sed necessario provocati, velut qui peste multiplici Christianitatem nostris temporibus videmus attritam, ad cujus auxilium una nobiscum, prout nuperrime regie magnificentie scripsimus, totis intendere viribus superabamus. Requivat autem hoc de manu ejus Deus qui tanto discrimini, quod toti fere reipublice Christiane minatus excidium, materiam subministrat. Datum Taurini, ij. kalendas Augusti [Jul. 31], tercie indictionis."[z]

Anno Domini M.cc.xlvi. dompnus Mathæus cellerarius de Melros in abbatem eligitur in crastino sanctorum Tiburcii et Valeriani [Apr. 13], et in die ascensionis [Maij 13], a dompno Willelmo episcopo Glasguensi sollempniter in ecclesia de Melros benedicitur. fol. 53.

Corpus dompni Henrici de Balolf[a] a sancto Jacobo deportatur, et in capitulo de Melros honorifice tumulatur.

Item, abbas Matheus de sancto Servano deponitur, et Gaufridus prior de Neubotil ei subrogatur.

Item, canonizatio sancti Edmundi archiepiscopi.[b]

Anno Domini M.cc.xlvij. dompnus Thomas de Cantia in domo de Melros moritur et sepelitur; item Philippus de Peccokes, et Robertus de Curri, et Adam de Lomokestun, ibidem deportantur et sepeliuntur, cum Ada de Baylolf[c] qui juxta patrem suum tumulatur; et magister Willelmus de Grenlauue[d] in capitulo tumulatur.

[z] Printed in the "*Epistolæ Petri de Vineis,*" i. 84, 8vo. edit. 1740. (42) [a] It is probable that this individual was the same as the Henry de Baliol, mentioned by *Dugdale* in his *Baronage*, i. 523. [b] See *Fordun* ii. 76; *Raynaldi Ann. Eccl.*, ii. 523. A number of curious legends relating to this Edmund Rich, archbishop of Canterbury, will be found in the *Chronicle of Lanercost;* other particulars may be seen in Capgrave's *Nova Legenda Angliæ*, in the metrical life in the Harl. MS. 1277, and in other legendaries. [c] This Adam has escaped the notice of *Dugdale;* he was probably son to the Henry mentioned in note [a]. [d] This was probably the William de Alwenton, called also William de Greenlaw, who gave to Melrose three ploughgates of land in the vale of Halsinton, which he had obtained from Sir Robert de Muscamp. *Morton's Monast. Ann.* p. 266, citing the Cartulary of Melrose, fol. 74, b.

Item, obiit dominus Radulfus epifcopus de Abirdene, cui fucceffit magifter Petrus de Ramefeya.[e]

Mutatio monete.

Anno Domini M.cc.xlviij. nobiliffimus rex Francorum Ludowicus, et multi alii tam nobiles quam ignobiles, natale folum pro Chrifto relinquentes, Hierofolymam profecti funt; qui ad infulam Cypri venientes ibidem hyemaverunt. In eodem itinere dominus Patricius[f] comes de Dunbar migravit de hac luce, cui fucceffit dominus Patricius filius ejus.[ff]

Dominus Johannes de Crauforde apud Melros fepelitur.

Obiit dompnus Hugo abbas de Kelcou;[*] cui fucceffit Robertus de Smalhame, ejufdem domus monachus.

Dominus Nicholaus[g] epifcopus Dunelmenfis paftoralem curam reli-
fol. 54. b. quit, cui fucceffit dominus Walterus de Kyrcham, decanus Eboraci.

Anno Domini M.cc.xlix. obiit dominus Gilbertus epifcopus Brehinenfis; cui fucceffit dominus Robertus,[h] fuus archidiaconus.

Rex Francorum Lodowicus, Cypricam infulam deferens ad illam famofam Damietam devenit, quam viriliter debellans, interfectis hoftibus, cepit et cum fuo exercitu xj. kalendas Julii[i] [Jun. 21], introivit.

Obiit dominus Philippus abbas de Gedewrd; cui fucceffit Robertus de Gyfeburne, ejufdem domus canonicus.

Eodem anno inclitus rex Scottorum Alexander, dum ad fedandas Ergadie partes proficifcitur, grave infirmitate corripitur, et ad infulam de Geruerei[k] deportatur, ubi perceptis ecclefiafticis facramentis, ejus felix anima

[e] See *Fordun* ii. 76. [f] Patrick, sixth earl of Dunbar and March. We know little concerning the Scottish crusaders, their numbers or names, and whether the spirit which dictated them was in general favour with our ancestors. In addition to the scanty notices upon this subject, I will add a curious passage from an author of great antiquity and considerable authority, which has not been noticed by those who have given us the scanty notices which have been collected. "Videres Scottorum apud se ferocium alias imbellium cuneos, crure intecto, hispida clamide, ex humeris dependente psitarcia, de finibus religinosis allabi; et quibus ridicula quantam ad nos foreat arma copiosa suæ fidei ac devotionis nobis auxilia præsentare." *Guiberti Abbatis Hist. Hierosol.* ap. Bongarsii Gesta Dei per Francos, p. 471. [ff] The *Chronicle of Lanercost*, after making special remembrance of the liberality of the father, and recording some curious auecdotes of him, relates that this seventh earl, the son of the former, lived upon bad terms with his mother. The annalist was present when a reconciliation took place, but that was when the countess was on her death-bed. [g] Nicholas de Farnham. See *M. Paris* p. 508. [h] See *Keith*, p. 159. [i] Damietta was taken upon the 5th of June. *L'Art*, vi. 5, 8vo. See *M. Paris*, pp. 512, 514. [k] Kererra, or Kerera, near the Sound of Mull. See *Fordun*, ii. 77, where it is misprinted; he is spoken of in favourable terms by *M. Paris*, p. 515. [*] On the margin of the manuscript, in red characters, "abbas de Kalchou xj."

ex hac luce eripitur et cum fanctis omnibus, ut credimus, celis collocatur. Corpus vero ejus, ut ipfe adhuc vivus imperaverat, ad Melrofenfem ecclefiam tranfportatur, et in ea more regio terre gremio commendatur. Anno igitur etatis fue lj. et regni fui xxxv., viij. idus Julii [Jul. 8], feria quinta, ex hac luce migravit; et regnum fuum Alexandro filio fuo, puero fere octo annorum, dereliquit; qui patrio more iij. idus Julii [Jul. 13] a magnatibus rex conftitutus, in paterno folio collocatur, et ut legitimus heres ab omnibus honoratur.

Obiit Robertus abbas de Gedewrd, cui fucceffit Nicholaus ejufdem domus canonicus.

Anno Domini M.cc.l. cum cuncta profpera eveniffent exercitui Chriftianorum ob fuperbiam præcipue, ut fertur, Francorum, traditur militia Christianorum paganis, qui victoria potiti feria fexta in prima hebdomada quadragefime [Feb. 11], non fine maxima jactura fuorum, miferabili cede Chriftianos affecerunt. fol. 55. Ipfum etiam regem Francie apprehendentes vivum adduxerunt, et aliquanto tempore apud fe honeftiffime retinuerunt, ac poftea redemtione data, et trebis inter fe compofitis, liberrime repatriare permiferunt.[1] Poft autem difceffum regis, pagani Damietam intrantes et templa cum fimulachris fuis fubverfa cernentes, ultra modum irati, fractis trebis, omnes Chriftianos quos invenire potuerunt diverfo mortis genere peremerunt. His auditis rex Acon rediit, ibique a cruce fignatis auxilium expectavit.

Dominus Robertus de Campo mufcarum[m] apud Melros fepelitur.

Ad regimen epifcopatus de Dunkelden, poft obitum epifcopi Gaufridi, eligitur magifter Ricardus de Inherketẏn et confecratur.

Obiit Fredericus, qui fuit imperator.[n]

Obiit Adam abbas de Dundraẏnan, et Briannus ejufdem domus monachus ei fucceffit.

Anno Domini M.cc.lj. obiit Radulfus abbas de fancto Edwardo,[o] cui

[1] Lewis was taken prisoner upon the 5th of April, and ransomed upon the 5th of May. *L'Art*, vi. 5, 8vo. See also *M. Paris*, p. 530. [m] Robert de Muschamp gave to the monks of Melrose, for the souls of Richard and John, late kings of England, and for the soul of Henry III., a portion of his property in Northumberland. *Morton's Monast. Ann.* p. 267, citing Cart. Melr. fol. 1. [n] Frederic II. died 15th December 1250. *L'Art*, vii. 345, 8vo.; *M. Paris*, p. 538. [o] The abbey of Balmerinach, which was dedicated to St Edward. Opposite to this entry, on the margin of the manuscript, are " iij."—indicating probably the numeration of the new abbat, cf. under the years 1220, 1236, for confirmation of this conjecture.

fucceffit Johannes, ejufdem domus monachus et quondam prior de Maÿ.

Per idem tempus dominus Herbertus abbas de Kÿnlos, vir grandevus, abbatizare recufavit, cui Ricardus ejufdem domus monachus fucceffit.

Eodem anno obviaverunt apud Eboracum H[enricus] rex Anglie et A[lexander] rex Scotie, cum magnatibus utrorumque regnorum, et in die natalis Domini [Dec. 25] fufcepit a rege Anglie rex Scotie arma militaria, et in craftino [Dec. 26] copulavit fibi in matrimonium filiam predicti regis primogenitam, nomine Margaretam;[p] unde factum eft ut Alanus Oftiarius et quidam alii ibidem accufarentur apud regem Scotie de ejus proditione; quapropter multi officia fua coacti funt relinquere, fol. 55. b. alii fibi timentes fuga lapfi turpiter repatriaverunt. Sed rex Scotie cuncta moderate et cum confilio regis Anglie honeftiffime faciens, repatriavit cum fua conjuge. Et hæc caufa accufationis; afferebat rex Anglie fibi intimatum fuiffe dominum Alanum Hoftiarium Scotie, et etiam tunc juftitiarium, cum complicibus fuis nuncios cum muneribus ad dominum papam direxiffe, quatenus filias fuas, quas ex forore regis genuerat, taliter legitimaret ut fi quid finiftrum regi Scotie eveniret ille tanquam heredes ligitime ei in regno fuccederent; quod fi impetraffet, nulli dubium quin proditor regis et regine fieret.

Anno Domini M.cc.lij. Johannes abbas de fancto Edwardo[q] fuo ceffit officio, et dompnus Adam portarius de Melros ei fucceffit.

Eodem anno ex hac luce migraverunt Gaufridus abbas de fancto Seruano, et Robertus abbas de Dere, et factus eft abbas de Dere Henricus prior de Kÿnlos, et de fancto Seruano Michael ejufdem domus portarius, huic fucceffit dompnus Johannes de Hadingtone monachus de fancto Seruano.

Obiit Diana.

Anno Domini M.cc.liij. obiit Willelmus filius comitis;[r] et David epifcopus fancti Andre ex hac luce tranfivit, poft cujus tranfitum facta eft diffenfio in electione, unde facto appellatione, prior fancti Andree ex una

[p] *Fordun*, ii. 84; *M. Paris*, pp. 554, 555, 556; *Wyntown*, i. 382. [q] See note [n] before.
[r] It is probable that this individual was one of the family of the earls of Dunbar; he is not mentioned by *Douglas*.

parte legatos cum ſuis canonicis, et rex ex altera parte ſuas nuncios cum magiſtro Abel, ad curium Romanam tranſmiſerunt. Sed magiſter Abel, fol. 56. ut fertur, magis diligens ſuam promotionem, quam regis aut regni honorem, a ſummo pontifice in epiſcopum ſe ipſum conſecrari fecit; et ſic a curia diſceſſit.

Obiit dominus Gillebertus epiſcopus Candide Caſe, poſt quem electus eſt dominus Henricus abbas de Sancta Cruce; et de Sancta Cruce factus eſt abbas dominus Radulfus ejuſdem domus canonicus.

Eodem anno H[enricus] rex Anglie tranſfretavit[rr] ut ſedaret terras ſuas tranſmarinas, quem ſecutus eſt Alanus Oſtiarius Scotie, et hoſtes regis Anglie fortiter debellavit et devicit, unde regis amicitiam non ſolum recuperavit ſed et accuſatores ſuos apud eundem regem cum complicibus ſuis in multis accuſavit; unde magna diſſenſio inter magnates regni Scotie crevit, ut in ſubſequentibus apparebit.

Obiit Robertus Groſtet epiſcopus Lincolnie.

Anno Domini M.cc.liiij. magiſter Abel regis conſilio in primis contradiſcente, ſed poſtea annuente, Scociam ingreditur, et in epiſcopatu ſuo honorifice ſuſcipitur, qui eodem anno ex hac luce eripitur. Poſt quem magiſter Gamelinus regis cancellarius a priore et conventu ſancti Andree eligitur, et a rege et conſiliariis ejus in epiſcopatu confirmatur.

Rex Francie a Ieroſolimis repatriavit.

Et Edwardus regis Anglie primogenitus filiam regis Caſtelle ſibi in matrimonium aſſumſit,[s] et ab eo miles factus eſt.

Obiit Innocentius papa, ſucceſſit Alexander.[t]

Anno Domini M.cc.lv. convenerunt apud Edenburc ad dominum regem omnes natu majores Scotie ex uno parte, ſed et Alanus Oſtiarius et fol. 56. b. fautores ejus ex altera parte, qui multiplicati erant valde quaſi ad habendam locutionem de pacis reformatione, re autem vera de domini ſui regis captione. Nam cum ibidem ſtatuiſſent ut apud Striueline infra paucos dies deberent iterum convenire, et ibidem procul dubio pacem reformare, abiſſentque conſiliarii regis cum ceteris magnatibus, ut ea que neceſſaria forent ad tantum diem, præpararent; ſubito comes Patricius et ceteri qui

[rr] *M. Paris*, p. 581; *Fœd.* i. 295, 296. [s] See *Fœdera*, i. 804; *M. Paris*, p. 597. [t] Pope Innocent IV. died upon the 7th December 1254, and was succeeded by Alexander IV.

ex altera parte erant, armati Caſtellum Puellarum intrantes et quotquot ex regis familia erant e[j]icientes, ipſum dominum ſuum regem ceperunt et ex ſuis armatis caſtellum munierunt, mandantes ceteris ſuis ſociis ut eis in auxilium ad deducendum regem quo vellent propararent, quod promptiſſime fecerunt. Advenerat enim eis in auxilium de Anglia comes Claudioceſtrie dictus V.[u] de Clara, per cujus conſilium prædictam proditionem perpetraverant cum armata manu; ſed et rex Anglie eum ſequebatur cum ſua conjuge.[w] Cumque conſiliarii et tutores regis audiſſent regem captum, vehementi dolore affecti et de tanta proditione admirati, ſtatuerunt exercitum adunare et ei ſuccurſum præbere; quod adverſarios eorum minime latuit. Et idio regem cum manu valida uſque ad Rokeburch deduxerunt, et caſtellum introeuntes ex ſuis ſtatuerunt qui ad voluntatem eorum illuc cuſtodirent. Ipſi vero aſſumto rege et regina ſecum obviaverunt regi Anglie apud Werche,[x] et locutione aliquantulum amicabiliter præguſtata, rex quidem Scocie eadem repatriavit die, ſed regina ejus ibidem remanſit cum matre ſua. Nam rex Anglie a rege Scocie et ejus conſiliariis invitatus Rokeburch in die aſſumtionis beate Marie [Aug. 15] intravit, cui occurrens rex Scotie eum cum ingenti gaudio ſuſcepit, et cum magna proceſſione in eccleſia de Kalchou introduxit, ubi habita fol. 57. locutione commendavit regem et regionem comiti de Dunbar et ejus complicibus, et ſic poſt refectionem regalem repatriavit, moleſte ferens quod epiſcopus Glaſguenſis, et electus ſancti Andree, ſed et V. Cumin,[y] dictus comes de Maneteth, cum ceteris magnatibus terre, noluerunt apponere ſigilla ſua ad quoddam nefandiſſimum ſcriptum quod prædicti conſpiratores fecerant et ſigillis ſuis munierant, in quo multa ad dedecus regis et regni provenire poterant, continebantur.

Eodem anno, in die ſancti Stephani [Dec. 26], que tunc dominica habebatur, magiſter Gamelinus in epiſcopum ſancti Andree in ſede ſua ab Willelmo epiſcopo Glaſguenſi conſecratur, licet conſiliarii regis miſſis nunciis prohiberent. Conſecratus eſt etiam dominus Henricus electus

[u] Such appears to be the reading of the manuscript, but the name of the earl of Gloucester was Richard. *Dugd. Baron*, i. 212; see also *Fœd.* i. 325. *Wyntown*. i. 384, is correct in thus particular. [w] *Fœd.* i. 327; *M. Paris*, pp. 609, 610, 611. [x] *Fœd.* i. 327. [y] Walter Cumin, who, in right of his wife, was earl of Menteth. *Douglas*, ii. 223; see also *Fordun*, ii. 90.

Candide Cafe a Waltero Eboraci archiepifcopo, qui Walterus eodem anno obiit, et magifter Sewal ejus decanus ei fucceffit.

Obiit Johannes abbas de Holme, cui fucceffit Henricus ejus monachus.

Anno Domini M.cc.lvj. dominus Walleranus de Normanvil apud Melros fepelitur.

Ricardus frater regis Anglie ad imperium Alemannie eligitur;[*] et Sewale confecratur.

Eodem anno epifcopus Gamelinus a confiliariis regis exlegatur, tum quia nefandis eorum confiliis adquiefcere noluit, tum quia dare quandam fummam pecunie, quafi pro emptione fui epifcopatus, contempfit; et quia Scotia eum a fe abjecit et Anglia ei per fe tranfitum denegavit, duce Neptuno Gallias petiit, ac fic audacter contra adverfarios fuos curiam Romanam adiit. Poft cujus abfceffum regis confiliarii bona fui epifcopatus diripuerunt, et pro libitu fuo dilapidaverunt.

Obiit Petrus epifcopus de Aberden, cui fucceffit Ricardus de Pottun.

Obiit Rogerus abbas de Neubothel dum redit de capitulo, et apud Vallem Dei fepelitur; in cujus loco Willelmus ejus prior fubrogatur.

Anno Domini M.cc.lvij. coronatio regis Alemannie.[a] fol. 57, b.

Rex Anglie Walenfes debellavit,[b] a quibus devictus ad propria remeavit.

Hoc anno venerunt legati miffi a tutoribus regis Scocie ad dominum papam, accufantes ex parte regis epifcopum fancti Andree; qui caufis ex utraque parte auditis et probatis, proprio ore pronunciavit ipfum epifcopum ab omnibus criminibus fibi injufte illatis effe immunem et epifcopatu digniffimum, accufatores ejus et dilapidatores five invafores epifcopatus excommunicavit; mandans Clementi epifcopo de Dunblain et M. de Melros et N. de Gedewrth abbatibus, quatenus fententiam a fe prolatam, per regnum Scocie pulfatis campanis et cereis accenfis in commune prius, ac deinde fi contumaces exifterent nominatim in confiliarios regis divulgarent, quod ipfi apud Striuelin denunciaverunt; et poft multas admonitiones, etiam in eis refipifcere nolentibus in ecclefia conventuali de Kambʒkinele nominatim intulerunt. Cernentes igitur omnes majores

[*] Richard, second son of John king of England, was elected emperor of the Romans, 15th Jan. 1257. *L'Art*, vii. 350, 8vo.; *M. Paris*, p. 632. (43) [a] See *Fœd.* i. 356. [b] See *Fœd.* i. 361.

natu Scocie, quorum caput erat Walterus Cumin dictus comes de Maneteth, inter manus excommunicatorum dominum suum regem conversantem, et timentes ne tota terra interdicto subjaceret, surrexerunt et de eorum manibus apud Kinros eum eripientes, suo regno restituerunt. Hoc audiens totius mali architectus Alanus Ostiarius, et timens pro proditione qua dominum suum regem ceperat, ad regem Anglie fugit; ceteri vero complices[bb] ejus huc illucque sunt dispersi.

fol. 58. Anno Domini M.cc.lviij. A. rex Scocie venit Rokeburch cum exercitu suo, ut rebelles et excommunicatos proditores suos sibi subjugaret. Qui inducias petentes, et se ei et ejus legibus parere dolose promittentes, diem apud Forfar statuerunt, ut ibi quicquid deliquerant emendarent. Quibus acceptis iter ad regem Anglie arripuerunt, postulantes ut contra eorum adversarios ejus consilio tuerentur et auxilio. Interea Scoti et Galwithienses qui in exercitu fuerunt, et in quadragesima et etiam in ipsa die parasceue carnes comederunt, infeliciter ad propria revertentes, patriam in multis expoliaverunt.

Per idem tempus G. episcopus sancti Andree[c] a rege ab exilio revocatus, suo episcopatui restauratur.

Obiit Clemens[d] episcopus Dunbleinensis, post quem electus est magister Robertus dictus de Præbenda, ejusdem ecclesie decanus.

Item, obiit Sewal[e] Eboracensis archiepiscopus, cui successit Godefridus ejusdem ecclesie decanus.

Circa vero nativitatem beate Marie [Sep. 8] iterum venit rex Scotie cum suo exercitu contra prædictos proditores,[f] quos audierat cum manu armata et quibusdam magnatibus a rege Anglie advenisse. Cum igitur rex Scotie exercitum suum expectaret apud Melros, venerunt ad eum ex parte regis Anglie comes Herfordie,[g] et comes Albamare,[h] et Johannes de Balolf,[i] quasi ut populum sedarent et pacem inter prædictos proditores

[bb] Opposite this line are some words in the margin, of which "de Ros et Mar" alone are legible.
[c] A writ of Henry III. dated 22d January, orders Gameline to be arrested, if he should endeavour to pass through England. *Fœd.* i. 369.
[d] *Fordun*, ii. 92, says he died in 1256; see also *Keith*, p. 173, where a double error may be observed.
[e] Sewal died 12th May, 1258, and his successor, Godfrey de Ludeham, was elected 25th July. See *M. Paris*, pp. 652, 655.
[f] See *Fœd.* i. 376, 377, 378.
[g] Humphrey de Bohun, ninth earl of Hereford. *Dugd. Baron.* i. 180.
[h] William de Fortibus, seventh earl of Albemarle. *Dugd. Baron.* i. 64.
[i] John, fifth baron Baliol. *Dugd. Baron.* i. 524.

et eorum adverſarios reformarent; ſed re vera, ut fama afferebat, ut regem iterum caperent et ſecum ad regem Anglie deportarent; quod regem Scocie minime latuit, et ideo eis diem apud Gedewrd in craſtino ſtatuit, in cujus foreſta magna pars ſui exercitus jam erat adunata. Audierat ſiquidem quod prædicti nuncii dimiſerant Johannem Maunſel cum armata manu et prædictis proditoribus in caſtello de Noram. Convenientibus igitur in craſtino apud Gedewrd, mutuum habuerunt fere per tres ebdomadas colloquium; in quibus diebus Robertus abbas Calcouienſis ex hac luce eripitur, et Patricius ejuſdem domus monachus ei ſubrogatur. Sed fol. 58. b. et Scoti et Galwithienſes fere totam patriam illam depopulati ſunt. Poſt vero expletionem trium ebdomadarum, cernentes prædicti nuncii exercitum Scocie jam adunatum, et ſuper ſe irruere, ſi moram facerent, præparatum; ſe etiam nec vires ad reſiſtendum habere; pacem inter prædictos proditores et eorum adverſarios pepigerunt; et ſic pace reformata unuſquiſque reverſus eſt ad propria.

In die autem ſancti Michaelis [Sep. 29] dompnus Willelmus abbas de Cupro humili devotione curam regiminis in capitulo et de Melros depoſuit; ad quam Willelmus ejus cellerarius regendam acceſſit.

Obiit dominus Walterus Cumin[k] comes de Maneteth.

Item, venerabilis pater noſter Willelmus[l] epiſcopus Glaſguenſis migravit ex hoc ſeculo, in vigilia ſancti Martini [Nov. 10], et in die ſancti Bricii [Nov. 13] apud Melros juxta magnum altare ſepelitur. Poſt quem electus eſt magiſter Nicholaus archidiaconus de Teuidale, et a rege confirmatus; qui poſt purificationem [Feb. 2] curiam Romanam adiit, ut a ſummo pontifice munus conſecrationis poſſet percipere.[m]

Anno Domini M.cc.lix. magiſter Nicholaus[mm] Glaſguenſis electus a curia Romana ſine munere conſecrationis repatriavit, tum quia quandam ſummam pecunie quam poſtulabant papa et cardinales noluit porrigere, ne in ovile ovium videretur non introiiſſe per oſtium, tum quia hii cum eo quaſi ad auxilium venerant, verſa vice contra eum totis viribus ſtabant. Quorum caput extitit R. electus Dunblaynenſis, qui cecatus elatione,

[k] See *Fordun*, ii. 92, who states that he was poisoned by his wife. [l] *Fordun*, ii. 92. [m] In the margin, nearly opposite this, are a few half-defaced words, of which "... et J. de Ros," alone are legible. [mm] *Fœdera*, i. 387.

fol. 59. eſtimabat, illo quaſſato, facile ſe ad epiſcopatum Glaſguenſem poſſe conſcendere; quod minime evenit, nam magiſter Johannes de Chÿum[mmm] conſecratur, et ad eccleſiam Glaſguenſem regendam a latere domini Pape dirigitur. Ipſe vero R. ad epiſcopatum ad quem fuerat conſecratus[n] emittitur.

Willelmus abbas de Neubotil paſtoralem curam reliquit; ad quam regendam dompnus Adam cellerarius de Melros in die ſancti Uincentii [Jan. 22] acceſſit.

Anno Domini M.cc.lx. magiſter Johannes epiſcopus Glaſguenſis, petita a rege Scocie licentia et accepta, ejus terram ingreditur, et ſic ei præſentatur, a quo benigne ſuſceptus ad ſedem ſuam tranſmittitur ibique ſollempniter inthronizatur.

Item, abbas A. de Balmurinach regimen quod pro infirmitate diucius tenere non potuit, ſucceſſori ſuo, ſcilicet Ade ejuſdem domi monacho, dereliquit. Abbas etiam Patricius Kalcouie ſeipſum demiſit, et Henricus de Lambeden ei ſucceſſit.

Obiit Uualterus[o] Dunelmenſis epiſcopus, cui ſucceſſit Robertus ejuſdem domus monachus.

Nata eſt etiam in Anglia primogenita regis Scotie,[p] nomine Margareta.

Michael abbas de ſancto Seruano ceſſit, et Johannes ejus monachus ſucceſſit.

fol. 59. b. Anno Domini M.cc.lxj. obiit papa Alexander[q] cui ſucceſſit Urbanus.

Item, dompnus Matheus abbas de Melros xvj. ſigillum ſuum, vigilia ſancti Jacobi, in capitulo priori ſuo ob infirmitatem corporis ad cuſtodiendum commendavit, et ſic paſtorali cure valefecit. Poſt cujus ceſſionem die ſancti Petri ad vincula [Aug. 1]. dompnus Adam abbas de Neubotil eligitur unanimiter a conventu, et inſtallatur; et regimini de Neubotil præficitur Wido ejuſdem domus portarius.

Anno Domini M.cc.lxij. H. abbas de Dere a regimine ſui gregis abſolvitur, et ad eos regendos.[r] . . . .

Hoc etiam anno obiit dominus F. ſilius Raÿnulſi et Juliana ejus ſponſa,

[mmm] *Fœdera*, i. 387, 394, 397. [n] "Electus" has originally been written, instead of "consecratus," but has been marked for erasure. [o] Walter de Kirkham died 9th August, 1260, and was succeeded by Robert Stitchell. [p] See various curious documents connected with this subject in the *Fœdera*, i. 402. [q] Alexander IV. died 25th May, 1261. [r] A line is here erased from the manuscript.

quorum corpora ad Melrofenfe cenobium funt delata, atque in die cene honorifice tumulata [Maij 18].

Eodem anno obiit Alanus epifcopus Ergadie, cui fucceffit Laurencius [de] Ergadia, frater de ordine prædicatorum.[s]

Quoniam, ut dicit Papias, diftinctione tertia Elementarii, Chronica dicuntur enarrationes temporum præteritorum; vel Chronica fecundum quendam alium poffunt dici teftes temporis, dilucidationes veritatis, memorie recordationis, nuncia vetuftatis; ideo poftquam injuncta fuit michi cura chronicorum faciendorum placuit revocare ad memoriam nonnulla miracula,[t] cum adjectione enarrationum temporum fuccedentium, partim ab eifdem narratarum, partim a meipfo narrandarum, que de preteritis temporibus funt omiffa a cronographis, qui curam cronicorum ante me gefferunt. Indignum enim eft ut pretereantur non fcripta ea miracula que Deus fecit pro viris orthodoxis vere fanctitatis multiplici merito, in congregatione Melrofenfium monachorum infignitis. Et idcirco imprimis cujufdam gloriofi monachi ejufdem cenobii memoriam et nomen hic retexo. fol. 60.

Fuit in diebus venerabilis abbatis de Melros Adam de Harcarres[u] quidam alius Adam quem nominavi Monachum gloriofum, de provincia Eboracenfi oriundus. Hic cum quadam die effet in pomærio præfati cenobii, non fine alicujus utilitatis caufa, mox ut audivit primum fignum vefpertine fynaxeos pulfatum, properans ad ecclefiam vidit eminus pofticium porte per quod jam paulo ante tranfiret patefactum cum rediret ante fe fera firmiter obferatum, claudebatur fimiliter et porta grandis illius pofticii fera fortiffima, unde quid tunc ageret omnino ignoravit. Dum itaque ftaret ante portam in auguftia cordis fui, ecce fubito divinitus pofticium per fe apertum eft ei, per quod ad votum exivit. Ex qua re penfandum eft quod fe facili intravit in regnum celorum, qui de tam facili meruit habere pofticium fortiter claufum a Deo fic fibi referatum. O

[s] At the bottom of this page are several lines written with a style, apparently relative to the abbey of Deer, but they are too much defaced to be legible. [t] The word "miracula" is here inserted from the margin. [u] Translated to Melrose 6th August 1219, and died in 1245.

beata celorum domina, puto illud oſtiolum per te fuiſſe ille patefactum ex ima conjectura! Nam dum quadam die ſtaret ante te, coram altari ſancti Stephani protomartyris, videre te meruit, non immediate ſuper terram, non parieti, non alicui alteri materie corruptibili innixam, ſed ut vir Dei retulit, vidit te in ſpatioſo aere eccleſie, nunc mobiliter, nunc immobiliter, prout volebas, ſtantem ante ſe devotiſſimus tuus amator, pulcherrimo ſed tenuiſſimo candidiſſimoque indumento inconſutili circumamictam.
fol. 60. b. Hic dum putaret ſe a nemine poſſe videri, nunc faciebat genuflexiones, nunc inſinuoſas manuum tripudiationes, cum valde mira hilaritate tripudians coram dilecta. Que geſta dum perpenderet quidam monachus retro virum Dei non multum prope ſtans, clam receſſit a loco ſtationis ſue ne forte ingrueret contra illum ſi tunc forte motus gaudentis increpaſſet putative fatuos et inordinatos, ira ſancti viri: Qui poſtmodum veniens ad tripudiatorem genitricis Dei, quæſivit ab eo quid gaudii haberet quando tali die et tali hora tripudiabat coram illo in quid altari. Ad quem vir Dei, "Obſecro te per virtutem Dei et miſericordiam ſue matris ut nemini dicas in vita mea viſionem quam vidi, et dicam eam tibi." Quam cum aperuiſſet illi, pollicitus eſt ei monachus nunquam ſe revelaturum cuiquam viſionem ejus illo ſuperſtite. Sed querente monacho quare mater Dei non potuiſſet videri a ſe cum tam prope illos ſtaret, reſpondit ei alter, "Non oſtendit ſe Dei genitrix niſi familiaribus ſuis a longo tempore devote ſibi famulantibus cum obſequiis que ſunt de genere bonorum operum"!

De beato viro iſto libet referre unum adhuc miraculum quod Deus operatus eſt pro eo longe poſt obitum ſuum. Erat enim in dicto monaſterio Melroſenſium quidam monachus grandevus, Willelmus de Duns nomine, tante cecitatis mira ſtrictitudine percuſſus, ut ſi vel ipſe vel alius manum ſuam admoveret ad aperiendum palpebras oculorum ejus, nequaquam operiri potuiſſent. Hic nimirum multis diebus dolens pro privatione viſus luminum ſuorum, demum rogavit cuſtodem ſibi deputatum ut duceretur ab eo ad tumulum ſancti viri cujus modi feci mentionem, cujuſque familiaritatem promeruerat monachus cæcus factus ante migrationem ejus ex hac vita ad Chriſtum. Cum veniſſet ergo ad ſepulcrum ipſius,

procidens fuper genua oravit, dicens, "Domine Adam ficut veraciter credo quod Deum ex toto cordi dilexifti in vita tua, et cum illo es in eterna vita, poftquam vocatus fuifti a nobis ad ipfum; fic quæfo ut velis effundere preces pro me ad illum ut per te recipere merear lumen oculorum meorum, quod peccatis meis exigentibus amifi. Memento, care amice, quomodo dilexerim te in vita tua, et honoraverim prout potui quando voluifti." Erat enim facrifta monafterii cecus ifte miniftrans ei multocies que petebantur ab eo neceffaria. fol. 61. His et his fimilibus verbis ab illo peroratis, ecce lux mire claritatis primo in unum temporum fuorum intravit, que tranfiens per medium claufe fituofitatis oculorum ejus exivit per aliud tempus capitis ejus, ut ipfe mihi retulit. Quo fubito facto furrexit optime videns rediitque de fepulcro fancti viri fine regente greffus fuos, qui illuc ierat cum regente illos.

Vifo precedenti miraculo de fancto Ada Eboracenfi, placuit mihi narrare aliquid miraculo correfpondens de quodam alio Adam monacho noftro de Lewenax oriundo, qui tante fanctitatis perhibetur, quod per viginti annos quibus commorabatur apud veterem Melros, nunquam vifus vel fcitus fuit ire in lectum, fed nec de lecto exire; Cujus rei evidens teftimonium erat quod ftramen fuppofitum pannis putative dormitionis ejus per tantum temporis fpatium femper quafi in eodem ftatu cernebatur permanere. Sed dum noluit Deus quod vir valde bonus malum hypocrifis incurreret, dehifcebat in pulverem interdum, fed raro, pre vetuftate ftramen ejufdem lecti, fuper quod aliud ftramen novitatis fecit vir Deo plenus jaci, acfi ipfe vellet contra morem in lecto jacere dormiendo. Dormivit tamen, fed quantum dormiebat hoc faciebat coram altari beate virginis Dei genitricis fedens vel proftratus, ubi etiam folebat noctibus hyemalibus magnam partem noctis expendere in citharizando cum cantilenis que vocantur "molete" ad honorem fancte virginis matris edite; de die vero fedebat fere femper juxta oftium ecclefie, pfalterium pro more dietim percurrens, fporta juxta manum ejus pofita continue in qua panis erat tante abundantie ut nullus pauper de fub manu ejus recederet querulus quia necvacuus quin fecum aliquid afportaret; unde penu omnium pauperum ad fe confluentium, ut ipfi dicebant, bono omine abundabat ex gratia

panis quem promerebantur recipere de manu illius. Ad hunc etiam veniebant divites, etiam rex terre Alexander[w] in ecclefia de Melros fepultus et multi alii ob venerationem fanctitatis ejus, poftulantes intenfe ut de bonis eorum acciperet quantum ei placeret, quod ipfe raro concedebat fieri, accepit tamen de vaccis illorum quandoque nonnullus ut miniftrarent lac egenis ad fe venientibus. Ipfe quoque habebat duas vaccas monafterii, præbentes fibi et focio fuo lac ad fufficientiam. Ratio autem
fol. 61. b. caufalis quare optimates terre veniebant ad eum, erat, ut confiterentur illi peccata fua et benedicerentur ab illo, cujus benedictionem fanctam multum credebant fibi profuturam.

Anno Domini M.cc.lx. Henricus de Lamden, camerarius monafterii Calcouienfis, rediit de curia Romana, portans fecum literas papales in quibus continebatur, quod vifo mandato papali immediate cederet bajulo mandati dicto Henrico dominus Patricius abbas, qui tunc præfuit eidem monafterio, quod ftatim obedienter fecit. Nam eodem die quo intravit dictus Henricus domum Calkouie, fine aliqua ulteriori dilatione pofuit infignia pontificalia, quibus redimitus erat, fuper magnum altare illius cenobii quibus fe induit mox Henricus antedictus, ex gratia muneris fummi pontificis. Viderit ipfe quomodo intravit ad curam illam paftoralem, nam poftea, nefcimus an ex ultione Dei an ex bona ejus voluntate, repentina morte præventus eft in menfa fua, quando primum ferculum fumere cepit; qui ftatim poft fecundam refectionem conventus traditur fepulture eodem die, forte quia noluerunt circa corpus ejus vigilare.

Anno Domini M.cc.lxj. venerabilis pater nofter, dominus Matheus abbas de Melros abfens deponitur in capitulo Ryeuallis, fine confilio et fine fcitu omnis anime viventis de Scotia; cujus talem depofitionem multi planxerunt tam monachi quam converfi monafterii Melrofenfis, quia nichil culpe inventum fuit in eo pro qua debuit taliter deponi, ut ipfi eftimaverunt; placuit tamen patri abbati ut fic fieret ab de eo, propter quafdam objectiones quas habebat contra ipfum, ut fibi videbatur rationabiles. Post cujus depofitionis denominationem,[x] in capitulo illius die quo depofitus erat, abfoluti funt ab ipfo patre abbate ab obedientiis et profeffionibus fibi factis omnes Melrofenfes. Sed heu! nam per hunc bonum Ma-

[w] Alexander the Second. See before, pp. 177, 178.   [x] Denunciationem?

thæum, virum reverendum atque largifluum, et nonnullas poffeffiones et plures pitancias ex adeptione ejus obtinet domus de Melros; per ipfum habemus panes pitantiales diebus Veneris in quadragefima, quando jejunamus in pane et aqua. Ipfe autem fecit magnas domos noftras de Berwico, infuper et multas vaccarias, bovarias, et cameram magnam abbatis que eft fuper ripam aque, cum adjectione aliorum edificiorum non paucorum conftruxit.[y]

Anno Domini m.cc.lxiij. Haco Rex Norwagie cum copiofa navium multitudine venit per mare occidentale ad debellandum regem Scotie.[z] Sed re vera, ut ipfe H. affirmabat, non eum repulit vis humana fed virtus Divina, que naves ejus confregit et in exercitum fuum mortalitatem immifit; infuper et eos qui tercia die poft follempnitatem fancti Michaelis [Oct. 2] ad preliandum convenerant, per pediffequos patrie debellavit atque proftravit. Quapropter coacti funt cum vulneratis et mortuis fuis naves fua[s] repetere, et fic turpius quam venerant repatriare. fol. 62.

Hoc anno, in die fancte Agnetis [Jan. 21], apud Gedewrth peperit regina Scotie filium, quem a Gamelino epifcopo fancti Andree baptizatum, juxta patris imperium vocaverunt Alexandrum; unde contigit ut eodem die quo nunciatum eft regi Scotie filium a Deo fibi effe datum, nunciaretur ei et regem Norwagie defunctum; quapropter dupplici gaudio exhillaratus, gratias reddidit Deo, qui humiles exaltat et fuperbos humiliat.

ABBATES DE MELROS. fol. 62. b.

Ricardus.
Waltewus.
Willelmus.
Jocelinus.

[y] The miracles end here, and the narrative is resumed. [z] *Fordun*, ii. 97. I may remark that *Goodall* and *Hailes* are somewhat in doubt as to the year in which this irruption occurred, in consequence of the former edition of this Chronicle having erroneously, and contrary to the reading of the manuscript, placed it in 1262. See also *Fœd.* i. 422, 429, and the Islandic account published at Copenhagen by the *Rev. James Johnstone*, 1782. (43) [a] *Fordun*, ii. 101, places this event in 1264; it occurred in 1263-4.

LAURENCIUS.
ERNALDUS.
REINERIUS.
RADULPHUS.
WILLELMUS.
PATRICIUS.
ADAM.
HUGO DE CLIPPESTUN, idus Maii anno M°.cc.xiiij.
WILLELMUS.
RADULPHUS.
ADAM DE HARKARRES.
MATHEUS.
ADAM DE MACSTON.
JOHANNES DE HEDERHAM.
ROBEVTUS DE KELDELECH, quondam abbas de Dunfermelin.
PATRICIUS DE SELLEKIRKE.

EPISCOPI

ASSUMTI DE DOMO DE MELROS.

SIMON Monachus de Toney, ad episcopatum MORAUIE.
JOCELINUS abbas, ad GLASW'ENSEM.
REINALDUS monachus, ad ROSENSEM.
RADULPHUS abbas, ad DUNENSEM.
ADAM abbas, ad CATHENENSEM.
GILBERTUS monachus, ad GALWETHENSEM.

fol. 63. Anno Domini M°.cc°.lx°. tercio. Helionora regina Ang.ie, que credebatu esse radix, fomes et seminatrix totius discordie que seminabatur inter virum suum dominum Henricum regem Anglie et inter barones regni ejus, pre timore eorundem exivit de Anglia; quam post paucos dies secutus est Johannes Maunsel[aa] præcipuus consiliarius dicti regis, ob timorem baronum.

[aa] Concerning him see *Rishanger's* Continuation to *M. Paris*, 667, 668.

Qui cum venissent trans mare Francie, dicta Helionora collegit adeo innumeram multitudinem hominum ex diversis nationibus, ut superficiem terre viderentur cooperire, ex expugnandum Angliam et ad delendum omnes habitatores ejus de superficie terre. Qui venientes ad maritima Francie, Normannie, et Flandrie, tam diu morati sunt ibi, donec equos suos, sellas, pannos, et alias quasque res quas secum tulerant, penitus fere omnes vendidissent pre inopia, nutu Divino omni die noctuque contra eos flante pervalido vento aquilonis vehementissime, et sine interpolatione per duos circiter menses vel amplius, ne aliquo modo possent per mare transire in Angliam. Qui videntes Divinam potenciam omnino sibi renitentem, reversi sunt unusquisque ad propria, post expletionem duorum mensium, exceptis plurimis qui mortui sunt in via.

Eodem anno barones Anglie per totum annum præparaverunt se ad guerram mortalem, diripientes per fas et nephas quicquid potuerunt; in hoc assimilati piscibus, qui rapiunt quicquid possunt, ut Aristoteles[aaa] dicit in libro iiij. De animalibus.

Anno Domini M°.cc°.lx°. quarto, in bello de Lewys, barones Anglie cum exercitu Londoniensium de succursu Gilberti comitis Glouernie, triumphaverunt de rege suo Henrico, et Edwardo filio ejus primogenito, cito post pascha. Postera autem die belli utrumque, regem scilicet et natum, barones custodie Simonis de Monte forti contradiderunt. In eodem bello duo nobiles de Scotia, Robertus de Brus[b] et Johannes Cumin,[c] capti sunt et carcerali custodie mancipati in castello de Dora. Dissensio autem, propter quam orta est contentio inter regem et barones suos, initium habuit et finem a retentione alienigenarum, quos ipse rex et regina sua Helionora, mater Edwardi, longo tempore manutenuerant et foverant contra commodum regni sui, quo ad consilia eorum credenda, et contra voluntatem indigenarum quo ad consilia ipsorum abjicienda et quasi fere omnino postponenda. Unde propter eliminationem talium extraneorum, eo quod nimis valde invaluerant contra indigenas terre, usque ad exheredationes perplurimas, ut funditus e regno pellerentur Anglorum, com-

[aaa] The passage here alluded to may be seen in "*Aristoteles* de natura Animalium, l. iv. 12, fol. 79; edit. Aldi, fol. Venet, 1504.

[b] See *Dugd. Baron.* i. 450, who quotes *M. Paris*, also *Trivet*, p. 215.

[c] John Comyn, fourth Lord Badenoch, commonly called the Red John Comyn; *Douglas' Peerage*, i. 161; *Trivet*, p. 215.

miffum eft prelium fupradictum. Poft cujus habitum, ut dictum eft, a baronibus trihumphum, omnes mox exulant alienigene, præter Simonem de Monte forti, et pauciffimos ex alienigenis qui cum illo erant. Hii omnes etiam cum jurejurando in fanctis evangeliis fideliter de fide baronum extiterunt. Erat autem Simon comes Leyceftrie, et gener[d] preno- fol. 63. b. minati regis. Fuit enim vir optimus, et in rebus bellicis ftrenue gerendis atque providendis mire providus et circumfpectus, bellicosus valde et ipfe miles; propter quod elegerunt eum barones ut preeffet bello illorum atque confiliis. Erat autem oriundus de genere Francigenarum procerum potiffimorum totius Francie, a quibus ipfe non degenerans, fimilis factus eft eis; homo divina preditus fapientia et cautelis optimis habundans, quarum unam placuit hic interferere. Cum enim educturus effet Simon exercitum Londonienfium contra regem ad bellum memoratum, paucis diebus ante exitum illorum, juffit extrui currum fubdolum, quem foris fecit ferro per totum contegi, in quo duos inclitos burgenfes grandevos Londonice civitatis intrufit, quia adverfabantur ei et univerfe civitati, frequentiffime perfuadentes illis ne cum Simone contra regem exirent. Quod cum compertum fuiffet Simoni, nimirum propter talem illorum iniquam, fatuam, et pertinacem perfuafionem, intrufit eos, ut dictum eft. Egrediente ergo ab urbe exercitu memorato, Simon eduxit una cum illis callidos illos perfuafores in curru, ne forte redderent civitatem ad opus regis, dum exercitus Londoniarum effet in expeditione contra regem. Habebat autem currus intruforum quemdam anguftum egreffum per quem folebant prefati fenes non fine arcta cuftodia egredi et ingredi, pro neceffariis nature explendis. Verum pridie quam bellum committeretur inter regem et barones, advefperafcente eodem die, ingreffum per quem ad prenominatos burgenfes que ad opus victualium erant neceffaria folebant afferri, adeo robufte Simon claudi preceperat, ut omnis exeundi de cetero penitus libertas eis adimeretur. In giro ergo illius curru3 vexillula fua, que penfilia nominantur, Simon fecit appendi, ut per ea deluderetur rex et exercitus ejus dum putarent Simonem effe in curru, in quo non erat Simon. Erat autem Simon tunc delitefcens in locis nemorofis, montibus et rupibus prearduis undique circumobfeffis, diftantibus ab oppido Lawenfi,

[d] Simon de Montfort had married Alianor, sister to Henry III. *Dugd. Baron.* i. 752.

indirecte verfus auftralem occidentem Anglie fito, cum comite Glovernie et aliis comitibus paucis, cum quibus erant barones fere totius Anglie, et incliti milites quamplurimi, cum equeftribus multis et pedeftribus innumeris, inter quos erant multi baliftarii et fundibularii, qui magnam confufionem in exercitum regis, ex jactu lapidum more tonitrui in illos irruentium e fundibulis, in illo die peregerunt. Inter proceres quoque prefatos erat preful Wyrgonie;[e] hic poftea in exilium actus eft, pro eo quod rerum epifcopalium ordinem pervertens, prefulem exuit pacificum et militem induit belligerum, dum gladium pro baculo pontificali geftaret in latere, et galeam pro mitra in capite. Exeunte ergo rege ad prelium contra barones, robuftiores qui in exercitu ejus erant, videntes vexillula que predixi undique circa currum pendentia, prepropere feftinant ad currum. Jam enim condixerant Londonienfes exercitui regis, quod Simon quem elegerant fibi ducem ad bellum, erat in curru, "qui," inquiunt, "poft nos propofuit remanfiffe ne exiret nobifcum ad bellandum pro nobis, ficut promiferat nobis; quem cum proinde ingenti fufpicione ha- fol. 64. beremus, dum fimularet fe infirmum, et inpotentem ad afcendendum equum, pertimefcentes ne proderet nos regi genero fuo, veniens fuper nos cum exercitu poft tergum, hunc currum inexpugnabilem forte propter fraudem ejus fecimus ad opus ejus fabricari, ut fi nos debeamus perire in bello, fimul et ipfe debeat perire nobifcum; fuppofito prius igne copiofo currui in quo manet, ut fuccendatur ex eo." Quibus verbis animofiores effecti hii qui ex parte regis erant, quos fupra robuftiores nominavi, properant ad vas in quo putant effe Simonem. Set dum vas dolofitatis expugnant fortiffime, dum nichil proficiunt in expugnando, tam armis quam animis deficiunt. Currus autem ille multum adjuvit Londonienfes. Nam dum circa ejus enervationem, ut frangeretur, vehementiffi[mi]s nifibus plures de exercitu regis laborarent, vita perplurimorum quos dixi Londonienfes qui prope et longe ftabant a curru falvabatur. Nondum enim venerant barones ad illos, et ideo in mora expectationis illorum, dum vas perfidum expugnatur, perplurimi ex Londonienfibus minime pugnaverunt. Unde fuperveniente exercitu baronum ad illos poft exercitum regis ad tergum, magna pars Londonienfium qui regi erant in facie,

[e] See *Trivet*, p. 213.

presertim qui prope currum fuerant, vires integras servaverunt. Unde nimirum postea per omnem modum robustius pugnaverunt contra fessos de exercitu regis. Ad hoc autem partim extructum erat vas dolosum, ut cautela esset superhabundans circa salvationem civium Londonice civitatis, ut dum in ejus violentissima debellatione supra modum vexarentur regales, penitus confunderentur, et Londonienses salvarentur vires, ut dictum est, ex sufficiente integritate servantes. Non ergo absque amissione virium, eroum fortissimorum, non sine plurimorum armorum ingenti detrimento, non absque sudore pernimio, et anxietatibus multis, dum prestantissimis pugnatoribus succedunt eque prestantissimi expugnatores, hinc inde de exercitu regis ad vas inexpugnabile impetu quasi furioso currentes propter Simonem, quem intus esse putabant, extrahendum, expensa est magna pars illius diei pene usque ad octavam horam. Igitur quasi furiosi in semetipsis acti fortissimi regis bellatores, validissimis clamoribus aerem repleverunt vociferantes, "Simon, Simon, veni foras!" Rebantur enim quod Simon habebat intrinsecus apud se ingenium quo posset sibi egressum facere e curru. Unde creberrimis vociferationibus exclamaverunt, "Exi, exi, Simon diabole! egredere dę curru, proditor pessime!" Hec et hiis similia dum altissonis vocibus sepius replicarent, audiunt ab intresecus positis non ibi esse Simonem quem querunt, sed se duos cives Londonie, quos in contemptum regis Simon noscitur prodidisse, "ne ad opus regis," inquiunt, "a nobis civitas Londoniarum redderetur, si post alios quos Simon eduxit extra civitatem contra regem ad bellum, in domibus nostris remansissemus."

Et sciendum quod nemo sani capitis debet censere neque appellare Simonem nomine proditoris. Non enim fuit proditor, set Dei ecclesie in Anglia devotissimus cultor et fidelissimus protector, regnique Anglorum scutum et defensor, alienigenarum inimicus et expulsor, quamvis ipse na-
fol. 64. b. tione unus esset ex illis. Juste ergo tradidit, non prodidit pene duos contradictores indigenas per currum, qui civitatem omnibus Christianismi curribus et turribus meliorem, Londonicam loquor urbem, voluerunt alienando avertere a succursu baronum, cum sine tante civitatis eximio et permaximo auxilio, expulsionem alienorum nullatenus facere potuissent, propter potestatem regiam, que undique eos circumvallavit. Pro eo igi-

tur quod prenominati ſenes in ſingulari verſuta allegationum objectione ſe contra totam civitatem oppoſuerant, juſto Dei judicio factum eſt ut extra civitatem perire debuiſſent in curru igne vehementi accenſo.

In hoc etiam bello multa milia hominum ſunt ceſa, pedeſtrium pariter et equeſtrium. Ex hoc bello frater regis Henrici, Ricardus comes Cornubie, qui ante paucos dies diffidarat barones ad bellum, appellans illos regis et regni proditores, metu mortis perteritus fugit in molendinum,[f] quod vi ventorum dicebatur molere, claudens hoſtium ſuper ſe. Ad quod inclinato die belli ad veſperam acceſſerunt barones, valide contra ipſum acclamantes, "deſcende, deſcende, peſſime molendinarie! egredere, egredere, molendini magiſter infauſte!" Sed et timiditatem ejus et vecordiam ulterius exprobrantes adjungunt, "quid tibi opus erat fieri molendinarium, per maximum infortunium, qui nos pauperes barones nuper diffidaſti ad bellum; qui etiam non minori nomine, dum nos diffidares, voluiſti te appellari, quam regis Romanorum et ſemper Auguſti?" Fuerat enim paulo ante rex Allemanie, propter quod vocavit ſe ſemper Auguſtum, et regem Romanorum. Egreditur ergo Ricardus de molendino, et abducitur a baronibus vinculis cathenatus in firma cuſtodia detinendus. Ex qua quia pecunioſus erat valde, liberatus eſt poſt quinque circiter menſes pro redemptione plurima, videlicet pro xvij. milibus libris ſterlingorum, et quinque milibus libris auri deſiderabilis theſauri.

Anno Domini M.cc.lxv. regnante tertio Alexandro rege Scotorum, profectus eſt in Norwagiam miſſus ab eodem rege dominus Reginaldus de Roxburg, monachus de Melros,[g] vir glorioſe facundie et conſilii peroptimi, pro adipiſcenda terra de Mannia, que olim regio vocabatur, cum minutis inſulis circumjacentibus ample regioni Scottorum. Ubi cum veniſſet, exceptus eſt a rege honorifice multum; qui faciens omnes magnates terre illius convenire in unum ad colloquium ſuum, tractavit cum illis de inſulis ſupradictis. In quo tractatu rex ait, quod multum expediret pro pace ſervanda, ut venderentur regi Scottorum; quod cum audiſſent magnates ejus, quidam aſſenſerunt, quidam contradixerunt, ſet invaleſcente

[f] A cotemporaneous ballad, in which the flight of the king of the Romans to the windmill is mentioned, has been printed by *Warton*, in his *Hist. of English Poetry*, i. 47. [g] The Norwegian account of this expedition, published by *Johnstone*, says simply, p. 15, that an archdeacon (erkidiakn einn) was sent from Alexander, and gives a different colouring to the whole transaction.

conſilio regis illorum, demum omnes aſſenſum prebuerunt, ut venderentur regi petenti Scotie. Factaque eſt itaque compoſitio inter duos reges predictos; cujus compoſitionis hæc eſt ſumma annua, ſilicet quod rex Scotie omni anno in perpetuum dabit regi Norwagie centum libras ſtirlingorum pro cognicione homagii facti regi Norwagie a dicto Alexandro rege Scotie. Qui ad majorem ſecuritatem, pre manibus pacavit regi
fol. 65. Norwagie quatuor milia marcarum, quas idem rex Norwagie ad unam vicem percepit in inſula Orcadie, per manus epiſcopi ejuſdem inſule, pro inſulis prenominatis.

Anno Domini M.cc.lxvj. dictus dominus Reginaldus, monachus de Melros, rediit de Noruuagia, expeditis ad vota omnium Scottorum negotiis pro quibus ierat expediendis. Quod quidem nuncium nullus unquam ex filiis Scottorum potuit procurare, preter monachum predictum, virum quidem ſapientem et in divinis eloquiis ſollempniter predicandis valde luculentum, qui promeruit veraciter ad bonum domus ſue inperpetuum graciam et favorem omnium regum qui de cetero futuri ſunt in Scotia, niſi ipſi reges ingrati forte inveniantur, reddentes malum pro bono domui de Melros; quod Deus avertat a corde omnis Chriſtiani regis! Secutus eſt autem hunc monachum, mox eodem anno veniens in Scotiam, cancellarius domini regis Noruagie, aſſerens ſecum compoſitionem ſuperius memoratam.

Anno Domini M.cc.lxvij. in capitulo generali deponitur dompnus Adam de Maxſtun, abbas de Melros, qui depoſuit filium ſuum abbatem de Holmo extra capitulum ordinis, et ideo talionem recepit depoſitionis, cum quo deponitur abbas de Holmo, eo quod meruit depoſitionem, quia procuravit depoſitionem abbatis ſui Henrici, qui per capitulum generale ſedi priſtine reſtituitur. Succeſſit autem depoſito abbati de Melros dominus Johannes de Ederham, magiſter converſorum ejuſdem domus. Deponitur dompnus Jacobus abbas Ciſtercii in capitulo generali, procurante ejus depoſitionem conventu Ciſtercii; poſtea factus eſt idem depoſitus archiepiſcopus Narbonenſis in Gaſconia, cujus depoſitionis ſucceſſor factus eſt dompnus Johannes abbas Sauiniacenſis.

Abbas de Dere, dominus Adam de Smalham, monachus de Melros, gratis dimiſit officium ſuum, malens dulcedinem Melroſenſium, quos pre-

expertus fuerat, quam preesse tugurrio monachorum de Dere, quorum fervidam religionem nunquam per veram experientiam scire poterat; cui successit dompnus Hugo, cellerarius ejusdem domus.

Anno Domini M.cc.lxviij. primogenitus filius regis Anglie Eduuardus, evadens de custodia Simonis, in quadam vespera cum ad agros isset ad spatiandum sibi cum perpaucis de familia Simonis, obvios sibi habuit plures ex marchiis, qui jam pridem erant tenentes ejus in marchia, silicet in comitatu Cestrie, a quibus interceptus est cum immenso gaudio. Cum fol. 65. b.
quibus duobus diebus manens, preproperat ad comitem Glouernie propter liberationem patris sui; ad quem cum venisset, exceptus est ab illo cum decenti honore. Dum ergo conferunt adinvicem de detentione regis apud Simonem, et peteretur auxilium comitis ad liberacionem regis, mox spopondit comes se prestaturum regi totum suum exercitum; quem cum summa festinatione collegisset, properat cum Edwardo et marchiis ejus ad liberationem regis contra Simonem. Erat autem tunc temporis Simon apud Herforthiam, et rex in detentione ejus cum ipso.

Cum ergo compertum fuisset Simoni quod comes Glouernie erat in procinctu itineris sui cum exercitu suo, veniens contra illum ad bellum, indilate misit ad proceres qui in primo bello de fide baronum extiterant fideles. Que quidem missio cum innotuerant proceribus et baronibus, stupefacti de subita evasione Edwardi, mox conveniunt ad Simonem ad diem certum apud Eusamiam. Simon vero cogitans de cautela necessaria, in uno de precipuis munimentis totius Anglie reliquerat filium suum Simonem, silicet in castello de Kellingiswurthe, cum multis nobilibus armatis, ut si contingeret Edwardum Simoni patri obviare ad faciem, Simon natus Simonis veniens ad tergum post Edwardum, expugnaret exercitum ejus; quod factum fuisset, nisi quidam miles proditor prodidisset Edwardo providentiam majoris Simonis in castello prefato de plurimis armatis factam. Que cum comperta fuisset Edwardo, jam enim predixerat proditor ei, quod exituri erant armati adhuc die lucente de castello et pernoctaturi in opido juxta posito, misit eadem nocte plures de exercitu quem adunaverat armatos, ut comprehenderent armatos Simonis; qui, ut dictum est, die precedente de castello exierant infauste fortunati ut dormirent per singulas domos opidi castello adjacentis, qui

ideo exierunt de caſtello, ut poſtquam ſurrexiſſent mane diluculo de lectis ſuis bene balneati, propter balneandos enim ſe elegerunt exire, ut balnearum gratia leviores efficerentur ad bellandum die poſtera; in villa enim potuerunt habere vaſorum copiam ad balneandum ſe, quam utique non bene potuerunt habere in caſtello. Et hec fuit ratio exitus illorum de fortiſſimo Simonis munimento; quorum exitum dum miles predictus proderet Edwardo, mentionem fecit ei de balneis eorundem in villa proviſis. Media igitur nocte clamor validiſſimus per totam villam factus eſt ab introeuntibus armatis Edwardi ſupra dormientes Simonis; quem cum audiſſent, ex clamore terribili ſuper modum pavefacti, nimirum timor et tremor, formido et pavor irruit ſuper eos audientes ſtrepitum equorum et armatorum terribiliter adverſum ſe clamantium et dicentium, "ſurgite, ſurgite, egredimini, egredimini de lectis veſtris, et venite foras proditores, Simonis inveterati peſſimi proditoris ſervientes. Mortui," inquiunt, "eſtis omnes per mortem Dei!" Surgentes ergo miſeri male proditi fugerunt omnes per retro domorum, derelinquentes poſt ſe equos ſuos, arma, pannos, et omnia que habuerunt in ſupellectili. Cerneres ibi quoſdam omnino nudos fugere, nonnullos braccas tantum habentes ſuper ſe, quoſdam
fol. 66. vero camiſias et femoralia tantum; pauciſſimi erant ibi et forte nullus, qui pannos ſuos ex toto valebat induere. Multi tamen ex illis tulerunt pannos ſuos inter ulnas; quibus cum prepropera feſtinatione exeuntibus, Deo propter immenſe miſericordie ſue clementiam ſolam vitam eis concedente; ſingulas domos mox armati ingrediuntur Edwardi, diripientes equos et arma et cuncta alia poſt egredientes, ut dictum eſt, derelicta. Mane autem facto, induerunt arma fugientium pedeſtres, qui pridie ſecuti fuerant caudas equorum armatorum Edwardi, aſcenderuntque equos nobilium qui jam fugerant. Videres tunc ibi illud Eccleſiaſtes vaticinium completum, dicentis, "vidi ſervos in equis, et principes ambulantes quaſi ſervos ſuper terram." Venientes igitur omnes illi ſcurre ad Edwardum bene armati in equis nobilium, gaviſus eſt gaudio magno. Tendens igitur Edwardus verſus Euſamiam cum exercitu copioſo contra Simonem, cum ad duas leugas approximaret Euſamie, egreditur Simon contra Edwardum, ſperans de ſpe ubi non erat ſpes. Speraverat enim, ut ſupra memini, quod Simon natus qui fugerat cum aliis veniret ad ſuccurſum

ſuum ad dorſum poſt Edwardum. Et ideo cum ſpe cum parvo quem habuit exercitu exivit, confeſſis prius et communicatis ex viatico ſacroſancte euchariſtie omnibus qui egreſſuri erant cum ipſo ad bellum. Habuit autem Edwardus ſex homines vel ſeptem, ubi Simon vix habuit duos. Congrediuntur ergo ad invicem terrificus copioſus exercitus Edwardi et puſillus exercitus Simonis de Monte forti, bellum committentes, preeunte exercitum Simonis animoſo valde milite Gwydone de Balliolo cum vexillo Simonis. Juxta quod erat Henricus miles inclitus, primogenitus Simonis filius, nomine Henrici regis appellatus. Hic primum ictum dedit in bello. Qui repercuſſus et multis plagis letaliter fauciatus a multis primus cecidit ex omnibus, et mortuus eſt. Pauci vero ceciderunt ex parte Edwardi propter multitudinem armatorum prevalentium, fere omnes ex parte Simonis cum ipſo demum Simone, et mortui ſunt, propter paucitatem adjutorum cito deficientium, preter paucos qui ſe dedentes pugnatoribus Edwardi, reddiderunt eis arma ſua. Gwydo autem cujus ante memini, miles acerrimus, natione Scotus, cum tunc potuiſſet ſalvari a morte temporali, noluit. Occubuit igitur cum multis ex magnatibus Anglie qui venerant ad bellum, ut decertarent pro juſtitia Anglie; cujus poſtmodum juſtitie infallibile ſignum fuit crebra miraculorum exibitio divinitus exhibita circa Hugonem Diſpenſatorem, ſummum juſtitiarium Anglie, virum juſtiſſimum et equiſſimum in omni judicio circa divites et pauperes, et circa Simonem, et nonnullos alios qui fidem Deo ſervantes uſque ad mortem propter juſtitiam regni Anglorum, quod juſte ſuſceperant ad tuendum contra alienigenas et etiam contra regem qui injuſte detinuerat illos, ut dictum eſt, in editione facta de bello Lawenſi, de manu viri ſancti Roberti Groſtehte, Lincolnienſis epiſcopi, in remiſſionem peccatorum ſuorum. Juſte igitur occubuerunt pro juſtitia decertantes, et ideo poſt mortem nonnulli eorum meruerunt a Deo miraculorum exhibitionem, gloriam et venerationem, et ideo creduntur regnare cum Deo in gloria. Inter iſtos heroes fortiſſimos erat Rogerus de Rwle, ſocius Gwydonis ſupradicti, qui etiam cum ipſo mortuus eſt. Dominus vero Henricus rex, qui injuſtitiam fol. 66. b.
Anglie foverat nimis favorabiliter in alienigenis, armatus egreſſus eſt ad hoc bellum cum Simone, propter juſtitiam Anglie juſte adipiſcendam, in alterius, neſcio cujus, armis. Propter juſtitiam Anglie dixerim regem ta-

liter egreſſum, ne forte ſi evaderet de bello et iterum regnaret, iterato fortaſſe recolligeret alienos contra indigenas, et fieret noviſſimus error pejor priore. Videtur ergo quod barones voluerunt regem debere mori ſecum, ſi ipſi debuiſſent mori in bello in quo rex erat, crebris ſuorum fidelium cedens preduris ictibus, incognitus nimirum ab illis. Qui nondum valeret pugnare cum ceteris, qualibus vocibus valuit clamavit, dicens, "ego ſum, Henricus ſenex rex Anglie;" aliquando per "pietatem Dei," aliquando per "capud Dei" jurans, et aſſerens quod ipſe eſſet rex; unde ait ad percutientes ſe, "nolite me ferire, non enim poſſum pugnare pre ſenectute." Juramentum quoque commune erat ei jurare per talia juramenta. Unde factum eſt ut dum frequenter taliter jurat, detrahitur ei galea a capite, et comperto per faciem quod ipſe eſſet rex, eductus fuit extra exercitum pereuntium; reſtituiturque die craſtino regno ſuo, ad vota inimicorum Simonis et baronum peremptorum. Et factum eſt poſt paucos ebdomadas ut rex dum cederet propriis conſiliis et quorundam procerum, propriam ſororem Simonis uxorem cum filia ſua unica, juvencula pulcherima, que poſtea nupſit principi Wallie, proſcriberet, pariter et tres filios ejus natos Simonis de finibus regni ſui. Mortuo itaque Simone cum Hugone Diſpenſatore et aliis nobilibus terre, fit planctus magnus in populo Anglie, quibus poſtmodum ſuccedit cauſa ingentis letitie, dum de morte pretioſa ſanctorum virorum fantur Dei magnalia. Plura enim ſigna vere ſanctitatis fecit Deus per Hugonem, dum venientes ad ejus tumulum ceci recipiunt viſum, claudi rectum greſſum, et alia queque vere recta miracula fecit Deus pro ipſo quorum rectitudinem ipſe promeruit a Deo, quia vere rectus erat ſemper, quantum in ipſo erat, circa rectitudinem juſtorum judiciorum Dei et hominum a quorum veritate nuncquam voluit deflecti; et ideo nimirum Deus operatus eſt pro ipſo, ut dictum eſt, poſt mortem ſua recta queque divina, quia lineam rectitudinis ſemper tenuit in vita ante mortem.

Sed nucquid omnipotens Deus dereliquit Simonem ſine miraculis? Non! et itcirco deducamus ad medium ſaltim pauca miracula[h] divinitus

[h] The miracles ascribed to Simon de Montfort have been collected by some admirer of his sanctity, and a copy of them is preserved in the Cottonian MS. *Vespas.* A. vi. fol. 168. *Tyrrell*, in his History of England, refers to what appears to be another MS. in the Public Library at Cambridge.

propter ipſum facta. Factum eſt ergo ut mox perempto Simone et exuto ab armis in quibus jacebat mortuus, quidam ex filiis Belial accederent ad corpus ejus, abſcidentes ei manus et pedes; de quarum altera manu ſic ſe habet vera relatio. Erat quidam marchius in comitatu Ceſtrie, hic erat cum Edwardo in bello Euſamie, qui poſt bellum arripiens interfecti Simonis manum, de qua ante dictum eſt, miſit illam per clientem impietatis ſue ad uxorem ſuam, ut gauderet de interfectione inimici, cujus interfectionis certiſſimum ſignum erat manus amputata. Cum qua veniens ad predium domini ſui cliens et non inveniens predii dominam domi, properat ad eccleſiam parochialem ubi erat, non longe a predio viri ſui ſitam. Quo cum veniſſet cum manu quam portabat in gremio panniculo involutam, acceſſit ad dominam loquens ei in aure de interemptione Simonis. "Ac," inquit, "iſtud eſt ſignum occiſionis ejus," volens oſtendere ei manum amputatam. Set mulier ne verecundaretur, vel forte metuens Deum, fol. 67.
tunc, cum perſiſteret in oratione ſua, noluit manum videre ſed neque attrectare, licet cliens inſtanter perſuaderet ei ut allatam acciperet et penes ſe retineret. Cui perperam ſuadenti ait domina, "Opperire donec divina fuerint percelebrata." Ad juſſum igitur domine ſecedens ſtabat in multitudine populi ut auſcultaret miſſam; et factum eſt dum elevaretur ſacroſancta hoſtia, et populus elevaret manus ſuas, pariter et cliens ad Dominum a ſacerdote elevatum adorandum, ecce manus ſancti viri, quam bajularat ſatelles ſatellitis diaboli, ſupra capud ejus abſque omni ſenſibilitate ejus divinitus eſt elevata, ita ut preeminentia altitudinis melius cerni potuiſſet quam manus preeminentioris hominis de omni multitudine hominum qui ibi tunc aderant. Que dum adoraret Dominum majeſtatis in elevatione ejus de qua dictum eſt, ut inclinaverat ſe verſus altare ad adorandum eum, omni dicto citius iterum reclinata eſt in id ipſum unde exierat, non ſine virtute divinitatis, panniculo quo involvebatur invento integre conſuto ut prius erat penitus abſque omni animadvertibilitate bajulantis. Cujus novitatis miraculum perpendens, mulier quam prædixi Deum metuentem, ait clienti poſt miſſe celebrationem, "manum illam quam dominus meus per te miſit ad me, reporta ad illum, quoniam non intrabit in domum meam." Perculſa enim erat miro ſtupore ex inviſa et inaudita viſione novi miraculi, propter quod ait clienti, "dignus eſt ultione

magna quicumque eſt ille qui manum illam abſcidit," narravitque viſionem ſecreto clienti, quam non omnes ſet plures ex fidelibus Chriſti qui ibi tunc aderant videre meruerunt: precipiens ei ut viſionem quam audierat veniens ad dominum ſuum fideliter ei enarraret. Pergit igitur ſervus propere cum manu quam bajularat ad dominum qui eum miſerat, non enim intravit in domum domine ſue, ſicut illa promiſerat propter manum allatam; unde videtur quod erat una ex fatuis mulieribus que tam ſanctam manum tam fatue recuſarat, quod non fuit factum ſine conſilio divinitatis omnia bene diſponentis. Non erat enim dignus vir ejus, filius Belial, poſſidere in domo ſua manum tante ſanctitatis et ideo creditur tranſiſſe ad poſſeſſorem, Deo providente, multo meliorem. Sed quomodo vel ubi devenerit, prorſus ignoro; ſed hoc pro vero fixum teneo et firmiter credo, quod ad cotidianam elevationem ſalutaris hoſtie ſolebat et Simon, dum adhuc viveret, non ſine ingenti reverentia Chriſti, non ſine intimo amore ejus, manus ſuas elevare. Cujus devotiſſime elevationis certa et infallibilis conjectura poſt mortem ejus claruit, dum manus ejus mortua elevatur, ut dictum eſt, redemptorem mundi de mundiſſima virgine procreatum adoratura; et ideo bene memini de eo in editiuncula de bello Lawenſi facta, quod divina erat preditus ſapientia quid enim ſapientius, rectius, vel melius eſt homini in hac vita quam creatorem ſuum intimo ex corde cotidie diligere, venerari, et adorare? Quod non dubito Simonem feciſſe; et ideo finem faciens hujus miraculi, propero ad aliud miraculum declarandum quod omnipotens Deus fecit pro Simone. Cujus manus multo ſanctiores ſunt ante Deum manibus Scipionis a Seneca adoratis, ut patet libro xij. De duodecim gradibus, capitulo ultimo, ab ipſo Seneca edito.

Juxta quoddam oppidum in Northumbria est domus preclara in qua
fol. 67. b. degunt canonici Premonſtratenſis[f] ordinis, Deo ſervientes. Ad hanc domum delatus eſt pes Simonis, per virum felicis memorie, dominum Johannem de Weſcy, dominum burgi de Alnewike, fundatorem[g] et patronum domus canonicorum quos predixi, quo cum permanſiſſet per aliquot menſes omnino incorruptus inventus eſt. Unde propter durationem tante incorruptionis in pede ſancti hominis merito invente, canonici ejuſ-

[f] See *Tanner's Notitia*, Northumb. 1.

[g] By the word *fundatorem*, it must not be understood that the abbey of Alnwick was founded by this John de Vescy, who was cotemporary with Simon de Monfort; for the present Chronicle, p. 73, says the house was founded in 1147.

dem abbatie, que vocatur abbatia de Alnewyke quoniam juxta opidum de Alnewyke posita est, propter reverentiam summi conditoris fecerunt pedi incorrupto calciamentum de argento purissimo. In quo quidem pede visa est plaga inter minimum articulum ejusdem pedis et inter convicinatum sibi inmediate articulum, vel ex cultello nescio an vel ex gladio facta. Non enim sufficiebat amputanti pedem sancti viri quod multipliciter detrunctatus erat in corpore, nisi ipse per majorem maliciam adderet ei vulnus in pede. Accidit autem in diebus illis ut quidam burgensis predives Novi castri super Tynam gravissime infirmaretur, ita ut fere omnis motus auferretur ab eo. Non enim potuit movere pedem de lecto, non manum ad os deducere, non aliquod officium sui corporis exercere, sed nec attrectari ab aliquo voluit; tanta enim calamitate ingentissime invalitudinis per totum corpus erat obsessus, ut mallet quasi mori quam de lecto ammoveri, propter incredibile pondus sue infirmitatis. Cui quadam nocte apparuit vox in sompnis ei dicens, "Surge cras mane, et aliquantulum alleviaberis ex hac infirmitate; pergensque apud Alnewycum invenies ibi in abbatia canonicorum Præmonstratensium pedem Simonis de Monte forti; apud illum," inquit vox, "pedem recipies sanitatem optimam. Qui crastina die summo mane consurgens, aliquantulum, prout vox divina ei predixerat, alleviatus, non tamen absque penalitate gravi ascendit equum, deinde quam citius potuit venit Alnewycum. Cumque introisset domum religiosorum prefatorum, prout potuit descendens de equo, mox properavit ad pedem sancti viri visendum. Quod cum compertum fuisset canonicis Deo devotis, duo ex illis, ut per viam compendii accederet burgensis adhuc supra modum egrotans ad pedem, ne forte nimis laboraret in eundo versus pedem, tulerunt pedem contra illum de loco requietionis sue cum reverentia in calciamento quo erat indutus; ad cujus calciamenti deosculandi tactum, antequam eger potuisset appropinquare, ex solo visu calciamenti integram meruit a Deo recipere propter merita Simonis sospitatem. Pensandum proinde est quanta gloria erit in hoc pede Simonis, in reconjunctione totius sui corporis ad pedem, post generale judicium, ex comparatione pedis ante judicium, qui tanta gratia sanitatis enituit in elemento mortuo se contegente, scilicet in argenti calciamento, ut ex pede per calciamentum exiret virtus divina invisibiliter ad egrotantem sanandum.

Cujus alter pes non relinquitur ſine honore miraculi, ut pie eſtimandum eſt. Hic pes mittitur principi Wallenſium Lewÿlino, qui fedus inierat cum Simone, quo ad multa queque ſuſpecta, que pretereo propter malam vulgi ſuſpicionem. Non enim erat Simon ſine ſuſpicione, qui tota regalia Anglie tunc temporis habuit regere, cum rege ſecum juſte detento, cum
fol. 68. conſilio baronum. Simon igitur quia promiſerat Lewÿlino[h] filiam ſuam, quam poſtea accepit, in conjugem, ut dictum eſt, recepit alterum Simonis pedem idem Leulynus ad ſe deſtinatum in odioſum contemptum utriuſque, ſcilicet ſui atque Simonis, ut ex miſſione illius pedis idem ipſe princeps ſentiret ſe magis exoſum Anglis, propter pedem Simonis.

De manu quoque Simonis, cujus ſuperius memoriam feci, utrum ſit veraciter illa manus an altera manus ejus de qua nullam mentionem feci, neſcio; verumptamen referente mihi viro venerande ſanctitatis, domino Thoma de Stangriſe,[i] monachorum Rievallenſium abbate, accepi, quod una manus Simonis apud Euſamiam collocatur in loco magne venerationis. Que non eſt relicta a Deo, ut pie credendum eſt, ſine miraculi exhibitione; non enim ſic juſtificat Deus unam partem hominis per oſtenſionem miraculoſe venerationis, ut derelinquat alteram partem ejus abſque miraculo. Et ideo omnino credendum eſt, ut reor, quod pro altera manu et pro altero pede Simonis, de quibus nullam ſupra feci mentionem quoad miraculi exhibitionem, omnipotens Deus duo miracula vel etiam plura, prout ejus divinitati placuerat, operari dignatus eſt.

Simon igitur quia creditur placuiſſe ſumme divinitati, recte comparandus eſt principi apoſtolorum Simoni Petro. Unde obſecro lectorem, ut ſi in comparatione qua comparo Simonem Simoni, aliquid minus bene poſitum invenerit, corrigat quod devium eſt, tribuatque veniam deſipienti, non enim ſic comparo inferiorem Simonem majori Simoni ut preferam illum vel aliquem Simonem de mundo principi apoſtolorum; ſed dum ad memoriam reduco quod Simon inferior erat fideliter de fide apoſtolica, exhibitionem unius miraculi divinitus propter ipſum factam comparo ni-

[h] Lewelin, son of Griffin, Prince of Wales, married Alianor de Montfort, daughtet of Simon de Montfort. *Fœd.* i. 549. [i] No abbot of the name of Stangrife is found in the list in *Dugdale*; but it appears that Thomas (probably the individual in question) professed obedience as abbot of Rievall, 4 non. Feb. 1286. *Monast. Anglic*, v. 277.

mirum exhibitionem unius alterius quafi confimilis miraculi a Deo propter Simonem apoftolum perpetratam. Eft igitur comparatio mea talis. Si morbus a burgenfe quafi aliquantulum eminus veniente ad pedem Simonis, adhuc non vifo pede Simonis ad quem deofculandum burgenfis prout valuit maturavit, omnino fugatus eft ab ipfo antequam potuiffet pertingere ad pedem, ut habetur fuperius; nonne habet, falva reverentia principis apoftolorum, Simon ifte comparari eidem Simoni majori, qui et ipfe dum maturaret venire ad domum cujufdam predivitis, demon crudeliffimus qui occupaverat a feptimo etatis fue anno puellam filiam ipfius locupletis, ufque ad vicefimum annum fue etatis, antequam potuit introire in domum, ita fubito pre timore Petri fugatus eft ab illa ut non auderet expectare introitum Petri; nonne jufta, iterum dico, comparatio eft inter magnum Simonem et Simonem de Monte Forti, dum veniente Petro Simone ad puellam, fubito fugaretur demon ejus, ut dictum eft, et veniente burgenfe verfus pedem Simonis fubito fugaretur demon infirmitatis ejus priufquam valuit ad pedem accedere, prout prefatus fum? Ecce utrobique miraculum; fed majus cedit merito majori Simoni miraculum, minus vero minori Simoni. Majus enim miraculum erat quod demon qui docuerat puellam, quam nominavi, pre nimietate furoris fortiffimi, accedentes ad fe homines fcindere, dilaniare, morfibufque difrumpere, et ut patet ibi idem demon ejus docuit eam reddere multos inutiles et invalidos, nonnullos autem omnino perimere; que omnia mala perempta funt in illa ad gloriam Chrifti et Petri, properante Simone Petro ad illam, ut patet in hiftoria Clementis, libro xj., in fine libri. Et fic patet quod majus miraculum ceffit Petro, minus vero Simoni quem minorem dixi, fol. 68. b.
nimirum quia minus erat in milluplo de malicia in demone burgenfis egrotantis, quam in demone ferociffimo puelle atrociffime debacantis, ut patet ex durabilitate et quantitate majoris et minoris malicie utriufque demonis.

Modo rurfus obfecro illos qui lecturi funt unam aliam comparationem inter premiffos Simones, ut non indignentur contra me, quia hanc eftimo premiffa comparatione excellentiorem. Quid enim excellentius eft inter homines, vel in ipfa rerum natura rationabilius preexcellentibus comparationibus jufte enarratis? Tunc enim jufte comparatur homo, fi compa-

ratio ejus inmediate relationem habet ad Deum, propter quod ait Simon Petrus, ut medium noctis tranfierit, ego fponte jam fufcitor, ut ultra fompnus nequaquam veniat ad me. Quod mihi accidit ex eo quia in confuetudine habeo verba domini mei Jefu, que ab ipfo audieram tunc revocare ad memoriam. Unde pro ipforum defiderio fufcito animum meum, et cogitationibus meis impero ut vigilem circa fingula verba domini mei, que recolens ac retexens nimirum memoriter teneo. Ex hoc ergo dum cum omni dulcedine fermones domini mei verfari in corde meo defidero, confuetudinem vigilandi optinuit in me gratia domini mei. Ita ergo ineffabili quadam ratione menti mee introducta, ex tali confuetudine vetus mea confuetudo mutatur, ut patet fecundo libro hiftorie Clementis, in principio libri. Hujus viri digniffime comparationi comparandus eft Simon, cujus mentio fuperius facta eft. Non enim fufficit comparatio per fe pofita nifi habeat juxta fe comparabile fibi digne pofitum. Comparabile itaque Sẏmonis Petri quafi iis diebus incomparabilis alicui, fuit Sẏmon de Monte Forti, qui poftquam juraverat cum baronibus, jubente rege qui et ipfe pariter juraverat cum Symone, immo ante Symonem, ut ftaret fideliter providentie baronum apud Oxoniam a fapientioribus Anglie in rotulo prenotatam, cepit femetipfum quafi abnegare fibi et more Simonis Petri vigilias preparare, a quibus non recedens ufcque ad diem mortis fue, omni nocte furgebat circa noctis medium ad indictionem inauditi horologii, fi tamen fas eft appellare ejus talem providentiam horologium, quod nunquam ei defuit poftquam hujufcemodi arripuerat providentiam. Horologium itaque fuum erat candela cerea omni nocte accenfa quando folebat ire dormitum, in qua pro diverfa quantitate noctium brevium vel longarum, talem metam divinitus affixit, ut cum ventum fuiffet ad metam illam circa horam noctis medie, extimplo quafi divinitus excitus furgeret omni nocte e lecto, adeo fine ftrepitu ut nullus compaufantium fecum eum audiret fed nec fentiret furrexiffe. Et hoc faciebat ex ufu, acfi unum ex perfectioribus horologiis excitaffet eum. Tunc videres illum veteri confuetudine dormiendi exutum, fcilicet ufque ad cantum pullorum, vel gallorum, vel diem albefcentem, et nova confuetudine Simonis Petri quoad vigilias indutum, ita ut ab illa hora qua furrexerat de nocte ufque ad fubfequentis diei noctem, nequaquam fomp-

nus accederet ad ipſum, ſicut nec ſompnus ad Simonem Petrum credebatur accidiſſe. Ecce predulcis comparatio Simonis ad Simonem, dum hic perſiſtit in continua oratione ante Deum ſingulis noctibus, ille in creberrima recordatione ſermonum Dei omni nocte, quos habuerat ſequenti die ad populos predicare incredulos. Sciebat enim Simon pervigil in oratione corde tenus Primarium, ſciebat et Pſalterium et alias orationes, quas noctim ſine intermiſſione cum alacritate et devotione percurrens, non immemor fuit amoris ſui creatoris et mandatorum ejus. Unde nimirum ex hiis credebatur placere ſummo conditori, preſertim ſi verum erat, immo quia verum erat, quod a ſecretariis ſuis cubiculariis aliis referebatur de eo, ſcilicet quod omni die noctuque veſtitus fuit cilicio; cujus frugalitas in victu erat parſimonia laudabilis, cujus amictus comendabilis, non enim ambulabat in magnis neque in mirabilibus ſuper ſe, ſed inter ſuos domeſticos contentus erat amictu roſſeti, inter majores terre raro ſcarleti, frequenter vero bloueti vel burneti amiciebatur indumento, ut minus forte ſuſpectum haberetur cilicium ſubter indutum, de quo ſermo fortaſſe exierat, prout ipſe dubitarat, inter homines. Rurſus de frugalitate ejus parca, et proinde laudabili, inter divitias habundantes et delicias affluentes, quid dicam, niſi quod frugalitas ejus habet comparari Simonis Petri pauperrimo victuali? Sed et indumentum ejus ejuſdem Petri Simonis debet comparari indumento pauperi, cujus victuale erat ſolus panis cum olivis, qui etiam raro in uſu panem habebat cum oleribus. Sed et indumentum ipſius Petri erat ſola tunica cum pallio, que duo ſufficiebant ſibi, ut ipſe aiebat. De hiis rebus Petri habetur libro octavo ſupradicte hyſtorie, circa principium libri. Videamus adhuc qualis frugalitas erat in Simone milite. Et ſciendum quod frugalitas talis eſt nature quod neque citra neque ultra ſolet cibum aut potum percipere, ſed medium inter duo ſemper tenet, ſcilicet inter magnum et modicum. Simon igitur quia ultra menſuram ſolite frugalitatis non cibum non potum ſumpſit, merito habet dici frugalis, quod elicitur de modo ejus quoniam ſemper ſurrexit uno modo, ex quo arripuit modum vigilandi, ut dictum eſt; ſiquidem non ſic ſurrexerunt alii qui ſecum dormiebant, totam propemodum noctem dormientes, ſed digeſti ſurrexerunt impleti repletione dormitionis ſatis abunde, qualis repletio modo Simonis non defuit Simoni. Repletio

fol. 69.

itaque dormitionis in Simone erat pauca, quoniam frugalitas ejus fuit magna, parca tamen. Et fic comparatum habemus Simonem frugalitati fancte, quoniam fobrius ejus victus fobrium fequebatur fompnum, ut verbis fanctiffimi utar Bernardi. De frugalitate vero Simonis Petri patet paulo ante, de qua ipfe procedens ulterius videtur loqui, cum dicit ubi fupra, "nos, id eft ego et frater meus germanus Andreas, a puero, fcilicet a pueritia, valde pauperis crevimus." Ecce frugalitas Petri initiata a fua fol. 69. b. paupertate matutina, que poftea decorata fuit in fcola Chrifti frugalitate vere fanctitatis, unde quafi unius comparationis quoad frugalitatem videntur effe confortes duo Simones, falva majoritate apoftoli, que fuam frugalitatem recepit ex verbis Domini dicentis "videte ne graventur corda veftra crapula et ebrietate;" que duo mala ab utroque Simone fuerunt elongata. Unde Simon fcolafticus Chrifti potuit dicere ad Simonem militem Chrifti, fi fuiffent contemporanei, illud verbum quod ait Clementi difcipulo fuo, ubi fupra, "miror ac magis te laudo" (erat enim Clemens papa de profapia inperiali, et Simon comes de ftemate regali) "quomodo cum tu fis vir multe habundantie veniens ad nos tam cito tranfferre et aptare te potueris ad hanc vitam noftram, que folis utitur neceffariis paupertatis, non voluptatis." Nec mirum eft fi arripientes viam juftitie propter Deum, donum confequantur frugalitatis perfecte, nunquam deficientis a meta fobrie menfure; cum legamus quedam animalia irrationabilia munus tante abftinentie adeo perfecte accepiffe a Deo, ut nunquam vivant ex aliquo alimento coporali ficut cetera animantia. Unde Solinus narrat in libro de Mirabilibus mundi, capitulo centefimo lxiiij. de camaleonte, animali quadrupede, quod ejus natura talis eft ut neque cibum capiat neque potu alatur, nec alio alimento vivit quam hauftu aeris, ad quem habet hiatum eternum, et tamen habet carnem et fanguinem et vifcera, ut tradit Plinius libro viij. capitulo xxiiij., et dicit quod habet carnem in capite et maxillis et totum fanguinem corporis fui in modica cauda quam gerit, et tamen cum fit maxima beftia, ut ipfe dicit libro xj. Naturalis hýftorie, capitulo xxxviij. nichil habet intra fe preter vacuitatem, que non creditur effe fine aere, quoniam ut ipfe dicit in libro viij., capitulo xxxiiij., femper hians habet os ad alimentum aeris, fine ullius alterius ufus minifterio. Sunt et alia animantia que vivunt abfque alimentis cor-

poralibus, et vocantur vermes. Hii habitant in provincia juxta zonam torridam, ut habetur in epiſtola Johannis preſbiteri, appellanturque Salamandre. Iſti optimi vermes non poſſunt optime vivere niſi in igne a quo recipiunt vegetationem ſuam. Hee ſalamandre non ſunt ſimiles Salamandris aliarum provinciarum inutilibus et venenoſis, et ideo faciunt pelliculas ſericas in quibus ſe abſcondunt ſicut alie vermes qui faciunt ſericum, ex quibus pelliculis fiunt veſtes ad uſum regum et magnatorum. Hee veſtes non poſſunt lavari niſi in igne fortiter accenſo, de quarum genere puto eſt veſtis de qua loquitur Plinius libro viij., capitulo xlviij., dicens—"eſt quedam veſtis que ferro reſiſtit et ignibus." Viſo itaque regimine quorundam animantium omnem frugalitatem humanam excedente et abſtinentiam omnium hominum ſuperante, mirandum non eſt, ſi Simon a Deo frugalitatis virtutem adeptus eſt, ut ultra non procederet ad alicujus fol. 70. ſuperfluitatis uſum, ſicut nec camelus vult quoquomodo procedere ultra ſpatium itineris ſui conſuetum, nec etiam plus recipere de onere quam conſuevit portare, ut innuit Plinius libro viij., capitulo xix. Et talis quidem comparatio recte conſuetudinis admodum idonee comparata virtuoſe frugalitati Simonis, in nullo videtur derogare conſuete modeſtie ſanctitatis ejus; de cujus cilicio videamus aliquid adhuc, cum debeat eſſe non ſine cauſa ſanctum; ſi enim ſete cameli medicinales ſunt, ut docet Plinius libro ſupradicto capitulo viij., et ponit ibi ſetas pro pilis, multo magis cilicium cujuſlibet ſancti hominis ex pilis cameli vel alterius animalis contextum, debet eſtimari ſanctum. Compara igitur cilicium Simonis ſtrenuiſſimi militis et pallium et tunicam ſanctiſſimi piſcatoris, de quibus aliquid prefatum eſt, et invenies ni fallor auſteritatem cilicii Simonis non minus habentem de penalitate in Simone, quam pallium nudum et tunica nuda excellentioris Simonis habuit in tanto Simone, quas ejus res jam non arbitror cauſandas propter novitatem, dum magis creduntur fuiſſe vetuſte quam nove, et ideo frigide; in quibus ſane rebus credendum eſt quod hyemis tempore frequenter alguit, cujus algoris auſteritas magna erat illi penalitas. In quibus etiam rebus cum eſtuaret eſtivo tempore, nunquid defuit ei aliquid de calore maximo? Non utique, niſi forte inſinuoſa pallii ejus refrigerativa obumbratio non erat illi aeris frigidi aggregativa conſolatio contra ardorem caloris maximi, quando

circuibat diverfas hominum nationes, ewangelizando eis regnum Dei, non fine dierum multorum caumate perfervente. Habuerunt igitur ifti duo Simones aufteritatem in femetipfis ad fufficientiam, propter amorem vite eterne ad quam afpirabant. Propter quod Simon Petrus ait de feipfo libro viij. Itinerarii Clementis, "mens mea non ad hec prefentia, fed ad illa que eterna funt, affpicit; et ideo me nichil rerum prefentium vifibilium que delectat." Quarum rerum delectatio nec Simonem comitem delectabatur; unde dicebat, quod a caufa tuitionis Anglie, quam propter Deum jufte fufceperat tuendam, nunquam refiliret, nec pro morte qualicunque nec pro vita, quoniam, inquid, "moriturus fum propter illam."

Principalis igitur caufa mortis hujus Simonis fuit preftatio juramenti fidelis pro Anglia, a cujus juramenti die et in pofterum cepit artare converfationem fuam ufque ad diem defunctionis fue, ut ante expreffum eft; ut qui jampridem non abftinuerat ab amplexibus uxoris proprie, nunc longe fieri inciperet extra amplexus ejus, more Simonis Petri, qui ab amplexibus fue uxoris penitus credebatur abftinuiffe, que tunc temporis de confuetudine ibat in retro comitatu difcipulorum Petri cum matre fancti Clementis et aliis fanctis mulieribus, ut innuitur libro viij. Itinerarii ejufdem.

fol. 70, b. Et factum eft in diebus illis ut Simon uteretur cilicio, de quo prefatus fum. Tunc audires viros graves et religiofos diverforum ordinum paffim per Angliam dicere, quorum nonnulli venientes in Scotiam idem dicebant, quod non minus mallent eligere poft mortem Simonis ratione fupplicandi altiffimo, tum propter aufteritatem vite Simonis in cilicio, jam enim innotuerant concubicularii Simonis aliquibus ex amicis fuis quos habebant fpeciales quod cilicio uteretur Simon, unde Simon detectus fuit quoniam nichil tam occultum eft quod non reveletur; tum propter juftiffimam caufam indigenarum Anglie quam manu fufceperat defendendam, adire tumulum ejus poft obitum fuum, quam peregre proficifci Ierofolimam. Alii autem dixerunt quia fi jam occubuiffet Simon propter juftitiam, ficut poftea fecit, adeo libenter accederent ad fepulcrum ipfius propter orandum Deum, ficut ad capfam magnam fancti Thome martiris in qua ipfe quiefcit lapidibus pretiofis populi, imo quafi innumeris Cantuarie poftmodum adornatus; feliciter creberrimis a Deo donatus

miraculis. Unde habebant talem rationem pro ſe dum talia confabularentur, quod non minus occubuit Simon pro juſta ratione legitimarum poſſeſſionum Anglie, quam Thomas pro legitima ratione eccleſiarum Anglie olim occubuerat. Legitime igitur occubuerunt ambo in diebus ſuis ciliciorum penitentia, que pre aliis penitentiis ducit hominem ad Deum, induti; ut induitionem eterne incorruptionis propter penitentiam quam voluntarie propter juſtitiam a Deo juſte inſpirati apprehenderant facilius mererentur accipere.

Poſt occubitum vero Simonis in mortem pretioſam, fratres Minores, quos ipſe dilexerat religioſo more, qui et ipſi conſcii fuerunt conſcientie ejus in plurimis, materiam loquendi ſumentes de vita ejus, ex optimis geſtis ejus venerandam de illo ediderunt hÿſtoriam, ſcilicet lectiones, reſponſoria, verſus, hÿmnum, et alia que pertinent ad decus unius martiris et honorem; que dum Edwardus ſupereſt, ſolempnem, ut ſperatur, non obtinebunt in eccleſia Dei decantationem.[k]

Huic ſancto viro nonnulli qui detraxerunt poſt mortem ejus ignominioſam mortem ſubire meruerunt; quorum unus erat canonicus quidam de Alnewic, qui poſtquam nimis ſuperflue uno die derogaverat Simoni, nondum enim venerat pes ejus ad domum illam, in craſtino illius diei cum debuiſſet ſurgere de lecto ſuo, nullum oculum invenit in maledicto capite ſuo; pejerarat enim pridie per oculos Dei quod Simon fuit proditor regis Anglie et procerum ſuorum; et ideo, nec mirum, ceciderunt oculi ejus per ſe de capite ejus, divina ultione plectente eum propter Simonem. In loco vero utriuſque oculi inveniebatur ſuffoſſio profunda et horribilis, qui eodem die ſubito obiit. fol. 71.

Obiit Johannes epiſcopus Glaſguenſis in Francia, apud Meldam[l] civitatem, in qua ſepelitur;[m] loco cujus eligitur Willelmus Wiſcard cancellarius regis; qui cum eſſet electus, mortuo Gamelino epiſcopo ſancti Andree, electus eſt ad pontificium ejuſdem ſancti. Et Robertus Wiſcard nepos ejus, archidiaconus Laodonie, factus eſt electus Glaſguenſis, deinde in epiſcopum conſecratur.

[k] In the margin of the original manuscript, another, but an early hand has written the following note, "Fratres Minores [s]cripserunt [l]itturgiam Simonis de Monte Forti." A hymn in honor of Symon is in the Cotton MS. Vesp. A vi. fol. 189.

[l] Now Meaux, capital of Brie.

[m] See *Fordun*, ii. 108.

Quidam alius vere anathema diaboli, qui abſciderat virilia ſancti viri Simonis, poſt duos annos tanti ſceleris perpetrati, morte turpiſſima mortuus eſt in Scotia, ſubmerſus in magno profundo flumine Thayenſi,[n] fluente ad mare juxta nobile oppidum de Perht; de quo cum debuiſſet extrahi, inventi ſunt ſuper ventrem ejus duo ſcrabones mire turpitudinis, pedes ſuos adeo fortiter in ipſo ventre fixos habentes ut vix evelli potuiſſent. Cujus corpus infelix de flumine extractum, equinam meruit ſepulturam. In nonnullis enim locis, ſicut in Agrigentina regione, ſepeliuntur equi nobiles, propter induſtriam nobilitatis ſue, quorum etiam tumulis adjiciuntur piramides, ut patet libro viij. Plinii de Naturali Hyſtoria, capitulo xliiij. Indigne igitur dixerim infelicem hominem, de quo modo locutus ſum ſepulturam equinam meruiſſe, quoniam degeneravit a nobilitate equorum, nobilem ſepulturam promerentium; unde dicitur in capitulo modo dicto, quod divus imperator tumulum equo ſuo fecit. Factum eſt et carmen de illo equo. Item, ut liquet ibi, magnus rex Alexander inter xij. Alexandrias quas conſtruxit, fecit unam urbem nomine ſuo dirivative appellatam, ſcilicet Alexandriam, cognomine Buscefaleam equo ſuo; Bucephalas enim vocabatur equus ejus cui poſt mortem fecit exequias, et vocatur Alexandria illa Bucephalea propter Bucephalam Alexandri equum nobilem tumulatum in ea. Et bene fuit iſte equus dignus tali ſepultura, quoniam, Alexandrum dominum ſuum e diriſſimis bellorum certaminibus ſoſpitem ope ſua extulit, ut refert Solinus in libro de Mirabilibus mundi, capitulo c.lxxiij. Hic equs decore Alexandri captus fuit, ſed ego potius credo amore dum adhuc puer eſſet Alexander, ut patet in textu Plinii ubi ſupra. Bene itaque dixerim quod amore pueri Alexandri captus fuit equs ejus in tantum ut omnes ſeſſores dorſum ejus aſcendentes reiceret, excepto domino ſuo proprio, ſcilicet Alexandro. Scripſit Solinus etiam de aliis equis quod neminem unquam preter dominum ſuum vehere dignati ſunt, et multa alia commendabilia, in capitulis que ſupra nominavi, de natura equorum, utpote quod lacrimas fundunt pro morte dominorum ſuorum. O pia generoſitas equorum! Item gratis fame moriuntur perditis rectoribus quos

[n] There seems every probability to believe that the individual here alluded to is the same of whom a curious tale, communicated to the compiler by the confessor of Margaret, Queen of Scotland, is inserted in the Chronicle of Lanercost. The same authority states that Edward took this esquire into his own retinue, and that he was presented by his master to Queen Margaret.

diligebant. O affectuosa amicitia illorum! que propter causantes prolixitatem omisi. Viso itaque superius honore equis impenso quoad tumulationem eorum in locis honestis, nonne indignatio erat videre abscisorem virilium sancti viri sepultum in campo pulcherrimo, cum potius sepeliri debuisset juxta furcas, ubi solent habere sepulturas suas latrocinantes et alii malefactores, si inpenitens erat contra Simonem. fol. 71. b.

Obiit Johannes Maunsel[o] in partibus transmarinis in paupertate et dolore maximo. Hic miser tot obtentus ecclesiasticos habuit, ut annuatim ex illis xviij. milia marcarum poterat expendere. Unde majores episcopatus Anglie recusavit, tum quia in pluralitate permultarum preditissimarum ecclesiarum habundavit, tum quia lubricus erat. Hic ait de una ecclesia modici census, scilicet xx. librarum, "ad canes nostros valet illa modica ecclesia;" innuens per hoc, quod furfures et farina et alia canibus suis necessaria ex proventu illius ecclesie deberent comparari. Hic etiam cum esset Simonis adversarius et consiliarius regis precipuus, suasit ei ut juramentum quod fecerat cum baronibus pro fidelitate Anglie servanda omnino dimitteret, factumque est ita. Mittitur igitur ad curiam summi pontificis pro absolutione petenda[p] ne rex teneretur prestito baronibus juramento; optinuitque mox regia supplicatio absolutionem petitam. Unde bellum primum, de quo dictum est, accepit contra illos, post illius absolutionis obtentum. Sed ve regie infidelitati! Juraverat enim rex quod staret providentie baronum in omnibus; juraverunt etiam et barones regi quod ipsi starent eidem providentie, pro rege et regno ejus fideliter facte. Sed quia rex juramentum suum non tenuit, ideo credebatur a pluribus quod propter hoc barones victoriam optinuerunt de illo, quia fidele prestiterunt jusjurandum pro salvatione regni; cui jurijurando assensum nunquam prebuit Edwardus, qui cum postea esset in custodia ...[q] reverentur ministrantis illi dapes regias, solebat ei dicere, "domine Edwarde ... obis obsequium nostrum." Cui Edwardus respondere consuevit ... ig-

[o] This John Maunsel was provost of Beverly, and frequently employed by Henry III. in diplomatic missions to the continent. Numerous notices of him are to be found in the *Fœd.* and in *M. Paris*. [p] The bull of Alexander IV., absolving the king from his oath to the barons, is printed in the *Fœd.* i. 405. Two other bulls, connected with the same absolution, are to be found on the following page. [q] The MS. here, and in the following lines, is slightly imperfect.

norans omnino quod Simon cogitaret de morte quam accepturus erat ſub gladio ejus.

In diebus illis mittitur vir venerandus Oliverus abbas de Driburc' ad Edwardum, ex parte et regine Scocie ſororis Edwardi; cujus adventum fol. 72. cum comperiſſet Simon, ductus eſt ad Eduuardum, relicto canonico deorſum per ſe qui venerat cum illo. Erat enim Eduuardus in alto ſolio tunc temporis commorans. Aſcendit ergo Simon ante abbatem per ſingulos gradus ſolii, abbate eum ſubſequente; qui cum veniſſet ad illum ad quem miſſus fuerat poſt ſalutationem factam more amico conſedencium locuti ſunt adinvicem, tam diu Simone ante ipſos ſtante donec ab invicem receſſiſſent. Qui dum ſic ſtaret non huc non illuc oculos deflexit, ſet perpeti intuitu ambos obſervabat ne littera ſuſſpecta traderetur Eduuardo, et ne vel ſiniſtrum verbum ex parte mittencium eum diceretur ab illo. Cumque collocuti fuiſſent quantum voluerunt, abbas ſurgens, petita licentia, receſſit; quem Simon ſubſequens verebatur forte, ut abbas ſuſſpicabatur, quod ſi poſt dorſum Simonis iſſet litteram ſubdolam porrigeret Eduuardo, ad quem abbas ſubſequens, ut dictum eſt, Simonem prius venerat, ne forte ſi abbas preceſſiſſet eum, litteram clandeſtine ſuſſpicionis daret eidem proiciendo; et talis quidem cautela Simonis valde erat modica inter majores ejus cautelas.

Modo faciam finem loquendi de Simone propter cujus vitam, in minimis et quibuſdam arduis a me in palam utcunque elucidatam, non debeo juſte timere alicujus contra me invidi convitium, detractionem, vel mendacium, quoniam nichil ſcripſi de illo niſi quod a viris fide dignis fideliter, ut eſtimo, michi relatum accepi; quorum relationibus qui non credunt, nullatenus credent Auguſtino dicenti, libro xvj. de Civitate Dei, capitulo xj. quod tempore memorie ſue uni homini erant duo capita, duo pectora, et quatuor manus, venter unus, et duo pedes;—neque Oroſio, qui narrat de puero qui erat quadrupes, quadrimanus, oculis quatuor, auribus totidem, natura virili, duplex natus ex ancilla, ut patet libro vij. de Ormeſiſta mundi, capitulo xj.;—nec Plinio libro vij. capitulo v. Naturalis Hiſtorie, referenti quod quidam puer factus eſt ex virgine ſub parentibus, qui juſſu aruſſpicum deportatur ad inſulam deſertam;—nec etiam credent quod quidam infans reverſus eſt in uterum matris ſue;—nec etiam quod

vij. infantes uno die egreſſi ſunt de utero unius mulieris, ut liquet dicto libro, capitulo iiij.;—nec yſidoro, libro xj. Ethimologie, capitulo iij., dicenti, quod quidam homines dentati naſcuntur, quidam barbati, quidam cani; et quod vitulus natus fuit ex muliere, et quod alia mulier peperit ſerpentem;—nec inſuper credent, quod elephans peperit ſerpentem, ut habetur ſupradicto libro Plinii, capitulo ſupradicto. Ductis igitur hujuſmodi ſimilitudinibus contra mendaces, propter Simonem, queſo ut nullus de eo obloquatur per modum detractionis, ne forte apprehendat eum ali- fol. 72. b.
qua ex ultionibus merito propter detractionem, in quibus nonnulli ex emulis ejus temporaliter perire meruerunt. Fuit et Simon deſcendens a viris bellicoſis, a quibus ipſe non degenerans ſimilis factus erat illis, ut ſupradictum eſt, vir bellicoſus, in occubitum mortis tranſſens propter juſtitiam in bello, ſicut ipſi cauſa juſtitie occubuerunt in bello, ſcilicet pater ejus, avus ejus, proavus ejus, attavus ejus, abattavus ejus.

Explicit opusculum de nobili Simone de Monte forti editum.

Cessit officio abbatizationis ſue dominus Johannes de Edirham, abbas de Melros, cui ſucceſſit dominus Robertus de Keldeleht, monachus de Neubotil, qui prius fuerat abbas de Dunfermelin et cancellarius Scocie.

Anno Domini m.cc.lxix. glorioſum principem regem Francie euntem verſus terram ſanctam, inmenſa violentia ventorum in mari Grecie ab itinere extulit incepto ad exteram nacionem, quam cum intraſſet, cognoſcens quod regio eſſet Barbarie regem ejus ſibi ſubjugavit, et metropolitanam ejus civitatem, inclitam valde, robuſtam, atque populoſam, obſedit, et obſeſſam cepit. Iſta civitas Tunis[r] nomine cum aliis civitatibus illius regionis regi Francie ſingulis annis magnum reddit tributum, cujus incole unum Deum altiſſimum colunt, non trinum in perſonis, et ideo parcebatur illis ne interficerentur a Francis, quoniam colunt unum Deum ſine lege Judeorum; duo Epiſcopi ſunt in illa regione. Subjecta itaque regione Barbarie regi Francie, cum idem rex verſus propria rediret, una cum rege Nauernie, mortui ſunt ambo in via; cum quibus obiit Dauid comes

[r] See *Fordun*, ii. 101.

Atholie[s] in illa peregrinacione. Successit Lodowico in regnum Philippus[t] filius ejus.

Obiit Albinus episcopus Brechinensis, cui successit frater Willelmus de Kilconcath, lector fratrum predicatorum de Perth.

Piissimus Lodowicus rex, cujus ante mentio fit, fecit illud famosum monasterium ordinis Cistercii quod vocatur Regalis mons, non possessiones more fundatorum aliorum monasteriorum illi tribuens, sed perpetuas liberationes frumenti, vini, et omnium aliarum rerum necessariarum, in locis congruentissimis per procuratores securissimos certis temporibus annuatim percipiendas, ut monachi illius loci soli Deo vacent per omnem modum et seculo per nullum.

Cessit dominus Wydo abbas de Neubotil regimini domus sue, cui preficitur dominus Waldevus monachus de Melros, qui fuerat cellerarius ejusdem domus.

Obiit Lora comitissa Atholie, sepulta apud Melros.

Obiit Johannes de Balliolo; hic amator scolarium fecit propter Deum
fol. 73. perpetuam domum apud Oxoniam,[u] tribuens singulis ex illis scolaribus omni ebdomada viij. denarios ad communem eorum mensam.

Est ibi alia domus scolarium melior illa, qui percipiunt ad communam suam xij. denarios per circulum septimane de dono episcopi Batensis.

Anno Domini M.cc.lxx. dominus Eduuardus, primogenitus filius regis Anglie, miles bello doctissimus, proficiscitur ad terram sanctam. Veniens autem illuc, moratus est in turri Acconensis civitatis, nec posuit pedem extra illam civitatem ad aliquod arduum negotium faciendum, nisi una vice, precedente eum uno Christiano exploratore qui erat de secta Sulianorum, qui sunt Christiani habitantes quasi heremite inter Sarracenos, et ideo pacem semper habent inter illos quia in solitudinibus morantur; venerantur enim omnes Sarraceni et pagani omnes heremitas propter honorem sancti solitarii Johannis baptiste, quem ideo summa cum veneratione diligunt et honorant quia triumphaverunt in die solempnitatis ejus in bello

[s] He died at Carthage, 6th August. *Fordun*, ii. 101. [t] Philip III. surnamed the Hardy, was proclaimed king in the camp before Tunis, 25th August, 1270. [u] See "Ballio fergus, or a commentary upon the foundation, founders, and affairs of Balliol College, &c. by Henry Savage, D. D., master," Oxon. 1668, 4to.

de Chriftianis. Dictus vero Sulianus venit Acconiam nunciare Eduuardo quod habitatores cujufdam urbis, que vocatur Caconia, cum gregibus et armentis animalium juxta patrie ritum ad pafcendum ea jam exierant ad nemorofa loca ubi fibi fixerant tabernacula multa. Semel enim in anno fimul exeunt incole illius civitatis ad fpatiandum fibi propter aeris beneficium ad talia loca, fimul et omnes regrediuntur ad civitatem. Tendente ergo Eduuardo verfus tabernacula fpatiantium, que erant itinere trium dierum ab Acconia, de die delituit in locis opacis five nemorofis, prout inftructus fuerat a Suliano, propter metum multitudinis paganorum, qui cito potuerunt confundere paucitatem Chriftianorum qui cum illo erant; non enim habebat fecum nifi paucos peregrinos cum electioribus populi Acconienfis. De nocte igitur iens erat, ut fic deluderentur pagani dum ignorarent femitas tranfitus ejus. Veniens igitur quodam fummo mane ad loca prenominata, invenit Sarracenos et uxores eorum cum parvulis fuis in lecto, quos omnes, ut hoftes Chriftiane fidei, occidit in ore gladii. Poft quorum interfectionem tulit fecum ad Acconiam omnia armenta eorum et greges cum omni fuppellectili illorum, nullum ex omnibus hominibus fecum exiftentibus amittens preter unum armigerum, nomine Nicholaum, qui erat armiger cujufdam militis de Scotia oriundi, cui nomen erat Alexander de Setun. Ille autem armiger cum declinaffet a comitatu Chriftianorum ad purgandum alvum, fcutum domini fui portans ad dorfum in equo, mox captus eft a paucis paganis habitantibus juxta fol. 73. b.
iter per quod Chriftiani jam tranfierant minime vifi a paganis, quos occidiffent Chriftiani fi illos vidiffent; armigerum autem illum quem fecum abduxerunt pagani ab illo die non viderunt Chriftiani.

Gloriofus vero miles dominus Eduuardus magnam fue militie probitatem in diebus illis feciffet fuper paganos; erat enim tunc temporis quafi flos totius mundi in ftrenuitate rei militaris fi habuiffet fuccurfum Chriftianorum quos fubtraxerat ei rex Cicilie, proditor Chriftianifmi, Karolus nomine, frater regis Francorum Lodowici. Per hunc enim fubtrahebantur Eduuardo auxilia diverfarum nationum, filicet Cicilie, Appulie, Calabrie, et Ytalie propter avaritiam Karoli, qui acceperat a paganis thefaurum nimis magnum antequam venerat Eduuardus ut expugnaret eos. Ratio autem thefauri accepti erat ut inducie, quas petebant Sarraceni ut fe

premunirent contra Chriſtianos, concederentur eis a Karolo. Petierunt ergo ſpatium xv. annorum ad talem premunitionem faciendam, quod libenter conceſſit eis Karolus, cautione ſecuritatis data eis ab ipſo qualem voluerunt per litteras ejus cum jurejurando. Reverſus eſt igitur Karolus proditor, ſecuto eum theſauro a gente perfida male accepto in navi fortiſſima repoſito, que cum ad portum tutiſſimum applicuiſſet juxta quamdam civitatem Chriſtianorum, ultione Dei ſuper illam propter theſaurum infideliter acceptum deſcendente, in ipſo portu ſubito in ſalo deiſcebat, nichil de peccuni aperditionis ſalvato, nutu propitie divinitatis evadentibus ex illa omnibus hominibus quotquot erant in ea et ad tunc ſalvatis omnino. Periit itaque navis, viderit Karolus ne pereat eternaliter ipſe extra navem eccleſie inventus. Navis eccleſie eſt unitas eccleſie a qua unitate Karolus videbatur omnino receſſiſſe, quando maluit peccuniam contra Chriſtum quam bellum propter Chriſtum contra inimicos Chriſti. Poſtea reverſus eſt verus Chriſti theſaurus dominus Eduuardus de Terra ſancta, pretermiſſa gentium expugnatione quam non poterat facere pre Chriſtianorum paucitate. Propoſuit tamen nuncquam reverti ad propria donec confudiſſet partes paganitatis in quantum potuiſſet ſi ſuccurſum Chriſtianitatis ad votum fuiſſet adeptus; ſed audita morte patris ſui optimi Henrici regis —qui ſemper pacifice et tranquille regimina regionis gubernarat Anglicane, donec male ſuaſus, erat enim beſtialis homo ſed religioſus, a conſiliaribus infelicibus, quorum primatum tenuit uxor ſua regina Helionora, nonnulla bella paciebatur comitti contra barones regni ſui,—de neceſſitate oportuit eum redire ad propria, ut coronaretur, ſucceſſurus patri in regnum ut heres legittimus.

Obiit Adam de Kilconcath, comes de Karrÿc, in Acconia, cujus uxorem, comitiſſam de Karrÿc, poſtea junior Robertus de Bruÿs accepit ſibi in ſponſam.

fol. 74. Quoniam indignum eſt ſcilentio preterire qualiter orbis terre juvenis validiſſimus, glorioſus Chriſti miles Eduuardus, adjuvante illum Altiſſimo, liberavit ſe ne interimeretur a quodam Sarraceno fortiſſimo, dignum eſt ut ſtilus iterum recurrat ad ipſum. Sperans igitur quedam pars gentis perfide Sarracenorum, qui propius Acconiam erant habitantes, quod dominus Edduuardus eſſet unus ex cunctis militibus Chriſtianis prefortiſſimus,

mittit ad illum quendam admiraldum divitiis et poteftate locupletem valde. Qui cum veniffet ad eum, dolofe legationis nuncius folempnis fed fecretus exiftens, preter illa que antequam ad ipfum tunc venerat premifit multa pretiofa donativa, nunc donat ei eque pretiofa vel pretiofiora munera, petens obnixe ab eo ut parvitatem fuam, que erat magna licet ei fic loqueretur, ad gratiam amicitie et fidelitatis dignetur admittere; quoniam, ut aiebat, illi habuit fecretum anime fue aperire ei quod nullo modo voluit oftendere nifi pacem fuam et gratiam fibi prius voluiffet concedere. Juravit ergo ei per Deum quod falus anime fue in manu fua erat, unde ait, "obfecro te ne finas me perire." Cui reffpondit Eduuardus, nullam habens fraudem in confcientia, quod multo magis mallet ipfum et omnes Sarracenos de mundo falvari quam perire. Quo audito, fimulator callidus procidit ad genua affabiliter fibi colloquentis, deofculans ea; fimiliter ofculabatur pedes et manus ejus, afferens fe feliciorem jam factum effe quam unquam fuerat ante, qui tam gloriofi principis filium promeruit videre; cujus principis preconia multipliciter extollens pariter et filii, aiebat ei non talem in univerfo orbe fore alterum juvenem qui tam viriliter egerat in haftiludiis et tam egregie de fuis inimicis trihumpharat in bellis; appellans ipfum proinde non folum florem Chriftianitatis, fed et totius orbis victorem futurum, "fi" inquit ad illum, "ad te placeret Chriftianitatis immenfa multitudini fideliter confluere contra Sarracenitatem noftram." Chriftianorum itaque laudes multipharie multifque modis efferens, locutus eft ei in aure quod vellet Chriftianus effici, pro eo, inquid, quod fides Chriftianorum excellit omnem fidem miraculis gloriofis. Quibus verbis alter benigne nimirum exhillaratus, ait illi; "feliciter natus fuifti fi feceris te cito baptizari, quoniam fides noftra eft quod omnis homo qui baptizatus non fuerit, in eternum cum dyabolo peribit; et ideo fi vis falvari feftina baptizari, quoniam ignoras diem mortis tue." Cui refpondit, "felix fit confilium tuum, nam et ego volo babtizari; fed habeo uxorem legittimam et plures uxores, filios quoque et filias, cognatos et propinquos, quos defidero una mecum baptifmum fancte fidei veftre percipere: volo igitur, antequam baptizer, illos de ratione fidei percipiendi convenire." Ad quem Eduuardus, "bene," inquit, "facietis, fi properaveritis ut baptizemini, quia nefcitis horam mortis veftre." Stabat ergo fol. 74. b.

admiraldus fecundum fcema fue levitatis tripudians ante ipfum, acfi ipfe effet joculator, a quo demum petita licentia recedendi receffit ab ipfo infelix, dolofitate plenus, promittens crebris vicibus fe venturum ad illum ad confolandum fe et fpatiandum cum illo; quod fecit, mittens ei per plures vices more folito inmenfa exennia et fpeciofa donaria. A quo cum quereret Eduuardus cur tamdiu differret baptiffmum fufcipere, refpondit, fe affenfum jam habuiffe multorum ex fuis ad hoc faciendum, "fed non omnium," inquit, "quem infra breve tempus adquiram, Deo veftre fidei Chriftiane providente." Hii dum fic fe habent ad invicem amicabiliter quafi confederatos, nulla apud ambos alteri de altero remanet fuffpicio. Unde rumor talis permaxime amicitie eorum pervenit ad foldanum totius Sarracenitatis; qui mittens poft admiraldum, de quo vehementem habuit fufpicionem, quod, quantum in ipfo erat, Sarracenitatem voluit prodere et tradere Chriftianis ipfe Chriftianus effectus, mandavit illi fuper vitam et membra, precipiens ut compareat coram majeftate fua tali die et tali loco; cujus majeftatis tanta eft dignitas, ut narravit mihi armiger a quo prefentem habeo relationem, quod omnes introeuntes in regiam ejus pro quovis negotio apud ipfum audiendo vel expediendo, primo flectunt genu extra introitum regie ad limitem ubi limes eft, deinde ingreffi regiam, iterum faciunt genuflexionem aliam in medio regie, demum accedentes ante faciem ejus profunde inclinant eum genua fubmittentes. Ad quem veniens dictus admiraldus falutavit eum, prius facto patrio ritu introitus fui fecundum confuetudinem aliorum. Quem cum conveniffet foldanus fi jam Chriftianus factus eft et utrum proditor fit paganiffimi[w] apud filium regis Anglie, refpondit ei, quod plus profecerat apud illum filium pro falvatione paganie quam omnes quotquot funt in paganifimo[ww] ejus potuiffent longo tempore profeciffe. "Et quomodo?" inquid foldanus. Cui ille, "illum regis filium, quem forte vos timetis, tantis magnis placavi muneribus, tot exenniis honoravi multiplicibus, cautiffime agens cum ipfo, quod poffum facere de illo quicquid volo; nec aliquid fupereft modo de ipfo, nifi ut perimatur quando volo." Quod manifefte factum fuiffet, nifi optimus Deus piiffimum Eduuardum melius falvando adjuviffet. Poft dies igitur paucos factum eft ut ab admiraldo dolofo . . . .

[w] Paganismi? [ww] Paganismo?

[x] Anno Domini m.cc.lxiiij. completi ſunt anni poſt fundacionem de Melros vj^{xx}. et vij.;[y] et poſt marterium ſancti Thome iiij^{xx}. et xij.; poſt captionem W. regis Scottorum lxxxix.; poſt bellum apud Standard v^{xx}. v.; poſt nativitatem Alexandri regis lxv.; et liiij. annus ad feſtum ſancti Jacobi eſt completus poſtquam W. rex Scottorum tradidit filias ſuas; poſt combuſtionem de Rokeberi et Berwic xlvij.[z]

Anno Domini m°.cc°.lxxj°. yems aſper . . . .[a]

Anno Domini m°.cc°. ſeptuageſimo ſecundo, xiij. kalendas Aprilis [Mar. 20], natus eſt Dauid[b] filius regis Alexandri circa primam noctis horam, apud . . . .[c]

Anno Domini m°.cc°.lxxiiij°., obiit pie memorie et ſancte converſationis dompnus Ricardus abbas de K . . llos, apud W'are in Anglia, in vigilia ſancti Dioniſii [Mar. 11] in reditu ſuo ex capitulo generali, cujus corpus apud Wardoniam *in dominica prima Aprilis*[d] [Apr. 1] . . . . . ejuſdem loci cum debita reverencia tumulatur, in cujus loco Andreas prior de Neubotil, quondam prior de Pluſcardin, ordinis ═══ ſubrogatur, et in vigilia epiphanie [Jan. 5] curam animarum de K . ll' ſu[ſcepit] . . . ei erig . . tur et in choro ejuſdem loci a patre abbate *dap* . . . *op* . . . . . ingenti [l]eticia inſtallatur. Quia a ter . . . . de d . . . . proceſſit talis electio.[e]

Anno Domini m.cc.lxxv., pie recordacionis et ſancte converſacionis dompnus Wallevus, abbas de Neubotil, viam univerſe carnis aggrediens, in ſumma pace et ſtatu optimo quam ſpiritualium quam temporalium domo permanente, felici exitu migravit ad Dominum, anno regiminis ſui tercio iij°. nonas Februarii [Feb. 3], cujus corpus cum debita reverencia patre abbate exiſtente, vigilia Agathe virginis et martiris [Feb. 4] eſt tumulatum.[f]

[x] The following short notices, nearly defaced, and not included in the former edition, are transcribed from various folios of the manuscript, where they have been entered with a style, probably as memoranda, to be afterwards extended. [y] It has been originally viij., but the last of the numerals has been struck through with the pen, apparently of the original scribe. [z] From fol. 13, b. (44) [a] From fol. 62. [b] His death, in 1280, is mentioned by *Fordun*, ii. 124; *Wyntoun*, i. 392. [c] The name of the birthplace is not filled up in the manuscript. Copied from fol. 59, b. [d] The reading of the words here printed in italics is doubtful, the manuscript being much defaced. [e] From fol. 51. [f] From fol. 59, b.

CHRONICON RYTHMICUM.

ANNO DCCXLJ. obiit Ewain rex Scottorum, cui successit Murezaut filius ejus.

Anno DCCXLIV. obiit Murezaut rex Scottorum, cui successit Ewen filius ejus.

Anno DCCXLVIJ. obiit Ewen rex Scottorum, cui successit Hed Abbus filius ejus.

Anno DCCLXXVIJ. obiit Hed rex Scottorum, cui successit Fergus filius ejus.

Anno DCCLXXX. obiit Fergus rex Scottorum, cui successit Seluad filius ejus.

Anno DCCCIV. obiit Seluad rex Scottorum, cui ſucceſſit Eokal venenoſus.

Anno DCCCXXXIV. obiit Eokal rex Scottorum, cui ſucceſſit Dungal[a] filius ejus.

Anno DCCCXLJ. obiit Dungal rex Scottorum; Alpinus filius Eokal ei ſucceſſit.

Anno DCCCXLIIJ. obiit Alpinus rex Scottorum, cui ſucceſſit Kined filius ejus, de quo dicitur,

Primus in Albania fertur regnaſſe Kinedhus
   Filius Alpini, prelia multa gerens.
Expulſis Pictis regnaverat octo bis annis,
   Adque Forteuiet mortuus ille fuit.

[a] In the margin the same hand has written Donenaldo.

Iſte vocatus eſt rex primus, non quia fuit, ſed quia primus leges Scoticanas inſtituit, quas vocant leges Mac-Alpin.

Anno DCCCLIX. obiit Kinedus rex Scottorum, cui ſucceſſit Douenaldus, de quo dicitur,

Rex Douenaldus ei ſucceſſit quatuor annis:
  In bello miles ſtrenuus ille fuit.
Regis predicti frater fuit ille Kinedi,
  Qui Scone fertur ſubditus eſſe neci.

Anno DCCCLXIIJ. obiit Douenaldus rex Scottorum.

Fit Conſtantinus poſt hunc rex quinque ter annis;
  Regis Kinedi filius ille fuit.
In bello pugnans Dacorum corruit armis,
  Nomine Nigra Specus eſt ubi pugna fuit.

Anno DCCCLXXVIIJ. occiditur Conſtantinus rex Scotorum.
Rex Scotorum Hed frater ejus.

Ejuſdem frater regnaverat Albipes Edhus
  Qui Grig Doſnalide ſaucius enſe perit.
Hic poſtquam primum regni comp[l]everat annum,
  In Stratalun vitam wlnere finierat.

Anno DCCCLXXIX. rex Scotorum Het [frater ejus] occiditur: poſt quem [rex Scottorum Grig filius Douenaldi.]

Grig ſua jura gerens annis deca rex fit et octo:
  In Dunduren probus morte retentus erat.
Qui dedit eccleſie libertates Scoticane,
  Que ſub Pictorum lege redacta fuit.
Hujus ad imperium fuit Anglia tota peracta,
  Quod non leva dedit ſors ſibi bella terens.

Anno DCCCXCVIJ. obiit Grig Scottorum rex; rex Scottorum Douenaldus filius Conſtantini.

Poſt hunc in Scotia regnavit rex Douenaldus;
Hic Conſtantino filius ort[us]erat.
In villa fertur rex iſte periſſe Forenſi,
Undecimo regni ſole rotante ſui.

Anno DCCCCVIIJ. eodem anno periit Dofnaldus rex Scottorum: poſt quem rex Scottorum Conſtantinus filius Hedi.

Conſtantinus item, cujus pater Hed fuit Albus,
Bis deca Rex annis vixerat atque decem.
Andree ſancti fuit hic quinquennis in urbe;
Religionis [ibi] jure fruens obiit.

Anno DCCCCXLIIJ. obiit Conſtantinus Rex Scottorum.

Huic rex Malcolmus ſucceſſit ter tribus annis,
Regis Dofnaldi filius ille fuit.
Interfecerunt in ulum hunc[b] Morauienses:
Gentis apoſtatice fraude doloque cadit.

Anno DCCCCLIJ. rex Scottorum Malcolmus interficitur.

Poſt hunc Indulfus totidem regnaverat annis:
Ens Conſtantini filius Edhayde.
In bello pugnans ad fluminis hoſtia Collin,
Dacorum gladdiis protinus occubuit.

Anno DCCCCLXJ. rex Scottorum Indulfus occiditur: poſt quem

Quatuor et ſemis rex Duf regnavit ariſtis,
Malcolmo natus, regia jura gerens.

[b] Orin Rilum.

Hunc interfecit gens perfida Morauienfis,
  Cujus erat gladiis cefus in urbe Fores.
Sol abdit radios, ipfo fub ponte latente,
  Quo fuit abfconfus, quoque repertus erat.

Anno dcccclxv. rex Duf Scottorum interficitur; poft quem

Filius Indulfi totidem quoque rex fuit annis,
  Nomine Culenus; vir fuit infipiens.
Fertur apud Loinas illum truncaffe Radhardus,
  Pro rapta nata, quam fibi rex rapuit.

Anno dcccclxix. rex Scottorum Culenus perimitur; poft quem

Inclitus in Scocia fertur regnaffe Kinedus,
  Malcolmi natus, quatuor et deca bis.
Ifte Fotherkerne telis fit et arte peremtus,
  Nate Cuncari Fimberhele fraude cadens.

Anno dccccxciiij. rex Scottorum Kined occiditur; poft quem rex Scottorum Conftantinus Calwus, filius Culini.

Rex Conftantinus, Culeno filius ortus,
  Ad caput amnis Aven enfe peremtus erat,
In Tegalere; regens uno rex et femis annis,
  Ipfum Kinedus Malcolomida ferit.

Anno dccccxcv. rex Scottorum Conftantinus necatur; poft quem [rex Scottorum Grim, five Kinedus, filius Duf].

Annorum spacio rex Grim regnaverat octo,
  Kinedi n[ato] qui genitus Duf erat.
Quo truncatus erat, Bardorum campus habetur,
  A nato Kined nomine Malcolomi.

Anno M.iij. rex Scottorum Grim necatur; poſt quem

Idem Malcolmus deca ter regnavit ariſtis,
In pugna miles victorioſus erat;
In vico Glammis rapuit [mors] libera regem;
Sub pede proſtratis hoſtibus ille perit.
Abbatis Crini, jam dicti filia regis,
Uxor erat Bethoc, nomine digna ſui.

Anno M.xxxiiij. iſte Malcolmus non habuit filium, ſet filiam; que erat uxor abbatis Duncaneli Crini, et

Ex illa genuit Duncanum nomine natum,
Qui ſenis annis rex erat Albanie.
A Finleg natus percuſſit eum Macabeta;
Wlnere letali rex aput Elgin obit.

Anno M.xxxix. obiit Duncanus rex Scottorum, cujus regnum Macbet ſibi uſurpavit.

Rex Macabeda x Scotie vij. que fit annis:
In cujus regno fertile tempus erat.
Hunc tamen in Laufnaut truncavit morte crudeli
Duncani natus, nomine Malcolomus.

Anno M.lv. Lulach quatuor menſes et dimidium regnavit.

Menſibus infelix Lulach tribus extiterat rex:
Armis ejuſdem Malcolomi cecidit.
Fata viri fuerant in Strathbolgin aput Eſſeḡ:
Heu ſic incaute Rex miſer occubuit.

Hos in pace viros tenet inſula Iona ſepultos
In tumulo regum, judicis uſque diem.

Anno M.lvi.

Ter deca vjque valens annis et menſibus octo
Malcolmus decus rex erat in Scotia.
Anglorum gladiis in bello ſternitur heros:
Hic rex in Scotia primus humatus erat.

Anno M.xciij. Douenaldus regnum Scotie invaſit: de quo dicitur,

Menſibus in regno vj. regnavit Douenaldus,
Malcolmis regis frater, in Albania.
Abſtulit huic regnum Duncanus Malcolomides;
Menſibus et totidem rex erat in Scotia.
Hic fuit occiſus Mernenſibus in Monodedhno:
De male vivendo plebs premit omnis illum.

Rurſus Dofnaldus, Duncano rege perempto
Ternis rex annis regia jura tenet.
Captus ab Edgaro vita privatus at ille fol. 15. b.
Roſcolpin obiit; oſſaque Iona tenet.

Poſt hunc Edgarus regnavit ter tribus annis:
Rex Edenburgo fertur obiſſe probus.

Regis Alexandri regnum duravit ariſtis fol. 16.
Quinque bis et ſeptem, menſibus atque octo.
In Scotia tota poſtquam pax firma vigebat,
Fertur apud Strivelin mors rapuiſſe regem.

Bis deca rex annis David fuit atque novenis fol. 16. b.
In Scocia, caute provida proſpiciens.
Poſtquam caſtellis regnum munivit et armis,
Rex Carduille fertur obiſſe ſenex.

Inclitus in Scotia regnavit Malcolomus Rex
  Biſ ſenis annis, menſibus atque tribus.
Non ſatis in regno jam tunc pax firma vigebat:
  Fertur apud Gedewrhe rex ſine labe mori.

Quatuor hii reges jam tunc in pace ſepulti
  In tumba reſident rex ubi Malcolomus.

APPENDIX.

APPENDIX I.

fol. 53. ANNO DCCCC.XL.V. rex Edmundus terram Humbrorum uastauit et sibi subiugatam Malcolmo regi Scotorum commendauit.

Anno M.LXX. rex Malcolmus Angliam usque Cleueland uastauit tunc cliton Edgaroque sororibus Margarete et Christine ubi eas inuenit regem Angliæ fugientes in Scociam irent apud Weremundam in reditu suo pacem suam donauit, et Margaretam postea sibi in matrimonium copulauit.

Anno M.XCI. reconciliati sunt rex Willelmus Anglie et frater suus Rodbertus, et rex Willelmus Anglie occurrit cum excercitu regi Malcolmo, iam Northumbriam uastanti, in prouincia Loidis, quos comes Rodbertus ea condicione pacificauit ut rex Scotorum regi Willelmo obederet, et rex Willelmus regi Malcolmo xii. uillas, quas sub patre suo habuerat, redderet; et xii. marcas auri singulis annus daret.

Anno M.CXXXVIII. rex David miserabiliter uastauit Northumbriam totam.

Rex Stephanus in capite jeiunii cum excercitu magno veniens Rokesburgh cum ignominia statim rediit.

Anno M.CXXXIX. pax facta est inter duos reges instancea regine, et Northumbria data est Henrico filio regis David.

Anno M.CLXXXV. Henricus rex Anglie comitatum de Huntedonia reddit Willelmo regi Scottorum honorifice et plenarie, sicut ipse habuit ante guerram, apud Windelesofre.

Anno M.CXC. Willelmus rex Scottorum dedit Ricardo regi Anglorum x. milia marcas auri et argenti propter libertates et dignitates ac honores suos quos habuit ante guerram pro Berewic et Rokesburgh, quas Henricus rex per xvi. annos uiolenter detinuit, et sic, Deo suffragante, eius dominationis et seruitutis iugum graue, a regno Scottorum digne et honorifice submouit.

Anno M.CCIX. Johannes rex Anglie mandauit Willelmo Scocie ut ei occurreret apud Nouum Castellum, et obuiauerunt aduicem Boyltun. Rex itaque Scottorum Willelmus processit, et rex Anglie venit usque ad Norham, ix. kal. Maii, feria v^ta^., et tam in reditu quam in transitu hospitatus est apud Anewic propriis expensis, et habuerunt colloquium ambo reges apud prædictum castellum, et infecto negocio discescerunt vi. kal. Mai.

Circa festum sancti Jacobi rex Anglie et rex Scocie cum excercitibus suis adinuicem occurrerunt, ubi pacem inter eos pepigerunt. Ita, tamen, quod rex Scottorum regi Anglorum duas filias suas dedit maritandas, cum xiii. milibus librarum, et cepit licenceam subuertendi castellum quod erectum fuit contra Berewic, quod et factum est; et pro pace tenenda dedit ei obsides, filios proborum hominum terre sue, et factum est contra uolentatem Scottorum.

Anno M.clxii. rex Malcolmus de magna jnfirmitate, Deo miserante, conualuit apud Danecastre, et firma pax inter Henricum regem Anglie et inter Malcolmum regem Scocie. fol. 53, b.

Anno M.clxxiii. Willelmus rex Scottorum, uetera dampna nouo conflictu resarcire sperans, bella inmania per consilia iniqua contra cognatum suum, dominum Henricum, regem Anglie, instaurat; et cum ingenti excercitu castra metatus est ante castrum quod Werc nominatur, et moram* aliquantalum ibidem fecit moram, sed nichil plus profecit. Profectus autem inde rex, magnam partem Northumbrie Scotti crudeliter igne combusserunt, et plebem eius ferociter gladio transuerberauerunt. Inde ad Carlegium iter recuruant et ciuitatem totis uiribus oppugnant; sed excercitus* Anglie simulato a quibusdam et significato aduentu, fuge se uelociter dederunt.

Anno M.clxxiv. Willelmus rex Scocie rursus excercitum Alnewic direxit, multos fugauit, multos prostrauit.

Anno M.cxciii. Willelmus rex Scottorum duo milia marcas argenti ad redempcionem Ricardi regis Anglie de Rokesburgh misit.

* Sic.

APPENDIX II.

V.C. DAVIDIS MACPHERSON ANNOTATIUNCULÆ.

A.D. 950. p. 30, l. 16. Caput hoc scriptum est vivente Henrico Secundo, vel post ejus tempora, et hic interpolatum, ut post 1056 caput de regibus Scottorum.

N.B.—Regnantibus Henrico Anglo et Davide Scotto inceptum est hoc Chronicon; adeo historiola hæc de Northumbria fuit de prima manu. Sed longe aliter est interpolatio de regibus Scottorum quæ ad A.D. 1066 impressa est.*

1017. p. 43, l. 22. Post *mortuus est* dimidia pagina vacua relicta est, in qua scribitur manu alia, " vj. idus Novembris copulatus est in matrimonium Alexander, filius nobilissimi Alexandri regis Scottorum, Margaretæ filiæ Nicholai comitis Flandriæ, anno ætatis puellæ xj. annorum, et pueri fere xx., et facta est apud Roquesburk, in capella sancti Johannis evangalistæ in oppido."

N.B.—Hoc scriptum est postquam totum opus finitum est, debit esse ad A.D. 1282, at est insuper erroneum.

1056. p. 51, l. 23. Totum hoc caput de regibus Scottorum interpolatum est post mortem Alexandri Secundi, scilicet, A.D. 1263, ut videtur, in gratiam sobolis reginæ Margaretæ et in damnum prolis reginæ Ingibiorb, scilicet, Dunecani et ejus posteriorum; vide Pinkerton, 199.

Vide talem interpolationem de Northumbria post A.D. 950.

Folium in quo scribitur hæc historiola Scotica ad A.D. 1263 est scripturæ recentioris, et interpolatum inter duas paginas, quarum lectionem interrumpit.

1057. p. 52, l. 2. Immo ex nomine Matild*am*, quod debet esse Matild*em*, oritur alia suspicionis causa.

1057. p. 52, l. 18. Mihi videtur fuisse M.xcvii., et I postremum coopertum fuisse pergameno in quo inseritur folium interpolatum. Videsis infra ad annum 1097, quando notatur successio Edgari.

1060. p. 54, l. 6. Inter verba *datus* et *Waltero* inseritur in autographo folum, ut videtur, spurium, et manu recentiori scriptum.

* [Hæc omnia de comitibus Northumbriæ, ex Simeone Dunelmensi excerpta sunt: falsa igitur est sententia superius expressa.—EDIT.]

A.D. 1074. p. 57, l. 22. Sic in ms. Cott., forte pro Eaglesbrec, quod nomen fuit Gaelicum Variæ Capellæ, alias Val-kirk, hodie Falkirk.

1087. p. 59, l. 16. Ulf videtur Dunecanum secutum esse in Scotiam et ibi cum eo mansisse, et terras habuisse. Vide Chartam Dunecani in Anderson.

1114. p. 65, l. 10. An fuerat antea in manibus Keldeorum? vide Keith, p. 236, et Chartam Alexandri primi.

1130. p. 70, l. 9. Hic in ms. Cott. inscritur *a Scottis*, quæ verba redundant. Sic scriptum est in imitatione Chronici Sanctæ Crucis.

1134. p. 69, l. 24. Hic videtur esse Malcolmus ille, Alexandri regis filius nothus, qui cum Angus, Moraviæ comite, contra regem Davidem rebellionem molitus est, de quo videsis orationem Roberti de Brus ad regem Davidem, in Ailredo de Bello Standardi. Videsis etiam Orderic. Vital. pp. 702, 703, Annals of Scotland, vol. i. p. 69, note *, et infra A.D. 1156.

1136. p. 70, l. 6. Incipit res Scoticas plerumque tractare.

1139. p. 71, l. 10. Tres patres! legendem esset *sororem*.

1176. p. 88, l. 7. Forte unum ex abbatibus Tironensibus in Scotia, de quibus vide Keith, p. 248.*

1180. p. 90, l. 7. Anon melius legendum Moreville pro Morevia? vide infra A.D. 1184, 1188, 1191.

1205. p. 105, l. 17. Anne Dunecanus filius Gileberti de Galweia, qui monasterio de Melros terras de Karrik donavit? vide ad an. 1193. Sed ibi non designatur comes.

1215. p. 117, l. 24. Hic interpolatum BAN literis rubris in autographo; manu tamen, ut videtur, eodem, vel saltem simili.

1215. p. 117, l. 29. Hi versus; in exemplari usto scripti sunt ordine metri.

1216. p. 125, l. 22, Galewia pars Scotiæ.

1219. p. 137, l. 16. Tota est interpolata inter folia 36 et 37 autographi post numerationem foliorum, et sic patet hanc interpolationem factam fuisse post interpolationem capituli de regibus Scotiæ, quod inter cætera folia numeratur; id est numeratio facta est ut illud folium videretur genuinum. In editione debet esse in appendice.

1221. p. 138, l. 23–25. Lineæ hæ tres in autographo desunt.

1222. p. 139, l. 22. N.B. Lingua Anglicana.

1222. p 139, l. 30. Jam narratur supra.

1222. p. 139, l. 32. Deest fœminæ nomen in exemplari usto.

1223. p. 141, l. 16. Ubi est Hunum? Hownam a quo non longe abest Landeles.

1230. p. 142, l. 4. Ubi? ad ripam Tuedæ, sed non fuit ibi abbathia, ergo in Anglia quærendum.†

[* Videsis potius Morton's Monastic Annals, p. 83.—EDIT.]

[† Rufford, scilicet, in com. Nottingh., cujus parens fuit abbatia Rievallis, ex qua etiam venerunt monachi de Melros.—EDIT.]

1235. p. 145, l. 1. Ubi? credo Dercongal, id est, Quereus Congalli, alias Holywood, in Galloway, vide Keith, p. 244.

A.D. 1235. p. 145, l. 22. Videtur esse filius sacerdotis.

1235. p. 146, l. 11. *Homicida* in singulari, et tamen de multis locutus est in commate præcedente.

1238. p. 148, l. 23. Forte Abirden; vide A.D. 1239 infra.

1238. p. 148, l. 24. N.B. Thevidale in diocesi Glasguensi.

1241. p. 151, l. 26. See Crawfurd's History of the Stewarts for another date of his death, and seemingly authentic.

1242. p. 154, l. 19. Filius duorum patrum? supple *nepos*, scilicet comitis de Athedle, vel *comitis* est generis fœminei.

1245. p, 176, l. 13. Hic interpolatur folium continens excerpta quædam ex partibus præcedentibus ejusdem cronici.

1261. p. 185, l. 27. Hic scriptum est in spatio vacuo in autographo,
" A.D. M.CC. septuagesimo v. piæ recordationis" etc.*

1270. p. 218, l. 26. Quale eulogium Edwardi! tunc vixit Alexander Tertius. Vide Nicolson's Scottish Hist. Library, p. 81.

1270. p. 221, l. 34. Explicit ad annum 1270. Quære si Chronicon Autographum ab Edwardo asportatum est in Angliam; et inde fit ut non inferius processerit.

p. 223, l. 1. The Chronicon Elegiacum seems to have been written at four dif-different times;

The first edition, if I may so call it, was apparently in the time of Malcolm Kenmore, and it ends with these lines:

" Hos in pace viros tenet insula Iona sepultos,
In tumulo regum, judicis usque diem;"

which refers to all the kings recited, and not merely to Macbeth and Lulach, as supposed by some writers.

The second edition is continued to the death of Malcolm the Fourth, and ends with these lines:

" Quatuor hi reges, jam tunc in pace sepulti,
In tumba resident rex ubi Malcolmus."

scilicet, Kenmore.

The third edition comes down to the reign of Alexander the Third, and thus concludes, speaking of him:

" Nunc agitur regnum facientis regia jura,
Regis Alexandri, militis egregii."—*Ford.* viii. c. 79.

[* Impressa in hac editione, p. 222, l. 21.—EDIT.]

After this a continuation seems to have been made in the ensuing reign of Alexander the Third, and it concludes with these words:

> " Nomen habet patris, utinam patris acta sequatur
> Filius, Albaniæ qui modo sceptra tenet."

After this I find no more of this elegiac verse, although there are frequent quotations of poetry interspersed in the continuation of Fordun, which are generally in Hexameter verse.

No part of this poem seems to have been known to Fordun, as may be presumed by that part of the Scottichronicon, which he himself finished, having no extracts from it; vide Fordun, edit. Gale et Hearne.

The first part, concluding with Macbeth and Lulach, was interpolated in the Chronicle of Melrose, and was known to W[yntown], who has interwoven it through his work.

The additions of the second edition were also inserted in the Chronicle of Melrose.

A manuscript in the Bodleian Library, c. iv. 3, has the whole, with some variations.

Bower has inserted almost the whole in his copy and continuation of Fordun.

Johannes Abbas Sancti Petri de Burgo* says, sub anno 975, that the Chronicon Elegiacum was composed by Alred, who was bred up with Henry, son of David the First, and he may have composed the first part, or perhaps added the second part, and hence got the credit of being author of the whole.

* A.D. 975. " Rex Edgarus obiit—"
Then after a character of him,
" Tempora ista plenius invenies in vitis sanctorum contemporaneorum, et etiam in Chronicis magistri Willelmi Malmesburiensis monachi, et Henrici archidiaconi Huntyngdoniensis, et in libro Sancti Aldredi abbatis, qui intitulatur Epitaphium regum Scottorum."
" Historiæ Anglicanæ Scriptores varii, edit. Sparke, Fol. Lond. 1723.

INDEX.

INDEX.

A

INDEX.

B.

C.

D.

E.

F.

G.

H.

I.

K.

L.

M.

N.

O.

P.

Q.

R.

S.

T.

U.

V.

W.

f

Y.